

Class BS325

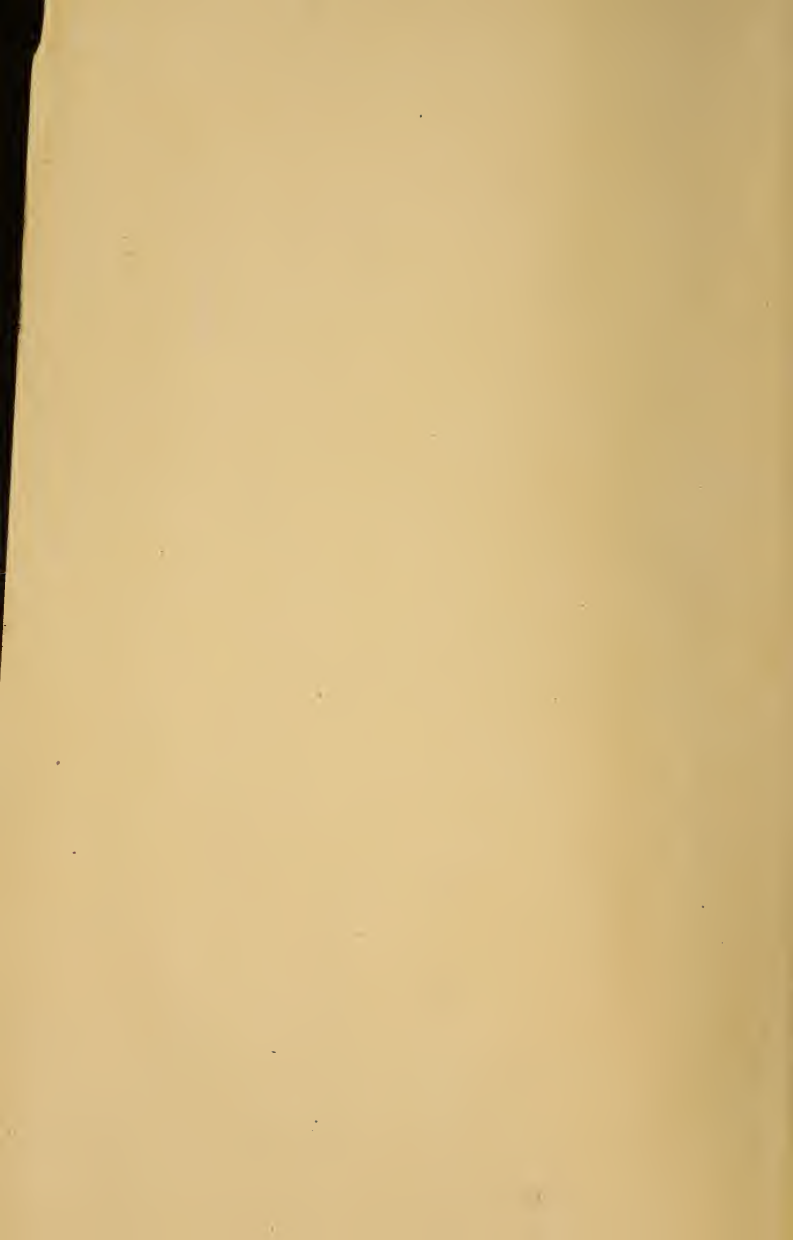
Book M76

1867

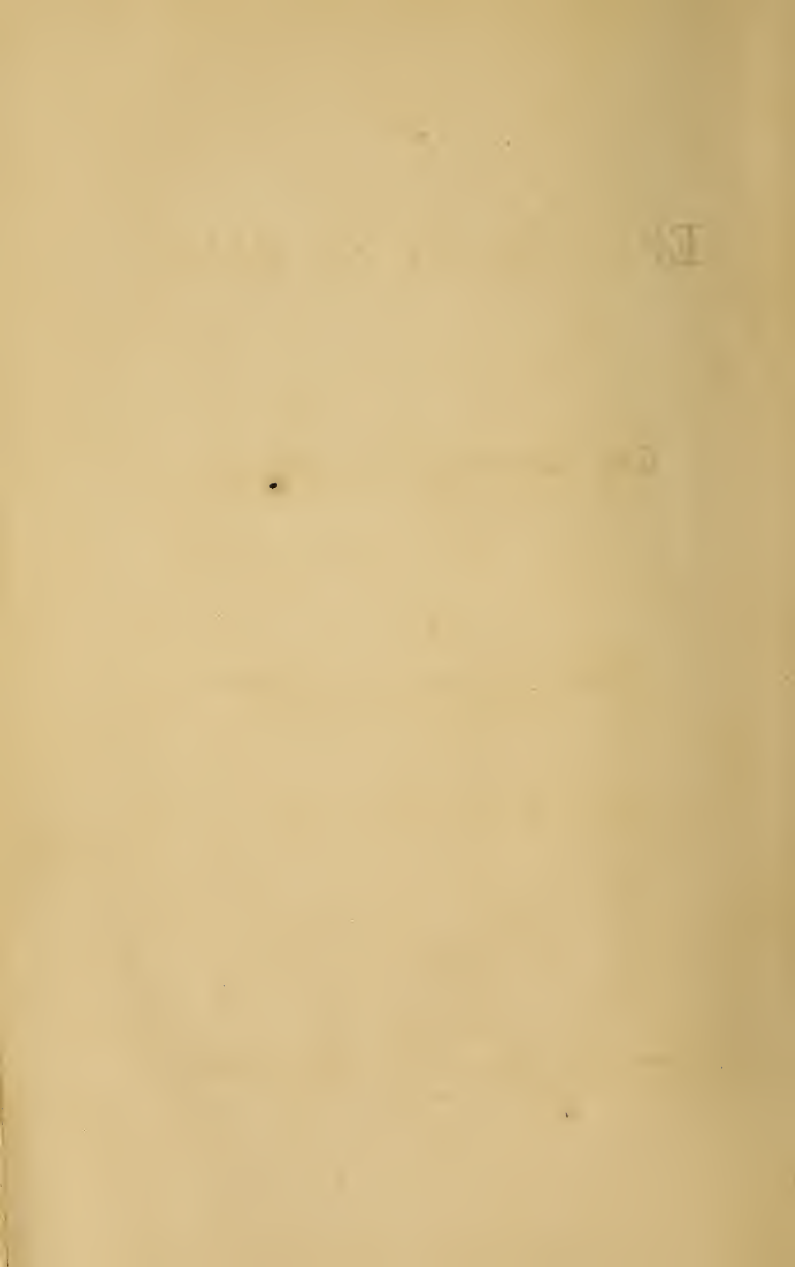
X The Epistles of St. Paul, translated into the African-
gale language; by a missionary of the American
Board of Commissioners for Foreign Missions,
Gaboon, Western Africa. New York: Published
by the American Bible Society, instituted in the
year MDCCCXVI. 1867. 274 pp. 12°.

From Heli. Chatelain's copy - Nov. 19. 1893.

Cust 417-419, 512.

THE

EPISTLES OF ST. PAUL,

TRANSLATED INTO

The Mpongwe Language;

BY

A MISSIONARY OF THE AMERICAN BOARD OF COMMISSIONERS
FOR FOREIGN MISSIONS,

GABOON, WESTERN AFRICA.

NEW YORK:

PUBLISHED BY THE AMERICAN BIBLE SOCIETY,
INSTITUTED IN THE YEAR MDCCCXVI.

1867.

BS325

.M76

1867

124033

08

EZANGO ZI PÂLU GORE MÂNGI WI

R O M A .

EWONJO I.

PÂLU nyongo yi Jisu Kraiss, fwelio pa 'nlě, eroṃi, kero pa go ntyango-mbia y'Anyambiě,

2 (Y'avanganlio ndě gw'alonga nl'ivâgisi yě gw'irěndâ y'orunda,)

3 G'oṅwanja w'Oṅwanli ě, (o yanlio gw'ampoma mi Devid, g'ozamba w'ozyonli ;

4 Ndo alingilio Oṅwa w'Anyambiě nli ngu-lu g'ozamba w'Inlinla ny'orunda nl'intongwa avila gw'ijuwa.

5 Vâ yě awângi zuě iměpinlo nl'evilo z'eroṃi gw'anlângâ modu, g'ozamba w'ini nyě *go бага wao* gw'ijâginlo s'ijivira.

6 Anlu' are gore wao kě, mângi wi Jisu Kraiss fwelio pa ;)

7 Gore waodu wi re go Roma, gore *mângi* tândo nl'Anyambiě, iyâmbui fwelio pa ; iměpinlo gore nluě, nl'aměnjě avila gor' Anyambiě, ya Reri yazyo, nl'avila gore Rerě Jisu Kraiss.

8 Mi donge p'Anyambiě yam akeṽa, vâ Jisu Kraiss, g'oṅwanji wanli anlu' edu, kânde ijiviri sanli si kambo go ntye yodu.

9 Kânde oyenli wam n'Anyambiě, o janjinlo miě n'inlinli nyam go ntyango-mbia y'Oŋwanli ě, nte jonginlia miě nluě pěkě-pěkě.

10 Mbambiaga egombe zodu gw'inkâlâ sam, inlě toazange mi â děng' ogěndâ mbia, vĕnlâ gw'egombe, nli ntândinli y'Anyambiě, go bia gore nluě.

11 Kânde mi bele jenla nluě polo, inlě mi ga va nluě eza zi mpagago z'inlinla, go jâliza nluě ;

12 Inlě, mi ga zindio mpâ mo nla nluě n'ijiviri sazyo azuě nla zuě, isanli n'isami kě.

13 Ndo warera, mi bela nluě, go do' am' inlě, nyângâ sinyenge mi agenji n'orěm' wam go bia gore nluě, (ndo mi alegio kwanga nla nlěnlâ,) inlě mi ga loanle n'olond' oŋwěwâ gore nluě kě, egâlanli ga gw'anlângâ aĩmâri.

14 Miě onoanlisi w'Igrik, nla w'anlângâ aĩmâri kě, w'anlaga w'imia, nla wao w'imia fâ kě.

15 Yenlâ re, ga nt'are ngulu yam, mi ake-kizi go kambinla nluě, yi re go Roma kě, ntyango-mbia.

16 Kânde mi jenle ntyango-mbia yi Krais ntyânli; kânde yo nle ngulu y'Anyambiě gw'isunginla gor' om' edu o bekelia, gw'alonga gor'Oŋwâju, nla gor' Oŋwâgrik.

17 Kânde go yo mpenli yi mbëm y'Anyambië, yi pila gw'ibekelia, yi tuminlio go bag'ibekelia; ga nt'are tëndo pa 'nlë, Ogore e be doanla nl'ibekelia.

18 Kânde egunlu z'Anyambië zi re tuminlio pa avila g'orowa gw'ipëdia sodu nl'ijan' ibe s'anlaga, wi simbi' ogiligili nl'ijan' ibe.

19 Kânde isaon yi re kâ mio g'onwanja w'Anyambië yi re bowunlia pa gore wao; kânde Anyambië aŵowunli yo gore wao;

20 (Kânde isaon yë, yi re yi jenlago, avila gw'ipango si ntye yinlâ y'ajenlio buï, kotizago nle ya y'avangio, vanganli ngulu yë yakânlakâ nli mpanginli yë;) yenlâ wi zye nl'intyângwë.

21 Kânde gw'amienli wao Anyambië, wi pendië g'Anyambië, nlâ pë akeŵa; ndo w'aroenl' iteñu nl'ipikili sao, k'irëñi yao imbe jilanganla.

22 W'awul' inlë, Azu' are nl'imia, kâ wao kalue dâsyu;

23 Nl'avengakanli wao onjëlënjëlë w'Anyambië, yi re y'ayuwizï, nl'edidi egâlanli g'oma o juwa njuwaga, nla g'inyânli, nl'inyama s'impândâ nai, nli ya yi dandalanda.

24 Yenlâ kē arig' Anyambië ariga wao gw'isëkë, ŵ'itânginla s'irëñi yao, go dëngëli' ikui yaomë, wao nla wao;

25 W'avengakanl' ogiligili w'Anyambië nl'inoka, arâ savinla ayanjinla ya y'avangio

nl'Ovangi, o re savinlo pa egombe zodu. Amën.

26 G'ojwanja wi ndaga yinlâ arig' Anyambië ariga wao gw'itânginla si ntyânli; kânde vanganli anto wao kë w'agalunli ntyale yi mpanginli yao go yo yi re yi zyele ga mpanginli yao.

27 Egâlanli mëmo kë anloñe w'awal' ikil' anto, kâ wao pia nl'itânginli sao wao nla wao; anloñe nl'anloñe njanjanlag' agamba mi ntyânli, alënga kë gw'ikui yaomë ipa s'ifwemi sao s'aroenli kwëkwë.

28 Ndo kânde wi tânde penjavenj' Anyambië gw'imi' sao, Anyambië arigi wao g'ogu feva pa polu, go dend' isaon yi re yi zye kwëkwë;

29 W'ayonli ralie nl'ijan' ibe sodu, ibandanla, ibe, ogasyo w'anliva, ekali; ralie nli ñandi, ijonl' anlaga, mbëlëkë, intemiza, dianlâ mbe;

30 Imâginli, ivērinli, inlumbisi y'Anyambië, irâwisi, idando, mângi w'ikapa, ivangi y'intyal' imbe, mângi wi re w'ayâginlo izâmbi yao,

31 Mângi w'ikotiza fâ, ivavisi y'injeka, inlumbisi y'awanli aomë, mângi numb' ibiro, mângi wi ngosyu.

32 *Mângi* sinlâ, gw'amienli wao isombia s'Anyambië, Inlë wao wi janj' isaon yinlâ wi re nl'inyanga ny'ijuwa, wi denda yo waomë

dadie, ndo wi jenla wao mbia kě wi denda, yo.

EWONJO II.

SAMBO o zye nli ntyângwě, awě, om' edu o jěkělia; kânde go ndaga yi jěkěliâ omâri o p'oku' wâmě ogara, kânde awěmě o jěkělia, o dend' egâlanli měmo.

2 Ndo azu' avoro 'nlě, ijěkělia s'Anyambiě si re ga nt'ar' ogiligili gore wao wi dend' isaon yinlâ.

3 Ndo o pikil' *igamba* nyinlâ, awě o jěkěli' amâri, wi dend' isaon yinlâ, o denda yo kě awěmě, inlě o be fang' ijěkělia s'Anyambiě?

4 Ge o bik' *igumba* ny'ombi' wě, nl'isindi nla, nl'isile benda; kâ amî' inlě, ombia w'Anyambiě wi kěndiâ gw'ikalua s'orěma?

5 Ndo ga nt'are njâlinli yâ nl'orěma wi re wi nlige du nkondĭ, o kenjinl' oku' wâmě *igumba* ny'egunlu go ntyugu y'egunlu nla y'ituminlio s'ijěkělia sarěti s'Anyambiě,

6 O be p'om' edu ga nt'ar' ijanji sě;

7 Wao wi but' ivenda nl'olubo, nl'ito' ayuwa v'ikângwa s'ijanĭ' ibia, *wi be po* eměnlâ z'ego mbe zodu;

8 Ndo wao, wi dov' impaga, ka w'ayâginl' ogiligili, ndo wi jâginlo ibe, *wi be po* ngambi nl'egunlu.

9 Azyili nl'azyingo *mi be doanla* gw'inlinli

edu ny'omâ janj' ibe, gw'alonga gor Oᅇwâju, nla gor' Oᅇwâgrik ;

10 Ndo invenda, n'olubo, n'aměnjě gor' om' edu o janj' ibia, gw'alonga gor' Oᅇwâju, nla gor' Oᅇwâgrik ;

11 Kânde Anyambiě azye n'oma wantuntu.

12 Yenlâ ntango yi re fwema pa ivanga fâ, yi be jilizo kě ivanga fâ ; nli ntango yi re fwema pa gw'ivanga, yi be jěkělio n'ivanga,

13 (Kânde aranga mângi wi jâgâ ivanga wi po mběm g'ozyo w'Anyambiě ; ndo iyanjisi y'ivanga yo be po mběm.

14 Sambo go dend' anlângâ, mi re mi zye n'ivanga, alend' isaon y'ivanga nli njanli yao, mângi sinlâ, wi re wi zye n'ivanga, wao n'ivanga gw'ikui yaomě ;

15 Wi tuminli' evilo zi sombio n'ivanga těndo pa gw'irěmi yao, irěmi yao yi takilia kě mpâ mo, n'ipikili' sao kě, věnlâ nla vâvâ, si sâza wao, aza nlânlâ, si kanla wao,)

16 Go ntyugu yi be jěkěli' Anyambiě ayěkěli' isaon y'iyumbunlo y'anlaga, vâ Jisu Krais, ga nt'are ntyango yam mbia.

17 Vonla, o fwelio 'nlě, Oᅇwâju, o bekeli' ivanga, awolinl' oku' wâ ikapa gor' Anyambiě ;

18 O voro ntândinli yě, agotiz' isaon yi banwanla, kânde o re něngo pa n'ivanga ;

19 O bekeli' oku' wâmě kě 'nlě, awě omâ

këndi' apâku, ozange wi mângi wi re go mpiri,

20 Onlënji wi mângi wi r'imia fâ, orevi w'awanla, o re kë n'egâlanli z'imia n'ogiligili gw'ivanga;

21 Awě sambo, o nēj' oñâri, o nējag' oku' wâmě? awě o kambinl' *anlaga* inlě, Ayufanli, o jufa?

22 Awě, a bulia 'nle, Anlanla nla winganli' o nanla nla winganli? awě, a bik' ikanla, o jufe ya y'orunda?

23 Awě, o bolinl' oku' wâ ikapa gw'ivanga, o pědi' Anyambiě n' ipav' ivanga?

24 Kânde ina ny'Anyambiě nyi tâwizo nle nluě gw'anlângâ, ga nt'are těndo pa, inlě,

25 Ikěra rěti si re n'isyâlâ, jâñ adend' ivanga; ndo ja awě ovavisi w'ivanga, gamběnlě ikěri sâ s'ato' ozyâmbě.

26 Sambo, jâg' oma w'ozyâmbě apenjavenj' orěti w'ivanga, gamběnlě ozyâmbě wě w'aranginginlo yě ikěra?

27 Jâg' ozyâmbe kë, wi pila go njanli, w'adend' ivanga, gamběnlě w'apâ ogara, o pav' ivanga v'orěndâ n'ikěra.

28 Kânde ayě *ga* Onwâju, o re yenlâ g'oku' wě dadie; ikěra kë *ga* mēsâ si re g'okua w'oma, g'ozyonli;

29 Ndo ayě Onwâju, o re yenlâ go garegare; n'ikěra kë nle s'orěma, gw'inlinla, aranga

g'orëndâ ; isuminlio s'oma winlâ si pîla gor'anlaga ndo gor' Anyambiě.

EWONJO III.

SAMBO, ezande zi re nl'Oŋwâju viaganlo ?
ge inyenla nde si re nl'ikěra ?

2 Sijenge go nkoŋi edu ; posyo kânde mângi wi re kěro pa w'avenlio agamba m'Anyambiě.

3 Ndo kânle awěwâ wi jivira, gavânlâ sě ? Ito'-ayiviri sao si be pang' ogiligili w'Anyambiě *osaon* wanyawěnyawě ?

4 Aloanzĩ yenlâ ; ndo Anyambiě e ga loanl' ogiligili, nl'om' edu onoki ; ga nt'are těndo pa 'nlě, Go ntinla 'nlě awě kâ po mběm gw'agambi mâ, kâ keva go be jěkělio wě.

5 Ndo jâgâ ibe sazyo s'abowunli ogore w'Anyambiě, azuě kâ bulia sě ? Anyambiě yi fwinlize ngâkâ, ar' ombe ? (mi kamba g'oma.)

6 Aloanzĩ yenla ; azya nlânlâ, Anyambiě e be jěkělie ntye yinlâ sě ?

7 Ndo kânle ogiligili w'Anyambiě wi re bunlizo pa gw'isuminli sě nl'inoki sam, gavânlâ mi p'are po p'ogara g'omâ mbe sě ?

8 Sambo azue ga wulie (ga nte běrinlo zuě, nla ga nte buli' awěwâ 'nlě, azue kamba,) inlě, Azuě ga yanje mbe, inlě mbia yo ga ŋie ? Ndo mângi mě wi re po p'ogara rěti.

9 Ndo sě ? azu' are viaganlo ? Nyawě, nl'o-

ŋwâzâma; kânde azu' are bulia pa 'nlě, Iju
nl'Igrik waodu ta wi r'aŋe arevo.

10 Ga nt'are těndo pa 'nlě, Zyel' omâ mbia,
nl'omâri;

11 Zyel' omâ kotiza, zyel' omâ but' Anya-
mbiě.

12 Waodu wi re jěrua pa, wi re feva pa ta,
zyel' omâ dende mbia, nl'omâri.

13 Ongongi wao wo oronginlo wabuĩ; w'are-
mizi nl'inlěmē yao; ekěmbě z'impenle zi re
gw'inlumbu yao;

14 Agwanli mao mi re nl'isava nli nonli
ralie.

15 Agolo mao mi pule mango go povize
ntyinla.

16 Ijiliza nl'aguga mi re gw'impânlâ sao;

17 Ndo mpânlâ y'aměnjě w'amiezi yo.

18 Itia s'Anyambiě si zyele gw'antyâ mao.

19 Ndo azu' avoro 'nlě, isaon yodu yi bulio
nl'ivanga, nyi kamba nla wao wi re nl'iva-
nga; yenlâ re ogwanli edu wi ga nlunjo, kâ
ntye yodu to' ogara g' ozyo w'Anyambiě.

20 Kânděnlě zyel' ozyonli wi be po mběm
g'ozyo wě nl' ijanj' ampanga; kânde imia
g'onwanja w'ibe si pila gw'ivanga.

21 Ndo ŋěnlâ mpenli yi mběm y'Anyambiě
ivanga fâ y'abowunli, mbukunlago nl'ivanga
nl'ivâgisi kě;

22 *Vanganli* mpenli yi mběm y'Anyambiě
yi pila gw'ibekelie Jisu Krai, g'onwanja wa

waodu, nla gore waodu wi bekelia; kânde zyel' ibangwanla;

23 Kande waodu w'aŵemi, aŵenl' isuminlia s'Anyambiě.

24 Ndo wi po mběm mpagago nl'iměpinlo sě, ŵ'olandunlo wi re gore Jisu Krais;

25 O loŵio nl'Anyambiě *go doanl'* oravinlo nl'ibekelie ntyinli yě, go tuminlie mpenli yi mběm iyě, ŵ'ipozy' ibe s'alonge dendio ŵ'isile benda s'Anyambiě;

26 *Mi bulia 'nlě*, go tuminlie mpenli yi mběm iyě egombe zinlâ; inlě e ga loanle mběm, kě pě mběm o bekelie Jisu Krais.

27 Sambo ikapa si re nla gwĩ? s'afalo. Nl'ivanga nyĩ? ny'ijanja? Nyawě; ndo nl'ivanga ny'ibekelia.

28 Sambo azuě tanga 'nlě, oma e po mběm nl'ibekelia, ijanja s'ivanga fâ.

29 Ayě Anyambiě y'Iju dadiě? ayě kě *ga Anyambiě y'anlângâ?* Iĩ; Anyambiě y'anlângâ kě.

30 Kânde nle Anyambiě mâri yi be pe mângi wi rě kěro pa mběm nl'ibekelia, mângi r'izyâmbě kě mběm ŵ'ibekelia.

31 Sambo azuě pang' ivanga oson wanya-wěnyawě nl'ibekelia? Aloanzizĩ yenlâ; ndo azuě doanziz' ivanga ndoanzizaga.

EWONJO IV.

SAMBO azuě be tet' ande z'alěngio, ga nt'ar' ozyonli, nle Ebreham ya reri azyo ?

2 Kânde kânle Ebreham avenlio mběm n'l'ijanja, gavânlá are n'íkapa, ndo aranga g'ozyo w'Anyambiě.

3 Kânde irěndâ yi bulia sě? Inlě, Ebreham aṽekeli Anyambiě, kâ so tanginlo yě ga mběm.

4 Ndo ipa si tanginlo yě o janja egalânli g'iměpinlo, ndo g'inuanla.

5 Ndo ayě o r'ayanja, ndo e bekeliě o p'omâ mbe mběm, ibekeli sě si tanginlo yě ga mběm.

6 Egâlanli kě kambe Devid agamb' ozavinlo w'omâ tanginlo mběm n'l'Anyambiě ijanja fâ,

7 Inlě, Ozavinlo gore wao wi re nyeza p'ipavi sao, wi r'ifwemi sao pugo pa.

8 Ozavinlo gor' omâ re aranginlo ibe nle Jehovah.

9 Sambo ozavinlo winlá wi re gore mângi wi re kěro pa dadie, mbě gore wao wi r'izyâmbě kě? Kânde azuě bulia 'nlě, Ibelia s'aranginlio Ebreham go mběm.

10 S'aranginlio yě sě sambo? ayě kěro pa, mbě ayě ozyâmbě? Arang' ayě kěro pa, ndo ozyâmbě.

11 Nl'awângiě ikěra elingilio zi mběm n'l'i-

bekĕlia, y'avenlio yě e par' ozyâmbě; inlě e ga loanle rerě y'anlaga waodu wi bekelia v̄â pare wao izyâmbě, inlě mbēm kě yo ga ranginlo wao kě;

12 Nli rerě yi mângi wi re kěro pa kě, gore wao wi re wi pa kěro dadie, ndo wi song' abâ m'ibekelia sa reri azyo Ebreham, ayě ozyâmbě.

13 Kânde ompanganlo, inlě e be doanl' o-yigisi wi ntye, wi pegaga gore Ebreham ge gor' awanli ě v̄'ivanga, ndo v̄â mbēm y'ibekelia.

14 Ndo jâgâ mângi wi re n'ivanga, w'adoanl' iyigisi, gamběnlě ibekelia s'adoanl' isyâlâ fâ, n'ompanganlo kě ndaga yanya-wěnyawě;

15 Kânde ivanga nyo bag' egunlu; kânde mbora yi r'ivanga fâ, v̄âv̄â zyel ipava.

16 Yenlâ *ompanganlo* wi pila gw'ibekelia, yenlâ re kě wi ga loanle ga nt'ar' iměpinlo, inlě ompanganlo wi ga loanle jâlajâla gor' awanla waodu, aranga gore wao dadie wi re n'ivanga, ndo gore wao wi re n'ibekelia si Ebreham, o re reri azyo azu' edu,

17 (Ga nt'are těndo pa 'nlě, Mi are pangâ pa rerě y'anlângâ amenge,) gw'antyâ m'o v̄ekelio ndě, *vanganle'* Anyambiě, o doanlize mângi wi re juwa pa bâ, avelia ya yi re y'azyga ya yi re.

18 Avēkeli kě mbora fâ yi bekelia, inlě e be

toe rerě y'anlângâ amenge, ga nt'agambio 'nlě, Yenlâ be doanl' awanli â.

19 Ndo e pegaga dĕla n'ibekelia, e nlak' oku' wě juwa pa, gw'aroenliě vâ nkama y'impuĕma g'onlĕrâ wě, genlâ njuwinli y'iwu-ĕmu nyi Serah.

20 E dov' ompanganlo w'Anyambiě mpaga n'ito' aĕkeli sě; ndo ayâli n'ibekeli sě, kĕ suminli' Anyambiě;

21 Kânde amienli mbiambiĕ 'nlě, avega-gi nli ngulu yi denda ga nt'avanganlio ndĕ.

22 Yenlâ kĕ s'aranginlio yĕ ga mbĕm.

23 Ndo yi tĕndo g'oŋwanji wě dadie, inlĕ s'aranginlio yĕ;

24 Ndo g'oŋwanji wazyo kĕ; azuĕ kĕ azuĕ be tanginlo so, ja zu' abekeliĕ o rongunli Jisu Reri azyo avila gw'ijuwa;

25 O venlio g'oŋwanja w'ipavi sazyo, arongunlio g'oŋwanja wi mbĕm iyazyo.

EWONJO V.

Yenlâ po pa mbĕm v'ibekelia azu' are n'l'a-ĕmĕnjĕ g'ozamba w'Anyambiĕ vâ Reri azyo Jisu Krai.

2 Vâ yĕ azu' are bānga pa k'iyinginlo n'ibekeli' imĕpinlo sinlâ si doanlo zuĕ, kâ zuĕ bolinl' ikui' azyo ikapa gw'iguĕmu ny'ivenda nyi pila gor' Anyambiĕ.

3 Aranga yenlâ dadie, ndo azuĕ bolinl' ikui

azyo ikapa gw'ijela kě, kânde azu' avoro
'nlě, ijela si bag' isindinla.

4 Kâ isindinla bag' imia, nl'imia si *bag'*
iguñu.

5 Ndo iguñu ny'azyazi, kânde itânda s'A-
nyambiě si re jiro pa gw'irěmi azyo nl'Inlin'
iŕia nyi re po pa zuě.

6 Kânde gw'avegagi zuě ngulu fâ, gw'a-
luk' egombe ayuwi Krai go mbora y'anlag'
aŕe.

7 Ndo *oma* be sile juwa go mbora y'omâ
gore; ndo go mboro y'omâ mbia vendetua oma
kâ jâlie vanganle go juwa.

8 Ndo Anyambiě e tuminli' itânda si tândo
ndě zuě, kânde gw'avegagi zuě aŕe, ayuwi
Krais go mbori yazyo.

9 Kâ poro, azuě po pa mběm nle ntyinli yě,
azuě be sunginlo nle yě avila gw'egunlu.

10 Kânde vondo, gw'avegagi zuě iloŕaloŕa,
azu' aměpinlio nl'Anyambiě nl'ijuwa s'Oŕwa-
nli ě, kâ poro, azuě měpinlo pa, azuě be su-
nginlo nl'eměnlâ zě.

11 Ndo aranga yenlâ dadie, ndo azuě bolinl'
ikui azyo ikapa gor' Anyambiě ŕâ Reri azyo
Jisu Krai, y'awângizi zuě iměpinlo.

12 Sambo ga nt'ayinginlio ibe go ntye yinlâ
nl'omâ mâri; nl'ijuwa g'oŕwanja w'ibe, yenlâ
bi' ijuwa gor' anlaga waodu, kânde waodu wi
re janja p'ibe.

13 (Kânde ibe s'avegagi go ntye kwanga

gw'ivanga, ndo ibe si pa tanginlo *oma* ivanga fâ.

14 Ndo ijuwa s'avanginli avila gore Adam agënda gore Moses, vanganli wao wi re wi pava egâlanli g'ipava si Adam, o r'edidi z'omâ bia.

15 Ndo eza z'avenlio zi zyel' egâlanli g'ipava. Kânde vondo awenge wi re juwa pa n'ipava s'omâ mâri; kâ poro imëpinlo s'Anyambië, n'èza z'avenlio zi pila gw'imëpinlo s'omâ mâri Jisu Krai, yi re bunla pa gor' awenge.

16 Eza z'avenlio kë zi zyele g'ipo s'ogara, s'aãagio n'omâ mâri o vavi, kânde itenliza s'aroenli n'omâ mâri gw'ipo s'ogara, ndo eza z'avenlio zi re gw'ipo mbëm avila gw'ipava sijenge.

17 Kânde vondo ijuwa s'avanginli n'ipava s'omâ mâri; kâ poro wao, wi bâng' ibunla s'imëpinlo, n'èza z'avenlio zi bage mbëm, wi be panginla gw'emënlâ n'omâ mâri Jisu Krai.)

18 Sambo ga nt'ar' itenliza gw'ipo s'ogara s'aroenli gor'anlaga waodu n'ipav' imâri; yenlâ kë eza z'avenlio z'aroenli gor'anlaga waodu n'ogore omâri gw'ipo mbëm gw'emënlâ

19 Kânde ga nt'ar' awenge w'avangio aãe n'ito' ayâginlo s'omâ mâri, yenlâ re kë awenge wi be pango aãia n'ijâginlo s'omâ mâri.

20 Ndo ivanga ny'ayinginli, n'awunl' ipava ;
ndo mbora y'awunl' ipava, iměpinlo s'awunli
viaganlo,

21 Yenlâ ga nt'avanginl' ipava avanginlâ
n'ijuwa, nlânlâ re kě iměpinlo si ga vanginle
n'ipo mbem gw'eññlâ z'egombe zodu vâ
Jisu Krais, Reri azyo.

EWONJO VI.

SAMBO azuě ga wulie sě? Azuě ga gâ-
ngwe gw'ibe, inlě iměpinlo si ga wunle?

2 Aloanlizĩ yenlâ, azuě yi re juwa pa g'oza-
mba w'ibe, azuě be doanla go so nyěnlě sě?

3 Anluě pa mia 'nlě, ntango yazyo y'aũa-
ptaizio gore Jisu Krais, azu' aũaptaizio gw'i-
juwi sě?

4 Azu' aũañlio nla ye sambo n'ibaptaizo
gw'ijuwa, inlě ga nt'arongunlio Krais avila
gw'ijuwa n'onjělěnjělě w'Anyambiě, yenlâ
zuě kě azuě ga ganganle gw'eññlâ ezânla.

5 Kânle azu' aroenli nla yě sijanlo n'e-
gâlanli z'ijuwi sě, gavânlâ azu' adoanla rěti
nla yě sijanlo n'itongwa.

6 Kânde azu' amienl' *igamba* nyinlâ 'nlě,
omi wazyo onga wi re banliô pa go krâsi
nla yě, inlě okuwa w'ibe wi ga yilizo, kâ
zu' ayanjinl' ibe nyěnlě.

7 Kânde ayě o re juwa pa, are tombo pa
avila gw'ibe.

8 Ndo jâgâ zu' aduo juwa pa nla Krais,

gamběnlě azu' ajivira 'nlě, azuě be doanla nla yě.

9 Kândě azu' amienl' inlě, gw'arongunlio Krajs avila gw'ijuwa nlâ, ayuwizĩ nyěnlě, ijuwa s'avanginlě nyěnlě.

10 Ndo gw'igamba nyinlâ 'nlě ayuwě, ayuwi g'oŋwanja w'ibe nyângâ inâri dadie; ndo inlě, e fâ doanla, e doanla gor' Anyambiě.

11 Egâlanli měmo kě nluě, ranganyl' ikui anli juwa pa rěti gw'ibe, ndo bâ gor' Anyambiě vâ Jisu Krajs Reri azyo.

12 Sambo ibe s'avanginle nyěnlě gw'ikui anli yi re kâ juwa, kâ nluě jâginlo so gw' itânginla sa yo;

13 Ge p' ibe vi yanli *ga* ya yi *janj'* ibe; ndo vanl' Anyambiě ikui anli *ga mângi* wi re bâ avila gw'ijuwa, *vanli* kě Anyambiě vi yanli *ga* ya yi *janj'* ogore.

14 Kânde ibe s'avanginle nluě, kânde anlu' azye go ngulu y'ivanga, ndo gw'iměpinlo.

15 Ndo sě? azuě gâ vavere, kânde azu' azye gw'ivanga, ndo gw'iměpinlo? Aloa-nlizĩ yenlâ.

16 Anluě pa mia 'nlě, jâgâ nlu' ap'oma ikui anli g'asyaka go jâginlo yě, gamběnlě anlu' adoanl' asyaka w'oma mě o jâginlo nluě; mbě sě *asyaka* w'ibe gw'ijuwa, mbě w'ijâginlo gw'iměpa.

17 Ndo Anyambiě *e ga vo* akeva inlě, anlu'

aluo asyaka w'ibe, ndo anlu' are jâginlo pa n'l'irěm̃i *anli* nějinli mě y'avenlio nluě.

18 Sambo gw'agalui nluě awântye avila gw'ibe nlâ, anlu' aroenli mângi wi janjinl' ogore.

19 Mi kamba g'oma, g'oŋwanja wi ndělinli y'izyonli yanli; kânde ga nt'avenli nluě av' i-ntyale s'isěkě n'l'ibe vi yanli g'asyaka go *janj'* ibe, yenlâ re kě vĕnlâ vanl' ogore vi yanli g'asyaka go *janj'* iměpa.

20 Kânde gw'avegagi nluě asyaka w'ibe, anlu' aluo diěngadiěnga avila g'ogore.

21 Ipa nde sambo s'avegagi n'anluě egombe mě, gw'isaon měyânlâ yi jenlo nluě ntyânli egombe zinlâ? Kande ntyai y'isaon měyânlâ n'l'ijuwa.

22 Ndo vĕnlâ gw'avangio nluě awântye avila gw'ibe nlâ, agalu' anlaga w'Anyambiě, anlu' are n'ipi sanli gw'iměpa; nli ntyai *nle go doanla* n'l'eĕnlâ z'egombe zodu.

23 Kânde ipa si ibe n'l'ijuwa, ndo eza zi po n'l'Anyambiě n'l'eĕnlâ z'egombe zodu vâ Jisu Krais Reri azyo.

EWONJO VII.

ANLUĚ pa mia, awarera, (kânde mi kamba nla wao wi mi' ivanga,) inlě, ivanga nyi panginl' oma olingo wi doanlo ndě bâ?

2 Kânde oĕmanto, o re n'l'onloĕme, are koro pa gor' onloĕm' wě n'l'ivanga olingo wi be doanlo

ndě bâ; ndo jâg' onloñe ajuwa, gamběnlě apurunlo avila gw'ivanga ny'onloñ' wě.

3 Sambo jâgâ ajombo n' onloñe oñwěnlě, go doanl' onloñ' wě bâ, gamběnlě afwělio 'nlě, eřoře; ndo jâg' onloñ' wě ajuwa, gamběnlě adoanla diěngadiěnga avila gw'ivanga mě; aloanl' eřoře nyěnlě vanganli ajombo n' onloñe oñwěnlě.

4 Yenlâ re nluě kě, awareri am, anlu' are juwa pa gw'ivanga n'okuwa wi Krai, inlě omâ ñwěnlě e ga yombe nluě, vanganli yě o rongwi avila gw'ijuwa, kâ zuě janl' ilonda g'ozamba w'Anyambiě.

5 Kânde gw'avegagi zuě g'ozyonli, itânginla si ibe, s'aroenli ř'ivanga, s'ayanjagi go vi ya-zyo go janl' ilonda g'ozamba w'ijuwa.

6 Ndo řěnlâ azuě, juwa pa g'ozamba w'ivanga ny'azimbi zuě, azu' are diěngadiěnga avila gw'ivanga; inle azuě ga yanjinl' *Anyambiě* nli njanjinli nyânla y'inlinla, aranga nli njanjinli nungu y'orěndâ.

7 Sambo azuě ga wulie sě? Ivanga n'ibe? Aloanizĩ yenlâ. Giligili mi mĩ' ibe, kao n'ivanga. Kânde mi mia vanganl' itânginla, azy' ivanga bulia 'nlě, Arânginla.

8 Ndo ibe s'agoři mbora n'isombia, ka so janja g'oku' wam itânginli edu; kânde ivanga fâ ibe si re juwa pa.

9 Kânde mi aluo bâ nli mâri ivanga fâ, ndo gw'ařienl' ivanga, ařâ doanl' ibe bâ,

10 Ndo mi ayuwi; n'l'isombia s'aloŵio go bag' eññnlâ, so mĕmo s'alĕngio gw'ijuwa gore miĕ.

11 Kânde ibe s'agoŵi mbora n'l'isombia, kâ so temiza miĕ, ayonla miĕ kĕ nla so.

12 Sambo ivanga nyi re nkĕrĕ, n'l'isombia si re nkĕrĕ, n'l'ogore, nli mbia kĕ.

13 Sambo ez' eŵia mĕzâ zi re toa p'ijuwa gore miĕ? Aloanizĭ yenlâ; ndo ibe si re toa p'ijuwa gore miĕ, inlĕ sĭ ga yenlanl' ibe, kânde si janj' ijuwa gore miĕ n'l'eza mĕ zi r'e-ŵia, inlĕ ibe ŵ'isombia si ga loanl' ibe polo viaganlo.

14 Kânde azu' avoro 'nlĕ, ivanga nyi re swa-swâ n'l'Inlinla; ndo mi are mpanginli y'ozyonli, kolo pa gw'agâ m'ibe.

15 Kânde isaon yi janjo miĕ nlâ, mi tânda yo; kânde isaon yi belo miĕ, mi denda yo; ndo isaon yi numbo miĕ, yo dendo miĕ.

16 Ndo ja mi adend' isaon yi re mi arânda, gambĕnlĕ mi amĕm' ivanga, inlĕ nyi r'iŵia.

17 Sambo aranga miĕ nyĕnlĕ yi janj' isaon yinlâ, ndo ibe, si doanla go gare yam.

18 Kânde mi avoro 'nlĕ, go gare yam (inlĕ, g'ozyonli wam) aloanliz' ez' eŵia; kânde go bela yi re nla miĕ, ndo go janje mbia, mi jĕnla yo nla miĕ.

19 Kânde mbia yi belo miĕ, mi denda yo; ndo mbe yi re mi aŵela, yo dendo miĕ.

20 Ndo ja mi ajanj' isaon yi re mi aŵela,

gamběnlě aranga miě nyěnlě yi janja yo, ndo ibe, si doanla go gare yam.

21 Sambo mi jenl' ivanga inlě, go bele miě go janje mbia, mbe yi re nla miě.

22 Kânde mi jenl' ivanga ny'Anyambiě mbia, ga nt'ar' oma wagare;

23 Ndo mi jenl' ivang' inyěnlě go vi yam, noagaga nl'ivanga ny'ogu wam, agotiza miě mbwedi gw'ivanga ny'ibe, nyi re go vi yam.

24 Oma w'azyili nde nle miě! Mande be tomba miě avila g'okuwa *wi bag'* ijuwa šinlâ?

25 Mi p'Anyambiě akeřa řa Jisu Krais Reri azyo. Yenlâ miě mẽmo mi janjinl' ivanga ny'Anyambiě nl'ogu; ndo ivanga ny'ibe nl'o-zyonli.

EWONJO VIII.

SAMBO řěnlâ zyel' ogara gore wao wi re gore Krais Jisu, wi re wi *kanganla* ga nt'ar' ozyonli, ndo ga nt'ar' Inlinla.

2 Kânde ivanga ny' Inlinla ny' eřěnlâ gore Krais Jisu nyi re miě kalunlia p'oņwântye avila gw'ivanga ny' ibe nla ny' ijuwa.

3 Kânde *isaon* y'ayálio nl'ivanga, kânde ny'avegagi děla nl'ozyonli, *y'alendizio* nl'Anyambiě, tomag' Oņwanli ě nl'egâlanli z'oyonli wi pava, aloanliz' ibe ogara g'ozyonli *nl'ijire ntyinla* g'oņwanja w'ibe;

4 Inlě ogore w'ivanga wi ga lendo nla zuě,

yi re yi kanganla ga nt'ar' ozyonli, ndo ga nt'ar' Inlinla.

5 Kânde mângi wi re ga nt'ar' ozyonli, wi nak' isaon y'ozyonli, ndo wao wi re ga nt'ar' Inlinla, *wi nak' isaon y'Inlinla*.

6 Kânde nakinli y'ozyonli n'ijjuwa; ndo nakinli y'Inlinla n'eměnlâ n'aměnjě.

7 Kânde nakinli y'ozyonli yi re ndoŵa gor' Anyambiě, kânde yi jâginlo ivanga ny'A-nyambiě, nlâ jâlie nyo *jâginlo kě*.

8 Sambo mângi wi re g'ozyonli w'ayâlie tândi' Anyâmbiě.

9 Ndo anlu' azyele g'ozyonli ndo gw'Inlinla, mpa' ga Inlinla ny'Anyambiě ny'adoanla gw'irěmi anli. Ndo jâg' om' edu azye n' Inlinla nyi Kraiŵ gamběnlě ayě g'iyě.

10 Ndo jâgâ Kraiŵ adoanla gw'irěmi anli, gamběnlě okuwa rěti wi re juwa pa g'oŵwanja w'ibe, ndo inlinla nyi doanla bâ g'oŵwanja w'ogore.

11 Ndo jâg' Inlinla ny'*Omâ* rongunli Jisu avila gw'ijjuwa ny'adoanla gw'irěmi anli, gamběnlě ayě, o rongunli Kraiŵ avila gw'ijjuwa, adoanliz' ikui anli yi juwa njuwaga bâ n'Inlinli nyě nyi doanla gw'irěmi anli.

12 Yenlâ, awarera, azu' inluanli, aranga y'ozyonli go doanla ga nt'ar' ozyonli.

13 Kânde jâgâ nlu' adoanla ga nt'ar' ozyonli, gamběnlě anlu' ajuwa; ndo jâgâ nlu'

ajonl' injanjinli s'okuwa v'Inlinla, gamběnlě anlu' adoanla bâ.

14 Kânde ontango wi kěndio n'Inlinla ny'Anyambiě, wao awa w'Anyambiě.

15 Kânde anluě pa bâng' irěma y'asyaka go fâ tia nyěnlě, ndo anlu' abâng' irěma y'awanla yi tongiza zuě 'nlě, Abba, Rera.

16 Inlinla kě nyomě nyi takilia mpâ' mo n'irěmi azyo 'nlě, azuě awa w'Anyambiě.

17 Ndo jâgâ awanla, gamběnlě iyigisi; iyigisi y'Anyambiě, n'iyigisi nla Krais; mpa' ga zu' asindinla egâlanli ga yě, inlě azuě kě azuě ga vendio nla yě.

18 Kânde mi tanga 'nlě, injuke s'egombe zatě zinlâ si zy'inyanga nyi kěnlizo n'o-njělěnjělě wi be tuminlio gore zuě.

19 Kânde ijongunl' ipolo s'eliṽa si penginl ibowunlia s'awa w'Anyambiě.

20 Kânde eliṽa z'arugio go ndělinli, (aranga nle ntândinli ya zomě, ndo nle yě o rugi zo,)

21 Gw'iguṽu 'nlě, eliṽa zomě zi be doanlizo diěngadiěnga avila gw'itugo s'ijuwa, aṽago g'odiěngadiěnga w'onjělěnjělě w'awa w'Anyambiě.

22 Kânde azu' avoro 'nlě, eliṽa zodu zi siminla, aloanla n'isyângâ ta kwanga nla nlěnlâ winlâ.

23 Ndo aranga yenlâ dadie, ndo azuěmě kě yi re n'ambi' alonga m'Inlinla, vangant'

azuěmě azuě siminla gw'ikui azyo, pengi-
nlag' itâmo sazyo g'awanla, inlě olandunlo
w'ikui azyo.

24 Kânde azu' are sunginlo pa n'iguñu.
Ndo iguñu nyi re jenlo pa, arang' iguñu;
kânde eza zi jenlo n'loma, e fâ doe' zo igu-
ñu sě ?

25 Ndo jâgâ zu' ado' ezâma iguñu, zi
re zuě jenla, gamběnlě azu' apenginla zo
n'isindinla.

26 Egâlanli mẽmo k'Inlinla nyi nungunle
ndělinli yazyo : kânde azuě pa mi' isaon
yi ga vambio zuě go kwenla zuě inkâlâ,
ga nt'are kwěkwě; ndo Inlinla nyomě nyi
kwenle nkâlâ g'oŋwanji wazyo n'intyimi
si re s'agambizo.

27 Nla yě o kělagěl' irěñma, avoro mpi-
vinli y'Inlinla, inlě nyi kambinla g'oŋwa-
nja w'iyâmbui ga nt'are ntândinli y'Anyam-
biě.

28 Azu' avoro k'inlě, *isaon* yodu yi denda
wao mbia wi tând' Anyambiě, wao wi re
fwelio pa ga nt'ar' ikenja *s'ogu wě*.

29 Kânde wao w'alonge mienlo ndě, wao
kě w'alonge dingilio ndě go doanl' egâlanli
z'edidi z'Oŋwanli ě, inlě e ga loanle njaliě
gor' awarerě awenge.

30 Ndo wao w'alonge dingilio ndě, wao
mẽmo kě w'añelio ndě; nla wao w'añelio
ndě, wao mẽmo kě w'avenlio ndě mběm;

nla wao w'avenlio ndě mběm, wao mēmo kě w'avendizio ndě.

31 Sambo azuě ga wulie sě g'oŋwanja w'isaon yinlâ? Jâg' Anyambiě akanla zuě, o be sira zuě mande?

32 Ayě o re e simbi' Oŋwanli yěmě, ndo avenli yě g'oŋwanji wazyo azu' edu, ezande zi re ava zuě mpagaga nla yě ezâm' edu?

33 Mande be sâzize mângi-pinjo w'Anyambiě? Nle Anyambiě yi doanliza wao agore.

34 Ayě o pa ogara mande? Nle Krais o yuwi, ndo are tongwa pa kě, o re kě g'ogâ nloñiě w'Anyâmbiě, o kambinla kě g'oŋwanji wazyo.

35 Mande be bangunlia zuě avila gw'itânda si Krais? Njuka, mbě ijela, mbě okwara?

36 (Ga nt'are těndo pa 'nlě, Azu' ajonlio g'oŋwanji wâ pěkěpěkě; azu' are bângo pa g'adâmbě mi bazyo.)

37 Ndo gw'isaon yinlâ yodu azuě keva via-ganlo, vâ yě o rândi zuě.

38 Kânde mi avoro 'nlě, arang' ijuwa, genlâ eñěnlâ, genlâ ienjěl, genlâ ivanginli y'ienjěl, genlâ ampenda, genlâ isaon ya gunlu, genlâ isaon yi bia,

39 Genlâ orowa, genlâ ilombo, genlâ ezâm' edu ezěnlě z'avangio kâ bangunlia zuě avila

gw'itânda s'Anyambiě si re gore Jiřu Krajs
ya Reri azyo.

EWONJO IX.

MI kamb' ogiligili g'oma wi Krajs, mi no-
ka du, (orěmi wam kě wi takilia g'o-
ņwanji wam gw'Inliul' iŕia,)

2 Inlě, mi are n'ekěv' evolo nli nkazy a g'o-
rěmi wam pěkěpěkě.

3 Kânde miěmě mi â bela 'nlě, mi ga zavo
avila gore Krajs, gw'inyanga ny'awareri am,
wi re nla miě sijanlo ga nt'ar' ozyonli ;

4 Wao měmo Mângi-Isreěl ; itâmo g'awanla,
ivenda, injeka, ampanga, ijanjinla s'*Anyam-
biě*, n'impanganlo, *isaon yinlâ* iyao ;

5 Irerě isao kě, avila gore wao kě, ga nt'ar'
ozyonli, aŕienli Krajs, o r'Anyambiě gw'igonlo
nya waodu, savinlo pa egombe zodu. Aměn.

6 Ndo aranga yenlâ 'nlě, ompanganlo w'A-
nyambiě wi re poswa pa ; kânde waodu ga
Mângi-Isreěl w'avili gore Isreěl ;

7 Wi zyele k'awanla, kânde wao awa wi
Ebreham ; ndo, Awanli wâ wi be fwelio avila
gore Aisak.

8 Inlě, Awanla w'ozyonli wao aranga awa
w'Anyambiě, ndo awanla w'ompanganlo wao
bângo awanla.

9 Kânde igamba ny'ompanganlo nyi nyinlâ,
Inle, gw'egombe zinlâ be bia miě, kâ Serah
janl' oņwanla.

10 Aranga yenlâ dadie, ndo gw'avundigi Reběka avundig' inyeŕme n'l'omâri, Aisak ya reri azyo,

11 (Kânde *awanla* yanlago râ, ge denda pe mbia ge mbe, inlě ikenja s'Anyambiě, ga nt'ar' ipinja, si ga loanlizo, aranga n'l'ijanja, ndo nle yě yi fwelia,)

12 Awulinlio 'nlě, Onlěrâ e be janjinl' o-rumbe;

13 Ga nt'are těndo pa 'nle, Jekōb ayě rāndo miě, ndo Isâ ayě nlumbo miě.

14 Sambo azuě ga wulie sě? Mbe yi re n'l'Anyambiě? Aloanzizī yenlâ.

15 Kânde e bulinlie Mosěs inlě, M'be jenlě ekěvā, o be jenlo miě, m'be poginla kě o be poginlo miě.

16 Sambo *ipinjo* si děngo n'l'omâ bela, ge n'l'omâ pule mango, ndo v'Anyambiě o jenl' ekěvā.

17 Kânde irěndâ yi bulinlie Fereo 'nlě, Go ntinla yinlâ yo n'lāngunli miě wě, inlě mi ga ruminlie ngulu yam vâ wě, kâ ini nyan kě takilio go ntye yodu.

18 Yenlâ jenlě yě ekěvā o tāndo ndě, n'l'omâ tāndo ndě e jālizě.

19 Sambo o be bulinlia miě inlě, E fā sěmba sě? Kânde o re dega pe ntāndinli yě mande?

20 Ndo, oma wě, awě mande o kamb' intyiri gor' Anyambiě? Eza z'avangio zo

kâ bulinli' ovangi 'nlě, Ezande z'apangâ miě yenlâ ?

21 Ovangi w'intyuanla azye ngulu gw'i-wonlo, go pange n'limonga měmo, ntyuanla mâri gw'isuminlio, nli ntyuanla nyěnlě gw'is-
syělio ?

22 Ndo kânle Anyambiě azindinl' intyuanla s'egunlu, *si re* kekizo pa gw'ijilizo, n'isindinla sipolo, gw'aluó yě abeli tuminli' egunlu zě, amiez' *anlaga* ngulu yě, *gavâ-nlâ sě* ?

23 Ge aluo abele miez' anlagaibunla s'imě-pinlo sě gw'intyuanla s'ekěva s'alonge kekizio ndě gw'ivenda ;

24 *Kâ yě poginla* zuě, y'aŕvelio ndě, aranga avila gor' Iju dadie, ndo avila gw'anlângâ kě.

25 Ga nte bulio ndě go Hosea 'nlě, M'be fwelia wao mângi yam wi re wi pegag' anlagi wam, nla yě kě ndego, o re e pegage ndeg' wam.

26 Be toa kě 'nlě, go mboro y'awulinlio wao 'nlě, Anlu' arang' anlagi wam, gogo be fwelio wao 'nlě, Awa' w'Anyambiě yabâ.

27 Aisaia kě ẽ tonga g'oŋwanja wi Isreěl inlě, Vanganli ntango y'awa wi Isreěl y'adoanla ga ntyěnge y'ozyěgě, wakwě wi be sunginlo.

28 Kânde e be dend' egâlanli z'igambi nyě, ny'aloŕio ndě n'ogore ; kânde Jehova

e be dend' igamba ny'aloŵio ndě go ntye
yi Isreěl.

29 Nl'aroenli yo ga nt'alonge buli Aisaia
'nlě, Kao Jehova y'imběli aluo atiginli zuě
aw' awěwâ, gavânlâ azu' aroenli ga Sodoma,
aloanlizo kě egâlanli ga Gomöra.

30 Sambo azuě ga wulie sě? Inlě, anlâ-
ngâ mi re mi kâmbize mběm, mi re bângâ
pě mběm, mběm mě yi pila gw'ibekelia.

31 Ndo Mângi-Isreěl, w'agâmbiz' ivanga nyi
mběm, wi pa toa nla nlěnlâ gw'ivanga nyi
mběm.

32 Inle sě? Kânde w'agâmbizi yo, aranga
nl'ibekelia, ndo nl'ijan' ivanga. Kânde w'a-
voŵio nl'abaku gw'ido ny'abaku měnyâ.

33 Ga nt'are těndo pa 'nlě, vonla, mi doŵia
go Zaiõn ido ny'abaku, nl'ido kě ny' ikwe-
za; nl'om' edu o bekeliě, ayenle ntyânli.

EWONJO X.

AWARERA, ijongunla s'orěm' wam nl'i-
nkâlâ sam si kwenlo miě Anyambiě
g'ozamba wi Isreěl nle inlě, wi ga zunginlo.

2 Kânde mi takilia g'onwanji wao 'nlě, wi
re nl'onongâ gor' Anyambiě, ndo aranga ga
nt'ar' imia.

3 Kânde wi mia mběm yi pila gor' Anya-
mbiě, kâ wao bute doanlize mběm yaomě;
yenlâ atoa w'aŵag' ikui ao go mběm yi pila
gor' Anyambiě.

4 Kânde Krajs nle ntinla y'ivanga g'onwanja wi mbëm gore waodu wi bekelia.

5 Kânde Mosës e tēnde mbëm yi pila gw'ivanga 'nlě, Omâ dend' isaon yinlâ, e be doanlizo nle yo.

6 Ndo mbëm mě yi pila gw'ibekelia yi kamba yenlâ 'nlě, Awulia g'orēm' wâ 'nlě, mande be panda g'orowa? inlě, go syonlia Krajs ;

7 Ge mande be syuminla gw'ilombo? inlě go pandia Krajs avila gw'ijuwa.

8 Ndo yi kamba sě? Igamba nyi re piěrě nla wě, g'ogwanli wâ nla g'orēm' wâ. Inlě igamba ny'ibekelia nyi kambinlo zuě ;

9 Inlě, jâm aměma n'ogwanli wâ 'nlě, Jisu nle Jehova, ayivira n'orēm' wâ 'nlě, Anyambiě arongunliě avila gw'ijuwa, gamběnlě oĩ asunginlo ;

10 Kânde azuě bekelia n'orěma gw'ipo mbëm, nla zuě měma kě n'ogwanla gw'isunginlo.

11 Kânde irěndâ yi bulia 'nlě, Om' edu o bekeleě ayenlizĩ ntyânli,

12 Kânde zyel' ořangwanlo ntyâ Onwâju nli ntyâ Onwâgrik ; kânde re Rerě měmo ya waodu o re n'ambia ralie gore waodu wi kwenlě inkâlâ.

13 Kânde om' edu o be kwenle Jehova inkâlâ e be sunginlo.

14 Ndo wao kâ kwenlě inkâlâ sě, w'ařeke-

liě? ge wao kâ bekeliě sě, w'ayâgâ g'onwanji
wě? ge wao kâ jâgâ sě, oma fâ o kambinla
wao?

15 Ndo wao kâ kambinla sě, kao w'atoŋo?
ga nt'are tēdo pa 'nlě, Měpinli nde yi r'i-
ntyozyo si *mângi* wi kambinle ntyango-mbia
y'aměnjě, aŋaga ntyango y'isaon imbia!

16 Ndo waodu wi jâginlo ntyango-mbia.
Kânde Aisaia e bulia 'nlě, Rera, mande o re
jivira pe ntyango yazyo?

17 Sambo ijivira *si kovo* nl'ijâgâ, nl'ijâgâ *si
pila* gw'igamba ny'Anyambiě.

18 Ndo mi' inlě, Wi pa jâgâ? Iŋgi, inyoi
nyao nyi re kěndaga pa go ntye yodu, nl'a-
gambi mao gw'imborá si fwinlie ntye yi do-
anl' anlaga.

19 Ndo mi' inlě, *Mângi-Isreěl* wi mia du?
Mosěs e donge bulia 'nlě, M'be jenliza nluě
ŋandi gore wao wi re wi zy'inlângâ, m'be be-
ndia nluě nl'inlângâ ny'otěŋu.

20 Ndo Aisaia ar' iganda, kě bulia 'nlě, Mi
alěngio nle wao wi re wi buta miě, ayenlanli
miě nla wao wi re wi bambia g'onwanji
wam.

21 Ndo awulinli *Mângi-Isreěl* inlě, Mi ala-
mínl' agâ mam pěkěpěkě gor' anlaga wi dov'
impaga, kâ w'ayâginlo.

EWONJO XI.

MI' INLĚ, Anyambiě are fala p'anlagi wěmě sambo? Aloanzlizi yenlâ; kânde miěmě mi Oŋwâ-isreěl, *mi ayanlio* nl'awa wi Ebreham, nle mbuve yi Benjamin.

2 Anyambiě azye fala p'anlagi wě w'alonge mienlo ndě. Anluě pa mia nte buli' irěndâ go Ilaija, gw'azunliě Anyambiě g'oŋwanja wi Mângi-Isreěl inlě,

3 Rera, wi re jonla p'ivâgisi yâ, azyazy' iâlter sâ, mi atiganli miě dadie, wi but' eměnlâ zam kě.

4 Ndo Anyambiě aŋinlizě sě? Inlě, Mi are tiginla p'oku' wam ntâusěn s'anlaga orâgěno wi re wi pa doŋinle Beal akâtâlâ.

5 Yenlâ vanganl' egombe zinlâ kě re tiganla p'awěwâ ga nt'ar' ipinja si nkěngâ.

6 Ndo jâg' *ipinja s'atoa* nle nkěngâ, gâmběnlě aranga nl'ijanja; azya nlânâ nkěngâ yi zye nkěngâ nyěnlě. Ndo jâgâ *s'atoa* nl'ijanja, gâmběnlě aranga nle nkěngâ; azya nlânâ ijanja si zy'ijanja nyěnlě.

7 Ndo sě? *Inlângâ nyi* Isreěl nyi pa děng' isaon y'awuto nle nyo, ndo mângi wi re pinjo pa wao lěngi, ndo aŋâri w'aroenl' apâku.

8 Ga nt'are těndo pa 'nlě, Anyambiě are pa pa wao orěma w'antyâvinlâ ampolo, antyâ

mi re m'ayenzĩ, nl'aroi mi re m'ayâgâ kwa-nga nla nlěnlâ winlâ.

9 Devid kě e bulia 'nlě, Tavuru yao yi ga loanle gore wao ga mondo, nla g'ojili, nla gw'abaku, nla gw'ipa.

10 Antyâ mao mi ga loan' iviri, kâ m'ayenla; kâ pur' inyumi sao mbě pěkěpěkě.

11 Sambo mi bulia 'nlě, Wi re poŋo pa nl'abaku go poswa? Aloanzĩ yenlâ; ndo isunginlo *si re bago pa gw'anlângâ* nl'iposwi sao, go jenziza wao ŋandi.

12 Ndo vondo iposwi sao s'apagize ntye, nl'ikugi sao s'apagiz' anlângâ, kâ poroibunli sao.

13 Mi kamba nla nluě, anlângâ, kânde miě eroŋi z'anlângâ, miě kě mi pendiz' evilo zam;

14 Toazange miě kâ jenziza *wao w'ozyonli wam ŋandi azungin'* awěwâ gore wao.

15 Kânde jâg' ifalo sao *s'ado'* iměpinlo si ntye yinlâ, gamběnlě ibângo sao *s'ado'* ande, kao eměnlâ avila gw'ijuwa?

16 Kânde jâg' onga w'adoan' orunda, gamběnlě waodu w'adoan' orunda, jâgâ k'oramba w'adoan' orunda, gamběnlě ampare m'adoa' yenlâ kě.

17 Ndo jâg' ampare aměwâ m'aduo m'amâgunlo kiâ, kâ wě erere zi oliv z'iga, felo gw'imboras mo, awâng' *aka* m'oramba nl'agali m'erere zi oliv;

18 Azyogwa gw'ampare. Ndo jãm asyogwa, o simbi' oramba, ndo oramba wi simbiâ.

19 Sambo o be bulia 'nlě, Ampare m'amâgunlio, inlě mi ga welo gw'imborâ sa mo.

20 Nlânlâ; m'amâgunlio g'onwanja w'ito' aṽekeli sao, awě kě o kumanla nl'ibekelia: aloanl' ekale, ndo rie ntiagaga.

21 Kânde kânle Anyambiě e pig' ampar' alonga, gavânlâ ria e vende do' avigâ kě.

22 Vonle nkěngâ nli njâlinli y'Anyambiě, gore wao w'avoswi njâlinli, gore wě nkěngâ, jãm adoanla go nkěngâ mě; azya nlânlâ awě kě o be tenlo nkwi.

23 Nla wao kě, jâgâ w'aloanl' ibekelia fâ; gamběnlě w'afâ felo gw'erere; kânde Anyambiě are nli ngulu yi fâ fela wao.

24 Kânde vondo wě, o renlio avila gw'erere zi oliv z'ayanlio gw'iga, awelo njanli fâ, gw'erer' eṽia zi oliv; kâ poro ampere minlâ m'ayanlio ṽâṽâ, m'afâ felo gw'erere zaomě zi oliv.

25 Kânde mi bela nluě, awarera, go do' ami' iyumbunlo yinlâ, (anluě vende doa' nl'imia gw'antyâ manlimě,) inlě, mpiri y'atoenli gor' awenge wi Mângi-Isreěl, agěnda go be jinginl' ibunla s'anlângâ.

26 Yenlâ go be toa nlânlâ, Mângi-Isreěl waodu wi be sunginlo, ga nt'are těndo pa

'nlě, Be bi' Ozunge avila go Zaiōn, kě kegunli' ibe avila gore Jekōb.

27 Nli njeki yam nla wao nle yinlâ, go be tomba miě ibe sao pa.

28 Ga nt'are ntyango-mbia wao ilořaloři y'Anyambiě g'oņwanji wanli; ndo ga nt'ar' ipinja wi tândo g'oņwanja w'irerě.

29 Kânde ya yi po nl'Anyambiě nl'ifweli sě si r'ikalua fâ.

30 Kânde ga nt'avegagi nluě nli mâri, anluě jâginlo Anyambiě, ndo řěnlâ anlu' avoginlio g'oņwanja w'ito' ařekeli' sao;

31 Yenlâ kě *mângi* sinlâ w'atoenli řěnlâ wi jâginlo, inlě wi ga yenlo ekěřa g'oņwanja w'ekěři zanli.

32 Kânde Anyambiě are nunja pa waodu gw'ito' ařekelia, inlě e ga yenle waodu ekěřa.

33 Orânga w'ibunla nde wi r'imia nl'ikotiza s'Anyambiě! Indendinli sě s'agělagělizo, nl'impânlâ se s'amiezizo!

34 Kândě mande o re mia p'ipikilia s'Anyambiě? ge o re toa p'owondisi w'imondâ nla yě mande?

35 Ge o re donge pě p'ezâma mande, kâ zo fâ fwinlizo yě.

36 Kânde avila gore yě, řâ yě, gore yě kě doanl' isaon yodu; *ga loanl'* ivenda gore yě kě egombe zodu. Amě.

EWONJO XII.

A WARERA, kâkâlânli sanbo gw'inkě-
ngâ s'Anyambiě, vanl' Anyambiě ikui
anli ijir' inya sabâ, nla s'orunda si tândo
nl'Anyambiě, *vanganle* njanjinli y'irěmi anli ;

2 Kâ agâlanlanl' ikui anli go ntye yinlâ ;
ndo galunlionli nl'iměpa s'irěmi anli, kâ
nluě něnga nt'are ntândinli y'Anyambiě,
isaon imbia, yi tândo, yi re kě měpa pa.

3 Kânde miě, vâ ngulu yi re po pa miě,
mi bulinli' om' edu gore nluě 'nlě, e ga rig'
avikilia g'onwanja *w'oku' wěmě* viaganlo nli
nt'are kwěkwě go pikilia, ndo e ga vikilie
go doanla swaswâ, ga nt'ar' Anyambiě re pa
p'om' edu egěnlizo z'ibekelia.

4 Kânde ga nt'are zuě va yenge v'oku'
omâri, nli va yodu kě yi zye nl'evilo měmo ;

5 Yenlâ re kě, azu' awenge nl'oku' omâri
gore Krais, nl'om' edu eva z'omâri azuě nla
zuě.

6 Azuě kě azu' are nli ya yi po, yi bangwa-
nla ga nt'are ngulu yi re yo pa zuě ; jâgâ
adoanle ngulu yi pâga, azuě ga vâge ga nt'ar'
evendinli z'ijivira ;

7 Jâgâ njanjinli, azuě ga loanle gw'ijanji-
nli sazyo ; jâg' om' aněnja, gw'iněnja ;

8 Jâg' om' akambinla, gw'ikambinla ; ayě
o kera, nl'orěti ; ayě o panginla, ogera fâ ;
ayě o poginla, nli mbia.

9 Itânda si ga loanl' ipândia fâ. Numbanl' ibe, liŵanli go mbia.

10 G'oŵwanja w'itânda s'awarerě, rândanlanli nli nkěngâ mpolo; g'oŵwanja w'iduba, longe dubenl' amâri;

11 G'oŵwanja w'ijanja, aloanlanl' agera; loanlanli nli mpio gw'anlinla, njanjinlage Rerě.

12 Yenlanli mbia gw'iguũu; zindinlanli njuke; gwenlanl' inkâlâ pěkěpěkě;

13 Liŵanli gw'aguga m'iyâmbui; gâmbizanl' itânda gor' agěnda;

14 Zavinlanli wao wi kâmbiza nluě; zavinlanli kâ azavanli;

15 Yenlanli mbia nla wao wi jenle mbia; lenlanli nla wao wi denla;

16 Loanlanli nl'orěm' omo anluě nla nluě; anlakanl' isaon impolo, ndo gěndionli nl'isaon y'okendekende. Aloanlanli nl'imia gw'antya manlimě.

17 Aŵinlizanl' om' edu mbe ŵâ mbe; nla kanl' isaon yi měpe jenlo gw'antya m'anlaga waodu.

18 Jâgâ y'ajâlio, ga nt'are nla nluě, loanlanli nl'aměnjě gor' anlaga waodu.

19 Aŵinlizanli ngâkâ, mângi wi tândo, ndo râ vanl' egunlu z'*Anyambiě* mbora; kânde re těndo pa 'nlě, Ngâkâ yam, miěmě m'be fwinliza bulie Jehova.

20 Sambo jâg' oloŵaloŵi wâ ajâgâ njanla,

nyezě *inya* ; ja akoto n'esyove, yânjě ; kânde jâm adenda yenlâ, gamběnlě oĩ akenj' aĩngilia m'ogonli gw'ewonjo zě.

21 Agevo nle mbe, ndo geve mbe nli mbia.

EWONJO XIII.

OM' edu e ga rugiz' oku' wě gw'ampenda mi panginla. Kânde zyel' ivenda kao ny'apila gor' Anyambiě ; n'ampenda mi doanla mo doĩio n'Anyambiě.

2 Yenlâ ayě o jâlinl' ivenda, e jâlinl' ozombio w'Anyambiě ; nla wao kě wi jâlinla wi bag' ogara gw'ikui aomě.

3 Kânde ivanginli ga ereria gw'ijan' ibia, ndo gw'ijan' ibe. O bela doanla' arĩ ivenda ? yanje mbia, gamběnlě oĩ asuminlio nle nyo.

4 Kânde ayě nyongo y'Anyambiě gore wě go mbia. Ndo jâm adende mbe, ria ntiagaga, kânde e toanl' okwara vâ nyawěnyawě ; kânde ayě nyongo y'Anyambiě, omâ fwinliz' o janje mbe ngákâ.

5 Yenlâ r'isyâlâ go tugizo, aranga g'onwanja w'egunlu dadie, ndo g'onwanja w'orěma kě.

6 Kânde go ntinla yinlâ yo pa nluě mpago ; kânde wao sinyongo s'Anyambiě, mbandaminlag' isaon yinlâ pěkěpěkě.

7 Sambo vanli waodu inuanli sao ; mpago gore yě o nuanlo mpago ; asyango gore yě o

nuanlo asyango; itia gore yě o nuanlo itia; olubo gore yě o nuanlo olubo.

8 Anluanlanl' om' edu, kao du go tândanla; kânde ayě o tând' oĩmâri, are denda p'ivanga.

9 Kânde agamba minlâ 'nlě, Anlanla nla winganli, Ayonl' oma, Ayufa, Avěrinla, Arânginla; jâg' adoanl' ozombi' oŋwěnlě kě, wi re datizo pa gw'ivanga nyinlâ 'nlě, Rând' oĩmâri ga nte tândâ oku' wâmě.

10 Itânda si dend' oĩmâri mbe; sambo itânda nl'isaon yodu y'ivanga.

11 *Lendanl' isaon* yinlâ, mpikiliag' egombe, inlě igwěra ny'asyiŋi nyi ga nlângwe zuě avila gw'antyâvinlâ. Kânde isunginlo sazyo s'atoenli piěřě viaganlo nl'egombe z'alonge bekelio zuě.

12 Ogwěra w'atoe' dava, owenja w'atoe' piěřě. Sambo azuě ga wal' ijanja si mpiri, kâ zuě kě bâre nkěmbâ y'ozange.

13 Azuě ga ganganle swaswâ, egâlanli ga g'oĩmânda, arange njinlag' iyinlo nl'ibângo nl'alugu, arange mpengag' anto nl'itânginla, arange nl'aĩmĩmanlo nli ŋandi.

14 Ndo vâranli Rerě Jisu Krais, kâ avikilianli g'oŋwanji w'ozyonli, go joriz' itânginla sa wo.

EWONJO XIV.

AYĚ o re dĕla gw'ijivira e ga wângo nle nluĕ, ndo aranga go jĕkĕli' ipi-kili sĕ.

2 Kânde om̄ari e jivira 'nlĕ, ayĕ kâ ny'e-zâm' edu, ndo ayĕ o re dĕla e ny'iwângâ dadie.

3 Ayĕ o nya, e ga rig' avĕdiĕ o re e nya; nla yĕ kĕ o re e nya, e ga rig' ayĕ-kĕliĕ o nya; kânde Anyambiĕ are bângĕ pa.

4 Awĕ mande o jĕkĕlie nyongo ying-nli? gore reri yĕmĕ e kumanla ge poswa; e be kumanlio kĕ, kânde Anyambiĕ are nli ngulu yi kumanliĕ.

5 Om̄ari e jenle ntyugu m̄ari mbia viaganlo nli nyĕnlĕ, oŋwĕnlĕ e jenl' intyugu sodu egâlanli mĕmo. Om' edu e ga miagage mbiambiĭ nl'ogu wĕmĕ.

6 Ayĕ o penjavenje ntyugu, e penjavenja *yo* gore Rerĕ; nla ye o re e penjavenje ntyugu, e penjavenja *yo* gore Rerĕ. Ayĕ kĕ o nya, e nya gore Rerĕ, kânde e pa Anyambiĕ akeĕa. Nla yĕ kĕ o re e nya, e nya gore Rerĕ, kĕ p'Anyambiĕ akeĕa kĕ.

7 Kânde zyel' oma gore zuĕ, o doanla g'o-zambi wĕmĕ, zyel' oma kĕ o juwa g'ozambi wĕmĕ.

8 Kânde ja zu' adoanla, gambĕnlĕ azu'

adoanla g'ozamba wa Rerë ; ja zu' ajuwa kë, gambënlë azu' ajuwa g'ozamba wa Rerë ; sambo vanganli azu' adoanla, ge juwa, azu' anlivo nla Rerë.

9 Kânde Kraï ayuwi kë tongwa avâ doanla, go ntinla yinlâ, 'nlë e ga vanginle mângi wi re juwa pa, nla wao wi re bâ.

10 Ndo awë, ezande zi jëkëliâ oŋwârerî yâ ? Kânde azu' edu azuë be kumanla gw'eka zi jëkëlia zi Kraï.

11 Kânde re tëndo pa 'nlë, Jehova awul' inlë, Nl'emënlâ zam, om' edu e be dovinla mië akâtâlâ, n'onlëmë edu wi be p'A-nyambië akevä.

12 Yenlâ om' edu gore zuë e be p'A-yambië ntango g'oŋwanja w'oku' wëmë.

13 Sambo azu' ayëkëlianlanli nyënlë ; ndo râ kenjenl' igamba nyinlâ 'nlë, Awelanl' ibaku, g'eza zi kweza, go mpânlâ y'oŋwârerë.

14 Mi avoro, amiezo kë nle Rerë Jisu inlë, zyel' ezam' edu zi re zi zye pupu zomë ; ndo omâ jenl' ezâma 'nle, zi zye pupu, gore ye zi zye pupu.

15 Ndo jâg oŋwârerî yâ ajenlizo ekëvä n'inyi sâ, gambënlë o ganganle n'itânda. Ayonlë n'inyi sâ, w'ayuwi Kraï vä yë.

16 Sambo mbi' yanli y'arâwizo ;

17 Kânde inlânga ny'Anyambië ga inya

nl'ijânga, ndo ogore nl'aãnjë nl'igeva gw'I-nlinl' iãia.

18 Kandë ayë, o janjinle Krajs gw'isaon yinlâ, e tândi' Anyambië, ayë kë e bângo nl'anlaga.

19 Sambo azuë ga gâmbiz' isaon y'aãnjë, nl'isaon yi re zuë kâ nungwanla.

20 Azyaz' evilo z'Anyambië g'oŋwanja w'inya. *Inya* sodu si re yupu; ndo si re sibe gor' oma me o nya nl'ikwezo.

21 Re mbia go doanla any' ozyonli, ge jâng' ivë, ge *dend osao' edu* wi poŋo nl'o-ŋwâri yâ avoŋo nl'ibaku, ge kwezo, ge ðelizo.

22 O re nl'ijivira? Loa' nla so g'oku' wâmë g'ozyo w'Anyambië. Ozavinlo gore yë o re e p'oku' wë ogara g'osaon wi dendo ndë.

23 Ndo ayë o doã' impaga, kâ yë nya ar'ogara, kânde yi pîla gw'ijivira. Kânde osao' edu wi re wi pîla gw'ijivira wo nl'ibe.

EWONJO XV.

NDO azuë yi re jâla, azuë ga zindinle ndëlinli si mângi wi re ðëla, kâ zu' arândi' ikui azyomë.

2 Om' edu gore zuë e ga rândie ndeg' wë go mbia, go mëpië.

3 Kânde vanganli Krajs e tândi' oku' wëmë; ndo ga nt'are tëndo pa nlë, Mi

avosyunlio n'intyembâ si mângi w'azëmbiâ.

4 Kânde isaon yodu y'arëndio gw'alonga, y'arëndio go nënja zuë; inlë azuë ga loanle n'iguñu v'osindio n'inungunla s'irëndâ.

5 Ndo Anyambië y'ozindio n'inungunla e ga va nluë go pikili' igamb' imo anluë n'anluë ga nt'ar' inënja si Krajs Jisu.

6 Kâ nluë n'orëm' omo n'ogwanl' omo pendi' Anyambië, vanganli Reri yi Jisu Krajs ya Reri azyo.

7 Yenlâ wânganlanli anluë n'anluë, ga nt'awângio nluë nle Krajs, gw'ipendi' Anyambië.

8 Ndo mi bulia 'nlë, Jisu Krajs avegagi minisë yi mângi wi re këro pa, g'oñwanja w'ogiligili w'Anyambië, go doanziz' impanganlo y'avanganlo gor' irerë;

9 Inlë, anlângâ kë mi ga vendi' Anyambië g'oñwanja wi nkënga yë; ga nt'are tëndo pa 'nlë, Vâ ntinla yinlâ yo be suminlia mi' awë gw'anlângâ, ayembinl' ini nyâ.

10 Kâ yë fâ bulia 'nlë, Yenlanli mbia, anlu' anlângâ, mpâ mo n'anlagi wë.

11 Mbora nyënlë kë 'nlë, Zuminlianli Jehova, anlu' anlângâ modu, kâ dubanli ye, anlagi waodu.

12 Mbora nyënlë Aisaia e bulia 'nlë, Be doanl' oramba wi Jesi, nla yë o be kumanla go

panginl' anlângâ ; ayě be dovinlo n'anlângâ iguũu.

13 Ndo Anyambiě y'iguũu e ga yonlie nluě ralie n'ageva modu, n'aměnjě v'ibekelia, kâ nluě doanla n'iguũu ivolo vâ ngulu y'Inlinl' iũa.

14 Awarera, miěmě kě mi avoro mbiambiũ 'nlě, anluěmě anlu' are jonlia pa n'ombia, ralie kě n'imia sodu, kekizo pa kě go něnja-nla anluě n'anluě.

15 Ndo awarera, mi are těndinla pa nluě n'iganda viaganlo gw'imborasinyěwâ, mpanli go jonginlia nluě, v'inyanga nyi re po pa miě n'Anyambiě ;

16 Inlě, mi ga loanle minisě yi Jisu Krais gor' anlângâ, njanjag' evilo zi minise g'ozamba wi ntyango-mbia y'Anyambiě, inlě ibago s'anlângâ si ga wângo nli mbia, kânde si re pango pe nkěřě n'Inlinl' iũa.

17 Sambo mi are nli ndaga yi re miě ka bolinl' oku' wamimě ikapa, vâ Jisu Krais, g'oņwanja w'isaon yi re g'ozamba w'Anyambiě.

18 Kânde mi ayâlie kamb' osao' edu wi re wi dendo nle Krais vâ miě, go bag' anlângâ go jâginlo, n'igamba n'ijanja,

19 Nli ngulu yi lembe n'isaon yi mamu, nli nuglu y'Inlinla ny'Anyambiě ; yenlâ aroenl' inlě, mi are kaminla pe ntyango-mbia yi Krais mbiambiũ, avila go Jeruselěm vingovingo kwanga go Ilirikum.

20 Mi ayenli mbia kě go kambinle ntyango-mbia gw'imbora si re Kraiss e pa teto nli mâri, inlě, mi anloge gw'izanga nyinganli ;

21 Ndo ga nt'are těndo pa 'nlě, wao wi re wi kambinlo g'ojwanji wě, wi be jenla ; nla wao wi re wi jâjâ, wi be kotiza.

22 Yenlâ mi alegio polo g'ogěndâ wam go bia gore nluě.

23 Ndo vĕnlâ mi azye nli mbora nyěnlě go wogo yinlâ, mi aluo kě mi aveli polo impu-
m' imienge go bia gore nluě ;

24 Yenlâ jâgâ mi apiaganla go ntye y'Ipanyâlě, gamběnlě mi asimba gore nluě, kânde mi are nl'iguũu go jenla nluě g'ogěndâ mě, kâ miě toũo nle nluě gogo, ja mi adonge jorizo kwě nli jenla nluě.

25 Ndo egombe zinlâ mi toa go Jeruselēm go pinl' iyâmbui anliva.

26 Kândě ayenlio mbia gore mângi wi Masidonia nl'Akaia go kenj' anliva gor' iyâmbui iyunge yi re go Jeruselēm.

27 *Mi bulia 'nlě*, Ayenlio mbia gore wao, kânde giligili wao nl'inluanli yao. Kânde kânle anlângâ m'awâng' isaon iyao y'anlinla, gavânlâ r'evilo zao go nungunla wao nli ya y'ikuwa.

28 Sambo go be duo miě mi aměnliz' evilo zinlâ, go pinla wao ilonda yinlâ mbiambii, m'be simba gore nluě, aviaganla go ntye y'Ipanyâlě.

29 Mi avoro kě 'nlě, go be bia miě gore nluě m'be bia ralie nl'ozavinlo wi ntyangombia yi Krai.

30 Ndo awarera, kâkâlâanli vâ Rerě Jisu Krai, nla gw'itânda s'Inlinla, lembianli nla miě mpâ mo gw'inkâlâ sanli *si kwenlo nluě* Anyambiě g'oŋwanji wam ;

31 Inlě mi ga zunginlo avila gore wao wi re wi jivira go Judia, k'ijanjinli sam si be janjo miě go Jeruselēm tândi' iyâmbui ;

32 Kâ miě bia gore nluě nl'igeva vâ ntândinli y'Anyambiě, ayâwa nla nluě.

33 Ndo Anyambiě y'añnjě e ga loanle nla edu. Amen.

EWONJO XVI.

MI tëndinla nluě g'oŋwanja wi Fibi oŋwareri azyo oŋwanto, o yanjinlagi ŋando yi re go Sěnkria ;

2 Inlě, wânganli yě ga Kristian nli mbânginli y'anlaga w'Anyambiě, kâ nlungunlanli yě go ndagi edu yi re yě kâ bela nluě ; kânde anlungunli awenge, nla miěmě kě.

2 Wogizyanli miě Prisila nl'Akwila imbilo nla miě gw'evilo zi Krai Jisu ;

4 W'alimbinl' impeli yaomě g'oŋwanja w'eññlâ zam ; mi pa wao akeva, ndo aranga miě dadie, ndo iŋando s'anlângâ kě sodu.

5 Wogizyanli miě kě ŋando yi re go nag'

wao. Wogizyanli miě Epënitus, o tândo miě, olond' olongo w'Akaia gore Krais.

6 Wogizyanli miě Meri, o yanjnlagi zuě polo.

7 Wogizyanli miě Andrōnikos nli Junia, wi re nla miě sijanlo, nl'imbwedi nla miě, wi re nl'eluñi gore roñi; wao nla miě wao longi doanl' Ikristian kě.

8 Wogizyanli miě Amplias, o tândo miě gore Rěřě.

9 Wogizyanli miě Urbanus, ombilo nla zuě gw'evilo zi Krais, nli Stakus, o tando miě.

10 Wogizyanli miě Apěles, kenlizo pe gore Krais. Wogizyanli miě wao wi *nago* yi Aristobulus.

11 Wogizyanli miě Hěrodion, o re nla miě sijanlo. Wogizyanli miě wao wi *nago* yi Narsisus, ntango wi r'Ikristian.

12 Wogizyanli miě Traifina nli Traifosa, wi janj' evilo za Rerě. Wogizyanli miě Pěrsis, o tândo, o yanjnli Rerě polo.

13 Wogizyanli miě Rufus, o re pinjo pa nle Rerě, nli ngi yě, o re kě ngi yam.

14 Wogizyânli miě Asunkritus, Flëgōn, Hermas, Patrobas, Hermes, nl'awarerě wi re nla wao.

15 Wogizyanli miě Filōlogus nli Julia, Nirius nl'onwareri yě onwanto, nl'Olumpas, nl'iyâmbui yodu yi re nla wao.

16 Zangwanlanli n'isâmba s'orunda. Ina-ndo si Krajs s'abogizya nluě.

17 Kâkâlânli, awarera, lingilianli wao wi pang' aňmoňmanlo n'ikeweza, si re si zye swa-swâ n'iněnja si re nluě něnga pa, kâ bangwanlanli nla wao.

18 Kânde wao wi denda yenlâ, wi janjinle Reri azyo Jisu Krajs, ndo kâo ambuňmu maomě; kâ wao temiz' irěňa y'anlaga wi r'avnlo fâ n'agamb' ambia nla m'idândâlia.

19 Kânde ijâginlo sanli si re jagayaga pa gor' anlaga waodu. Yenlâ jenla miě mbia g'oňwanji wanli; ndo mi bela nluě doanla n'imia g'ozamba wi mbia, n'avonlo fâ g'ozamba wi mbe.

20 Anyambiě y'aňenjě ě ga zunge tukie Setan odolongo w'intyozyo sanli. Iměpinlo sa Reri azyo Jisu Krajs si ga loanle nla nluě!

21 Timothi, ombilo nla miě, nli Luku, nli Jeson, nli Sösipeter, wi re nla miě sijanlo, w'abogizya nluě.

22 Miě Těrtius, o rěnd' ezango zinlâ, mi abogizya nluě Ikristian.

23 Gaius, ndeg' wam, nli ndego yi ńando yodu, abogizya nluě. Erastus kě, ovenjavenji w'anliva mi nkala, abogizya nluě, Kwârtus kě y'oňwarerě.

24 Iměpinlo sa Reri azyo Jisu Krajs si ga loanle n' anlu' edu. Aměň.

25 Gore yě, o re nli ngulu yi doanliza nluě

ga nt'are ntyango yam mbia, nl'ikambinla g'ojwanja wi Jisu Krais, (ga nt'ar' ituminlio s'isaon y'iyumbunlo, y'alujo jumbunlo pa go gombe longa ;

26 Ndo vřěnlâ yi re tuminlio pa, vř'irěndâ y'ivâgisi, ga nt'ar' isombia s'Anyambiě ya-kânlakâ, amiezo gw' anlângâ modu go *baga mo* go jaginlo a vřekelia ;)

27 Gor' Anyambiě, o re dadie imia, gore yě ga loanl' ivenda, vřâ Jisu Krais, egombe zodu. Aměn.

¶ Z'arěndinlio Mângi wi Roma avila go Kōrinth, aroanlizo nla Fibi, oma wi ŋando yi Sěnkria.

EZANGO ELONGA ZI PÂLU GORE

M Â N G I - K Ö R I N T H .

EWONJO I.

PÂLU fwelio pa 'nlë, eroñi zi Jisus Kraiss, vâ ntândinli y'Anyambië, nli Sösthinis y'ogwârerë,

2 Go nando y'Anyambië yi re go Kôrinth, gore wao wi re jâmbua pa gore Kraiss Jisu, gor iyâmbui, gore wao wi re fwelio pa, nla gore waodu go mbori edu wi fweli' ina nya Reri azyo Jisu Kraiss, iyao n'i-yazyo kë.

3 Imëpinlo gore nluë, n'l'amënjë avila gor' Anyambië ya Reri azyo, n'avila gore Jisu Kraiss y'Ovanginli.

4 Mi p'Anyambië yam akëvâ egombe zodu g'ozambi wanli g'onwanja w'imëpinlo s'Anyambië s'avenlio nluë vâ Jisu Kraiss;

5 Kânde anlu' are pagizo pa nle yë g'o-sao' edu, gw'igambi edu nla gw'imia sodu;

6 (Ga nt'ayâlzio atakwë g'onwanja wi Kraiss gore nluë ;)

7 Yenlâ anluë pënl' ezâm' edu zi mpa-gago, mpenginlag' ibowunlia sa Reri azyo Jisu Kraiss ;

8 O be jâliza nluë kë kwanga go ntyai,

kâ nluě doanla ntyěmbâ fâ go ntyugu ya Reri azyo Jisu Krai.

9 Anyambiě ar' ogilili, o v̄eli nluě go dīva n'Onwanli ě Jisu Krai ya Reri azyo.

10 Awarera, mi kwenla nluě inkâlâ gw'ina nyi Jisu Krai, inlě gamban' anlu' edu igamb' imo, k'ibangwanla s'aloanle gore nluě, ndo loanlanli jongo pa ta n'orěm̄' omo nli mpivinli mo.

11 Kânde mi awulinlio g'onwanji wanli, awarera, nle mângi wi nago yi Kloï 'nlě, r'añmoñanlo gore nluě.

12 Igamba nyinlâ nyo bulio miě inlě, Omâri gore nluě e bulia 'nlě, Mi benge Pâlu, omâri 'nlě, Mi beng' Apōlōs, omâri 'nlě, Mi benge Kifas, omâri 'nlě, Mi benge Krai.

13 Sambo Krai are keranla pa? Pâlu aṽanlio go krâsi gw'inyangi nyanli? ge anlu' avaptaizio gw'ina nyi Pâlu?

14 Mi p'Anyambiě akeṽa 'nlě, mi baptaiz' oma gore nluě, kao du Krispōs nli Gaiōs.

15 Vende buli' oma 'nle, Avaptaizagi gw'ini nyěmě.

16 Mi avaptaizi kě nago yi Stěfanas; tombare pe mângi sinlâ, mi mia du 'nlě, mi avaptaiz' omâ ḡwěnlě.

17 Kânde Krai e toñma miě go baptaiza, ndo go kambinle ntyango-mbia; aranga n'agamba m'imia, krâsi yi Krai yi vende to'osaon wanyawěnyawě.

18 Kânde ikambinla s'onywanja wi krâsi so nl'edâsyâ gore wao wi jilizo, ndo gore zuě yi sunginlo so nle ngulu y'Anyambiě.

19 Kânde re těndo pa 'nlě, M'be jiliz' imia s'anlaga w'imia, aroomb' ikotiza si mângi w'okeli.

20 Oma w'imia are gwĩ? orěndisi are gwĩ? olovisi w'impaga wi nyte yinlâ are gwĩ? Anyambiě azye kalunlia p'imia si nyte yinlâ edâsyâ?

21 Kânde gw'aroenli gw'imia s'Anyambiě, inlě ntye yinlâ v'imia sa yo yi mia du Anyambiě, Anyambiě ayenli mbia, v'edâsyâ z'ikambinla, go sunginla wao wi bekelia.

22 Kânde Iju wi bambi' elemba, nl'Igrik wi but' imia;

23 Ndo azuě kambinl' *anlaga* Kraiss banlio pa go krâsi, gor' Iju ibaku, ndo gor' Igrik edâsyâ;

24 Ndo gore wao wi re fwelio pa, vanganl' Iju nl'Igrik ta, Kraiss ngulu y'Anyambiě nl'imia s'Anyambiě.

25 Kânde edâsyâ z'Anyambiě zi r'imia viaganlo nl'imia s'anlaga; nli ndělini y'Anyambiě yi re ngulu viaganlo nli ngulu y'anlaga.

26 Kânde anluě jenle mbeli yanli, awarera, 'nlě, arang' awenge w'imia ga nt'ar' ozyonli, arang' awenge avolo, arang' awenge w'enlumě *wi re fwelio pa.*

27 Ndo Anyambiě are pinja p'isaon y'edâ-syâ yi ntye yinlâ, go jenliz' anlaga w'imia ntyânli; Anyambiě are pinja p'isaon ilěli yi ntye yinlâ go jenliz' isaon iyâli ntyânli;

28 Nl'isaon y'isyâlâ fâ yi ntye yinlâ, nl'isaon y'aŕikio, yo re pinjo pa nl'Anyambiě, nl'isaon yi re yi zyele kě, go dĕngĕli' isaon yi re;

29 Inlě, om' edu awolinl' oku' wě ikapa g'ozyo w'Anyambiě.

30 Ndo vâ yě doanla nluě gore Krajs Jisu, o re toa pa gore zuě imia avila gor' Anyambiě, nl'ogore, nl'iměpa, nl'olandunlo;

31 Inlě *ga loanle* ga nt'are tĕndo pa 'nlě, Ayě o bolinl' oku' wě ikapa, e ga wolinle wo ikapa gore Jehovah.

EWONJO II.

NLÂ miě kě gw'aŕienli miě gore nluě, awarera, mi bia nl'iměpe kamba, genlâ nl'imia, ntakiliaga nluě atakwě g'oŕwanja w'Anyambiě.

2 Kânde mi kenja go mi' osao' oŕwĕnlě gore nluě, kao Jisu Krajs, nla yě kě banlio pa go krâsi.

3 Mi avegagi nla nluě kě gw'idĕla, nla gw'itia nla [gw'itataŕinla sipolo.

4 Agambi mam nl'ikambinli sam kě si pe-page nl'agamba mi dândâlia m'imia s'anlaga, ndo nl'ituminlia s'Inlinla nla si ngulu,

5 Inlě ibekeli' sanli s'aloanle gw'imia s'anlaga, ndo kao go ngulu y'Anyambiě.

6 Vanga nlânlá, azuě kamb' imia gor' anlaganlagiě; ndo arang' imia si ntye yinlá genlá s'ivanginli yi ntye yinlá yi bia go nyanwěnyawě;

7 Ndo azuě kamb' imia s'Anyambiě s'ayumbunlio gw'iyumbunlo, s'aloŵio nl'Anyambiě go pendia zuě, eliŵa vangago rá.

8 Si re si mio nl'omári w'ivanginli yi ntye yinlá; kânde kânle w'amienli so, gavânlá wi tâ banlie Rerě y'ivenda go krâsi.

9 Ndo ga nt'are těndo pa 'nlě, Intyâ nyi pa jenla, genlá oroi jâgâ, nlâ jinginla g'oreĩna w'oma nli mári isaon yi re kekizo pa nl'Anyambiě gore wao wi tândě.

10 Ndo Anyambiě are zuě tuninlia pa yo nl'Inlinli nyě; kânde Inlinla nyi kělagěl' isaon yodu, vanganl' isaon y'iyumbunlo y'Anyambiě.

11 Kânde oma mě mande o r'avoro isaon y'anlaga, kao inlinla ny'oma nyi re go gare yě? egâlanli měmo kě, zyel' omâ mi' isaon y'Anyambiě, ndo kao Inlinla ny'Anyambiě.

12 Ndo azuě pa bâng' inlinla nyi ntye yinlá, ndo inlinla mě ny'apila gor' Anyambiě; inlě azuě ga mi' isaon yi re po pa zuě nl'Anyambiě mpagaga.

13 *Isaon imě* kě yo kambo zuě, aranga nl'agamba m'anlěngo nl'imia s'anlaga, ndo

nl'agamba m'anlënjo nl'Inlinl' iũaia, mbëngunlag' *isaon* y'Inlinla *nl'agamba* m'Inlinla.

14 Ndo nyama y'oma awângiz' *isaon* y'Inlinla ny'Anyambië; kânde yo n'edâsyâ gore yě, ayâlie mie yo kě, kânde yi kotizo nl'inlinla.

15 Ndo ayě o re nl'Inlinla, e kotize mpâng' wedu, ndo ayëmě e kotizo nl'om'edu.

16 Kânde mande re mia pe mpivinli y'Anyambië, kâ yě nējě; ndo azu' are nli mpivinli yi Krai.

EWONJO III.

AWARERA, mi jâlie kamba nla nluë ga mângi wi re nl'Inlinla, ndo ga wao wi re mpanginli y'ozyonli, ga yawanla gore Krai.

2 Mi ayânji nluë ambëningo, arang' inyinyië; kânde anluë jâlia so, vënâ kě anlu' ayâlie so.

3 Kânde anluë p'are mpanli g'ozyonli; kânde go doanle ŋandi, n'aõmãanlo, n'ibangwanla gore nluë, anluë ga mpanli y'ozyonli, aveng' intyale s'anlaga?

4 Kânde go buli' oãmari 'nlě, Mi *benge* Pâlu, nl'oãmari kě 'nlě, Mi *beng'* Apõlös; anluë ga mpanginli y'ozyonli?

5 Sambo Pâlu mande? ge Apõlös ma-

nde? Sinyongo, s'avangi nluě bekelia, ga nt'avenlio wao nle Rerě.

6 Mi aṽēni, Apōlōs kě arěvizi, ndo Anyambiě ayě ṽeizi;

7 Yenlâ ayě o bēnla, ayě eza zanyawě, ayě kě o teviza, ayě eza zanyawě, ndo kao Anyambiě dadie o feiza.

8 Ayě o bēnla nla yě o tēviza n'ez' eṽâri; ndo w'aṽanli wi be bâng' ipi saomě ga nt'ar' ijanji sao.

9 Kânde azuě n'imbilo yi janja ta n'Anyambiě; anluě ompindi w'Anyambiě, anluě nago y'Anyambiě.

10 Ga nt'ar' ovonlo w'Anyambiě, wi re po pa miě, mi agekiz' izanga g'onlogisi wa simia, nd'oṽâri e. noga ṽâṽâ; ndo om' edu e ga vandeminle nloginli yi nogo ndě ṽâṽâ.

11 Kânde om' ayâlie doṽi' izang' inyěnlě, tombare pa nyinlâ nyi re doṽio pa, nyo nle Jisu Krai.

12 Ndo jâg' om' anoga gw'izanga nyinlâ syika yatenlatenla, syika yapupu, ado mi njonli, rerě, aṽanli, kuṽu y'aṽanli;

13 Gamběnlě evilo z'om' edu z'atuminlio; kânde zi be miezo nle ntyugu, kânde *ntyugu me* yi bowunlia n'ogonli, k'ogonli kěnlize mpanginli y'evilo z'om' edu nt'are zo.

14 Jâg' evilo z'oma, z'anlogio ndě ṽâṽâ, z'atiganla, gamběnlě abâng' ipi sě;

15 Jâg' evilo z'oma z'apezyo, gamběnlě a-

pero nl'ipi sě, ndo ayěmě e be sunginlo, ndo mpanli ga v'ogonli.

16 Anluě pa mi' inlě, anluě nle nago y'orunda y'Anyambiě, kâ Inlinla ny'Anyambiě doanla gw'irěmi anli?

17 Jâg' om' abundakanle nago y'orunda y'Anyambiě, gamběnlě Anyambiě abundakanlě; kânde nago y'Anyambiě yi r'orunda, anluě kě anlu' ar' orunda.

18 Om' edu e ga rig' aremiz' oku' wěmě; jâg' oma gore nluě ajenl' inlě, are nl'imia go ntye yinlâ, e ga loanl' oteṃu, kâ yě toa nl'imia.

19 Kânde imia si ntye yinlâ nl'edâsyâ gor' Anyambiě. Kânde re těndo pa 'nlě, E kot' anlaga w'imia gw'avonlo maomě.

20 Mbora nyenlě kě 'nlě, Jehova avoro imondâ s'anlaga w'imia, inlě si r'isaon ya nyawě.

21 Sambo om' edu, e ga rig' azyogwe nl'anlaga; kânde isaon yodu yanli.

22 Vanganli Pâlu, genlâ Apōlōs, gěnlâ Kifas, genlâ ntye yinlâ, genlâ eměnlâ, genlâ ijuwa, genlâ isaon ya gunlu, genlâ isaon yi bia—isaon yodu yanli;

23 Nla nluě yi Krais, Krais kě y'Anyambiě.

EWONJO IV.

OMA e ga vonle zuě g'iminisě si Kraiś, n'l'inyongo s'isaon y'iyumbunlo y'Anyambiě.

2 Ndo g'oŋwanja w'inyongo belo 'nlě, ga lěng' omâ bekelio.

3 Ndo g'ozambi wam r'osaon oŋwango go miě jěkělio nle nluě, ge n'l'ijěkělia s'anlaga; miěmě kě mi jěkěli' oku' wam.

4 Kânde miě g'orěmî wam mi mie mpângâ *mbe* du yi janjo miě, ndo mi doanlizo ogore n'l'igamba nyinlâ; ndo ayě, o jěkělia miě nle Rerě;

5 Yenlâ ayěkělianl' osao' edu egombe viagaga râ, kao Rerě abia; o be bag' isaon y'iyumbunlo yi mpiri g'ozange, awowunli' imondâ s'irěmâ; gamběnlě insuminlia s'adoanla n'l'om' edu avila gor' Anyambiě.

6 Ndo awarera, mi akovinl' oku' wam n'l'Apōlōs isaon yinlâ nkogo, g'oŋwanji wanli, inlě, nlěnganli n'l'azuě, kâ avikilianli viaganlo nt'are těndo pa, nlâ syogwanli oma n'l'omi wě azir' omâri.

7 Kânde o bangwanlâ n'l'amâri mandě? ezande kě zi re nla wě zi re zi po wě mpagago? ndo jâ o re po pa, ezande zi bolinlo ndâ oku' wâmě ikapa, mpanli ga zi po wě mpagago.

8 Věnlâ anlu' are jora pa, anlu' are paga

pa, anlu' avanginli g'aga azu' azya. Tâtâ anlu' avanginli rěti! kâ zuě kě panginla nla nluě.

9 Kânde g'oŋwanji wazyo azuě roŋi, mi tanga 'nlě, Anyambiě are doŋia pa zuě anuunla, g'anlaga wi re po pa gw'ijuwa, go jenlo go theater nle ntye yinlâ, nl'ienjel n'anlaga ta.

10 Azu' are dâsyu g'oŋwanja wi Krai, ndo anlu' are nl'avonlo g'ozamba wi Krai; azu' are děla, ndo anlu' are jâla; anluě dubo, ndo azuě pědio.

11 Kwanga gw'igwěra nyinlâ azuě jâgâ njanla, azuě jenl' esyove, azu' are tele, azuě bolo, azu' ar' eziga fâ,

12 Azuě janj' evilo nl'agâ mazyomě; azuě syělio, kâ zuě savinla; azue kâmbizo, kâ zue sindinla;

13 Azuě tâwo, kâ zuě kwenl' inkâlâ; azu' atoenli g'isěkě si ntye yinlâ, nli nanga y'isaon yodu kwanga nla nlěnlâ.

14 Mi těnd' isaon yinlâ go jenliz' anluě ntyânli, ndo g'awanli am wi tando tevu-nla miě nluě.

15 Kânde vanganle anlu' are nl'igomi ny'intauzěn s'inlěnji gore Krai, anlu' azye nl'irerě sinyenge; kânde mi ayanli nluě gore Krai vâ ntyango-mbia.

16 Yenlâ kwenla miě nluě inkâlâ 'nlě, Věranli miě.

17 G'onyanja wi ndaga yinlâ aroñi mië Timothi gore nluë; onwanli am o tândo mië, o kâ bekeliö kě g'ozamba wa Rerë, ayë be jonginlia nluë ntyale sam g'ozamba wi Kraiss, ga nte nënja mië mbori edu go nando edu.

18 Ndo awëwâ w'atoenli n'ekale eñe, mpanli ga m'be bia gore nluë nyënlë.

19 Ndo m'be sunge bia gore nluë, jâgâ Rerë atânda, kâ mi amie nkambinli yi mângi wi r'ekale, ndo kao ngulu.

20 Kânde inlângâ ny'Anyambië aranga gw'igamba ndo go ngulu.

21 Anluë bela se? mi ya ñie gore nluë nli mpava, ge n'itânda, nli mpanginli y'okendekende?

EWONJO V.

AJÂGANLO mbori edu 'nlë, Ipeng' anto si re nla nluë, n'onlângâ w'ipenga kě wi re wi pa teto gw'anlângâ, inlë oma e bâng' oñanto wa reri yë.

2 Anlu' atoenli kě n'ekale eñe, kâ nlu' arâ nlige nkondï, inle ayë o re denda pe ndaga yinlâ e ga rombo gore nluë.

3 Ndo mië reti—vanganle mi azye nla nluë g'oku' wam, mi are gw'iboku nyanli n'inninli—mi are tenliza pa, egâlanli ga mi are gw'iboku, g'onyanja w'omâ lendi ndaga yinlâ nlâ.

4 Inlě, go datanla nluě n'inyinli nyam, gw'ina nya Reri azyo Jisu Krai, n'inyanga nya Reri azyo Jisu Krai,

5 Vanli Setan oma w'onlângâ winlâ g'oyilizo w'ozyonli, inlě, inlinla nyo ga zunginlo go ntyugu ya Rerě Jisu.

6 Ikapi sanli *si bolo nluě* si zyele mbiambi. Anluě pa mia 'nlě, Onwâ-zâma wi lěvën wi tiŵ' imonga nyodu?

7 Rombanli sambo lěvën nungu, loanlanl' imong' inyânla, ga nt'are nluě lěvën fâ; kânde vanganle Krai, on' w'idâmbe wazyo w'onlâganlo, ayonlio g'onwanji wazyo.

8 Yenlâ azuě ga nye ntyago, aranga nli lěvën nungu, genlâ lěvën yi ngambi n'i-janj' ibè, ndo nli mpěmba yi re lěvën fâ yapupu nla y'ogiligili.

9 Mi arědinli nluě gw'ezango 'nlě, Aganganlanli nli bandanliě;

10 (Ndo arang' inlě, aganganlanli du nli bandanliě yi ntye yinlâ, ge nli mângi w'agasyo m'anliva, ge nli mângi wi mbao, ge nli mângi wi savinl' ikanla; atoa yenlâ, riganli ntye yinlâ.)

11 Ndo vënlâ mi atědinla nluě 'nlě, Aganganlanli, jâg oma, o fwelio 'nlě, Onware-rě, ado' ebandanliě, g'ogasyo w'anliva, g'omâ savinl' ikanla, g'orâwisi, g'eyânga, g'oma wi mbao; anyanli du n'l'oma w'onlângâ mēwâ.

12 Kânde ezande zi re nla miě inlě, mi ga yěkělia wao wi re wi zye go ŋando? a-nluě jěkělia wao wi re go ŋando?

13 Ndo wao wi re wi zye go ŋando wi jekelio n'Anyambiě. Yenlâ rombanl' omâ mbe měwâ gore nluě.

EWONJO VI.

JĀLI' oma gore nluě, o re nli ndaga n'l'omâ ŋwěnlě, kě' syâzya yo gor' a-ve, n'aranga gor' iyâmbui?

2 Anluě pa mi' inlě iyâmbui yi be jěkělie ntye yinlâ? ndo jâgâ ntye y'ajěkělio nla nluě, gamběnlě anlu' azy' inyanga nyi jěkěle' isaon imiangomě!

3 Anluě pa mi' inlě azuě be jěkěli' ienjěl? kâ poro isaon y'eměnlâ zinlâ.

4 Sambo jâgâ nlu' are n'isaon y'eměnlâ zinlâ go jěkělio, loŋianli wao iyěkěli wi re sidubo fâ go ŋando.

5 Mi kamba go ntyânli yanli. Atoenl' inlě, Zyel' oma w'imia gore nluě, genlâ omâ re kâ jâlie jěkělia rerě mo?

6 Ndo oŋwarerě e kě' syâzya n'oŋwarerě, wi denda yenlâ kě gw'azyo m'anlaga wi re wi jivira?

7 Sambo věnlâ re ndaga yi ntyěmbâ rěti gore nluě, kânde anlu' are n'izyâzyâ anluě nla nluě. Ezande zi re nlu' alendo mbe tâ? Ezande zi re nlu' avito tâ?

8 Ndo anluě dende mbe, anluě pita kě, vanganle awareri *anli* kě.

9 Anluě pa mia 'nlě, aŵe w'ayigiz' inlângâ ny'Anyambiě? Aŵemanli; inlanlisi, nli mângi savinl' ikanla, bandanliě, n'alěli, n'i-lanlisi y'anloŵe,

10 Nl'ife, nli mângi w'agasyo m'anliva, nli yânga, n'irâwisi, nli mângi wi mbao, w'ayigizi du inlângâ ny'Anyambiě.

11 Awěwâ gore nluě w'avegagi ga mângi sinlâ nli mâri; ndo anlu' are jovunlo pa, anlu' are pango p'orunda, anlu' are doanlizo p'agore n'ina nya Rerě Jisu, n'Inlinla ny'Anyambiě yazyo.

12 Isaon yodu yi r'ampangampangiě gore miě, ndo iseon yodu g'imbias; iseon yodu yi r'ampangampangiě gore miě, ndo mi agevo n'osao' edu.

13 Inya gw'iwuŵu, n'iwuŵu gw'inya; ndo Anyambiě e be jiliza nyinlâ nla sânlâ. Ndo okuwa aranga gw'ibandanla, ndo gore Rerě, nla Rerě kě g'okuwa.

14 Ndo Anyambiě arongunli Rerě, e be tongunlio zuě kě nli ngulu yěmě.

15 Anluě pa mia 'nlě ikui anli nle va yi Krais? Mi ga wânge va yi Krais sambo avanga yo va y'eŵoŵe? Aloanzizi yenlâ.

16 Ge anluě pa mia 'nlě, ayě, o re jongo pa ta n'eŵoŵe, n'oku' oŵâri? Kânde e bulia 'nlě, Waŵanli wi be to' ozyonli omo.

17 Ndo ayě, o re jongo pa ta n'Anyambiě, n'linlin' iĩari.

18 Wanganl' ibandanla! Ifwemi edu si fwemo n'oma si re gw'igala ny'okuwa; ndo ayě yi banda e fwema g'oku' wěmě fwe-maga.

19 Ge anluě pa mia 'nlě, ikui anli nle nago y'orunda y'Inlinl' i'via nyi doanla go gareyanli, nyi re nla nluě avila gor' Anyambiě? anluě kě anluě niv' ikui anlimě?

20 Kânde anlu' agolio nla sijnla; vendianl' Anyambiě, sambo, gw'ikui anli nla gw'anlinli manli, mi nivo n'Anyambiě.

EWONJO VII.

G'OIJWANJA w'isaon y'arěndinli nluě miě, *mi bulia 'nlě*, Re mbia v'onloĩe go do' a'vat' oĩanto.

2 Ndo *go deg'* ibandanla, onloĩi edu e ga loanle n'oĩant' wěmě, n'oĩant' wedu e ga loanle n'onloĩe wěmě.

3 Onloĩe e ga v'oĩanto itânda si nuanlě yě; egâlanli mẽmo kě oĩanto gor' onloĩe,

4 Oĩanto e niv' oku' wěmě, kao n'onloĩe; egâlanli mẽmo kě onloĩe e niv' oku' wěmě, kao n'oĩanto.

5 Anlimianlanli, kao du n'ompanganlo v'onjwâ-lingo, go p'ikui anli gw'ipeng' esyonge n'inkâlâ; kâ nluě fâ datanla, Setan e vende syâria nluě v'ito' azindinli sanli.

6 Mi atigo kamb' igamba nyinlâ, ndo mi sombia ;

7 Kânde mi bel' anlaga wao du go doanla ga miě; ndo om' edu are nl'eza zēmě zi re yě po pa nl'Anyambiě, oṃâri mpanginli yinlâ, nl'oṃâri mpanginli mēyâ.

8 Ndo mi bulinlia wao wi re wi pa jomba, nl'anto wi tigo kě 'nlě, Re mbia vâ wao jâ-gâ w'adoanla egâlanli ga miě.

9 Ndo jâgâ w'ayâlie sindinla, wi ga yombanlagi; kânde re mbia go jombanla nla go pia.

10 Ndo wao wi re jomba pa mi sombia wao, aranga miě, ndo Rerě, inlě, oṃanto e ga rig' alubue gor' onloṃe we;

11 (Ndo jâgâ adubua, e ga loanl' ayomba, aza nlânlâ, e ga v̄inlie gor' onloṃe wě;) onloṃe kě e ga rig' aromb' oṃant' wě.

12 Nd'aṃâri, mi sombia wao, aranga Rerě, inlě, jâg' oṃwarerě are nl'oṃanto o re e jivira, ndo e tânde doanla nla ye, e ga rig' arombě.

13 Nl'oṃanto kě, o re nl'onloṃe o re e jivira, ndo e tânde doanla nla yě, e ga rig' awalě.

14 Kânde onloṃe o re e jivira e to' orunda nl'oṃanto; nl'oṃanto o re e jivira e to' orunda nl'onloṃe; azya nlânlâ awanli anli wi zye pupu, ndo v̄ēnlâ wi r'orunda.

15 Ndo jâgâ ayě o re e jivira adubua, e

ga lubue; oŋwarerě, ge oŋwarerě oŋwanto azye koro pa gw'agamba ga minlâ; ndo Anyambiě are fwelia pa zuě gw'aměnjě.

16 Kânde e voro sě, oŋmanto, mbě o be sunginl' onloŋe wâ? ge o voro sě, onloŋe, mbě o be sunginl' oŋmant' wâ?

17 Ndo ga nt'agerinlio om' edu nl'Anyambiě, ga nt'aŋvelio om' edu nla Rerě, e ga ganganle yenlâ; nla yenlâ kě doŋia miě gw'iŋando sodu.

18 Om' edu o ŋvelio ayě kěro pa, e ga rig' azyazy' ikěra. Om' edu o ŋvelio ayě ozyâmbě, e ga rig' agěro.

19 Ikěra arang' oŋsaon, nl'ozyâmbě arang' oŋsaon, ndo go penjavenj' isombia s'Anyambiě *nl'osaosaoě*.

20 Om' edu e ga loanle g'ogonlo měmo w'aŋvelio yě.

21 O aŋvelio aw' osyaka? anlaka *yo*; (ndo jâm ajâlie to' oŋwântye kě, râ dende nlânlâ.)

22 Kânde aye o re fwelio pa gore Rerě, ay' osyaka, ayě oŋwântye wa Rerě; egâlanli měmo kě ayě o re fwelio pa, ay' oŋwântye, ayě osyaka wi Kraiŋ.

23 Anlu' agolio nla sijaonla, aloanlanl' asyaka w'anlaga.

24 Awarera, go ndoanli y'aŋvelio om' edu, gogo e ga loanle nl'Anyambiě.

25 Ndo g'oŋwanja w'azyali mi azye nl'o

zombio avila gore Rerě; ndo mi p'igambi nyam g'omâ re jenlo p'ekěva nl'Anyambiě go doanl' omâ bekelio;

26 Mi tanga 'nlě, yinlâ re mbia g'oŋwanja w'injuka s'egombe zinlâ, inlě re mbia v'oma go doanla yenlâ.

27 Inlě, awě o re jongo pa gor' oŋanto? Rig' aŋele go purunlo. O re purunlo pa avila gor' oŋanto? Rig' awut' oŋanto.

28 Ndo jâm aduo o ajombi, gamběnlě o pa fwema; j'izyali ny'aduo ajombi, gamběnlě e pa fwema; ndo mângi mēsâ wi be jenle nyuke g'ozyonli; ndo mi azyákâlie nluě.

29 Ndo igamba nyinlâ nyo kambo miě, awarera, inlě egombe z'atunli, atiganl' inlě, Mângi wi re nl'anto wi ga loanle egâlanli ga wi zyele;

30 Wao³ wi denla, wi ga loanle egâlanli ga wi denla du; wao wi jenle mbia, wi go loanle ga wi jenle mbia; wao wi kola wi ga loanle egâlanli ga wi niva du;

31 Wao wi janja nli ntye yinlâ wi ga loanle egâlanli ga wi janja nla yo viaganlo; kânde mpanginli yi ntye yinlâ yi piaganla mpiaganlaga.

32 Ndo mi bela nluě go doanla inakâ fâ. Ayě, o pa jomba, e nak' isaon ya Rerě, nte be tândiě Rerě;

33 Ndo ayě o re jomba pa e nake ya yi ntye yinlâ, ntě be tândiě oŋant' wě.

34 Oṃanto n'izyali wi bangwanla kě; oṃanto, o re e pa jomba, e nak' isaon ya Rerě, inlě e ga loanl' orunda g'okuwa nla gw'inlinla; ndo ayě, o re jombo pa, e nake ya yi ntye yinlâ, nte be tandiě onloṃ' wě.

35 Mi Kamb' isaon yinlâ go nungunla nluě; aranga go punga nluě izunga, ndo gw'isaon yi měpanla, kâ nluě janjinle Rerě njuke fâ.

36 Ndo jâg' om' atanga 'nlě, e janja kwěkwě g'ozamba w'izyali nyě, jâgâ ato-enl' oṃantomantoě, r'isyâlâ kě 'nlě ga loanle yenlâ—e ga lende nte belě, e janje mbě; wi ga yombanle.

37 Ndo ayě o kumanla jâlajâla g'orěṃ' wě, kâ aṽangatio go jombiz' oṅwanli ě, ndo are nli ngulu go denda nte belě, are kenja pa kě n'orěṃ' wě go penjavinj' izyali nyě, e denda mbiambiĩ.

38 Yenlâ re, ayě, o jombiz' oṅwanli ě, e denda mbiambiĩ; ndo ayě, o re e jombiz' oṅwanli ě e denda mbiambiĩ posyo.

39 Oṃanto are koro pa n'ivanga olingo wi doanl' onloṃ' wě bâ; ndo jâg' onlom' wě ajuwa, gamběnlě are diěngadiěnga go jomb' onloṃe o tândo nde, ndo kao dadie ayě Kristian.

40 Ndo ja ado' ayomba, gamběnlě ajenle mbia viaganlo go mpivinli yam; mi tanga ke 'nlě mi are n'Inlinla ny'Anyambiě.

EWONJO VIII.

NDO g'õwanja w'izyonli jiro pa gw'ikanla, azu' avoro—kânde azu' edu azu' are nl'imia—inlě, imia si syogunlia, ndo itânda si mĕpia.

2 Ndo jâg' om' atanga 'nlě, avoro osaon, gambĕnlě e mia du mpângâ ga nt'are yĕ nl'isyâlâ go mia.

3 Ndo jâg' om' atând' Anyambiĕ, gambĕnlě ayĕ mĕmo amienlo nle yĕ.

4 G'õwanja w'izyonli jiro pa gw'ikanla sambo, azu' avoro 'nlě, ogranla arang' ezâma go ntye yinlâ, zyĕl' ez' ezenlě kĕ 'nlě Anyambiĕ, kao mo dadiĕ.

5 Kânde vanganle re ya yi fwelio 'nlě, Anyambiĕ, ge g'orowa, ge go ntye; (ga nt'ar' anyambiĕ sinyenge, nl'irerĕ sinyenge;)

6 Ndo gore zuĕ r'Anyambiĕ mâri dadiĕ, ya Rerĕ, y'avili ya yodu, nla zuĕ gore yĕ; re Rerĕ mâri kĕ, Jisu Krais, vâ yĕ doanla ya yodu, nla zuĕ kĕ vâ yĕ.

7 Ndo imia sinlâ si zye nl'anlaga waodu; kânde kwanga gw'igwĕra nyinlâ awĕwâ, mpikiliag' inlě, ogranla *nl'eza z'Anyambiĕ*, wi ny'ozyonli mĕ ga wo wi re jiro pa gw'ikanla, k'ireñi yao feva kânde yi re dĕla.

8 Ndo inya si mĕpia zuĕ gor' Anyambiĕ; kânde vanganle azuĕ nya, azu' amĕpe via-

ganlo, vanganle azuě do' anya, azu' aŕeve viaganlo.

9 Ndo ŕandeminlanli, inyangi nyanli nyinlâ nyi vende to' ibaku gore mângi wi re dĕla.

10 Kânde awě o re nl' imia, jâmĕ ajenlo tu gw'inya nl'oma go nago y'oganla, gambĕnlĕ orĕmĕa w'oma mĕ, o re dĕla, w'ayâlızo go nye ya mĕyâ yi re jiro pa gw'ikanla?

11 K'oŕwarerĕ olĕli, o yunlo nle Kraıs gw'inyangi nyĕ, jilizo g'oŕwanja w'imi' sâ?

12 Ndo go janja nluĕ mbe yenlâ gor' awarĕrĕ, awânj' irĕmĕi yao ilĕli, anluĕ janje mbe gore Kraıs.

13 Sambo jâg' eŕĕrĕ z'aposyunl' oŕwareri yam, gambĕnlĕ mi avâ ny'ozyonli nyĕnlĕ agĕnda go kânlakâ, mi vende posyunli' oŕwareri yam.

EWONJO IX.

MI arang' eroĕmi? Mi arang' oŕwântye? m'pa jenle Jisu Kraıs ya Reri azyo? anluĕ g'evilo zam gore Rerĕ?

2 Vanganle mi azy' eroĕmi gor' amâri, gili-gili miĕ nl'eroĕmi gore nluĕ; kânde elingilio z'evilo zam z'eroĕmi gore Rerĕ nle nluĕ.

3 Igamba nyi fwınlizo miĕ wao wi kâta miĕ nyi nyinlâ,

4 Inlĕ, Azu' azye nl'inyanga nyi nya nli jânga?

5 Azu' azye n'inyanga nyi kanganla n'l'o-
manto y'oŋwarerě ga roŋi m̄ari, nla ga awâ-
ngwě wi Krais, nli Kifas?

6 Nlâ miě dadiě nli Barnebas, azu' azye
n'inyanga nyi do' ayanja?

7 Mande kěnda gw'igâvi n'anlivi mēmě?
mande bēnle ntyaga, kâ any' owângâ wa
yo? ge mande penjavenj' olemba, kâ ayâng'
ambēnlingo m'olemba mē?

8 Mi kamb' isaon yinlâ g'oma? ge kamb'
ivanga egâlanli mēmo?

9 Kânde re tēdo pa gw'ivanga nyi Mo-
sēs inlě, Agor' ogwanla wi nyare yi syang'
oresi. Anyambiě e nak' inyare?

10 Ge kambě yenlâ posyo g'ozambi wazyo?
Gilgili y'arēndio g'ozambi wazyo, kânde ayě
o bēnla are n'inyanga nyi bēnla n'iguŋu;
nla yě o syanga n'iguŋu, are n'inyanga
nyi bânge mbēi y'iguŋu nyě.

11 Aroenli azu' avēnli nluě isaon y'anlinla,
gavânlâ r'osaon ompolo ja zu' atenla ya
y'okuwa?

12 Jâg aŋm̄ari w'abâng' inyanga nyinlâ
g'oŋwanji wanli, azu' awânge posyo? ndo
azu' bâng' inyanga nyinlâ, ndo azu' sindi-
nla ya yodu, azu' vende dege ntyango-mbia
yi Krais.

13 Anluě pa mi' inlě, mângi wi janje vilo
y'orunda wi nye ya yi nago y'orunda? nla
wao wi janja go âltar, wi ker' inya nli âltar?

14 Yenla kě azombio nle Rerě inlě, mângi wi kambinle ntyango-mbia, wi ga rolizo nle ntyango-mbia.

15 Ndo mi bâng' *anyanga* minlâ du; nlâ tĕnda miĕ *agamba* minlâ 'nlĕ, ga lendo ye-nlâ gore miĕ; kânde re mbia vâ miĕ go juwa tâ, nla om' edu e ga vang' ikapa sinlâ si bo-la miĕ oson wanyawĕ.

16 Kânde vanga mi akambinle ntyango-mbia, mi azye n'oson wi bolinla miĕ oku' wam ikapa; kânde mi abangatio n'ozombio; in, ja mi agambinle, gambĕnlĕ azyili gore miĕ.

17 Kânde ja mi adend' evilo zinlâ n'orĕ-ma, gambĕnlĕ mi are n'ipa; ndo jâgâ n'orĕma fâ,—mi apenlio evilo zi nyongo.

18 Ipi sam si re sĕ sambo? So 'nlĕ, go kambinla miĕ, niĕ kâ pange ntyango-mbia yi Krai njonli fâ, kâ mi aĕvez' inyangi nyam go ntyango-mbia.

19 Kânde gw'avegagi miĕ diĕngadiĕnga gor'anlaga waodu, mi avang' oku' wam osyaka wa waodu, inlĕ mi ga lĕng' awenge viaganlo.

20 Gor' Awaju aroenli miĕ g'Oŋwâju, go dĕng' Iju; gore wao wi re gw'ivanga, aroenli miĕ g'omâ re gw'ivanga, go dĕnga wao wi re gw'ivanga.

21 Gore wao wi r'ivanga fâ, *aroenli miĕ* g'omâ r'ivanga fâ, (ndo mi pegag' ivanga fâ

gor' Anyambiě, ndo gw'ivanga gore Krais,) go dënga wao wi r'ivanga fâ.

22 Gore wao wi re dëla, *aroenli* miě g'omâ lëli, go dëng' anlag' alëli; mi are toa p'ezâm' edu gore waodu, inlë mi ga leng' anlaga nli ndënginli edu.

23 Ndo mi denda yenlâ g'ozamba wi ntyango-mbia, inlë mi ga nlive vâvâ mpâ mo n'amâri.

24 Anluë pa mi' inlë, mângi wi pule mango g'olembianlo, wi dembianla waodu, nd'omâri ayë bâng' ipa? Vulcanli mango më yi be niziza nluë.

25 Nl'om' edu o demb' opa, e syazimbia, gw'ezâm' edu; ndo mângi sinlâ wi denda yenlâ go bange korowa yi bânla; ndo azuë *go bange korowa* yi re y'awânlizî.

26 Yenlâ pula miě mango kë; aranga g'omâ re e mie ntinla; yenlâ noa miě, aranga g'omâ bol' ompunga;

27 Ndo mi bangati' oku' wam, aruga wo kë, vende toa 'nlë, miě kaminla p'amâri, kâ miëmë doa' mi awângo.

EWONJO X.

NDO awarera, mi bela nluë do' amî' inlë, ireri sazyo sodu s'avegagi' g'odolongo w'evindi; sodu kë s'avâkâsi mbenle;

2 Waodu kë w'avaptaizio gore Mōses gw'evindi nla go mbenle;

3 Waodu kě w'anyenl' inya měmo s'anlinla ;

4 Waodu kě w'ayâng' ijânga měmo s'anlinla ; kânde w'ayângi gw'ido mě ny'anlinla ny'azongagi wao ; ndo ido mě nyo nle Krai

5 Ndo Anyambiě e tând' awenge gore wao ; yenlâ ayilzio wao g'orove.

6 Ndo *isaon* yinlâ y'aroenli go teva zuě inlě, azu' arânginle ya vě, ga nt'arânginlagi wao.

7 Aloanlanli kě mângi wi savinl' ikanla, g'awěwâ gore wao ; egâlanli ga nt'are těndo pa 'nlě, Anlaga w'aloanli tu go nya nla go jânga, nl'agumanli wao go syeva.

8 Azuě ga rig' anlanla nla winganli, ga nt'anlanl' awěwâ gore wao, nl'avoswi ntyugu mo agomi m'intausen ambanli nl'ntausen s'anlaga ntyaro.

9 Azu' alembe Krai kě, ga nt'alembag' awěwâ gore wao, nl'ayilizo wao nl'iãmba.

10 Alagalaganli, ga nt'alagalag' awěwâ gore wao, nl'ayilizo wao nl'omâ jiliza.

11 Ndo *isaon* yinlâ yodu y'aroenli gore wao go tevunla wao ; y'arěndio kě go pa zuě okeli, azuě yi re bienlo pa nl'intyai si gombe.

12 Yenlâ ayě o tanga 'nle, e kumanla jâla, e ga vândaminle, e vende poswa.

13 Anluě pa koto nl'ozyâri' oŋwěnlě, kao mēwâ wi kot' anlaga waodu; ndo Anyambiě, o re kâ bekelio, ayivire nluě syârio viaganlo nli nt'are nluě kâ jâlia, ndo e be panga nl'ozyârio igâgwinlo kě, kâ nluě jâlie sindinla.

14 Yenlâ, anluě yi tândo miě, wanganl' isavinl' ikanla.

15 Mi kamba nl'anluě ga nl'anlaganlagiě, viviarenli nte kamba miě.

16 Imâgi ny'ozavinlo nyi savinlo zuě, nyo ga mbânginlo yi bângo zuě ntyinla yi Krai? mpěmba yi jarunlo zuě yo ga mbânginlo yi bângo zuě okuwa wi Krai?

17 Kânde mpěmba yi re mo, azu' awenge azuě nl'oku' omo; kânde azu' edu azuě bânge mpěmba měmo.

18 Vonlanli mângi-Isreěl g'ozyonli; wao wi nye ya yi jiro njirago, wi bânge mpâ mo nla âltar?

19 Mi bulia sě sambo? inlě, oganl' ezâma? ge eza z'ajirinl' oganla nl'ezâma?

20 Ndo *mi bulia* 'nlě, ya yi jiro nl'anlângâ, wi jirinla yo anlinl' ambe, nl'arang' Anyambiě; ndo mi bela nluě go diŋa nl'anlinl' ambe.

21 Anlu' ayâlie jâng' imâgi nya Rerě, nl'imâgi ny'anlinl' ambe ta; anlu' ayâlie nya go tavuru ya Rerě, nla go tavuru y'anlinl' ambe ta.

22 Azuě pang' Anyambiě iřuřa? azu' are nli ngulu viaganlo nla yě?

23 Isaon yodu yi r'ampangampangiě gore miě, ndo arang' isaon yodu yi měpia; isaon yodu yi r'ampangampangiě gore miě, ndo arang' isaon yodu yi nuginlia.

24 Oma e ga rig' awute *mbi* yěmě, ndo om' edu e ga wute *mbia* y'aĩari.

25 Ezâm' edu zi kolo gw'igolinlo zo ga nyo nle nluě, kâ ařambianli ndaga du g'ořwanja wi mpivinli y'orěma.

26 Kânde ntye yinlâ ntye y'Anyambiě, nli ya yodu kě yi re go yo.

27 Jâgâ nlu' afwelio nl'oma gore wao wi re wi jivira, kâ nluě tânda go kěnda, ezâm' edu zi dořinlo nluě, nyanli zo, kâ ařambianli ndaga du g'ořwanja wi mpivinli y'orěma.

28 Ndo jâgâ nlu' abulinlio nl'oma 'nlě, *Eza* zinlâ z'ajiro g'oganla, anyanli zo g'ořwanja w'omâ ruminli yo, nla g'ořwanja wi mpivinli y'orěma kě, kânde ntye yinlâ ntye y'Anyambiě, nli ya yodu kě yi re go yo.

29 Mi' atete mpivinli y'orěma, ndo arang' iyâmě, ndo y'oĩari; kânde ořwântye wam wi jěkělio nl'orěma w'omâ řwěnlě sě?

30 Ndo ja mi anya nl'akeřa, gamběnlě mi akambo mbe sě g'ořwanja w'eza mě zi po miě akeřa?

31 Sambo ja nlu' anya ge jânga, g'ezam'

edu zi dendo nluë, lendanli zodu go pendi' Anyambië.

32 Aloanlanl' abaku gor' Iju, ge gor' Igrik, ge go nando y'Anyambië.

33 Egâlanli ga nte tândia mië kë arândi' anlaga waodu, ka mi awute mbi yamimë ndo y'anlag' awenge, inlë wi ga zunginlo.

EWONJO XI.

VĚRANLI mië, ga nte përa mië Kraiſ. 2 Awarera, mi suminlia nluë, kânde anluë jonginlia mië g'osaon wedu, avenjavenj' agamba ga nt'avenli mië nluë *mo*.

3 Ndo mi bela nluë mi' inlë, ewonjo z'onloñme edu nle Kraiſ; ndo ewonjo z'oñmanto n'onloñme; ndo ewonjo zi Kraiſ n'Anyambië.

4 Onloñme edu o kambinl' *Anyambië*, ge pâga, ewonjo zë diſvinlo pa, e pëdi' ewonjo zë.]

5 Ndo oñmant' wedu o kambinl' *Anyambië*, ge pâga, ewonjo zë z'aliſvinlo, e pedi' ewonjo zë; kânde r'egâlanli mëmo ga are syëginlo pa.

6 Kânde ja oñmanto aliſvinlo, gambënlë *itui së si* ga renlo; ndo jâgâ re ntyânli gor' oñmanto go tenlo *itui së*, ge syëginlo, e ga liſvinlo.

7 Ndo onloñme azy' inyanga nyi diſvinl' ewonjo zë, kânde ayë n'edidi n'oniëlënië

lě w'Anyambiě ; ndo oňanto n'onjělěnjělě w'onloňe.

8 Kânde onloňe e pila gor' oňanto, ndo oňanto avili gor' onloňe.

9 Onloňe kě e pango g'oňwanja w'oňanto, ndo oňanto g'oňwanja w'onloňe.

10 Go ntinla yinlâ oňanto e ga loanle n'inyanga gw'ewonjo zě g'oňwanja w'ienjěl.

11 Ndo onloňe azyele oňanto fâ, genlâ oňanto onloňe fâ, gore Rerě.

12 Kânde ga nt'avili oňanto avila gor' onloňe, yenlâ k'onloňe e doanla v'oňanto ; ndo ya yodu yi pila gor' Anyambiě.

13 Viviarenli gw'irěmi yanli, mbě re kwěkwě gor' oňanto go kambinl' *Anyambiě* kâ ye do' aliŕinlo ?

14 Iređmi yanli yi něnja nluě 'nlě, jâg' onloňe a doanla n'itui sida, gamběnlě ntyâni gore yě ?

15 Ndo jâg' oňanto adoanla n'itui sida, gamběnlě ivenda gore yě ? kânde itui sě si po yě gw'inyanga ny'eza zi diŕinlě.

16 Ndo jâg' om' edu ajenlo 'nlě, e tând' aňoňanlo—azu' azye nli ntyale onlângâ měwâ, genlâ iňando s'Anyambiě.

17 Ndo go sombia miě *nluě igamba* nylnlâ mi *suminlia* nluě, kânde anluě datanla go měpa, ndo go feva du nfevaga.

18 Kânde, igamb' ilonga, go datanla nluě

go nando mi jâgâ 'nlě, r'añmoñanlo gore nluě, ajivira miě yo kě kwě.

19 Kânde idoṽ' impaga si ga loanle kě nla nluě, inlě wao, wi re kěnlizo pa alěngo aṽia, wi ga loanle mio pa gore nluě.

20 Go datanla nluě sambo go mbora mo, aranga go nye ntyago ya Rerě ;

21 Kânde go nya nluě, om' edu e ny'i-nyi sěmě něganěga n'egombe, n'awěwâ wi p'are nli njanla, n'añmâri wi re bângo pa.

22 Aulu' azye n'inago sambo si nyagago nluě nli jânga? ge pedia nluě nando y'A-nyambiě, ayenliza wao ntyânli wi r'inago fâ? Mi ga wulinlie nluě sě? mi ga zuminlie nluě go *ndaga* yinlâ? mi azuminlie nluě du.

23 Kânde mi awângi gore Rerě ntaga y'avenli miě nluě; inlě Rerě Jisu, ogwě-ra mēmo w'agotizio yě, awângi mpěmba,

24 Ndo gw'aluó yě apenl' akeṽa, ayaru-nle *yo*, awulia 'nlě, Wânganli, nyanli; yinlâ n'oku' wam jarunlo pa g'onwanji wani; lendanli yinlâ go jonginlia miě.

25 Egâlanli mēmo kě *awâng'* imâgi, in-ya via, awulia 'nlě, Imâgi nyinlâ nle nje-ka nyânla go ntyinli yam; lendanli yinlâ, egombe edu zi be jânga nluě, go jonginlia miě.

26 Kânde egombe edu zi be nya nluě

mpěmba yinlâ, ayâng' imâgi nyinlâ, anluë tuminli' ijuwa sa Rerë, kao abia.

27 Yenlâ om' edu o be nye mpěmba yinlâ, ge jâng' imâgi nya Rerë inyanga fâ, e be doanl' ogara g'onwanja w'okuwa nli ntyinla ya Rerë.

28 Ndo oma e ga gëlagël' orëm' wë, kě vanga nye mpěmba měyâ, ayâng' imâgi měnyânlâ.

29 Kânde ayë o nya nli jânga inyanga fâ, e nya kě jâng' ogara g'oku' wë, kânde e jenl' okuwa wa Rerë.

30 Go ntinla yinlâ awenge gore nluë wi re dëla n'ibëli, n'awenge kě wi nanl' antyâvinlâ *m'ijuwa*.

31 Aroenli azu' ajëkëli iku' iyazyomë, azu' avâ jekëlio;

32 Ndo ja zu' ajëkëlio, gambënlë azu' atevunlo nle Rerë, inlë azu' aloanlizo agara mpâ mo nli ntye yinlâ.

33 Yenlâre, awareri yam, go datanla nluë go nya vengianlanli;

34 Ndo ja om' ajâgâ njanla, e ga nye go nag' wëmë, inlë anlu' alatanla go doanlizo agara; ndo isaon imâri yo be mëpio mië go be bia mië.

EWONJO XII.

NDO g'onwanja wi ya yi po n'Inlinla mi bela nluë go do' amia.

2 Anlu' avoro 'nlě, anlu' avegag' anlângâ toanlizo pa gw'ikanla siġmaġnu ga nt'agě-ndio nluě.

3 Yenlâ mi mieza nluě 'nlě, zyel' omâ kambizo n'Inlinla ny'Anyambie, o bulia 'nlě, Jisu are savo pa ; zyel' oma kě o re kâ jâlie bulia 'nle, Jisu nle Rerě, kao n'Inlinl' iġvia.

4 R'anlângâ mi ya yi po, ndo Inlinla nyi re nyo měmo ;

5 R'anlângâ mi njanjinli kě, ndo Rerě měmo ;

6 Re k'anlângâ mi vilo janjo pa, ndo r'Anyambiě měmo o janja isaon yodu gw'irěġna ya waodu.

7 Ndo ituminlia s'Inlinla si p'om' edu go nuginlia.

8 Kânde omâri are po p'igamba ny'imia n'Inlinla, omâri are po p'igamba ny'ikotiza n'Inlinla měmo ;

9 Omâri are po p'ibekelia n'Inlinla měmo ; omâri ngulu yi jinga n'Inlinla měmo ;

10 Omâri idende lemba ; omâri ipâga ; omâri ikělagěl' anlinla ; omâri anlângâ m'inkambinli ; omâri iběngunla s'inkambinli.

11 Ndo ya yinlâ yodu yi dendo n'Inlinl' imâri měmo, nkerinlag' om' edu omâri omâri gâ nte tândě.

12 Kânde ga nt'ar' okuwa n'ez' emâri, kâ wo doanla nli va yenge, ndo va yodu y'oku'

omâri mě, vanganle y'adoe' yenge, n'oku' omâri dadie; yenlâ kë r'okuwa wi Kraiſ.

13 Kânde azu' edu azu' aſaptaizio n'l'Inlin' n' imâri g'oku' omâri; vanganl' Iju ge n' anlângâ, asyaka genlâ awântye; azu' edu kë azu' ayânjio gw'Inlinl' imâri.

14 Kânde okuwa kë g'ev' emâri, ndo va yenge.

15 Jâgâ ogolo w'abulia 'nlě, Miě g'ogâ, miě g'eva z'okuwa, gamběnlě wo g'eva z'okuwa?

16 Nla jâgâ oroi w'abulia 'nlě, Miě g'intyâ, miě g'eva z'okuwa? gamběnlě wo g'eva z'okuwa?

17 Aroenli okuwa n'intyâ dadie, ijâgâ so kâ doanla gwĩ? aroenl' okuwa n'ijâgâ dadie inuunla so kâ doanla gwĩ?

18 Ndo vñnlâ Anyambiě are kenja pe va, eve edu go yo, g'okuwa ga nt'arândie.

19 Ndo aroenli va yodu n'ev' emâri, okuwa wo kâ doanla gwĩ?

20 Ndo vñnlâ va yi re yenge, ndo okuwa omo.

21 Nl'intyâ ny'ayâlie bulinli' ogâ 'nlě, Mi azye nla wě isyâlâ; ge ewonjo agolo 'nlě, Mi azye nla nluě isyâlâ.

22 Ndo viaganlo n'igamba nyinlâ, va mě y'okuwa, yi jenlo dělakwě, yi re n'isyâlâ.

23 Nli va mě y'okuwa yi jenlo zuě iduba fâ viaganlo, yinlâ yo kombinla zuě n'iduba

sijenge viaganlo; *kâ vi yazyo*, yi r'eranga fâ, doanla n''erang' evolo viaganlo.

24 *Kânde vi yazyo* vïa yi doanla n'isyâlâ; ndo Anyambiě are bindakanla p'okuwa, av' iduba viaganlo gw'eva mě zi re pënlo pa;

25 Inlě aloanl' inyoñanlo g'okuwa, ndo va yo ga nlananla ntaga měmo.

26 Nla jâg' ev'eñmâri z'ajenle njuke, gamběnlě va yodu y'ajenle njuke ta nla zo; ge ev'eñmâri z'apendio, gamběnlě va yodu y'ajenle mbia ta nla zo.

27 Anluě kě anluě n'okuwa wi Krai, om' edu eva go mbora nli yě.

28 Anyambiě kě alovi anlaga go ñando, gw'alonga roñi, avila wao ivâgisi, avila wao inlěnji, avila vâvâ lemba, avila vâvâ ingulu si jinga, inungunla, ipanginla, anlângâ m'inkambinli.

29 Waodu roñi? waodu ivâgisi? waodu inlěngi? waodu mângi wi dende lemba?

30 Waodu wi re n'ingulu si jinga? waodu wi kamb' inkambinli? waodu wi běngunla?

31 Ndo rânginlanli nluě ya yimpagago vïa-mě; vanga nlânla mi tuminlia nluě mpâ-nla mbia viaganlo polo.

EWONJO XIII.

MI tâ kamb' inkambinli s'anlaga nla s'ienjěl, ge mi azye n'itânda, gambě mi

atoenli ga nyëniľ yi tonga, ge g'enjanja zi pange nyângâle.

2 Vanga mi are nli ngulu yi pâga, kâ mië kotiz' isaon y'iyumbunlo yodu nl'imia sodu; vanga mi are nl'ibekelia sodu, si re kâ tomb' inomba, ge mi azye nl'itânda, gambënlë mië g'ezâma.

3 Vanga mi anyez' iyungi igumbi nyam nyodu, nla vanga mi ap' oku' wam go pezyo, ge mi azye nl'itânda, gambënlë mi nyenl' ezâma vâvâ.

4 Itânda si sindinla oling' ola, si re nkëngâ; itânda si jenle ŋandi; itânda si bol' ikapa; si zy'ekale;

5 Si feve denda, si bute ya yëmë, si bare benda, si pikilie mbe du,

6 Si jenl' ibe mbia, ndo si jenl' ogiligili mbia;

7 Si sindinl' isaon yodu, si jivir' isaon yodu, si do' isaon yodu iguñu, si kângwa nl'isaon yodu.

8 Itânda si poswa du; ndo ge adoanl' ipâga, si be manla, ge sinkambinli, si be sula, g'imia, si be jila.

9 Kande azu' avoro oŋwâ-zâma, azuë pâga k'oŋwâ-zâma.

10 Ndo go be to' isaon yi re mëpa pa, gambënlë isaon imiango yinlâ y'amanla.

11 Gw'avegagi mië oŋwanla mi agamba-gi g'oŋwanla, mi avikiliagi g'oŋwanla; ndo

gw'aroenli miě onloñme, awali miě isaon y'o-
ņwanla.

12 Kânde vñnlâ azuě jenla gw'eyenlo i-
wombi, ndo egombe mě ozyo g'ozyo; vñnlâ
mi avoro oņwâ-zâma, ndo egombe mě ga-
mběnlě mi amia ga nt'are miě mio pa kě.

13 Ndo vñnlâ doanl' ibekelia, iguñmu, itâ-
nda, yinlâ iraro; ndo ompolo go yo nl'itâ-
nda.

EWONJO XIV.

GÂMBIZANL' itânda, kâ jongunl' isaon
yi po nl'Inlinla; ndo posyo 'nlě go
pâga.

2 Kânde ayě o kambe nkambinli *yinga-
nti*, e kamba nl'anlaga, ndo kao nl'Anyam-
biě, kânde zyel' omâ kotiza, ndo nl'I-
nlinla e kamb isaon y'iyumbunlo.

3 Ndo ayě o pâga e kamba nl'anlaga
isaon yi ñuginlia, yi tevunla nla yi sindia.

4 Ayě o kambe nkambinli *yinganli*, e nu-
ginli oku' wěmě; ndo ayě o pâga e nugi-
nlie ñando.

5 Rěti mi bela nluě du go kamb' inka-
mbinli, ndo posyo mi bela nluě go pâga;
kânde ayě o pâga ar' ompolo nla ye o
kâmb' inkambinli, kao du aběngunla, kâ
ñando děng' inuginlia,

6 Ndo awarera, ja mi abia gore nluě
nkambag' inkambinli, gamběnlě mi aděngiza
nluě ande, kao mi akamba nla nluě nl'i-

miez' isaon y'iyumbunlo, ge n'imia, ge n'i-pâga, ge n'inënja ?

7 Ga nt'are ya yi re mënâ fâ, yi kâ-gunli' inyoi, ato' orâmbâ ge nâmbi, jâgâ y'av' oŵangwanlo w'amoi, kâ mio sě nt'are tongo pa, ge nt'are bolo pa ?

8 Kânde jâg' orëru w'akâgunli' inyoi nyi re ny'amio, mande be syagekiza gw'igâvi ?

9 Yenlâ kě nluě, kao nlu' akamba n'olnĕme nkambinli yi sunge kotizo, kâ mio sě nt'are kambo pa ? Kânde anluě be kamba g'ompunga.

10 Toazange r'anlângâ m'inkambinli go ntye yinlâ ntango fâ, zyele nkambinli kě yi re mpivinli fâ.

11 Sambo jâgâ mi amie mpivinli yi nkambinli, gambě mi adoa' gore yě g'ogěnda; nla yě o kamba be doa' gore miě g'ogěnda.

12 Egâlanli mĕmo kě nluě, kânde anluě jongunl' isaon y'Inlinla, wutanli yo yi be jâlia nluě go nuginlie nando.

13 Yenlâ ayě o kambe nkambinli yinganni e ga gwenl' inkâlâ inlě e ga vĕngunle yo kě.

14 Kânde ja mi akwenl' Anyambiě inkâlâ nli nkambinli yi re y'amio, gambenlě inlinli nyam n'akwenl' inkâlâ, ndo ikotizi sam si nuginli' amâri du.

15 Yi re sě sambo ? M'be kwenl' inkâlâ

nl'inlinla, m'be kwenl' inkâlâ kë nl'ikotiza ;
m'be jemba nl'inlinla, m'be jemba kë nl'i-
kotiza.

16 Aza nlânâ, jâm asavinla nl'inlinla, ayě,
o doanla go mbora y'omâ r'iněnga fâ, be
bulie Aměn gw'akevi mâ sě ? go doanlě a-
mie nte kambâ ?

17 Kânde awě rěti o p'akeva mbiambiï,
ndo omâri e nuginlio du.

18 Mi p'Anyambiě yam akeva kânde
mi kamb' inkambinli viaganlo nla nluě
du ;

19 Ndo go nando mi â tânde kamb' aga-
mb' atanli nl'ikotizi sam, inlě mi ga nlěnj'
amâri kë, nla go kamb' igomi ny'intausen
s'agamba go nkambinli *yi re y'amio*.

20 Awarera, aloanlanl' awanla gw'ikotiza ;
ndo loanlanl' awanla gw'ibe, ndo gw'ikotiza
loanlanl' anlomanlomiě.

21 Re těndo pa gw'ivanga 'nlě, M'be ka-
mba nla mângi sinlâ nl'inkambinli singanli,
nl'inlumbu yinganli, ndo vanga nlânâ wi
be jâginlo miě, bulie Jehova.

22 Yenlâ inkambinli si re g'elemba, aranga
gore wao wi jivira, ndo gore wao wi re w'a-
yivire ; ndo ipâga si zyele gore wao wi re
w'ayivire, ndo gore wao wi jivira.

23 Jâgâ nando yodu sambo y'adatanla go
mbora mo, kâ waodu kamb' inkambinli, jâgâ
mângi wi re wi pa něnga, ge wao wi re

wi jivira, w'ajinginla, w'awulie 'nle, Anluë tanla ntanlaga ?

24 Ndo jâgâ waodu w'apâga, ajinginl' omâ re e jivira, g'omâ re e pa nënga, gambënlě asyurio nle waodu, ajëkëlio nle waodu ;

25 Nla yenlâ isaon y'iyumbunlo y'orëm' wë yi re miezo pa ; kâ yë poswa ozyo wë go ntye, azavinl' Anyambië, arakilia 'nlě, Anyambië are go gare yanli giligili.

26 Sambo yi re sě, awarera ? go datanla nluë, om' edu gore nluë are nl'oyembo, are nl'inënja, are nli nkambinli, are nl'ituminlia, are nl'ibëngunla ;—isaon yodu yi ga lendo gw'imëpia.

27 Jâg' om' akambe nkambinli yi re y'amio, ga gambo nl'añanli ge araro, aranga vianganlo, ga loanle kë nl'ozonganlo ; nl'oma kë e ga ñengunle.

28 Ndo jâgâ zyel' omâ kâ bengunla, e ga loanle dâ go ñando ; ndo e ga gambe nl'oku' wëmë nl'Anyambië.

29 Ivâgisi yi ga gambe imbanli' ge iraro, k'imâri jëkëlia.

30 Ndo jâg' oma, o re tu, atuminlio *osaon*, onga e ga loe dâ ;

31 Kânde anlu' edu anluë kâ jâlie pâga omâri omâri, inlě waodu wi go nlěnge, nla waodu kë wi ga zindio.

32 Anlinla m'ivâgisi kë mi kâvenlio nl'ivâgisi.

33 Kânde Anyambiě g'ovangi wi dungu, ndo w'aměnjě; ga nt'are gw'ijando s'iyâmbui sodu.

34 Anto wanli wi ga loanle dâ gw'ijando; kânde po wao go kamba, ndo kao go kâvenlio, ga nte buli' ivanga kě.

35 Ndo jâgâ w'abele něng' oson, wi ga vambi' anloě sao gw'inago saomě; kânde re ntyânli gor' anto go kamba go ijando.

36 Igamba ny'Anyambiě ny'agâgwi avila gore nluě sanbo? mbě anlue dadie anlu' avienlio nle nyo?

37 Jâg' om' edu ajenl' oku' wě 'nlě, ayě ovâgisi, ge e kěndio nl'Inlinla, e ga miagare mbiambiï 'nlě, isaon yi těndo miě yo nl'isombia sa Rerě.

38 Ndo jâg' om' edu ado' amia, e ga loanl' amia.

39 Yenlâ, awarera, yongunlanli go pâga, ndo aleganli go kamb' inkambinli.

40 Isaon yodu yi ga lendo swaswâ nla mbiambiï.

EWONJO XV.

NDO, awarera, mi mieza nluě ntyangombia y'agambinli miě nluě, y'awângio nluě, go yo kě yi kumanlo nluě;

2 Anlu' are sunginlo pa kě vâ yo, jâgâ nlu' akot' igamba ny'agambinli miě nluě ngwasyi; kao atoa 'nlě, anlu' ajiviri go nyawě.

3 Kânde mi avenli nluě gw'alonga igamba ny'awângio miě, inlě Krajs ayuwi g'ojwanja w'ibe sazyo, ga nt'ar' irěndâ;

4 Inlě aṽěnlío kě, inlě arongwi kě go ntyugu yintyaro, ga nt'ar' irěndâ;

5 Inlě ayenlio kě nle Kifas, avila ṽâṽâ n'igomi n'aṽanli;

6 Avila ṽâṽâ ayenlio nle viaganlo n'inkama s'awarerě ntyanli ṽâ nyângâ mēmo, awenge gore wao wi p'are bâ, ndo awěwâ w'anlanl' antyâvinlâ *m'ijuwa*.

7 Avila ṽâṽâ ayenlio nle Jemes, avila ṽâṽâ nle roṁi yodu.

8 Ndo ayenlio nle miě kě, y'anunli gore waodu, g'omâ yanlio egombe viagaga râ.

9 Kânde miě ojwangomě gore roṁi; mi azy' inyanga kě nyi fwelío 'nlě, eroṁi, kânde mi agâmbizi ṅando y'Anyambiě.

10 Ndo ṽ'iměpinlo s'Anyambiě mi are nt'are miě. N'iměpinlo sě *s'avenlio ndě* miě si pegage nyawěnyawě; ndo mi ayanji viaganlo nla waodu; ndo aranga miě, ndo kao iměpinlo s'Anyambiě s'avegagi nla miě.

11 Sambo atoe miě mbia, atoe wao mbia, yenlâ agambinli zuě, nla yěnlâ kě ayiviri nluě.

12 Ndo ja Krajs akambinlo 'nlě, arongwi avila gw'ijuwa, awěwâ gore nluě wi bulia 'nlě, Zyel' itongunlio si bende sě?

13 Ndo jâg' itongunlio si bende si zyele, gamběnlě Kraiss e tongwa du.

14 Ndo aroe 'nlě Kraiss e tongwa, gavânlâ ikambinli sazyo nl'osaon wanyawě, nl'ijiviri sanli kě nl'osaon wanyawě,

15 Gavânlâ azu' aděngo kě inloki g'oŋwanja w'Anyambiě; kânde azu' arakili g'oŋwanja w'Anyambiě 'nlě, Arongunli Kraiss, ndo e tongunliě du, jâgâ atoe 'nlě, bende yi tongwa du.

16 Kânde jâgâ atoa 'nlě bende yi tongwa du, gamběnlě Kraiss azye tongunlio pa.

17 Ndo aroe 'nlě Kraiss e tongunlio, gavânlâ ijiviri sanli nl'osaon wanyawě; anluě p'are gw'ibe sanli,

18 Gavânlâ wao kě wi re nlanla p'antyâvinlâ goré Kraiss w'ajili.

19 Jâgâ azu' adoe Kraiss iguũu gw'eměnlâ zinlâ dadie, gamběnlě azu' adoa' nl'aguga viaganlo nl'anlaga waodu.

20 Ndo rěti Kraiss are tongunlio pa avila gw'ijuwa; are kě toa pa k'olond' olonga wa wao w'anlanl' antyâvinlâ *m'ijuwa*.

21 Kânde ga nt'aŋienl' ijuwa vâ 'ma, vâ 'ma kě doanl' itongunlio si bende.

22 Kânde ga nt'ayuwi anlaga waodu vâ Adam, yenlâ vâ Kraiss kě anlaga waodu wi be doanlizo bâ.

23 Ndo om' edu go nkumbi yěmě; Kraiss

olond' onga, avila vâvâ wao wi nivo nle
Krais gw'ibowunli sě.

24 Vâvâ *be bie* ntyai, go be duo yě apenl'
Anyambiě ya Rerě inlângâ; go be duo yě
ajiliz' ampenda modu, nl'inyanga nyodu,
nli ngulu yodu.

25 Kânde e ga vangingle kwanga go be
duo yě afel' ilořaloři yodu g'odolongo w'i-
ntyozyo sě.

26 Olořaloř' onuunla *wi* be jilizo wo ijuwa.

27 Kânde *Anyambiě* aveli ya yodu g'odo-
longo w'intyozyo sě; ndo go bulio n'lě, Ya
yodu y'azolizio, re mio pa mbiambiř 'nlě,
Anyambiě, o zolizi ya yodu gw'agolo mě,
are toambo pa.

28 Ndo go be duo ya yodu y'afelo gw'agâ
mě, vâvâ Oņwanla kě ayěmě e be felo go
ngulu y'omâ řeli ya yodu gw'agâ mě, inlě
Anyambiě e ga loanl' 'nlě, Ayě nlě yâma
yodu gore waodu.

29 Aza nlânlâ ezande zi be denda wao wi
baptaizo g'oņwanja wi mângi wi re juwa
pa? jâgâ bende y'arongwa, gambenlě wi ba-
ptaizo g'oņwanja wi mângi wi re juwa pa
se?

30 Nl'ezande kě zi doanla zuě gw'azyi-
ngo igwěri edu?

31 Vâ mbia, yi jenla miě gore Krais Jisu
g'oņwanji wanli, bulia mi' inlě, mi juwa
ntyug' wedu.

32 Jâgâ mi anloenli n'inyama ga mpanli y'anlaga go Efësôs, gambënlë inyenlande si re nla miě? jâgâ bende y'arongwadu, azuě ga nye n'ayânga; kânde mënle gambënlë azu' ajuwa.

33 Aremizonli, alatâ ambe mi feviz intyale simbia.

34 Yagimianli g'orëti, kâ ayanjanl' ibe; kânde awëwâ wi zye n'imia s'Anyambiě; mi kamba go ntyânli yanli

35 Ndo *toezange* be buli' oma 'nlë, Bende yi tongunlio sě? Nl'onlângâ w'okuwa nde tongwa wao?

36 Aw' ogëgendi, eza zi bënlo ndâ zi felia du, kao z'ajuwa.

37 Nl'eza, zi bënlo ndâ kě, o bën' okuwa mē wi toa go janlo, ndo kao intyurevo, *toezange* ny'orësi, ge ny'onlângâ w'olonda oŋwënlë.

38 Ndo Anyambiě e pa nyo okuwa ga nt'arândë, nla gw'intyuredu ny'olonda e p'okuwa nli wëmë.

39 Ozyonli edu g'ozyonli mēmo; ndo r'ozyonli w'anlaga, n'ozyonli oŋwënlë w'inyama, n'ozyonli oŋwënlë wi vëřë, n'ozyonli oŋwënlë w'inyânli.

40 R'ikuwa kě y'orowa, n'ikuwa kě yi ntye yinlâ; ndo mēpinli y'ikuwa y'orowa n'onlângâ nli wě, nli mēpinli y'ikuwa y'intye yinlâ mēpinli nyënlë.

41 R'onjëlěnjělě wi nkombe, n'onjëlěnjěl' oŋwěnlě w'ogwěli, n'onjëlěnjěl' oŋwěnlě w'igěgěni; n'igěgěni kě yi bangwanla n'onjëlěnjělě.

42 Yenlâ kě r'orongunlio wi bende; wi běnlo gw'ibânla, wi tongunlio gw'ito' awânla;

43 Wi běnlo gw'ito' alubo, wi tongunlio g'onjëlěnjělě; wi běnlo go ndělinli, wi tongunlio go ngulu.

44 Wi běnlo okuwa nt'ayanlio wo, wi tongunlio okuwa mpanli g'inlinla. R'okuwa wi janlo njanlago, re k'okuwa mpanli g'inlinla.

45 Re kě těndo pa yenlâ 'nlě, Omâ longa Adam aroen' inlinla nyabâ; Adam nluunla aroen' inlinla nyi p'eñěnlâ.

46 Ndo eza zi mpanginli g'inlinla zi donga du, ndo eza z'ayanlio njanlago; avila vâvâ eza zi re mpanginli g'inlinla.

47 Omâ longa avili go ntye, ayě kě wi ntye; oma waŋanli nle Rerě avila g'orowa.

48 Ga nt'ar' oma wi ntye, yenlâ re wao kě wi ntye; nla ga nt'ar' oma w'orowa, yenlâ re wao kě w'orowa.

49 Nla ga n'awâragi zuě edidi z'oma wi ntye, azuě kě azuě be bâr' edidi z'oma w'orowa.

50 Ndo awarera, mi buli' *igamba* nyinlâ 'nlě, Ozyonli nli ntyinli y'ayâlie jig' inlângâ ny'orowa, nlâ ibânla jig' ito' awânla.

51 Vonlanli, mi teva nluě osaon w'iyu-
mbunlo; inlě azu' anlanl' antyâvinlâ *m'iju-*
wa azu' edu, ndo azu' edu azuě be kalunlio,

52 Vĩ'igamba ng'agwanla, v'ikwěra s'intyâ,
g'orâmbâ onluunla; (kânde orâmbâ wi be
tongo, kâ bende tongunlio gw'ito' awânla,
n'azuě kě azuě be kalunlio;)

53 Kânde ibânlâ sinlâ si go v'âr' ito a-
vânla, n'eza zinlâ zi juwa zi ga v'âr' ito'
ayuwa.

54 Ndo go be duo ibânla sinlâ s'abâr' ito'
avânla, n'eza zinlâ zi juwa z'âbâr' ito' a-
yuwa, gamběnlě ato' igamba mě nyi re tě-
ndo pa 'nlě, Ijuwa si re měnló pa n'ikeva.

55 Ijuwa, elâgâli zâ zi re gwĩ? Ilombo,
ikevi sâ si re gwĩ?

56 Elâgâli z'ijuwa n'ibe; nli ngulu y'ibe
n'ivanga.

57 Ndo akevâ gor' Anyambiě, o pa zuě
ikeva v'â Jisu Krai ya Reri azyo.

58 Yenlâ, awarera wi tândo miě, loanla-
renli jâlajâla, kâ azyugazyugonli, njanjag'
evilo za Rerě nli ngulu egombe zodu; kâ-
nde anlu' avoro 'nlě, ijanji sanli s'aloanle
sanyawě gore Rerě.

EWONJO XVI.

NDO g'onwanja w'idatizo *s'anliva* gor' iyâ-
mbui, ga nt'azombi miě iñando si Ga-
latia, lendanli kě nluě yenlâ.

2 Go ntyugu nonga yi syân' wedu, om' edu gore nluě e ga venjavenje nla yěmě ga nt'anyenliě, inlě aloanl' idatizo go be bia miě.

3 Ndo já mi abia, gamběnlě mi atoĩ' anlaga wi be pinjo nle nluě, aroĩa wao nli yango go pinl' olundi wanli go Jeruselēm.

4 Nla jágâ r'isyâlâ v̄a miě go kěnda kě, gamběnlě w'akěnda nla miě.

5 Ndo m'be bia gore nluě, go be kěnda miě go Masidonia; (kânde mi are go kěnda go Masidonia.)

7 Toezange m'be dinga, kâ miě doanla nla nluě egombe z'ifĩ, inlě mi ga nungunlo nle nluě g'ogendâ wam wi kěndo miě.

7 Kânde m'pa bele jenla nluě v̄ěnlâ go mpiaganlaga; ndo mi jongunla go doanla nla nluě olingo wakwě, jágâ Rerě atânda.

8 Ndo m'be doanla go Ěfesus kwanga go pěntikâst;

9 Kânde igug' ivolo nyi re nungunlo pa gore miě go janja, n'ilovalovi kě y' r'imiege.

10 Jágâ Timothi abia, lendanl' inlě e ga loanle nla nluě itia fâ; kânde e janj' evilo za Rerě ga nte *janja* miě.

11 Sambo e ga rig' avědio nl'om' edu; ndo roĩanli yě n'l'ăměnjě g'ogěndâ wě, kâ yě bia gore miě; kânde mi ponlě mpâ mo n'awererě.

12 G'oŋwanja w'oŋwarerě Apōlōs, mi agwe-

nliě inkâlâ polo go bia gore nluē n'awarērě; ndo ntândinli *yě* yi pegage du go bia egombe zinlâ; ndo e be bia go be dēngě egomb' evia.

13 Věmbanganli, gumanlarenli jâlajâla gw'i-bekelia; loanlanl' anloġmanloġmiě, yâlanli;

14 Isaon iyanli yodu yi ga lendo n'itânda.

15 Anlu' avoro nago yi Stěfanas, inlě wao ilond' ilinga yi Akaia, wao kě w'arug' ikuwi yao go janjinl' iyâmbui, kâkâlâanli Sambo, awarera,

16 Zyaruganli anluěmě kě gor' *anlaga* onlângâ měwinlâ, nla gor' om' edu o nungunla nla zuě, ayanja.

17 Mi jenle mbia g'oŋwanja w'ibia si Stefanas nli Fortunatus nli Akaikus, kânde w'apenli miě ya y'arâ penlio nle nluě.

18 Kânde w'ayâwiz' inlinli nyam n'imanli kě; sambo wânganl' *anlaga* onlângâ měwinlâ n'idubiě.

19 Inando si Esia s'abogizya nluě. Akwila nli Prisila w'aboyizya nluě polo gore Rerě, wao nli nando yi re go nag' wao.

20 Awarerě waodu w'abogizya nluě. Wogianlanli n'isâmbanla s'orunda.

21 Mbolo yi Pâlu n'ogâ wamime.

22 Jâg om' edu arânde Rerě Jisu Krais, e ga zavo nsavago. Rerě e bia.

23 Iměpinlo sa Rerě Jisu Krais *si ga loa-nle* nla nluě.

24 Itândi sam *si ga loanle* nla nlu' edu
gore Krai Jisu. Aměn.

¶ Ezango elonga gore Mângi-Korinth z'a-
rëndio go Filipai, aroanzio nla Stefa-
nas, nli Fortunatus, n'Akaikus, nli Ti-
mothi.

EZANGO ZIŤANLI ZI PÂLU GORE

MÂNGI-KÖRINTH.

EWONJO I.

PÂLU, eroñi zi Jisu Kraiŝ vâ ntândinli y'Anyambiě, nli Timothi y'oñwarerě, go ñando y'Anyambiě yi re go Kõrinth, nla gor' iyâmbui yodu yi re gw'Akaia yodu;

2 Iměpinlo *si ga loanle* gore nluě n'l'añě-ñě avila gor' Anyambiě ya Reri azyo, n'l'avila gore Rerě Jisu Kraiŝ.

3 Ozavinlo gor' Anyambiě, nla rerě ya reri azyo Jisu Kraiŝ, rerě yi kěvâ, n'l'Anyambiě y'ozindio wodu;

4 O sindia zuě go njuke yazyo yodu, inlě azuě ga yâlie sindia wao wi re go njuke edu, v'ozindio mě wi re zuě sindio pa n'l'Anyambiě.

5 Kânde ga nte bunl' azyingo g'oñwanja wi Kraiŝ, awunla gw'ikui azyo, yenlâ kě bunl' ozindio wazyo vâ Kraiŝ.

6 Ndo vanganle azuě jenlizo azyingo, re g'ozindio wanli n'l'isunginlo sanli, si janja gw'isindinl' azyingo měmo mi jenlo zuě; ge azuě sindio, re g'ozindio wanli n'l'isunginlo sanli; n'l'iguñu nyazyo g'ozambi wanli nyi re jâla;

7 Kânde azu' avoro 'nlě, ga nte doanla nluě iwângisi y'azyingo, yenlâ kě be doanla nluě iwângisi y'ozindio.

8 Kânde azuě bela nluě, awarera, go do' amia g'oŋwanja w'azyingo mazyo, m'aŋvieni gore zuě go Esia, inlě azu' aŋangatio polomě viaganlo nli ngulu *yazyo*, yenlâ azue *deŋinl'* eŋěnlâ iguŋu nyěnlě.

9 Ndo azuěmě azu' avegagi nl'orenlizo w'ijuwa gw'ikui azyomě, inlě azu' aŋekeli' ikui azyomě, ndo kao Anyambiě, o tongunlie bende;

10 O zunginli zuě avila gw'ijuwa sipolo sinlâ, o pě sunginla zuě; o bekelio nl'azuě kě 'nlě, e be fâ sunginla zuě sunginlaga;

11 Anluě kě nungunlaga mpâ' mo nl'inkâlâ *sanli* g'oŋwanji wazyo, inlě akeŋa mi ga vo nl'anlag' awenge g'ozambi wazyo gw'eza z'avenlio zuě ŋ'awenge.

12 Kânde ikapi sazyo si sinlâ, 'nlě atakwě m'irěmi azyo, inlě nl'orěm' omo, nli nyanjinli yi *tândi'* Anyambiě, (aranga nl'imia s'ozyonli, ndo nl'iměpinlo s'Anyambiě,) azu' aganganli go ntye yinlâ, nla posyo gore nluě.

13 Kânde azuě těndinla nluě isaon imiěnle, kao měyâ yi tangunla nluě g'obui, aměma kě; mi are kě nl'iguŋu 'nlě, anluě be měma yo kě kwanga go ntyai.

14 Ga nt'are nluě meŋa pa zuě nli mběi,

inlě azuě nl'ikapi sanli, ga nt'are nluě kě
nl'isazyo go ntyugu ya Rerě Jisu.

15 Nl'abekâ minlâ kě agenji miě nl'oremi
wam go bia gore nluě gw'alonga, (go dęngi-
za nluě iměpinlo sibanli;)

16 Nla go piaganla avila gore nluě agě-
nda go Masidonia, nla go fâ bia avila go
Masidonia aŕia gore nluě, nla go tomo nle
nluě g'ogěndâ wam go Judia.

17 Gw'agengi miě nlânla nlâ, mi avâ ka-
lui vâ nyawe? ge isaon yi kenjo miě, mi
kenja yo ga nt'ar' ozyonli, inlě ga loanle
nla miě in, in, nli nyawě, nyawe?

18 Ndo ga nt'ar' Anyambiě ogiligili, iga-
mbi nyazyo gore nluě nyi pegage in nli
nyawe.

19 Kânde On' w'Anyambiě, Jisu Krais, o
miezagio gore nluě nle zuě, vanganle miě
nli Silvanus nli Timothi, e pegage in nli
nyawě, ndo vâ yě avegagi in.

20 Kânde vanganle impanganlo y'Any-
biě y'adoanla ntango sanli, yodu vâ yě nle
in, nla vâ yě nle Aměn, gw'ivenda ny'Any-
mbiě vâ zuě.

21 Ndo ayě, o doanliza zuě nla nluě gore
Krais, o re kě zuě sagia pa, nle Anyambiě;

22 Ayě kě alingili zuě, ava zuě punu y'I-
nlinla gw'irěmi azyo.

23 Ndo miěmě mi fweli' Anyambiě g'omâ
takilia g'onwanja w'inlinli nyam, inlě, nla

nlěnlâ m'pa kěnda go Kōrinth, kânde mi po-
ginla nluě.

24 Arang' inlě azuě kâvenli' ibekeli sanli,
ndo azuě nle mângi wi nungunl' igevi nya-
nli; kânde anluě kumanla nl'ibekelia.

EWONJO II.

MI are kenja pa nl'orěmi wam inlě, mi
avâ kěnda gore nluě nyěnlě nl'ekěva.

2 Kânde ja mi ajenziza nluě ekěva, ga-
mběnlě ayě mande o jenziza miě mbia, kao
ayě o jenzizo ekěva nle miě?

3 Mi arěndinli nluě *igamba* nyinlâ, inlě
vende toa, gw'avienli miě mi ajenzizo ekěva
nle wao w'arâ jenziza miě igeva; kânde mi
apango jivira g'onwanji wanli anlu' edu inlě,
igevi nyam nl'*igevi* nyanli anlu' edu.

4 Kânde avila go gare yi njuke nyenge,
nl'azyingo m'orěma mi arěndinli nluě nl'a-
ntyânli amenge, aranga go jenziza nluě ekě-
va, ndo go mieza nluě nte bunl' itândi sam
gore nluě viaganlo.

5 Ndo vanga om' ayenziz' ekěva, e jenziza
miě ekěva, ndo vâ mběi (inlě mi avanga-
tie viaganlo,) anlu' edu.

6 Orevunlo w'arevunlio oma mě nl'awenge
wi re kwěkwě vâ yě.

7 Yenlâ g'ozamb' omâri râ nyezenli yě,
kâ sindianli yě; oma mě e vende dâminlo
nl'ekěv' evolovaganlo.

8 Sanbo mi kwenla nluě inkâlâ 'nlě, loanlizanl' itândi sanli gore yě;

9 Kânde go ntinla yinlâ yo rěndi miě, inlě mi ga mie mpanginli yanli, vende toa anluě jâginlo gw'isaon yodu.

10 Oma_o nyezo nle nluě osaon, miě kě mi nyezě; kânde jâgâ mi anyez' *oma* osaon, gamběnlě mi anyezě g'oŋwanji wanli, gw'inyanga nyi Krai.

11 Azuě vende kevo nle Setan; kânde azuě doanla ami' avonlo mě.

12 Ndo gw'aŋienli miě go Troas go kambinle ntyango-mbia yi Krai, aloanlizo igugi zangi gore miě nle Rerě,

13 Mi děnga du oduěřě g'orěmi wam, kânde mi duunlo Titus y'oŋwareri am vâvâ; ndo mi ariginli wao ojanli, agěnda go Masidonia.

14 Ndo akevâ gor' Anyambiě o keviza zuě vâ Krai egombe zodu, aruminli' anlango m'i-mi' sě vâ zuě go mbori edu.

15 Kânde azuě nle anlango ambia mi Krai gor' Anyambiě g'ozamba wi mângi sunginlo, nla g'ozamba wi mângi jilizo kě;

16 Gore mângi sinlâ azuě nl'anlango m'i-juwa gw'ijuwa, gore aŋâri, azuě nl'anlango m'ěmēnlâ gw'ěmēnlâ; ndo re kâ jâli' isaon yinlâ mande?

17 Kânde azu' aranga g'anlag' awenge wi

feviz' agamba m'Anyambiě; ndo egâlanli ga n'oreĩ omo, egâlanli ga avila gor' Anyambiě, g'ozyo w'Anyambiě kamba zuě gw'inyanga nyi Krais.

EWONJO III.

AZUĚ fâ pakilia go suminli' ikui azyo? ge azu' are n'isyâlâ, g'amâri, nyi yango yi suminlia zuě gore nluě, genlâ yanga avila gore nluě?

2 Anluě n'ezango zazyo, zi re tĕndo pa gw'irĕmi azyo, kotizo pa arangunlo n'anolaga waodu.

3 Kânde anluě n'ezango zi Krais, zi re zuě janja pa, zi tĕndo nli mpira, ndo n'Inlinla ny'Anyambiě yabâ, aranga go yango y'ado ndo go yango y'izyonli y'orĕma.

4 Ndo azu' are n'abekâ onlângâ winlâ vâ Krais gor' Anyambiě;

5 Arang' inlĕ azu' akekizi azuĕmĕ go pikili' osao' edu n'irĕmi azyomĕ, ndo ikekizi sazyo si pila gor' Anyambiě.

6 Nle yĕ kĕ o re kekiza pa zuě go 'doanl' iminisĕ si njeka nyânla, aranga y'irĕndâ ndo y'Inlinla; kânde irĕndâ yo jonla, ndo Inlinla nyo p'ĕmĕnlâ.

7 Ndo vondo njanjinli *y'ivanga ny'aĕag'* ijuwa, nyi re tĕndo pa n'irĕndâ gw'ado, y'avegagi n'onjĕlĕnjĕlĕ, kâ awa wi Isreĕl w'ayâlie ponl' ozyo wi Mosĕs, g'onwanja

w'onjëlënjëlë w'ozyo wě, *onjëlënjëlë mě* w'aroenli kě go piaganla ;

8 Kâ poro njanjinli y'Inlinla y'adoanla n'onjëlënjëlë tâ.

9 Kânde vondo njanjinli mě y'*aŵag'* ogara y'aloanli n'onjëlënjëlë, kâ poro njanginli yi *bag'* ogore y'apiaganla n'onjëlënjëlë

10 Kânde vanganle *eza* mezâ z'aroenli n'onjëlënjëlë, zi *pegage* n'onjëlënjëlë go ndaga mēyâ, g'oŵwanja w'onjëlënjëlë mě wi piaganla.

11 Kânde vondo mēzâ zi re go piaganla z'aroenli n'onjëlënjëlë, kâ poro mēzâ zi re go doanla zi re n'onjëlënjëlë.

12 Sambo kânde azu' are n'iguñu nyinlâ azuě kamba buku ;

13 Aranga ga Mosēs, o liŵinl' ozyo wě n'ěvëlësi, inlě awa wi Isreël w'avonle ntyai y'eza miě zi be piaganla.

14 Ndo ipikili sao s'ayilanganli ; kânde kwanga nla nlënlâ winlâ evëlësi mēmo zi p'are go tangunla wao njeka nungu ; wi pa miezo 'nlě, z'arombio nle Krai.

15 Ndo Kwanga nla nlënlâ winlâ go tangunlo *yango yi* Mosēs, evëlësi zi pě diŵinl' irēm̄i ao.

16 Ndo go be kalua wao gore Rerě, gambënlě evëlësi z'atombo.

17 Ndo Rerě ayě Inlinla mě ; nli mbora yi r'Inlinla nya Rerě, gogo r'awântye arevo.

18 Ndo azu' edu, n'azyo zange, mponlag' onjëlënjëlë wa Rerë ga gw'eyenlo, azuë kalunlio gw'edidi mëmo, avila g'onjëlënjëlë agënda g'onjëlënjëlë, ga *nte pila wo avila* gore Rerë y'Inlinla.

EWONJO IV.

SAMBO kânde azu' are n'evilo zinlâ zi minisë, ga nt'are zuë poginlo pa, azuë poza du;

2 Ndo azu' afal' *isaon* yi ntyâria yi bage ntyânli, azuë kanganla n'avonlo ambe, genlâ feviz' agamba m'Anyambië, ndo n'ituminli' ogiligili azuë miez' orëma w'om' edu g'onjwanji wazyo g'ozyo w'Anyambië.

3 Ndo jâgâ ntyango yazyo mbia y'adoanle jumbunlo pa, gambënlë y'ajumbunlo wao wi syayuwa;

4 Wi re jilanganlo p'irëmi ao n'anyambië yi ntye yinlâ, wi re w'ayivira, ozange wi ntyango mbia y'onjëlënjëlë wi Kraiss, o r'eedidi z'Anyambië, wi vende bamba gore wao.

5 Kânde azuë kambinl' *anlaga* ikui azyomë, ndo Kraiss ya Rerë, n'ikui azyo asyaki wanli g'onjwanja wi Kraiss.

6 Kânde Anyambië, o zombi ozange go bamba avila go mpiri, ayë re bamba pa gw'irëmi azyo, go jenjiza *yo* g'onjwanja w'imia

s'onjëlěnjělě w'Anyambiě g'ozyo wi Jisu Krai.

7 Ndo azu' are n'igumba nyinlâ go v̄a-go y'iwonlo, inlě ipenda si ngulu si ga loanle n'Anyambiě, aranga nla zuě.

8 Azu' abangatio g'ozambi edu, ndo azuě pa jela; azu' atago, ndo azuě pa fal' iguñu.

9 Azu' akâmbizo, ndo azuě pa fâlo; azu' abolo ba, ndo azuě pa jilizo;

10 Azu' atoanle njuunli ya Rerě Jisu gw'ikui *azyo* egombe zodu; inlě eměnlâ zi Jisu kě zi ga yenlanli gw'ikui *azyo*.

11 Kânde azuě yi re bâ, azu' are po pa gw'ijuwa g'oŋwanja wi Jisu pěkěpěkě, inlě eměnlâ zi Jisu kě zi ga yenlanle g'ozyo-nli wazyo wi juwa.

12 Yenlâ ijuwa si janja gw'ikui *azyo*, ndo eměnlâ gw'ikui anli.

13 Kânde azu' are nli ngulu měmo y'ijivira, (ga nt'are těndo pa nlě, Mi ayiviri yenlâ agambi miě;) azu' ajiviri kě yenlâ kamba zuě;

14 Kânde azu' avoro 'nlě, ayě o rongunli Rerě Jisu, e be tongunlia zuě kě v̄a Jisu, alovia *zuě* nla nluě.

15 (Kânde isaon yodu yi re g'oŋwanji wanli, inlě iměpinlo sijenge si ga wunle gw'ipendia s'Anyambiě v̄â akev̄a m'anlag' awenge.

16 Yenlâ azu' agwa sikě; ndo vanganle

omi wazyo w'igala w'ajuwa, *omi wazyo* wagare wi pango oŋwânla ntyug' wedu.

17 Kânde ijavura s'azyingo mazyo, si re v'oŋwâ-lingo, si denda zuě elirlinlo z'i-venda nyapěkěpěkě nyi piaganla viaganlo,

18 Go doanlo zuě azuě ponle ya yi jenlo, ndo ya y'ayenlizo; kânde ya yi jenlo yi re v'egombe, ndo ya y'ayenlizo yi re v'egombe zodu.

EWONJO V.

KÂNDE azu' avoro 'nlě, vanganle nag' wazyo y'orâi, nago y'ikuku, y'asyazyo, azu are n'iloanlo gor' Anyambiě, nago yi nogo n'agâ, y'egombe zodu, g'orowa.

2 Kânde go *nago* yinlâ azuě siminla, mbelaga polo go bârio nag' wazyo yi pila g'orowa;

3 Tâ toa 'nlě, azuě bârio pa, azu' alěngo tele.

4 Kânde azuě, yi re go nago y'ikuku *yinlâ*, azuě siminla, kânde azu' adirinlio, arang' inlě azuě bele syorunlo, ndo *azuě bele* bârio, inlě *eza* zi juwa zi ga mēnlo n'ēmēnlâ.

5 Ndo ayě o re panga pa zuě go ndaga mēmo, nle Anyambiě, o re kě pa pa zuě o-těmbě w'Inlinla.

6 Yenlâ azu' ar' iganda egombe zodu, kânde

azu' avoro 'nlě, go doanla zuě gw'ikuwa, a-
zu' azyele gore Rerě.

7 (Kânde azuě kangaŋla n'l'ijivira, aranga
n'l'ijenla.)

8 Azu' ar' iganda, azuě tânde tâ go tora
kě gw'ikuwa, kâ zuě doanla gore Rerě.

9 Yenlâ azuě janja 'nlě, azuě gore ye, ge
azu' azyele gore yě, azuě ga wângo nle yě.

10 Kânde azu' edu azuě ga wowunle gw'e-
ka zi Krai, kâ om' edu bânge ya *y'alendio*
g'okuwa, ga nt'are yě denda pa, mbia, ge
mbe.

11 Sambo kânde azu' avoro ereria z'Anyam-
biě, azuě kwenl' anlaga inkâlâ. Ndo azu'
amiezio gor' Anyambiě; mi are kë n'l'iguñu
'nlě, azu' amiezio gw'irěñi anli kë.

12 Kânde azuě pa fâ suminli' ikui azyo
gore nluě, ndo azuě pa nluě mbora yi syo-
gunlia nluě ikui anli g'oŋwanji wazyo, inlě
igamba nyi ga lěngo nla nluě, nyi fwinliza
nluě wao wi bolinl' ikui ao ikapa gw'isaon
yi jenlo, aranga gw'irěña.

13 Kânde ja zu' atanla, gamběnlě *azu' a-*
tanla g'ozamba w'Anyambiě; ge azu' adoa-
nla n'l'ogu mbiambi, gamběnlě g'ozambi wa-
nli.

14 Kânde itânda si Krai si bangatia zuě;
kânde azuě pikil' inlě, kânle omâri ayuwi
gw'inyanga nya waodu, gavânlâ waodu w'a-
yuwi.

15 Ndo ayuwi gw'inyanga nya waodu inlě, wao wi doanla w'aloanlizĩ nyěnlě waomě, ndo gore yě o yuwi gore wao, avâ tongwa.

16 Yenlâ avila vĕnlâ azu' amie du oma ga nt'ar' ozyonli; vanganle azu' amienli Kraiss nli mâri ga nt'ar' ozyonli, ndo vĕnlâ azu' amie yě nyěnlě.

17 Sambo ja om' edu adoanla gore Kraiss, gamběnlě ayě omâ ŋwânla; isaon inlungu y'apiaganli; vonla, isaon yodu y'atoenl' imi-ânla.

18 Ndo isaon yodu yi pila gor' Anyambiě, o re mĕpia pa zuě n'ayěmĕ vâ Jisu Kraiss, kĕ pa zuě k'evilo z'imĕpianla;

19 Inlě Anyambiě e mĕpie ntye yinlâ n'ayemĕ vâ Kraiss, e tanginla wao ifwemi sao; are pa pa zuě k'igamba ny'imĕpianla.

20 Yenlâ azu' atoenl' ivâvi g'ozamba wi Kraiss; egâlanli ga nt'ar' Anyambiě akwenla nluě inkâlâ vâ zuě; azuě kwenla nluě inkâlâ gw'inyanga nyi Kraiss inlě, mĕpianlanli n'Anyambiě;

21 Kânde ayě, o re e mi' ibe, avangio oravinlo w'ibe nle yě gw'anyangi mazyo; inlě azuě ga loanl' ogore w'Anyambiě vâ yě.

EWONJO VI.

NDO azuě, imbilo nla yě, azuě kwenla nluě kĕ nkâlâ 'nlě, awânganl' imĕpinlo s'Anyambiě vâ nyawě;

2 (Kânde e bulia 'nlě, Mi avoganlio wě gw'egomb' eŵia, nla go ntyugu y'isunginlo anlungunli miě wě; vonlanli, zinlâ n'l'e-gomb' eŵia, vonlanli, yinlâ nle ntyugu y'isunginlo;)

3 Azuě p'ikweza go ndagi edu, evilo zi minisě zi vende doanla nli ntyěmbâ;

4 Ndo go ndagi edu azuě tuminli' ikui azyo g'iminisě s'Anyambiě, gw'isindinla si-jenge, gw'azingo, gw'aguga, gw'ijela,

5 Gw'imbipa, gw'inago s'imianga, go dundu, gw'ijanja, gw'iběmba, gw'ipeng' esyonge,

6 Nli nkěřě, n'l'imia, n'isyâlinla, nli nkěngâ, n'l'Inlinl' iŵia, n'itânda si re s'aŵândio,

7 Nl'igamba ny'ogiligili, nli ngulu y'Anyambiě, ŵâ imianga y'igâva y'orěti g'ogâ nlo-miě n'onyantwě,

8 Ŵâ idubo n'l'ipědio, ŵâ eluŵi eŵia n'elulŵi eŵe, g'iremisi, ge anlaga wagiligili,

9 Gi wa mio, ge mio pa mbiambiŵ, ga wi juwa, ndo vonla, azu' are bâ, ga wi tevnlo, ka w'ayonlo,

10 Ga wi jenl' ekěŵa, ge jenlage mbia egombe zodu, ga lěngě, ge pagizag' awe-nge, ga wi zye n'ezama, ge nivag' ezam' edu.

11 Mângi-Kōrinth, agwanli mazyo mi re zange gore nluě, irěmi azyo y'apendi.

12 Anluě pa jela gore zuě, ndo anlu' a-jelizo nt'intândinli sanlimě.

13 Ndo g'onwanja w'ipa si be pa nluě miě (mi kamba nla nluě g'awanli am,) ve-ndizonli kě anluěmě.

14 Aliřvanli n'anlaga wi re wi jivira; kânde alatâ nde mi ogore nl'orěgâ? nli ndego nde yi r'ozange nli mpiri?

15 Nl'iměpanla nde si re Krais nli Bialial? ge mběi nde yi r'omâ jivira nl'omâ re e jivira.

16 Nl'idatanla nde si re nago y'Anyambiě nl'ikanla? Kânde anluě nle nago y'Anyambiě yabâ; ga nt'awuli Anyambiě 'nlě, M'be doanlo go gare yao, aganganla go gare yao; m'be doanl' Anyambiě yao, wao kě wi be doanl' anlagi wam.

17 Yenlâ re Anyambiě e bulia 'nlě, Gâ-gwanli avila gore wao, kâ bangwanlanli nla wao; ařatanl' eza z'isěkě, gamběnlě mi a-bânga nluě.

18 Kâ miě doanla reri yanli, nla nluě kě anluě be doanl' awanli am anloĩme nl'anto, buli' Anyambiě yi ngulu yodu.

EWONJO VII.

KÂNDE azu' are nl'impanganlo yinlâ, i-ndego sam, azuě ga yâmbunli' ikui a-zyo avila gw'isěkě sodu s'ozyonli nla s'inli-nla, ka zuě suliz' iměpa gw'itia s'Anyambiě.

2 Wânganli zuě, azuě děnd' om' edu mbe, azuě feviz' om' edu, azuě pit' om' edu.

3 Mi kamb' igamba nyinlâ go pa nluě o-gara; kande mi abulia go tě inlě, Anlu' are gw'irěm̃i azyo go juwa nla nluě nla go doanla nla nluě.

4 Igandi nyam nyi r'ivolo gore nluě, ika-pi sam si re sipolo g'oŋwanji wanli; mi a-jonli n'ozindio, mi jenle mbia mpolo gw'a-zyingo mam modu.

5 Kânde gw'awoŋwi zuě go Masidonia, i-zyonli yazyo yi pegaga du n'ijâwa, ndo azu' ayenli njuke g'ozambi edu; gw'igala agâvi, gw'irěm̃a itia.

6 Ndo Anyambiě, o sindia wao wi re jela pa, azind' zuě n'ibia si Taitus.

7 Aranga n'ibi' sě dadie, ndo n'ozindio w'azindio yě g'oŋwanji wanli, gw'arakiliě zuě ijongunli sanli ijâli, ekěvi zanli, n'o-nongâ wanli g'oŋwanji wam; yenlâ aye-nli miě igeva viaganlo.

8 Kânde vanganle mi ayenlizi nluě ekěva n'ezango, mi nlige nkondĩ nyěnlě, ndo mi aduo mi anligi nkondĩ; kânde mi jenl' inlě, ezango mě z'ayenlizi nluě ekeva, ndo kaodu v'oŋwa-lingo.

9 Ndo včěnlâ mi jenle mbia, arang' inlě, a-nlu' ayenlizo ekěva, ndo inlě, anlu' ayenl' ekěva gw'ikalua s'orěm̃a; kânde anlu' aye-

nlizo ekěva ga nt'are ntândinli y'Anyambiě, inlě, anlu' averinlo n'ezâma vâ zuě.

10 Kânde ekěva ga nt'are ntândinli y'Anyambiě zi pang' ikalua s'orěma gw'isunginlo, si re s'anligo nkondĩ; ndo ekěva zi ntye yinlâ zi pang' ijuwa.

11 Kânde, vonlanli, g'oŋwanja w'igamba nyinlâ 'nlě, anlu' ayenl' ekěva ga nt'are ntândinli y'Anyambiě, inlaka nde s'avangio nle nyo gw'irěmi anli, n'itombe ntyěmbâ, nli ŋambi, n'itia, n'ijongunl' ijâli, n'onongâ, n'orevunlo! G'osao' edu anlu atuminli' ikui anli 'nlě, anlu' azye ntyěmbâ nyěnlě go ndaga yinlâ.

12 Yenlâ vanganle mi arědinli nluě, mi těnda g'oŋwanja w'omâ lend' ibe mě, genlâ g'oŋwanja w'omâ lendinlo ibe mě; ndo inlě, inaki sam s'anlakinli miě nluě g'ozyo w'Anyambiě si ga yenlanle gore nluě.

13 Yenlâ azu' azindio g'ozindio wanli; n'ayenli zuě mbia tâ viaganlo g'oŋwanja wi mbia y'ayenlio nle Taitus, kânde inlinli nyě ny'ayâwizio n'anlu' edu.

14 Kânde vanganle mi awolinl' oku' wam ikapa go ndagi edu gore yě g'oŋwanji wanli, mi jenle ntyânli; ndo ga nt'agambinli zuě anluě n'omiěnlě, yenlâ kě ikapi sazyo s'awolinli zuě iTaitus s'aroenli giligili.

15 Nl'orěm' wě wi re gore nluě viaganlo,

go jonginliě ijâginlô sanli anlu' edu, nla ga nt'awângi nluě yě nl'itia nl'itataĩnla.

16 Sambo mi jenle mbia, kânděnlě miě kâ bekelia nluě g'osao' edu.

EWONJO VIII.

NDO azuě mieza nluě, awarera, g'onjwanja nja w'iměpinlo s'Anyambiě si re po p'ijando si Masidonia.

2 Inlě gw'idemb' ipolo s'azyingo mao, ibunla s'igevi nyao nl'agugi mao ampolo m'abunli gw'igumba ny'ogwande wao.

3 Kânde egâlanli zi ngulu yao, (mi takilia) iĩ, nla viaganlo nli ngulu yao w'ayiviri wao omě;

4 Nl'agwenli wao zuě inkâlâ nl'ikwenl' ipolo 'nlě, azuě ga wânge ya y'avenlio, nl'alatâ m'ijanjinl' iyâmbui.

5 Ndo wi denda ga nt'alevinli zuě iguĩmu dadie, ndo w'alongi penli Rerě ikui ao, nla gore zuě vâ ntândinli y'Anyambiě.

6 Yenlâ azu' awulinli Taitus kě 'nlě, ga nt'aluo yě apakili, yenlâ kě e ga mēnliza gore nluě idavia sinlâ.

7 Ndo kânde anluě bunla g'osao' edu, gw'ibekelia, gw'iněnja, gw'imia, nla g'onongâ wodu, nla gw'itândi sanli gore zuě; vandaminlanli, kâ bunlanli kě gw'iměpa sinla.

8 Mi kamba go sombia, ndo g'onjwanja

w'onongâ w'amâri, nla go kënliza kë ogiligili w'itândi sanli ;

9 (Kânde anlu avoro ntândinli ya Reri azyo Jisu Krais, inlě gw'avegagiě nli ntambi, agugi nkugaga g'oŋwanji wanli, gopagiza nluě vâ agugi mě ;)

10 Mi kambe mpivinli yam go ndaga yinlâ ; re mbia vâ nluě go denda, kânde anluě ga pakili go denda nla go jivira amanl' ompuŋa warâ.

11 Ndo vĕnlâ sambo zulizant' idenda ; inlě ga nt'avegag' ikekiza go jivira, yenlâ kë ga loanl' iměnliza ga nt'are nla nluě.

12 Kânde jâgâ ijivira s'orěma go pa s'adonga, gamběnlě s'abângo egâlanli zi re n'loma, arang' egâlanli zi re zi zye nla yě.

13 Kânde mi bel' inlě, amâri wi ga loanle nli njuke fâ, kâ nluě jenlizo azyingo ;

14 Ndo ga loanle ntaga memo ; inlě egombe zinlâibunli sanli si ga nlungunl' azyingo mao, n'egomb' ezěnlě këibunli sao si ga nlungunl' azyingo manli, inlě osaon wi ga loanle ntaga měmo.

15 Ga nt'are těndo pa 'nlě, Ayě o genji yenge e pegage n'ezâna tiganla pa, nla yě o genji yěyâma, e nlak' ezâma.

16 Ndo akeva gor' Anyambiě, o re fela pa g'orěma wi Taitus onongâ měmo g'oŋwanji wanli.

17 Kânde rěti abâng' igambi nyam ; ndo

are n'ongâ viaganlo, yenlâ e kënda gore nluě n'orěmi wěmě.

18 Atoňa zuě nla yě kë oŋwarerě, o re n'elumi eŋia go ntyango-mbia kwanga gw'iŋando sodu ;

19 (Aranga nlanlâ dadie, ndo avinjio kë n'iŋando go pěnlia zuě n'idavio sinlâ si janjo gw'ipenda s'Anyambiě měmo, n'ituminlia s'ikekiza s'irěmi anli ;)

20 Kânde azuě bele fangizo igamba nyinlâ 'nlě, azu' avo ntyěmbâ n'om' edu g'oŋwanja w'igumba nyinlâ nyi jango zuě ;

21 Kâ zuě kekiza kë isaon yarěti aranga g'ozyo w'Anyambiě dadie, ndo gw'azyo m'anlaga kë.

22 Atoňa zuě kë oŋwareri azyo nla wao, o lěngiago zuě n'ongâ nyângâ sinyenge gw'isaon imienge, ndo egombe zinlâ n'ongâ viaganlo g'oŋwanja w'ibekelia sipolo si bekeliě nluě.

23 Jâgâ abambio n'om' edu g'oŋwanji wi Taitus, ga mio 'nlě, ayě n'oganganlo wam, n'ombilo nla mie gore nluě ; jâgâ awareri azyo w'abambio, ga mio 'nlě, wao n'iŋâŋi y'iŋando, n'onjělěnjělě wi Krai.

24 Sambo ruminlianli wao, g'ozyo w'iŋando, ogiligili w'itândi sanli, nla w'ikapi sazyo g'oŋwanji wanli.

EWONJO IX.

KÂNDE g'ojwanja w'ijanjinl' iyâmbui, r'osaon w'isyâlâ fâ gore miě go tëndinla nluē.

2 Kânde mi avoro onongâ w'irěmi anli, wi bolinla miě oku' wam ikapa gore mângi wi Masidonia, inlě Akaia ga kekize amanl' ompuŋa warâ; nl'onongâ wanli w'azyug' awenge.

3 Ndo mi atoŋ' awarerě, inlě, isyogwi sazjo nli ndaga yinlâ g'ojwanji wanli si vende doanla sanyawěnyawě, kâ nluě doanle kekiza pa ga nt'awuli miě;

4 Vende toa 'nlě, jâgâ Mângi wi Masidonia w'abia nla miě kâ w'alzunlo nluě kekiza pa, azuě (mi areta nluě) azuě jenle ntyânli g'ojwanja w'ikap' ijâla sinlâ.

5 Yenlâ mi avikil' inlě, r'isyâlâ go bulinli' awarerě inlě, wi ga longe kěnda gore nluě, kâ wao kekiz' idavi' sanli, s'alongi pangannlio nle nluě, inlě, si ga loanle kekizo pa g'eza z'alavio, ndo aranga ga mbao.

6 Ndo mi bulia 'nlě, Ayě, o nyěny' ojwâzâmâ, e be tenla k'ojwâ-zâma, nla yě o nyěny' imienge e be tenla k'imienge.

7 Om' edu *e ga ve*, ga nte kenjo ndě nl'oreŋ' wě, aranga nl'ekěvâ, ge nl'ibangatio; kânde Anyambiě e tând' omâ pa nl'oreŋ' wě.

8 Anyambiě kě are nli ngula yi bunliz' iměpinlo sodu gore nluě, kâ nluě doanla nli ya yi re kwěkwě go ndagi edu egombe zodu, awunla gw'evilo edu eũa ;

9 Ga nt'are těndo pa 'nlě, Are pazanganla pa, alavie lěngě ; ogore wě wi doanla egombe zodu.

10 Ndo ayě o p'ilonda gore yě o nyěnya, n'inya si nyo, e ga ve, awunliz' ilonda yi nyěnyo nluě, kě pend' ilonda y'ogore wanli ;

11 Kâ nluě pagizo g'osao' edu g'ogwande wodu, wi pang' akeũa gor' Anyambiě ũa zuě.

12 Kânde idenda s'ijanjinla sinlâ si pa joni' ibela s'iyâmbui dadie, ndo si bunla kě ũâ akeũa amenge gor' Anyambiě ;

13 (Ũâ ikěnliza s'ijanjinla sinlâ kě wi suminli' Anyambiě g'oŋwanja w'ijâginlo sanli si jâginlo nluě ntyango-mbia, ga nte mema nluě, nla g'oŋwanja w'ogwande wi pa nluě wao, n'anlaga waodu.)

14 Nla gw'inkâlâ sao si kwenla wao g'oŋwanji wanli, wi jongunla nluě polo g'oŋwanja w'iměpinlo sipolo s'Anyambiě *po pa* gore nluě.

15 Akeũa gor' Anyambiě gw'eza z'alavio ndě zi re z'agambizo.

EWONJO X.

NDO miě Palu mi kwenla nluě nkâlâ g'okendekende nli nkěngâ yi Krais,

miě, o re gw'iboku nyanli ibobo, ndo vâ re mi azyele gw'iboku mi ar'iganda gore nluě.

2 Ndo mi kwenla nluě nkâlâ, inlě mi alo-anl' iganda gw'iboku nl'orěma mě, wi pikikilio miě go doanl' iganda gor' awěwâ wi ponla zuě mpanli g'anlaga wi kanganla ga nt'ar' ozyonli.

3 Kânde vanganle azuě kanganla g'ozyonli, azuě nl' igâvi ga nt'ar' ozyonli.

4 (Kânde imianga yi noanla zuě igâvi g'imianga y'ozyonli, ndo yi re jâla vâ Anyambiě go syazy' inago injâli.)

5 Ndo azuě syazy' ipikilia, n'ez' edu elondwi zi panda go noa nl'imia s'Anyambiě, aâg' ipikili edu ga mbwedi go jâjinlo Krai;

6 Azu' are kekiza pa kě go tevunl' ipědia sodu, ja ijâginlo sanli s'adendo.

7 Anluě ponl' isaon egâlanli zi jenlo yo nl'antyâ? Jâg' om' edu aponl' oku' wě 'nlě, ayě oma wi Krai, e ga vâ pikili' igamba nyinlâ kě 'nlě, ga nt'are yě oma wi Krai, azuě kě yi Krai egâlanli memo.

8 Kândě vanganle mi abolinl' oku' wam ikapa viaganlo kwě g'onwanja w'inyangi nyazyo, (nyi re po pa zuě nla Rerě go nuginlia nluě, aranga go jiliza nluě,) mi ayenle du ntyânli;

9 Inlě mi ayenlo mpanli ga mi bele tieza nluě nle yango;

10 (Kânde abulio 'nlě, Yango yě yi re dira nli jâlâ; ndo mpanginli y'oku' wě yi re dēladēla, nli nkambinli yě yi pēdio.

11 Rekadie mēwâ e ga mie 'nlě, ga nt'a-re zuě n'agamba vâ yango go re zu' azyele, yenlâ be doanla zuě n'ijanja jâgâ zu' a-toa gw'iboku.

12 Kânde azu' ayâlie dovi' ikui azyo go ntango y'awēwâ, ge kâlanl' ikui azyo nla wao wi suminli' ikui aomě; ndo mângi mēsâ, wi kēnliz' ikui ao n'ikui aomě, agâlanl' ikui ao n'ikui aomě, wi zye n'imia.

13 Ndo azuě be bolinl' ikui azyo ikapa gw'imborá si re s'agēnlizo; ndo kao ga nt'ar' egēnlizo z'ogâli w'avenlio zuě n'Anyambiě y'egēnlizo, inlě azuě ga woŋwě gore nluě.

14 Kânde azuě pa daviz' ikui azyo viaganlo, mpanli ga zuě boŋgwa gore nluě; kânde vanganle kwanga gore nluě awoŋwi zuě *nkambinlage* ntyango-mbia yi Krai.

15 Azuě syogwa n'imborá si re s'agenlizo, g'oŋwanja w'ijanja s'anlag' awēnlě, ndo azuě devinl' iguñu 'nlě, go be pend' ibekeli sanli, azuě kě azuě be pendio nle nluě polo ga nt'ar' ogâli wazyo,

16 Go kambinle ntyango-mbia gw'imborá si re viaganlo nla nluě; aranga go syogwa nli ya yi re kekizo pa g'ogâli winganli.

17 Ndo ayě o bolinl' oku' wě ikapa ega wolinl' oku' wě ikapa gor' Anyambiě.

18 Kânde ayě o suminli' oku' wě *ga* yě o bângo, ndo kao yě o suminlio nla Rerě.

EWONJO XI.

TÁTÁ anluě kâ sindinla miě oŋwâ-zâ-
ma gw'edâsyâ zam; vanganle sindinlâ
miě.

2 Kânde mi apuvinla nluě n'l'ivũva ny'A-
nyambiě; kânde mi ayombizi nluě gor' o-
nloĩ' oĩmâri, go pa nluě gore Kraiss g'izya-
li nyi re nyi pa nanla n'olonloĩe.

3 Ndo mi tia 'nlě, irěmi anli yi vende fe-
vizo n'osoa' edu avila g'orěti wi re gore
Kraiss, ga nt'aremiz' oĩmamba aremize Ivi
n'avonlo mě ambe.

4 Kânde jâgâ aye, o bia, akambinle Jisu
nyěnlě, o re e kambinlo nle zuě, ge jâgâ
nlu' abâng Inlinl' inyěnlě nyi re nyi bângo
nle nluě, ge ntyango-mbia nyěnlě, yi re yi
bângo nle nluě, gambě nlu' are mběm go
sandinla *miě*.

5 Ndo *ga* nlânlâ, kânde m'pa tanga g'oza-
mbi wam inlě, mi are go nyuma yi roĩmi
volomě g'osao' edu.

6 Ndo vanganle mi ar' iginji gw'ikamba, mi
azyel' iginji gw'imia, ndo azu' are miezo pa
mbiambiĩ gore nluě g'osao' edu.

7 Mi ayanj' ibe sambo gw'ayavuri miě o-
ku' wam go pendia nluě, kânde mi agambi-
nli nluě ntyango-mbia y'Anyambiě ipa fâ?

8 Mi agwěř' iňando sinyěnlě, awàng' ipa go so go janjinla nluě.

9 Gw'avegagi miě nla nluě kě, kâ miě bel' ezâma, mi syákâli' om' edu g'onwanja w'anliva; (kânde awarerě w'aŵienli avila go Masidonia w'avenli miě nt'avelagi miě;) nla g'osao' edu mi aŵenjavenj' oku' wam mi azyákâlia nluě; yenlâ kě be penjavenja miě oku' wam.

10 Ga nt'ar' ogiligili wi Krajs wi re nla miě, mi aloanlizo dâ n'om' edu gw'isyogwa sinlâ gw'imbora si Akaia.

11 Inlě se? Kânde mi tânda nluě? A-nyambiě avoro.

12 Ndo ndaga yi dendo miě, yo be dendo miě, inlě mi ga wânginla wao mbora wi bute mbora, inlě go ndaga yi bolinla wao ikui ao ikapa wi ga lěngo ga zuě.

13 Kânde anlaga onlângâ měwâ nle roñi y'inoka, imbilo yi temiza, wi kalunli' ikui ao ga roñi yi Krajs.

14 Ndo yinlâ arange ndaga yi mamó; kânde Setan ayěmě e kalunli' oku' wě ga e-njěl y'ozange.

15 Arange ndaga mpolo sambo jâgâ iminise se s'akalunli' ikui ao g'iminisě s'ogore; ndo ntyai sao si be daonla g'ijanji sao.

16 Mi fâ bulia 'nlě, Om' edu e ga rig' avonla miě g'edâsyu; azya nlanlâ, vanganle

g'ědâsyu wânganli miě, inlě mi ga zyogwe oŋwâ-zâma.

17 Osaon wi kamba miě, mi kamba wo ga nt'are Rerě, ndo mpanli g'odusyâ, gw'iganda ny'isyogwa sinlâ.

18 Kânděnlě awenge wi syogwa nl'ozyonli, miěmě kě m'be syogwa.

19 Anluě sindinle dusyâ nle mbia, vâ re nluě nl'imia.

20 Kânde anluě sindinla, jâg' om' akânda nluě asyaka, jâg' om' anya nluě, jâg' om' abâginla nluě, jâg' om' apendi' oku' wě gore nluě, jâg' om' abola nluě gw'azyo manli.

21 Mi kamba g'oŋwanja w'ipědio, mpanli ga zu' aroenli děla; ndo go ndagi edu yi r'om' iganda, (mi kamba nl'odusyâ,) miě kě mi ar' iganda go ndaga měmo.

22 Wao mângi-Hebru? Miě kě miě nl'oŋwâ-Hebru; wao Mângi-Isreěl? Miě kě miě nl'oŋwâ-Isreěl; wao awa wi Ebreham? Miě kě.

23 Wao iminisě si Krais? (mi kamba nl'odusyâ,) miě viaganlo; go vilo njanjaga viaganlo, gw'imbipa viaganlo nli ntango, gw'inago s'imianga viaganlo, gw'ijilizo nyângâ sinyenge,

24 Nyângâ ntyanli mi azyiwio nle mângi w'Iju agomi m'imbipa anlai riganlo mâri.

25 Mi azyiwio nl'impava nyângâ ntyaro, nyângâ mâri mi avungio ado, mi ayili gw'a-

matanga nyângâ ntyaro, mi amanl' ogwëra
n'l'omãanda g'orânga gw'anlingo.

26 Gw'ikëndâ nyângâ sinyenge, mi arâ
juwi gw'intonda, mi arâ jonlo nle mângi-
kwëra, mi arâ jonlo nle mângi w'inlângâ
nyamimë, mi arâ jonlo n'anlângâ, mi arâ
juwi gw'inkala, mi arâ juwi gw'iga, mi arâ
juwi go mbenle mpolo, mi arâ jonlo n'awa-
rere w'inoka ;

27 Gw'ijasizo nla gw'ijanja, gw'ibëmba
nyângâ sinyenge, go njanla nla gw'esyove,
gw'ipeng' esyonge nyângâ sinyenge, gw'ifi
nla g'otele.

28 Tombare p'isaon imiënlë, osaon wi bia-
gañiaga gore mi ntyug' wedu, inlë inaka
si nakinlo mië inando sodu.

29 Mande o re dëla, ndo mi azye dëla?
mande o re kwezo pa, kâ mi avia?

30 Atoe 'nlë, mi ga zyogwe, m'ibe syogwa
n'indëlinli sam.

31 Anyambië Rerë ya Reri azyo Jisu
Krais, o re savinlo pa gw'egombe zodu,
avoro nlë, mi noka du.

32 Go Damaskös gâvën yi Aretas y'oga
avenjavenji nkala yi Mângi-Damaskös n'i-
sâzyë go kota mië ;

33 Ndo mi azyonlio g'obaka avila gw'isya-
ngala g'ozamba w'ogomba w'ado, n'averi
mia avila gw'agâ më.

EWONJO XII.

ZYELE kwěkwě vâ miě sambo go syo-
gwa; m'be bia gw'isaon y'ayenlio miě,
nl'isaon y'amiezio miě 'nle Rerě.

2 Mi ga mi' oma wi Krais amanl' igomi
ny'impuãa nl'impuã' inlai, oma mẽ (mbě
g'okuwa, mi ami', mbě dubua pa avila g'o-
kuwa, mi ami', Anyambiě avoro,) azuenlio
gw'igonlo kwanga g'orowa wiraro.

3 Nl'avoro miě oma onlângâ měwâ, (mbě
g'okuwa, mbě dubua pa avila g'okuwa, mi
ami', Anyambiě avoro;)

4 Inlě azuenlio gw'igonlo go paradisa, kě
jâgâ agamba mi re m'agambizo, mi re mi
zye rěti vâ oma go kamba.

5 M'be syogwa nl'oma mẽ, ndo g'ozambi
wamimě mi azyogwa, kao du nl'indělinli
sam.

6 Kânde vanganle mi bele syogwa, mi alo-
anl' edâsyu; kânde m'be kamb' ogiligili; ndo
mi agamba, mi věnde pikilio nl'oma 'nlě,
mi are viaganlo nli nte jenlě miě, ge nte
jâgâ yě g'oŋwanji wam.

7 Ndo mi vende syogwa viaganlo g'oŋwa-
nja w'ibunla s'isaon y'aruminlio, mi ave-
nlio irěndě g'ozyonli wam, oŋâvi wi Sa-
tan, go syuga miě, inlě mi azyogwa via-
ganlo.

8 G'oŋwanja ndaga yinla agwenli miě Re-

rě inkâlâ nyângâ ntyaro 'nlě, yi ga lubue gore miě.

9 Ndo mi awulinlio nle yě 'nlě, Inlungu-nli sam si re kwěkwě gore we; kânde ngu-lu yam yi tuminlio go ndělinli. Sambo nli mbia mpolo be syogwa miě n'indělinli sam, inlě ngulu yi Krai yi ga loanle gore miě.

10 Yenla indělinli, n'irâwo, n'injuke, n'ikâmbizo; n'ibangatio g'oŋwanja wi Krai,—mi jenla so mbia; kânde go doanla miě děladěla, mi are jâla.

11 Mi atoel' edâsyu n'isyogwa, anlu' a-vangi miě yenlâ; kânde mi avegagi n'inyanga nyi suminlio nle nluě; kânde mi azye go nyuma yi roŋi volomě, vanganle mi arang' oma.

12 Lingilio y'erōŋi y'alendio rěti go gare yanli gw'isindinla sodu, nli lemba, n'isaon yi mamo, n'isaon yingulu.

13 Kânde n'ezande zi re nluě awango vi-aganlo n'iŋando sinyělě, kaodu miěmě mi syâkâlia nluě g'oŋwanja w'ipa? Nyezani miě ibe sinlâ.

14 Vonlanli, nyângâ yintyaro mi akekizi go bia gore nluě; ndo mi azyâkâlia nlué g'oŋwanja w'anliva; kânde mi bute ya yanni, ndo mi but' anluěmě; kânde awanla wi zy'inyanga nyi kenjinl' izâmbi igumba, ndo kao izâmbi yo kenjinl' awanla.

15 Miě kě m'be periz' anliva nli mbia mpo-

lo averiz' oku' wam kě g'ojwanja w'anlinli manli; vanganle go tãnda miě nluě viaganlo, mi ntãndo du nle nluě.

16 Ndo ga loanl' inlě, mi syákãlia nluě g'ojwanja w'anliva, ndo mi avegagi nl'avonlo, nl'agoti miě nluě nl'oněmbã.

17 Mi anyenlinli nluě ezãma vã om' edu gore wao w'aromio miě gore nluě?

18 Mi agwenli Taitus nkãlã inlě, e ga gěnde gore nluě, nl'aromii miě ojwarerě nlaye; Taitus anyenlinli nluě ezãma? azuě kanganla nl'orem' omo? azuě jara gw'abã měmo?

19 Ndaga nyenlě, anluě tang' inlě, azuě fwinliza nluě sintyãngwě? Azuě kamba g'ozyo w'Anyambiě vã Krai; ndo azuě dend' isaon yodu, ndego sam, go měpia nluě.

20 Kãnde mi ti' inlě, vende toa go be bia miě, m'be jenla nluě ga nte tãnda miě, kã miě jenlo nle nluie kě ga nt'are nlu' arãnda; vende doanl' aãmoãanlo, iãandi, egunlu, dungu, iběrinla, imãginla, isyogwa, mboginla;

21 Vende toa inlě, go be fã bia miě, Anyambiě yam e be kãngiza miě gore nluě, kã miě denl' awenge wi re janja p'ibe, kã w'anlige nkondĩ gw'isěkě, nl'ibandanla, nl'itãnginla s'alendio wao.

EWONJO XIII.

YINLÁ nle nyângâ yintyaro yi bia miě gore nluě; gw'agwanla m'iyeŋl' imbanli g'iraro igambi edu nyi be doanlizo.

2 Mi awulinli nluě nli mâri, vĕnlâ kĕ ga nt'are mi are nluě mi bulinlia nluě nyângâ yimbanli; ge mi azuě nla nluě mi tĕndinla wao wi re janja p'ibe n'anlag' awĕnlĕ kĕ waodu 'nlĕ, ja mi afâ bia, gambĕnlĕ mi arige nluě diĕnga.

3 Kânde anluě but' elingilio 'nlĕ, Krais, o re azye dĕla gore nluě, ndo are jâla gore nluě, e kamba vâ miě.

4 Kânde vanganle aĕanlio go krâsi nli ndĕlinli, e doanla bâ nli ngulu y'Anyambiě; ndo vanganle zu' are dĕla kĕ gore yĕ, azuě bĕ doanla bâ nla yĕ nli ngulu y'Anyambie gore nluě.

5 Gĕlagĕlanl' irĕmi anli, vendetoe anlu' are n'ijivira; gĕnlizanl' ikui anlimĕ; anluě pa mi' ikui anli, inlĕ Krais are go gare yanli; kao anlu' adĕngo inyanga fâ?

6 Ndo mi deĕvinl' iguĕnu 'nlĕ, anluě be mi' inlĕ, azu' azyel' inyanga fâ.

7 Ndo mi kwenl' Anyambiě nkâlâ 'nlĕ, alendanl' ibe; arang' inlĕ mi ga yenlo n'inyanga, ndo inlĕ isaon yarĕti yo ga lendo nle nluě, vanganle azu' adĕngo inyanga fâ.

8 Kânde azu' ayâlie sir' ogiligili g'osao' edu, ndo kao go kanl' ogiligili.

9 Kânde azuě jenle mbia go doanla zuě dĕla, kâ nluě doanla jâla, sinlâ kĕ so jöngunlo zuě, inlĕ imĕpi sanli.

10 Yenlâ re vâ re mi azye nla nluě, mi tĕnd' isaon yinlâ, inlĕ miě gore nluě mi aloanle jâla, ga nt'are ngulu y'avenlio miě nla Rerĕ go nuginlia, aranga go jiliza.

11 G'onluunla, awarera, mbiambienli; mĕpionli, zindianl' irĕmi anli, loanli nl'orĕm' omo, loanlanlanli nl'amĕnjĕ, gambĕnlĕ Anyambiĕ y'itânda nla y'amĕnjĕ adoanla nla nluě.

12 Zangwanlanli nl'isâmba s'orunda.

13 Inyâmbui yodu y'abogizya nluě.

14 Imĕpinlo sa Rerĕ Jisu Krais, nl'itânda s'Anyambiĕ, nli ndego y'Inlinl' iĕvia si ga loanle nla nluě. Amen.

¶ Ezango zivānli gore Māngi-Korinth z'arĕndio go Filipai, nkala yi Masidonia, aroanlizio nla Taitus nli Luku.

EZANGO ZI PÂLU GORE

MÂNGI - GALATIA.

EWONJO I.

PALU eroñi (aranga avila gor' anlaga, genlâ v'anlaga, ndo vâ Jisu Krai, n'Anyambië ya Rerë, o rongunlië ačila gw'ijuwa),

2 N'awarerë waodu wi re nla mië, gor' iñando si Galatia;

3 Imëpinlo gore nluë n'amënjë avila gor' Anyambië ya Rerë, n'avila gore Jisu Krai ya Reri azyo,

4 O venli oku' wë g'oñwanja w'ipavi sazyo, inlë e ga zunginle zuë avila gw'egomb' eñe zatë zinlâ, egâlanli zi ntândinli y'Anyambië ya Reri azyo.

5 Gore ye ga loanl' ivenda egombe zodu n'egombe zodu. Amën.

6 Mi mam' inlë, anlu' azunge kalui nëganëga avila gore yë o vëli nluë v'imëpinlo si Krai go ntyango-mbia nyënlë;

7 Yi re yi zye nyënlë kë; kao r'awëwâ wi syâkâlia nluë, añele fevize ntyango-mbia yi Krai.

8 Ndo vanganle zuë, genlâ, enjël avila g'orowa akambinla nluë ntyango-mbia nyënlë,

tombare pa mĕyâ y'agambinli zuĕ nluĕ, e ga zavo savago.

9 Ga nt'abuli zuĕ gw'alonga, yenlâ kĕ bulia zuĕ vĕnlâ 'nlĕ, jâg' om' edu akambinla nluĕ ntyango-mbia nyĕnlĕ, tombare pa mĕyâ y'awângio nluĕ, e ga zavo savago.

10 Kânde vĕnlâ mi but' ombia w'anlaga, mbĕ w'Anyambiĕ? ge mi bela go tandi' anlaga? kânde ja mi pĕ tândi' anlaga, gambĕnlĕ mi aloanle nyongo yi Krai nyĕnlĕ.

11 Ndo mi mieza nluĕ, awarera, inlĕ ntyango-mbia y'agambinli miĕ, yi zyele ga [nt'ar' anlaga.

12 Kânde mi bânga yo gor' anlaga, mi nenjo yo kĕ, kao v'imieza si Jisu Krai.

13 Kânde anlu' ayâgio g'onwanja w'ikananli sam s'aganganli miĕ gw'alonga gw'isavinla s'awa w'Iju, inlĕ mi agâmbizi nando y'Anyambiĕ ayiliza yo viaganlo;

14 Nl'agevi miĕ gw'isavinla s'awa w'Ija agev' awenge w'vegagi nla miĕ nkonla mo gw'inlângâ nyam, aloanla nl'onongâ gw'intyale sa reri sam viaganlo.

15 Ndo gw'arândi Anyambiĕ, o v'angwanli miĕ avila gw'iwuñu nyi ngi yam avelia miĕ v'imĕpinlo sĕ,

16 Arânda go pang' Onwanli ĕ mio g'orĕmĕ wam, inlĕ mi ga gambinlĕ gw'anlângâ; nĕganega mi bonda du mondâ nl'ozyonli nli ntyinla;

17 Ge panda go Jeruselēm gore wao w'alonge doanli roṃi; ndo mi agěndi go A-rebia, n'l'āvâ fwinyi miě go Dama-skōs.

18 Avila vâvâ impuṃ' inlai piaganla pa, avandi miě go Jeruselēm go jenle Piter, n'aloanli miě nla yě igomi ny'intyugu n'i-ntyugu ntyanli.

19 Ndo mi jenl' omâri wi roṃi, kao Jeměs y'oṅwângwě wa Rerě.

20 Ndo isaon yi těndo miě, vonlanli, g'o-zyo w'Anyambiě mi noka du.

21 Avila vâvâ agěndi miě gw'inkoṽa si Siria nli Silisyia;

22 Ndo mi mio du g'ozyo n'iṅando si Judia si re gore Krai;

23 Kao du w'ayâgio 'nlě, Ayě o longe kâmbizagi zuě gw'alonga, atoenli go kambinl' ijivira s'ayilizio ndě nli mâri;

24 Nl'azuminli wao Anyambiě g'oṅwanji wam.

EWONJO II.

AVILA vâvâ igomi ny'impuṃa nl'impuṃ' inlai piaganla pa, avâ pandi miě go Jeruselem, mpâ mo nli Barnebas, n'awângi miě Taitus kě.

2 Nl'avandi miě v'imieza s'Anyambiě, arakilia wao ntyango-mbia yi kambinlo miě gw'anlângâ, ndo kao du ntyâria gore wao

wi nluṃi, vende toa 'nlě, mi pule mango, ge mi aluo mi apuli mango v̄â nyawě.

3 Ndo vanganle Taitus, oṅwâ-Grik o vegagi nla miě, e sombio go kěro.

4 Ndo, *mi alendi nt'alendi miě* g'oṅwanja w'awarerě w'inoka w'ayinginlio ntyâria, w'ayinginli n'avonlo ambe go dâdinl' odiěngi wazyo wi re nla zuě gore Krajs Jisu, inlě wi ga v̄â doanliza zuě asyaka.

5 Ndo azuě jivira wao v̄'ikevo vanganle igwer' iṃâri; inlě ogiligili wi ntyango-mbia wi ga lanle nla nluě.

6 Ndo avila gore wao wi nluṃi, (elnuṃi nde z'avegagi wao nli m̄ari, mi azye nli-syâlâ v̄âv̄â; Anyambiě azye n'l'oma wantuntu,) kânde wao w'enluṃi wi kunda miě osaon

7 Ndo gw'ayenli wao 'nlě, mi avenlio ntyango-mbia yi m̄angi wi r'izyâmbě, ga nt'avenlio Pitěr kě ntyango-mbia yi m̄angi wi re kěro pa;

8 (Kânde ayě o nlungunli Pitěr gw'evilo z'erom̄i gore m̄angi wi re kěro pa, ayě mēmo anlungunli miě gw'anlângâ;)

9 Gw'amienli James, Pitěr nli Jōn, w'ayenlio g'aměngâ, amia wao iměpinlo s'avenlio miě, w'avenli miě nli Barnebas agâ anloṃiě mi ndego; inlě azuě ga gěnde gw'anlângâ, wao kě gore m̄angi wi re kěro pa;

10 Kao du *w'awul' inlě*, azuě ga yongunli

iyunge kě, ndaga měmo kě y'alendio miě n'lonogâ.

11 Ndo gw'aŕienli Pitěr go Antiok, mi a-zyâzyi nla yě ozyo g'ozyo, kânde avegagi nli ntyěmbâ.

12 Kânde awěwâ ŕiagaga râ avila gore Jeměs, anyagagi n'anlângâ; ndo gw'aŕienli wao azanjinli kě bangwanla nla wao n'itia si mângi w'vegagi kěro pa.

13 Nl'Iju sinyěnlě kě s'avândi mpândi-aga; yenlâ Barnebas kě agegunlio n'ipândi sao.

14 Ndo gw'ayěni miě 'nlě, wi kanganla gore egâlanli z'ogiligili wi ntyango-mbia, mi awulinli Pitěr gw'azyo ma waodu 'nlě, Jâ-gâ wě, onwâ-Ju, o adoanla egâlanli g'anlângâ, aranga ga mângi w'Iju, ezande zi sombiâ anlângâ go doanla g'Iju?

15 Azuě, Iju nli njanli, arang' ivavisi y'anlângâ,

16 Azu' avoro 'nlě, anlaga wi po mběm n'ijan' ampanga, ndo kao n'ibekeli Jisu Krais; azuě kě azu' aŕekeli Jisu Krais, inlě azuě ga vo mběm n'ibekeli Krais, arange n'ijan' ampanga; kânde zyel' ozyonli edu wi re kâ po mběm n'ijan' ampanga.

17 Ndo jâgâ azu' abute po mběm nle Krais, kâ zuě děngo ivavisi azuěmě,—gamběnlě Krais ayě oyanjisi w'ipava? Aloa-nlizĩ yenlâ!

18 Kânde jâgâ mi afâ noge ya y'azyazyio miě, gamběnlě mi apang' oku' wamimě ova-visi.

19 Kânde miě v'ampanga mi are juwa pa gw'ampanga, inlě mi ga loanle gor' Anyambiě.

20 Mi are banlio pa go krâsi ta nli Krais; ndo mi doanla, ga miě, ndo Krais e doanla go gare yam; n'ēmēnlâ zi doanla miě vĕnlâ g'ozyonli, mi doanla zo n'ibekeli' Oŋwa w'Anyambiě, o rândi miě, kě p'oku' wě g'oŋwanji wam.

21 Mi bundakanl' iměpinlo s'Anyambiě, kânde, kânle mpenli yi mbēm y'aloanli v'ampanga, gavânlâ Krais ayuwi vâ nyawěnyawě.

EWONJO III.

ITEŤU yi Mângi-Galatia, mande re němba pa nluě, inlě anlu' ayâginlo ogiligili? Anluě yi re dovinlo pe Jisu Krais gw'antyâ manli, kâminlo pa go krâsi go garegare yanli.

2 Mi bele něng' igamba nyinlâ dadie gore nluě, inlě, anlu' awâng' Inlinla n'ijan' ampanga, ge n'ijâgâ s'ibekelia?

3 Anlu' ar' iteťu yenlâ? anluě pakilia n'I-nlinla, kâ nluě mēnlizo n'ozyonli?

4 Anlu' azindinl' isaon imienge vâ nyawěnyawě? ja atoa 'nlě, re vâ nyawěnyawě.

5 Ayě o pa nluě Inlinla sambo, ayanje lem-
mba gore nluě, e denda yenlâ n'ijan' ampa-
nga, ge n'ijâgâ s'ibekelia ?

6 Egâlanli ga nt'aŵekeli Ebreham aŵekeli'
Anyambiě, kâ so tanginlo yě g'ogore.

7 Sambo mianl' inlě, anlaga wi re n'ibe-
kelia wao awanla wi Ebreham.

8 Nl'irëndâ kě, kânde y'alonge jenl' inlě,
Anyambiě e be p'anlângâ mběm g'oŋwanja
w'ibekelia, y'agambinli Ebreham ntyango-
mbia gw'alonga, inlě, Anlângâ modu mi be
savinlo gore wě.

9 Yenlâ anlaga wi re n'ibekelia wi savi-
nlo mpâ mo n'Ebreham y'aŵekeli.

10 Kânde waodu wi *bekeli'* ijan' ampanga,
wi re go ngulu y'ozavo; kânde re těndo pa
'nlě, Om' edu o re e doanla gw'intyale sodu
si re těndo pa gw'ezango z'ampanga go de-
nda so, are savo pa.

11 Ndo re mio pa 'nlě, zyel' omâ re kâ po
mběm g'ozyo w'Anyambiě n'ijan' mpanga,
kânde ogore e be doanla n'ibekelia.

12 Ndo ampanga mi pila gw'ibekelia;
ndo omâ denda mo e be doanla nla
mo.

13 Krais are dandunla pa zuě avila g'o-
zavo w'ampanga, kânde aroenl' ozavo gw'a-
nyangi mazyo; (kânde re těndo pa 'nlě, Om'
edu o banlio gw'erere are savo pa;)

14 Inlě ozavinlo wi Ebreham wi ga loanle

gw'anlângâ vâ Krajs Jisu; kâ zuě bâng' ompanganlo w'Inlinla v'ibekelia.

15 Awarera, (mi kamba g'anlaga,) vanganle y'adoanle njeka y'oma, ja y'ajekanlo mbiambiï, zyel' omâ bundakanla yo, ge kund' agamba go yo.

16 Ndo impanganlo y'avanganlio nli Ebreham, nl'oŋwanli ě kě; e bulia 'nlě, nl'awanli ě, ga nl'awenge, ndo ga nl'omâri; nla nl'Oŋwanli â, ayě nle Krajs.

17 Ndo mi bulia 'nlě, njeka y'alonge doanlizo nl'Anyambiě gore Krajs, y'ayâlie bundakanlo nl'ampanga, m'azongi yo inkama s'impuñia nlai nl'agomi m'impuñ' araro piaganla pa, go pang' ompanganlo go doanla wanyawě.

18 Kânde jâgâ ijiga s'apila gw'ampanga, gamběnlě s'avile nyěnlě g'ompanganlo; ndo Anyambiě avenli Ebreham so v'ompanganlo.

19 Sambo ampanga mi r'isyâlâ ande? m'agundio g'oŋwanja w'ipava, kao Oŋwanla, o vanginlio ompanganlo, abia; m'aločvio kě nl'ienjěl g'ogâ w'Ovâčvi.

20 Ovâčvi rěti aranga ovâčvi w'omâri; ndo Anyambiě nl'omâri.

21 Sambo ampanga mi sir' impanganlo y'Anyambiě? Aloanlizï yenlâ! kânde, kânle ampanga mi re kâ jalie p'eñěnlâ m'avenlio, gavânlâ mpenli mběm y'arâ pili gw'ampanga,

22 Ndo irëndâ yi re nunja pa waodu go ngulu y'ipava, inlě ompanganlo wi pila gw'ibekelia Jisu Kraiss, wi ga vo wao wi bekelia.

23 Ndo ibekelia viagaga râ, azu' avenjavenjio go ngulu y'ampanga, nunjo pa gw'ibekelia s'aroenli go miezo.

24 Yenlâ ampanga m'aroenl' onlěnji wazyo g'onwanja wi Kraiss, inlě azuě ga vo mběm v'ibekelia.

25 Ndo ibekelia bia pa, azu' azye nyěnle go ngulu y'onlěnji.

26 Kânde anlu' edu anlu' awanla w'Anyambiě v'ibekelia si *bekelia nluě* Kraiss Jisu.

27 Kânde anlu' edu, y'avaptaizo gore Kraiss, anlu' abâri Kraiss.

28 Zyele nyěnlě Onwâ-Ju, ge Onwâ-Grik; zyele nyěnlě osyaka ge onwântye, zyele nyěnlě onloñe ge oñanto; kânde anlu' edu anluě nl'omo gore Kraiss Jisu.

29 Jâgâ nlu' adoanla mângi wi Kraiss, gamběnlě anluě nl'awanla wi Ebreham, nl'iyigisi egâlanli g'ompanganlo.

EWONJO IV.

NDO mi bulia 'nlě, olingo wi r'oyijisi onwanla, o bangwanla du nl'onlive, vanganle ayě rerě yi ya yodu;

2 Kânde are go ngulu y'inlěnji nl'inyongo agěnda go ntyugu y'arevio nle reri yě.

3 Yenlâ zuě kě, gw'aloanlagi zuě awa-

nla, azu' avegag' asyaka go ngulu y'intyale si ntyě yinlâ.

4 Ndo gw'azyi' egombe, Anyambiě aroĩ' Oŋwanli ě, janlo pa n'l'oĩanto, janlo pa kě go ngulu y'ampanga,

5 Go dandunla wao w'avegagi go ngulu y'ampanga, inlě azuě ga w'ango egâlanli g'awanla.

6 Ndo kânde anluě n'anwanla; yenlâ Anyambiě are toĩa p'Inlinla ny'Oŋwanli ě gw'irěmi anli go tong' inlě, Abba, ya Rera.

7 Yenlâ o zy'osyaka nyěnlě, ndo oŋwanla; ndo jâgâ oŋwanla, gamběnlě oyigisi w'Anyambiě vâ Krai.

8 Ndo vâvâmě rěti, gw'aluó nluě anluě pa mi' Anyambiě, anlu' ayanjinli ya yi re yě zyel' Anyambiě gw'iimpanginli;

9 Ndo věnlâ go re nluě mia p'Anyambiě, ge go re nluě mio pa n'Anyambiě tâ, anluě fâ fwinlia gw'intyâl' inděli nla sinyunge sě? si belo nluě inlě si ga vâ tuge nluě nyângâ nyěnlě.

10 Anluě penjavenj' intyugu, n'agweli, nli gombe, n'impuĩa;

11 Mi tienl' anluě, vende toa inlě, mi ayanji vâ nyawě gore nluě.

12 Kâkâlâanli, awarera, loanlanli ga miě, kânde mi are ga nluě, anluě janjinla miě mpângâ mbe du.

13 Anlu' avoro 'nlě, mi agambinli nluě

ntyango-mbia gw'alonga go ndělinli y'ozyonli.

14 Anluě kě anluě pědia ge bike njuke yam yi re miě g'ozyonli wam; ndo anlu' awângi miě ga enjěl y'Anyambiě, ga Krajs Jisu.

15 Mbia nde y'ayenlio nluě sambo? Kande mi bulinlia nluě 'nlě, kânle ayâli de-ndo, gavânlâ anlu' arâ tákunl' antyâ manli, ava miě mo.

16 Mi atoenl' olořaloři wanli sambo, kânde mi bulinlia nluě ogiligili?

17 Wi tânda nluě polo, ndo aranga mbiambi, wi bele diřinla nluě, inlě waomě dadie wi ga rândo nla nluě.

18 Ndo mbia go tânde *ndaga* mbia ego-mbe zodu, aranga go doanla miě nla nluě dadie.

19 Awanli am, w'aduki miě go fâ sěl' isyângâ, kao Krajs apango gw'irěmi anli,

20 Mi â tânda go doanla nla nluě řěnlâ, kâ miě kalunlie nkambinli yam, kânde mi doře mpaga g'ořwanji wanli.

21 Wulinlianli miě, anluě yi bele doanla go ngulu y'ampaņa, anluě jâgâ ampanga?

22 Kânde re těndo pa 'nlě, Ebreham ayanli aw' anloře ařanli; ořiari nl'ořiant' osyaka, nl'ořiari nl'ořiant' ořwântye.

23 Ndo ayě y'ořiant' osyaka ayanlio egâlanli z'ozyonli; ndo ayě y'ořiant' ořwântye ayanlio ř'ompanganlo.

24 Isaon yinlâ yi kovo ga nkogo; kânde *anto* winlâ n'injeka mbanli, mâri rëti avila go nomba yi Sainai, yi janl' awanla asyaka, yo nle Hegar;

25 (Kânde ina nyinlâ nyi Hegar nyi pivia 'nlě, nomba yi Sainai go Arabia,) ndo ayě e kâlanlo nli Jeruselēm y'egombe zinlâ, yi r'osyaka n'awanli ě ta;

26 Ndo Jeruselēm yi pila gw'igonlo n'l'o-*ĩant'* oŋwântye, yi re ngi yazyo azu' edu.

27 Kânde re tëndo pa 'nlě, Yenle mbia, awě nkeli, yi re yi janla du; woginla kâ tonga, awě o re o sěl' isyângâ, kânde awanla w'o-*ĩant'* orevo wi r'awenge viaganlo n'awanla w'o*ĩant'o* wi re n'onlo*ĩe*.

28 Ndo azuě, awarera, ga nt'avegagi Aisak, azuě n'awa w'ompanganlo.

29 Ndo ga nt'aroenli egombe mě, inlě ayě o yanlio egâlanli z'ozyonli, agâmbizi o yanlio egâlanli z'Inlinla, yenlâ re vĕnlâ kě.

30 Ndo irëndâ yi bulia sě? Inlě, romb' o*ĩant'* onlive n'oŋwanli ě, kânde oŋwanla w'o*ĩant'* onlive ayige n'oŋwanla w'o*ĩant'* oŋwântye.

31 Sambo, awarera, azuě ta g'awanla w'o*ĩant'* onlive, ndo w'o*ĩant'* oŋwântye.

EWONJO V.

L OANLANLI sambo go ndoanli y'awântye mě w'aloanlizio zuě awântye.

nle Kraiſ, kâ avâ kotonli nle mpanga y'i-nlive.

2 Vonlanli, miě Pâlu, mi bulinlia nluě 'nlě, jâgâ nlu' akěro, gamběnlě Kraiſ anlunġunle nluě du.

3 Viaganlo měvâ mi bunlinli' om' edu o re kěro pa 'nlě, are nluanla pa go dend' ampanga modu.

4 Anlu' abangwanli nli Kraiſ, anlu' edu yi *bele* po mběm nl'ampanga ; anlu' are poswa pa avila gw'iměpinlo.

5 Kânde azuě *kěndio pa* nl'Inlinla, azuě penginl' iguĩnu nyi mběm yi po v'ibekelia.

6 Kânde gore Kraiſ Jisu ikěra si dende mpângâ, idoanl' ozyâmbě kě si dende impângâ, ndo ibekelia si janja vâ itânda *so denda*.

7 Anlu' aluo anlu' apuli mango mbiambiĩ ; anlu' alegio nle mande, inlě anlu' ayâġinlo ogiligili ?

8 Ozyârio winlâ wi pila gore yě o fwelia nluě.

9 Oġwâ-zâma wi lěvĕn wi tiġviz' imunga nyodu.

10 Mi bekelie Rerě g'oġwanji wanli 'nlě, anlu' avikili' igamb' inyěnlě ; ndo ayě o syug' anluě e be toanl' ogari wě, vanganle ayě mande.

11 Nlâ miě, awarera, ja mi pě kambinl' *anlaga* ikěra, gamběnlě mi pě kâmbizo sě ?

Ja atoa nlânla, gambenle ibaku nyi krâsi ny'atombio.

12 Tâtâ wao wi syuga nluë wi be syarenla.

13 Kânde, awarera, anlu' avelio go doanl' awântye; ndo avanl' idoanl' awântye më go nungunl' ozyonli; ndo yanjinlanlanli n'itânda.

14 Kânde ampanga modu mi re dendo pa n'igamb' imâri, nyi nyinla 'nlë, Rând' omâri g'oku' wâmë.

15 Ndo ja nlu' anomanla anyaganla, vandañinlanli, anluë vende jilianla.

16 Ndo mi bulia 'nlë, ganganlanli n'Inlinla, gambënlë anlu' alend' itânginla s'ozyonli.

17 Kânde ozyonli wi tânginla azyir' Inlinla, n'Inlinla kë ozyonli, isaon yinlâ kë yi noa, kâ nlu' ayâlie denda ga nte bela nluë.

18 Ndo ja nlu' akëndio n'Inlinla, gambënlë anlu' azye go ngulu y'ampanga.

19 Ndo ijanja s'ozyonli si re mio pa; si sinlâ inlë, inanla nla winganli, ipeng' anto, intyale s'isëkë, itânginla,

20 Isavinl' ikanla, avonlo m'aganga, ndoŵa, añmoñanlo, idov' impaga;

21 Injandi, ijoni' anlaga; ibângo s'alugu, ijini' inkânjâ, n'intyale egâlanli ga sinlâ; mi bulinla nluë g'oñwanja wa so vënlâ, ga

nt'alonge bulinli miě nluě, inlě wao wi janj' agamba ga mēmānlâ, w'ayigiz' inlângâ ny'Anyambiě.

22 Ndo ilonda y'Inlinla nl'itānda, igeva, aṁěnjě, isindinl' ida, nkěngâ, idende mbia, ibekelia,

23 Okendekende, isyazimbia; intyale ga sinlâ si dego nl'ivangi edu.

24 Māngi wi Kraiss kě wi re banlia p'izyoni ao go krāsi, nl'ijongunla, nl'itānginla sa yo ta.

25 Ja zu' adoanla nl'Inlinla, azuě ga nganle nl'Inlinla kě;

26 Azu' aloanl' idando yanyawě, azu' a-ṽendianlanli, ge jenlanle ṅandi.

EWONJO VI.

AWARERA, jâg' oma akoto nl'ifwemi edu, anluě yi re nl'Inlinla, mēpianl' oma onlângâ mēwâ nli mpanginli y'okendekende, mpikiliag' oku' wâmě, awě kě o vende syârio.

2 Roanlanlanl' aroanlo manli, ka dendanl' ivanga nyi Kraiss yenlâ.

3 Kānde jâg' oma asyayenl' inlě, ayě oma, ndo ayě g'ezâma, gamběnlě atemiz' oku' wěmě.

4 Ndo om' edu e ga gěnliz' evilo zěmě, gamběnlě asyogwa nl'oku' wěmě dadie, aranga nl'omâ ṅwěnlě.

5 Kânde om' edu e be toanl' iroanlo nyě-
mě.

6 Ayě o něnjo e ga v'onlěnji *wě go ya yě* vĩa yodu.

7 Aremizonli, Anyambiě azyělio; kânde e-
za zi nyěnyo nl'oma, zo měmo zi be tenlo
ndě.

8 Sambo ayě o nyěnya g'ozyonli wě, e be
tenl' ibânla avila g'ozyonli; ndo ayě o nyě-
nya gw'Inlinla, e be tenl' eñěnlâ z'egombe
zodu avila gw'Inlinla.

9 Azu' *ayasanli* dend' ibia; kânde gw'e-
gomb' evia gamběnlě azu' atenla, jâgâ zu'
agwa sikě.

10 Sambo go děnga zuě egombe, azuě ga
lend' anlaga waodu mbia, kâ poro wao wi
nago y'ibekelia.

11 Vonlanli, nl'irěndâ nde impolo yi re
miě těndinla pa nluě nl'ogâ wamimě.

12 Anlaga wi bele měpi' ijenlo g'ozyonli,
wao bangatia nluě go kěro, kao du wi ve-
nde kâmbizo g'onwanja wi krâsi yi Krai.

13 Kânde vanganle wao wi re kěro pa wi
penjavenj' ampanga, ndo wi bela nluě go
kěro, inlě wi ga zyogunli' ozyonli wanli.

14 Ndo aloanlizĩ gore miě go syogwa kao
du nli krâsi ya Reri azyo Jisu Krai; y'a-
banli ntye go krâsi g'ozambi wam, miě kě
mi are banlio pa go krâsi nle yo g'ozamba
wi ntye.

15 Kânde gore Krajs Jisu ikëra arang' o-saon, genlâ ozyâmbě, ndo ipango ijânla.

16 Nl'ontango wi kanganla egâlanli z'ivanga nyinlâ, a mẽnjě gore wao nli nkěngâ kě, nla gore Isreël y'Anyambiě.

17 Avila vĕnlâ om' edu e ga rig' azyâkâlia miě, kânde mi toanle lingilio yi Krajs Jisu g'oku' wam.

18 Awarera, iměpinlo sa Reri azyo Jisu Krajs si ga loanle nl'anlinli manli. Aměn.

¶ Z'arěndinlio Mângi wi Galatia avila go Roma.

EZANGO ZI PÂLU GORE

MÂNGI WI EFISUS.

EWONJO I.

PÂLU, eroñi zi Jisu Krais, vâ ntândinli y'Anyambiě, gor' iyâmbui yi re go Efesus, nla gore wao wi bekelie Krais Jisu;

2 Iměpinlo gore nluě nl'aměnjě avila gor' Anyambiě ya Reri azyo, nl'avila gor' Ovanġinli Jisu Krais.

3 Ozavinlo gor' Anyambiě Rerě ya Reri azyo Jisu Krais, o re zuě savinla pa nl'ozaavinlo edu w'Inlinla gw'imboras'orowa vâ Krais;

4 Egâlanli ga nt'avinġio ndě zuě vâ yě, ntye yinlâ loviago râ, inlě azuě ga loanle ntyěmbâ fâ nli nkěřě g'ozyo wě gw'itânda.

5 Alonge dingili zuě gw'itâma si tâmo ndě awanla vâ Jisu Krais, ga nt'avegagi ntândinli mbia y'orěm' wě;

6 Gw'isuminlia s'ipenda s'iměpinlo sě, si re yě banga pa zuě gor' ayěmě vâ yě o tândo.

7 Gor' ayě měmo kě azu' are nl'olandunlo vâ ntyinli yě, inlě ipava si ga nyezo, egâlanli z'igumba ny'iměpinlo sě;

8 Si re yě bunliza pa gor' azuě gw'imia sodu nl'okeli wodu.

9 Are kě mieza pa zuě isaon y'iyumbunlo yi ntândinli yě, ga nt'ar' itândi sě ibia, s'agenjio ndě nl'orēm' wě;

10 Inlě gw'ijanja si be toa gw'isyiũa si gombe, e ga latiz' isaon yodu ta gore Kraiss, isaon yi re g'orowa nl'isaon yi re go ntye,

11 Gore yě, o re jigiza pa zuě, y'alingilio gw'alonga ga nt'ar' ikenja s'oma mě o janj' isaon yodu egâlanli zi mondâ yi ntândinli yě;

12 Go ntinla 'nlě, azuě y'alonge bekeli Kraiss, azuě ga loanle gw'isuminlia s'ivendi nyě.

13 Anluě kě anlu' aṽěkeliě, gw'aluó nluě anlu' ajâjiu agamba m'ogiligili, ntyangombia y'ozunginlo wanli, nla gw'aluó nluě bekeliě pa, anlu' alingilio nl'Inlinl' iũa ny'ompanganlo,

14 Nyo punu y'ijigi sazyo, gw'idandunla s'iniva s'anlivio ndě, gw'isuminlia s'ivendi nyě.

15 Go ntinla yinlâ kě, miě, vâ ra miě jâgâ pa g'oŋwanja w'ibekelia si bekelia nluě Rerě Jisu, nla g'oŋwanja w'itândi sanli gor' iyâmbui yodu,

16 Mi tige p'akeũa g'oŋwanji wanli, njoŋginliaga nluě gw'inkâlâ sam;

17 Inlě, Anyambiě ya Reri azyo Jisu Kraiss,

Rerě y'ivenda, e ga v'anluě Inlinla ny'imia nla ny'ibowunlia gw'ikotiza g'oŋwanji wě;

18 Antyâ m'irěm̄i anli jenzizo pâ, kâ nluě mie mpanginli y'iguũu nyi mbeli yě, nli mpanginli y'igumba ny'ivenda ny'ijigi sě gor' iyâmbui,

19 Nli mpanginli y'ipend' imamo si ngulu yě gore zuě yi bekelia; ga nt'ar' ijanja si njâlinli yi ngulu yě,

20 S'ayanjio ndě gore Krais, gw'arongunliě yě avila gw'ijuwa, aloanlizě tu g'ogâ wěmě onloñiě gw'aloanlo m'orowa,

21 Gw'igonlo bo viaganlo n'ipanginla sodu, n'inyanga nyodu, n'ivenda nyodu, n'ini edu nyi teto, aranga go ntye yinlâ dadie, ndo go ntye mě yi bia;

22 Kě fela ya yodu g'odolongo w'intyozyo sě; alov̄iě ewonjo z'isaon yodu g'oŋwanja wi nando,

23 Yo n'oku' wě, jonlio pa ralie nle yě o jonlia ya yodu go mbori edu.

EWONJO II.

ARE kě doanliza pa nluě bâ, anluě y'a-vegagi juwa pa gw'ibe n'ipava,

2 S'alonge kanganli nluě, ga nt'ar' intyale si ntye yinlâ, ga nt'ar' ovanginli w'inyanga ny'ompunga, inlinla nyi janja v̄ēnlâ gw'irěm̄a y'awa wi sila.

3 Azu' edu azu' aloanlagi gore wao gw'i-

tânginla s'ozyonli wazyo, njanjag' itânginla s'ozynli nla s'ogu; azuě kě azu' aloanlag' awa w'egunlu go njanli, egâlanli g'amâri kě;

4 Ndo Anyambiě, o re nkěngâ mpolo, v'i-tândi sě sipolo s'arândiě zue,

5 Vanganle gw'avegagi zuě juwa pa gw'ipava, avâ doanlizi zuě bâ ta nla Krai, (anluě asunginlio n'iměpinlo,)

6 Kě tongunlia zuě ta nla yě, aloanliza zuě tu mbora mo nla ye gw'aloanlo m'orowa gore Krai Jisu;

7 Inlě, go gombe yi re go bia e ga ruminlie mpendinli y'igumba ny'iměpinlo sě vâ nkěngâ yě gore zuě vâ Krai Jisu.

8 Kânde anlu' asunginlio n'iměpiulo v'ibekelia, ndo *ndaga* yinlâ yi pila gor' anluěmě; yo n'ezâ zi po n'Anyambiě mpapaga,

9 Yi pila kě gw'ijanja, om'edu e vende syogwa.

10 Kânde azuě n'ijanji sě s'avangio vâ Krai Jisu go vilo v'ia, y'alonge kenjio n'Anyambiě 'nle, azuě ga ganganle go yo.

11 Yenlâ yonginlianl' inlě, anluě, y'aloanlag' Anlângâ nli mâri go njanli, anluě, yi fwelio 'nlě, Mângi wi r'izyâmbě nle wao wi fwelio 'nlě, Mângi wi re kěro pa n'agâ g'ozyonli,

12 *Yonginlianl' inlě*, egombe mě anluě pgage nli Krai, anlu' avegag' awâga gw'i-

nlângâ ny'Isreël, n'agënda gw'injeka s'ompanganlo, anluě pegage n'iguũu genlâ n'Anyambiě go ntyě.

13 Ndo vñnlâ, vâ Krajs Jisu, anluě, y'vegagi bo, anlu' atoenli piěřě vâ ntyinla yi Krajs.

14 Kânde ayě n'aměnjě mazyo, avangi ke yo vñanli emâri, kě syazy' ogomba w'ado wagare, wi kera zuě;

15 Nl'ayiliziě kě, g'ozyonli wě, ndořa, vanganl' ivanga ny'isombio g'oŋwanja w'isaon y'alořio, inlě e ga vange wařanli omâ ŋwâ-nla omâri g'oku' wěmě, mpangag' aměnjě,

16 Aměpianla wařanli n'Anyambiě g'oku' omâri vâ krâsi, njonlage ndořa nla yo.

17 Nl'ařienliě agambinla nluě, yi re bo, nla wao wi re piěřě, aměnjě.

18 Kânde vâ yě azuě *anlângâ* ambanli, azu' are n'iyinginlo gore Rerě n'Inlinl' imâri.

19 Sambo anlu' azye nyěnlě agënda, genlâ awâga, ndo anluě nle mângi wi nka' mo n'iyâmbui, n'egândâ z'Anyambiě;

20 Anlu' are noga pa gw'izanga nyi roĩni n'ivâgisi, Jisu Krajs ayěmě n'ido ivolo nyi ntulungu;

21 Nli nago yodu jonganlo pa mbiambiĩ nle yě, yi penda du mpendaga go nago y'orunda gore Rerě.

22 Anluě kě anlu' anlogio ta gore yě gw'iloanlo ny'Anyambiě v'Inlinla.

EWONJO III.

GO ntinla yinlâ miě Pâlu mbwedi yi
Krais g'oŋwanji wanli, anlu, Anlâ-
ngâ,—

2 Toezange anlu' ayâgiu g'oŋwanja w'e-
vilo z'iměpinlo s'Anyambiě zi re po pa miě
gore nluě,

3 Inlě, awowunl' isaon y'iyumbunlo, ami-
eza miě yo, ga nt'adonge těnda miě n'l'a-
gamb' aměwâ,

4 Go tangunla nluě mo, anluě kâ jâlie
kotiz' imi' sam gw'isaon y'iyumbunlo yi
Krais,

5 Yi re yi miezo awa w'anlaga gw'a-
mpoŋ' aŋâri, ga nt'are yo miezo pa n'l-
nlinla egombe zinlâ gore roŋi yě yâmbui
n'ivâgisi ye;

6 Inlě, Anlângâ mi be doanl' iyigisi nla
Mângi w'Iju, n'oku' omo nla wao, n'iwâ-
ngisi nla wao y'ompanganlo wě, wi re gore
Krais, vâ ntyango-mbia.

7 Nl'aroenli miě minisě yi ntyango-mbia
mě, ga nt'ar' idavio s'iměpinlo s'Anyambiě,
s'avenlio miě v'ijanja s'ingulu yě;

8 Miě, y'oŋwango viaganlo n'oŋwangomě
w'iyâmbui yodu, mi avenlio iměpinlo si-
nlâ, inle mi ga gambinl' Anlângâ *amieza*
mo igumba nyi Krais nyi re ny'ayâliě kě-
lagělo,

9 Ayenziz' anlaga waodu nt'ar' alatâ m'isaon y'iyumbunlo y'ayumbunlio avila gw'egombe zodu gor' Anyambiě, o vangi ya yodu vâ Jisu Kraiss,

10 Inlě vñnlâ ampenda n'anyanga mi re gw'imborâ s'orowa mi ga miezo vâ nando mbunlinli y'imia s'Anyambiě ;

11 Ga nt'ar' ikenja s'egombe zodu s'orěm' wě, s'agenjio ndě gore Kraiss Jisu ya Reri azyo ;

12 Vâ yě měmo azu' are n'iganda n'iyiyinginlo itia fâ v'ibekelia si bekelia zuě yě.

13 Sambo mi kwenla nluě inkâlâ 'nlě, agwanli sike gw'azyingo mam g'oŋwanji wanni, mo n'ivendi nyanli.

14 Go ntinla yinlâ mi dovinle Rerě ya Reri ozyo Jisu Kraiss akâtâlâ mam,

15 O re běta p'egândâ zodu zi re g'orowanla zi re go ntye *ini nyě* ;

16 Inlě, e ga va nluě, ga nt'ar' igumba ny'ombi' wě, go jâlizo nli ngulu v'Inlinli nyě gw' irěmi anli ;

17 Kraiss kě e ga loanle gw'irěmi anli v'ibekelia ; kâ nluě, bñnlo pa, alov'io gw'itânda,

18 Jâlie kotiza, mpâ mo n'iyâmbui yodu, ompuzu, n'elavinli, n'orânga, n'elondwinli,

19 Amia k'itânda si Kraiss, si piaganl' ikotiza, kâ nluě jonlio n'ijonlia sodu s'Anyambiě.

20 Gor' ayě, o re nli ngulu go dend' isaon

yodu n'ibunla viaganlo polo nli nt'are zuě
kâ jâlie bambia ge pikilia, ga nt'are ngulu
yi janja gw'irěm̃i azyo ;

21 Gore yě ga loanl' iduba go ŋando, vâ
Krais Jisu gw'ampoŋa modu mi songanla
pěkěpěkě, gw'egombe zodu. Aměn.

EWONJO IV.

SAMBO miě, mbwedi ya Rerě, mi kwenla
nluě inkâlâ 'nlě, ganganlanli swaswâ
n'ifwelio s'aŋelio nluě,

2 Nl'oduěřě w'orěma wodu, nl'okendekende,
nl'isindinl' ida, zindianlanli nl'itânda,

3 Gěnlizanli go penjavenge mpivinli mo
y'Inlinla g'ogoro w'aŋěnjě.

4 R'oku' oŋâri, nl'Inlinl' iŋâri, ga nt'aŋe-
lio nluě kě gw'iguŋu iŋâri nyi mbeli ya-
nli ;

5 Re Rerě mâri, ibekeli iŋari, ibaptaiz'
iŋâri.

6 R'Anyambiě mâri nla Rerě y'anlaga wao-
du, o re gw'igonlo nyi ya yodu, go ya yodu
kwanga nla kwanga, nla go gare yanli anlu'
edu.

7 Ndo om' edu gore zuě are po p'iměpinlo
ga nt'ar' egěnlizo zi mpenli yi Krais.

8 Yenlâ buliě 'nlě, Gw'avandiě gw'ingonlo,
mângi w'aluw'akot' imbwedi nli mâri, w'a-
gotio ndě simbwedi, kě p'anlaga mpagaga.

9 (Ndo igamba nyinlâ 'nlě, avandi, nyi pi-

via sě, kao du alonge suminli gw'imboras ntye ?

10 Ayě měmo o zuminli nle yě o vandi gw'igonlo viaganlo n'irowa yodu, inlě e ga yonlie ya yodu ralie ;)

11 N'alořiě awěwâ roři, amâri ivâgisi, amâri igambinli, amâri ivenjavenji n'inlě-nji,

12 Go mepi' iyâmbui, gw'evilo z'ikambinla, go nuginli' okuwa wi Kraiss ;

13 Kao azu' edu azu' atoa, gw'ibekeli' imo, nla gw'imi' imo s'Oŋwa w'Anyambiě, aro' anlaganlagiě, gw'egěnlizo z'igonla ny'ijonlia si Kraiss ;

14 Inle, azu' aloanle yawanla nyěnlě, mbolanganlago, aroanlago věnlâ nla vânlâ n'ompungi edu w'iněnja, v'avonlo ambe m'anlaga, n'ijanji edu si janjo wao go fwemiza.

15 Ndo nkambag' ogiligili gw'itânda, azuě ga vořie g'osao' edu gore yě, o r'ewonjo, inlě, Kraiss.

16 Avila gore yě měmo kě okuwa wodu, datizo pa mbiambiř, ayongo ta v'inungunla si ntyângakainlo edu, ga nt'are njanjinli gw'egěnlizo z'evi edu, wi pang' ipenda s'okuwa gw'isyanuginlia gw'itânda.

17 Yěnlâ sombia miě igamba nyinlâ agwenla nluě inkâlâ go Rerě 'nlě, aganga-

inlanli nyěnlě nte kanganl' anlâng' wamâ-
ri gw'edâsyâ z'irěmi ao ;

18 Wi re n'irěmi ao jilanganla pa, wao
kě w'atoenl' awâga gw'eměnlâ z'Anyam-
biě v'iteĕmu yi re nla wao, v'ipâku ny'i-
rěmi ao.

19 Wi re juwa pa go nkazyi edu y'orěma,
kâ wao p'ikui ao kë gw'itânginla go de-
nd' intyale sisěkě sodu n'ogasyo.

20 Ndo anlu' azye něnga pe Kraiſ yenlâ ;

21 Atoa 'nlě, anlu' ayâgiu yě, anlěngo nle
yě, ga nt'ar' ogiligili gore Jisu,

22 Inlě, rombanl' omâ lungu ga nt'are ndo-
anli nonga, wi re feva pa n'itânginla s'i-
temiza,

23 Kâ kalunlionl' awânla go mpanginli
y'irěma.

24 Vâranl' omâ ŋwânla wi re pango pa, ga
ntândinli y'Anyambiě, g'orěti nla go nkěř
yagiligili.

25 Sambo walanl' inoka, kâ kambanl' ogi-
ligili om' edu n'oganganlo wě ; kânde azuě
va azuě nla zuě.

26 Vėndanli, ndo ayanjanl' ibe ; egunlu zâ
z'avosyunle nkombe.

27 Avanli kë Setan mbora.

28 Ayě o jufa e ga rig' avâ jufe, ndo e
ga râ janje, ndendage mbia n'agâ mēmě,
inlě, e ga loanle n'ėza zi re yě ka p'omâ
re n'aguga.

29 Igamb' iŕe edu ny'agâgwa avila gw'a-gwanli manli; ndo igamb' iŕia nyi r'isyâlâ go nuginlia, inlě nyo ga mĕpie wao wi jâgâ.

30 Ayenlizanl' Inlinl' iŕia ny'Anyambiĕ ekĕŕa, nyi re nluĕ dingilio pa go ntyugu y'olandunlo.

31 Isaon yinonli yodu, nl'egunlu, nl'ibe-nda, nl'aŕmoŕanlo, nl'imâg' ibe si ga rombo avila gore nluĕ, nli ŕambi yodu.

32 Loanlanli nkĕngâ anluĕ nla nluĕ, loanlanli nl'irĕŕma y'ekĕŕa, nyezalanli, ga nt'are nluĕ nyezo pa nl'Anyambiĕ gw'inŕyanga nyi Krai.

EWONJO V.

SAMBO vĕranl' Anyambiĕ g'awanla wi tândo,

2 Kâ kanganlanli gw'itânda, ga nt'arâ-ndi Krai arânda zuĕ, kĕ p'oku' wĕmĕ g'o-ŕwanji wazyo, ijir' inya nl'ijire ntyinla gor' Anyambiĕ gw'anlango mi nkango mbia.

3 Ndo ibandanla nl'intyale sisĕkĕ sodu, ge ogasyo w'anliva w'areto nla nluĕ, (ga nte simanlo nl'iyâmbui;)

4 Genlâ agamba mi ntyânli, g'elâmbe z'e-dâsyâ, g'ibol' itu, si re si zyele kwĕkwĕ, ndo râ penl' akeŕa.

5 Kânde anlu' avoro 'nlĕ, zyel' onlanlisi w'anto, g'oma w'isĕkĕ, g'oma w'ogasyo w'a-

nliva, ayě měmo ozavinli w'ikanla, o re kâ doanla n'ijiga gw'inlângâ nyi Kraiſ n'l'Anyambiě.

6 Aremizonli n'l'om' edu n'l'agamba m'odusyâ; kânděnlě g'oŋwanja w'intyale sinlâ bi' egunlu z'Anyambiě gor' awanla wi sila silaga.

7 Sambo awânganli mpâ mo nla wao.

8 Kande anlu' aloanlagi mpiri nli mâri, ndo vĕnlâ anlu' atoenl' ozange gore Rerě; ganganlanli g'awanla w'ozange;

9 (Kânde ilonda y'Inlinla yi re g'ombia wodu, n'ogore wodu, n'ogiligili wodu;)

10 Kâ kĕlagĕlanli nte tândie Rerě.

11 Ayîndanli nli vilo yi mpiri yi re yi janl' ilonda du, ndo râ tevunlenli yo.

12 Kânde re ntyânli vanganle go tet' isaon yi dendo wao ntyâria.

13 Ndo isaon yodu yi re tevunlo pa n'l'ozange yi miezo; kânde osao' edu wi syamieza wo ozange.

14 Yenlâ buliě 'nlě, Nlângwa, awě, o nana, kâ tongwa avila gw'ijuwa, gambĕnlě Kraiſ ajenjizâ.

15 Gelimanli sambo, kâ kanganlanli n'l'okeli, aranga ga dâsyu, ndo g'anlaga w'imia,

16 Ndandunlag' egombe, kânde intyugu si re simbe.

17 Go ntinla yinlâ aloanlanl' iteĩmu, ndo gotizanli nt'are ntândinli ya Rerě;

18 Awângonli n'ivě, si re n'ijiliza; ndo loanlanli ralie n'Inlinla;

19 Gambanlanli n'ijembo nli vanda n'a-menga m'Inlinla, kâ jembınlanl' Anyambiě ijembo sibia gw'irěmi anli;

20 Vanl' Anyambiě ya Rerě akeva kě egombe zodu gw'isaon yodu gw'ina nya Reri azyo Jisu Krais.

21 Yâgianlonli anluě nla nluě gw'itia s'A-nyambiě.

22 Anto, yâginlonli anloñe sanlině, ga nte jâginlo nluě Rerě.

23 Kânde onloñe n'ewonjo z'oñanto, egâ-lanli ga Krais n'ewonjo zi ŋando, ayě kě n'Ozunge w'okuwa.

24 Ndo ga nte jâginlo ŋando ayâginlo Krais, yenlâ k'anto wi ga yâginlo anloñe saomě g'osao' edu.

25 Anloñe, rândanl' anto wanli, ga nt'a-rândi Krais arânde ŋando, av' oku' wěmě g'onwanja wa yo;

26 Inlě e ga loanlize yo orunda, ayâmbunlia yo n'ijovunla s'anlingo v'igamba;

27 Inlě e ga lovie yo gor' ayěmě, ŋando y'onjělěnjělě, yi re yi zye n' oŋamba ge njěki, g'ezâm' ezěnlě z'onlângâ winlâ; ndo yi ga loanl' orunda nli mpělâ fâ.

28 Anloñe wi ga rând' anto wao g'ikui aomě; ayě o tând' oñant' wě, e tând' oku' wěmě.

29 Kânde zyel' omâ re nlumba p'ozyonli wëmě nli mâri, ndo e pënjavenja wo avoñia wo, ga Rerě ňando.

30 Kânde azuě nle va y'oku' wě, y'ozyonli wě, nla yi pi yě.

31 Go ntinla yinlâ onloñe e ga rige reri yě nli ngi yě, azyayonga gor' oñant' wě, kâ wañanli doanl' ozyonli omo.

32 Winlâ oson ompolo w'iyumbunlo, ndo mi kamba g'oñwanja wi Krai nli ňando.

33 Ndo om' edu gore nluě, oñari oñâri, e ga rând' oñant' wě g'oku' wëmě; n'l'o-ñanto kě e ga ñimbi' onloñ' wě.

EWONJO VI.

AWANLA, yâginlonl' izâmbi yanli gore Rerě; kânde yinlâ nle ndaga yarěti.

2 Lube reri yâ nli ngi yâ; wo n'ozombi' onlonga wi re n'ompanganlo;

3 Inlě ga roe mbiambiï nla wě, kâ we do' oling' ola go ntye.

4 Nl'anluě, irera kě, añendianl' awanli anli, ndo voñianli wao gw'iněnja n'orevunlo w'A-nyambiě.

5 Inlive, yâginlonl' ireri sanli, ga nt'ar' ozyonli, n'itia n'itatañinla, n'orěña wantuntu, ga nte jâginlo nluě Krai;

6 Aranga nli njanjinli yi ponlo mponlago, ga mângi wi tândi' anlaga, ndo g'anlaga wi

Krais, ndendage ntândinli y'Anyambiě nl'orěma,

7 Nle mbia y'orěma, njanjinlage Rerě, arang' anlaga.

8 Kânde anlu' avoro 'nlě, ndaga mbia edu yi dendo nl'oma, yo měmo yi be bângo ndě avila gore Rerě, ato' osyaka mbia, ato' oņwântye mbia.

9 Anluě, irera kě, lendanli wao ntaga měmo, riganli tieza; kânde anlu' avoro 'nlě, Reri anli are g'orowa, o re azye nl'oma wantuntu.

10 Ndaga nuunla, awarera, yâlanli gore Rerě, nla go ngulu yi njâlinli yě.

11 Vâranl' imianga y'igâvi yodu y'Anyambiě, kâ doanlanli nli ngulu yi kev' avonlo ambe mi Satan.

12 Kânde azuě demb' opa nli ntyinla nl'ozyonli, ndo nl'ampenda, nl'anyanga, nl'ivaninginli yi mpiri yi ntye yinlâ, nl'ibe s'anlinla gw'imbor' idondui.

13 Go ntinla yinlâ wânganl' imianga y'igâvi yodu y'Anyambiě, kâ doanlanli nli ngulu yi noa go ntyugu mbe, agev' isaon yodu, agumanla.

14 Sambo gumanlanli, ini yanli koro pa vingo nl'ogiligili, ikui anli bârio pa nl'oņwanga w'ogore,

15 Nl'intyozyo sanli bârio pa nl'ikekiza si ntyango-mbia y'aměnjě;

16 Gw'igonlo nyi yâma yodu wâranli ngu-
 ŧa y'ibekelia, nle yo anluě be jâlie nim'
 agânga m'ogonli modu m'oloŧalovi.

17 Wânganli k'ipaki nyi nyënliě ny'isu-
 nginla, n'okwara w'Inlinla, wo agamba
 m'Anyambiě.

18 Gwenlanl' inkâlâ n'inkâlâ sodu, n'i-
 bambia sodu egombe zodu gw'Inlinla; vëmba-
 ganli go so kě n'isyâlinla sodu, n'inkâlâ
 g'oŋwanja w'iyâmbui yodu;

19 Nla g'oŋwanji wami kě, inlě mi ga vo
 ngulu yi kamba, go nungunl' ogwanli wam
 n'iganda, go miez' isaon y'iyumbunlo yi
 ntyango-mbia,

20 Inlě miě, oŧâŧi koro pa n'izungakanlo
 g'oŋwanja wi ntyango mbia, mi ga ŧukunl'
 agamba g'oŋwanja wa yo, ga nt'ar' inyangi
 nyam go kamba.

21 Ndo go ntinla 'nlě, anluě kâ mie nt'a-
 re nla miě, nte denda miě kě, Tukikus,
 oŋwareri am o tândo, n'oma wa Rere
 wi re kâ bekelio, e be mieza nluě isaon
 yodu.

22 Mi aroñiě gore nluě go ntinla yinlâ kě
 'nlě, e ga mieza nluě nt'are nla zuě, kě sindi'
 irěmi anli.

23 Añěnjě mi ga loanle gor'awarerě, n'itâ-
 nda ta n'ibekelia avila gor' Anyambiě ya
 Rerě nla Rerě Jisu Krai.

24 Iměpinlo si ga loanle nla waodu wi

tânde Reri azyo Jisu Krajs n'ogiligili.
Aměn.

¶ Z'arědinlio Mângi wi Efixus go Roma,
aroanlizio nli Tukikus.

EZANGO ZI PÂLU GORE

MÂNGI WI FILIPAI.

EWONJO I.

PÂLU nli Timothi, imbilo yi Jisu Kraiſ, gor' iyâmbui yodu yi bekelie Kraiſ go Filipai, nla gor' iminiſě n'inyongo.

2 Iměpinlo gore nluě n'l'añěnjě avila gor' Anyambiě ya Reri azyo, n'Ovinginli Jisu Kraiſ.

3 Mi p'Anyambiě yam akeřa egombi edu zi jonginlia miě nluě.

4 Egombe zodu kě go nkâlâ edu g'oņwanji wanli anlu' edu, mi kwenl' inkâlâ nli mbia,

5 G'oņwanja w'idiřa si diřa nluě nli ntyango-mbia, avila go ntyugu nonga ařia řěnlâ.

6 Kânde mi amienl' *igamba* nyinlâ 'nlě, ayě o re pakilia p'evilo eřia gw'irěm̃i anli, e be suliza zo kwanga go ntyugu yi Jisu Kraiſ.

7 Ga nt'are kwěkwě gore miě go pikilia yenlâ g'oņwanji wanli anlu' edu, kânde mi are nla nluě g'orěm̃i wam; řâ re nlu' edu iwângisi nla miě gw'iměpinlo sam, aranga gw'igoro yam dadiě, ndo gw'ikanli

sam, nl'idoanlizi sam kě si doanliza miě ntyango-mbia.

8 Kânde Anyambiě nl'oyenli wam, nte jongunla miě nlu' edu polo g'orěma wi Jisu Krai.

9 Mi kwenl' inkâlâ kě 'nlě, itândi sanli si ga wunle mbunlaga viaganlo gw'imia nl'ikotiza sodu;

10 Go ntinla 'nlě, mianl' isaon yi bangwanla, kâ doanlanl' aŵia, kâ nlu' avosyunlo agěnda go ntyugu yi Krai,

11 Jonlio pa nl'ilonda y'ogore, yi re vâ Jisu Krai gw'ipendia nl'isūminlia s'Anyambiě.

12 Ndo, awarera, mi bela nluě go kotiz' inlě, isaon yi re toa pa gore miě, yi re kě toa pa go nuginlie ntyango-mbia tâ.

13 Yenlâ azungakanlo mam g'oŵwanja wi Krai, mi re mio pa go nago y'oga yodu, nla gw'imborā sinyěnlě kě sodu;

14 Nl'awarerě awenge, wi bekelie Rerě, w'anuginlio nli ntyogo yam, nl'atoenli wao nl'iganda viaganlo go kamb' igamba itia fâ.

15 Awěwâ rěti wi kambinl' anlaga Krai vâ űandi nli mbělěkě, nl'awěwâ kě nl'irě-ñ' imbia;

16 Māngi mēsâ wi kambinl' anlaga Krai nl'inyoñmanlo, aranga nl'orěti, mpikiliaga go bag' azyingo go ntyogo yam;

17 Ndo añari wi kambinl' anlaga Krai

nl'itânda, kânde w'avoro 'nlě, mi are doŵio pa go kanle ntyango-mbia.

18 Ndo sě? kao du nli ntyale edu, nl'ipândia ge nl'ogiligili, Kraiss e kambo; mi jenla yo mbia, iñ, m'be jenla yo mbia kě.

19 Kânde mi avoro 'nlě, isaon yinlâ yi be toa gw'isunginlo sam, ŵ'inkâlâ sanli, nl'inungunla s'Inlinla nyi Jisu Kraiss;

20 Egâlanli z'iponli sam ijâli nl'iguũnyam, inlě mi ayenlizo ntyânli nl'osao' edu; ndo nl'iganda nyodu, egâlanli ga gw'egombe zodu, Kraiss e be pendio g'oku' wam ŵěnlâ kě, nl'ěměnlâ mbia, nl'ijuwa mbia.

21 Kânde idolanli sam nle Kraiss; ndo ijuwa so nl'inyenla.

22 Ndo jâgâ go doanla g'ozyonli, yinlâ gore miě nl'ilonda y'evilo, nli nte be pinjamiě, mi amie.

23 Ndo mi are koto pa ngwasyi nl'agamb'ambanli; mi jongunla go kěndaga, kâ miě doanla nli Kraiss; yi re mbia viaganlo polo;

24 Ndo go doanla g'ozyonli r'isyâlâ nla nluě viaganlo.

25 Mi amienli nlânlâ, yenlâ mi avoro 'nlě, m'be doanla ariganla nla nlu' edu, go nuginia nluě avend' igevi nyanli gw'ibekelia;

26 Inlě, igevi nyanli gore Kraiss nyi ga wunle g'oŵwanji wam, ŵ'idoanli sam si be fâ doanla miě nla nluě.

27 Ndo loanli egâlanli zi ntyango-mbia yi

Krais; inlě ja mi abia ayenla nluě, ge mi a^ŋia, mi ga yâgâ g'ojwanji wanli, inlě anluě kumanla mbiambiⁱ n'orěm' omo, noagaga g'ozamb' o^mari n'inlinl' i^mâri g'ojwanja w'o^vekelio wi ntyango-
mbia;

28 Kâ ariezonli g'osao' edu n'ilo^valo^vi ya-
nli; *ndaga mě* yi re rěti gore wao elingilio z'iyilizo, ndo gore nluě *elingilio* z'isunginlo, si be pila gor' Anyambiě.

29 Kânde re po pa nluě g'ojwanja wi Krais, aranga go bekeliě dadie, ndo go sindinla kě g'ozambi wě;

30 Ndoanlaga n'igâvi, měmo ny'ayenlio nluě nla miě nli mâri, nyi jâgâ nluě kě vĕnlâ 'nlě, nyi re nla miě.

EWONJO II.

1 Sambo ja r'ozindio gore Krais, ja r'odu-
ěřě w'itânda, ja re ndego y'Inlinla, ja r'ekě-
vâ nli nkěngâ;

2 Lendanl' igevi nyam, inlě vikilianli nta-
ga měmo, loanlanli n'itânda měmo, n'orěm'
omo, kâ pivianli mpivinli mâri;

3 Alendanli mpâng' wedu n'a^mo^manlo, ge
n'ekale e^ve; ndo n'okendekende w'orěma
om' edu e ga yenl' a^mâri a^via viaganlo n'o
ku' wěmě.

4 Avonlanli om' edu ya yěmě *dadie*, ndo
om' edu e ga vonle ya y'a^mâri kě.

5 Sambo dianlâ yinlâ yi ga loanle gw'i-rěmi anli, y'avegagi kě nli Krajs Jisu;

6 O vegagi n'edidi z'Anyambiě, nlâ pikiliě 'nlě, re mbao go doanl' egâlanli g'Anyambiě;

7 Ndo ayavuri oku' wě, awâng' edidi zi nyongo, kě janlo n'egâlanli z'anlaga;

8 Nl'alěngio yě nli mbondinli y'oma, kě syonli' oku' wěmě, ayâginlo kwanga gw'ijuwa, vanganl' ijuwa go krâsi.

9 Go ntinla mě kě Anyambiě are yě pendia pa polo, avě ina nyi re viaganlo n'ini edu;

10 Inlě, om' edu g'orowa, nla go ntye, nla gw'ilombo e ga lovinl' ina nyi Jisu âkâtâlâ;

11 Nl'onlěmě edu wi ga mēm' inlě, Jisu Krajs nle Jihova, gw'isuminlia s'Anyambiě ya Rerě.

12 Yenlâ, anluě yi tândo miě, ga nt'ayâginlo nluě egombe zodu, aranga gw'avegagi miě nla nluě dadie, ndo vĕnlâ viaganlo, vâ re mi azyele, yanjanl' isunginlo sanli n'itia n'itataminla;

13 Kânde r'Anyambiě, egâlanli zi ntândinli yě mbia, o janja g'wirěmi anli go jivira nla go janja ta.

14 Lendanl' isaon yodu olagalago fâ, nli mbělěkě fâ kě;

15 Gamběnlě anlu' adoanla ntyěmbâ fâ n'ifwema fâ, awanla w'Anyambiě orevunlo

fâ go gare y'anlaga warëgâ, wi re feva pa; wi bambinlo nle nluë g'ozange go ntye yinlâ;

16 Nkotag' igamba ny'emënlâ ngwasyi; inlë mi ga zyogwe go ntyugu yi Krai, kânde mi duo mi pule mango vâ nyawë, ge janja vâ nyawë.

17 Ndo ja mi asyayira gw'ijir' inya n'i-janja s'ibekeli' sanli, gambenle mi ajenle mbia, ayenl' igeva mpâ mo nla nlu' edu.

18 Go ntinla mëmo yenlanli mbia, anluë, kâ jenlanl' igeva mpâ mo nla mië.

19 Ndo mi devinle Rerë Jisu iguñu 'nlë m'be sunge toñe Timothi gore nluë, kâ mië sindi' orëmi wam, go be mia mië nt'are nla nluë.

20 Kânde mi azye n'omâ re n'orëma egâlanli memo, o be nake ya yanli mbiambiï.

21 Kânde waodu wi bute ya yaomë, aranga ya yi Krai Jisu.

22 Ndo anlu' avoro yë mbiambiï, inlë ayanji nla mië go këndie ntyango-mbia, g'onwanla nla reri yë.

23 Mi devinl' iguñu go toñe nëganëga, go be mia mië nte be toa nla mië.

24 Ndo mi bekelie Rerë, 'nlë miëmë kë m'be sunge bia gore nluë.

25 Ndo mi abët' inlë r'isyâlâ go toñ' Epafroditus, onwareri am, n'ombilo nla mië,

nli sâzyě nla miě, ndo oŵâvi wanli, nla yě o yanj' isaon y'aŵelo miě;

26 Kânde ayongunlagi nluě polo, ayenl' ekěŵ' eŵe, kânde anlu' ayâgio 'nlě, aluo nla sijâgâ.

27 Ndo aluo nla sijâgâ rěti, kě tâ juwa; ndo Anyambiě avoginliě, aranga yě dadie, ndo miě kě, mi vende doanla n'ekěŵa gw'ekěŵa.

28 Yenlâ mi anlĕgizi viaganlo go tomě, inlĕ yenlanli mbia go fâ jenlĕ, kâ mi aye-nl' ekěŵa evolo.

29 Wânganli yě sambo gore Rerĕ n'ige-va nyodu, kâ dubanl' anlaga onlângâ wĕ;

30 Kânde arâ juwi g'onwanja w'igamba nyi Krai; e enlaka du emĕnlâ zĕmĕ, go janj' evilo zanli gore miĕ z'arigo nluĕ.

EWONJO III.

GWISAON imiĕnlĕ, awarera, yenlanli mbia gore Rerĕ. Go tĕndinla nluĕ agamba mĕmo zyele njuke gore miĕ, nla gore nluĕ re mbia.

2 Gelimanli gw'imbia, gelimanli gor' iyanjisi y'ibe, gelimanli gw'ibâjanla.

3 Kânde azuĕ nle Mângi wi re kĕro pa, azuĕ yi savinl' Anyambiě n'anlinla, azyogwa nli Krai Jisu, kâ zu' aŵekeli' ozyonli du.

4 Ndo mi are n'inyanga nyi bekelia va-

nganl' ozyonli. Jâg' om' edu oŋwěnlě api-
kilia go bekeli' ozyonli, miě viaganlo ;

5 Mi agěrio go ntyugu y'ěnlanlai, miě oŋwa
wi Isreěl, oŋwa wi mbuŋe yi Běnjamin, o-
ŋwâ-Hibru-Hibruě, g'ozamba w'ivanga miě
Farisi ;

6 G'ozamba w'onongâ mi agâmbizagi ŋa-
ndo, g'ozamba wi mběm yi po nl'ivanga, mi
are du ntyěmbâ fâ.

7 Ndo ya yodu y'aroenli gore miě g'inyenla,
yo měmo y'ayenlio miě sipero g'oŋwanja wi
Krais.

8 Rěti giligili kě mi jenla ya yodu ipero
g'oŋwanja w'ombia w'imia si Krais Jisu ya
Reri am ; vâ yě memo mi aperio nli ya
yodu, ajenla miě yo g'ati kě, inlě mi ga
nyenle Krais,

9 Alěngo gore yě, kâ mi aloanla nli mběm
yam yi pila gw'ivanga, ndo měyâ yi doanla
v'ibekelie Krais, mběm yi po nl'Anyambiě
g'oŋwanja w'ibekelia ;

10 Inlě mi ga miě, nli ngulu y'itongwi sě,
nl'idiŋa s'isindinli sě, kâ miě pango egâla-
nli zi njuwinli yě,

11 Inlě nli nděnginli edu mi ga lěng' ito-
ngunlio avila gw'ijuwa.

12 Arang 'nlě, mi aduo mi abângi, ge mi
are toa pa nl'iměpa ; ndo mi kâmbiza, toa
zange mi â kot' eza mě z'agotio miě nle
Krais Jisu.

13 Awarera, mi ntanga g'ozambi wam inlě, mi akoti;

14 Ndo *mi kâmbiz' ez' eñâri*, inlě mi de-
vanla ya yi re go nyuma, alaġinla go ya yi
re go bosyo, kâ miě kâmbiz' igwěra gw'ipa
si mbela ndondui y'Anyambiě, si re gore
Krais Jisu.

15 Azuě sambo yi r'anlaganlagiě, azuě ga
vikili' *igamba* nyinlâ; ndo ja nlu' apikili'
igamb' inyěnlě go ndagi edu, gamběnlě
Anyambiě amieza nluě vanganle nyi-
nlâ kě.

16 Ndo g'osao' edu wi re zuě toa pa, azuě
ga zong' ivanga měmo, azuě ga vikilie ntaga
měmo.

17 Awarera, vėranli miě, kâ ponlanli wao
wi kanganla ga nte jenla nluě zuě kanga-
nla.

18 Kânde awenge wi kanganla, w'awulinli
miě nluě nyângâ sinyenge, abulia miě vėnlâ
kě ndenlaga 'nlě, wao ilořaloři yi krâsi yi
Krais;

19 Ntyai yao nl'ijilizo; anyambiě yao nl'i-
wuñu, isyogwi sao so nle ntyânli yao, wi
nake ya yi ntye yinlâ.

20 Kânde inlângâ nyazyo nyi re g'orowa;
azuě ponla k'Ozunge, Rerě Jisu Krais go
bia avila gogo.

21 O'be kalunli' ikui azyo imbe, kâ yo do-
anla nl'egâlanli z'oku' wěmě w'onjělěnjělě,

ga nt'ar' ijanja si jâliě tuge ya yodu gor' ayěmě.

EWONJO IV.

YENLÁ, awarera, wi tândo ayongunlo nle miě polo, igevi nyam, nli korowi yam, gumanlanli jâlajâla gore Rerě, anluě yi tândo miě.

2 Mi kwenle Yuodia nkâlâ, mi kwenle Suntiiki nkâlâ, inlě wi ga vikilie ntaga měmo gore Rerě.

3 Mi kwenlâ kě nkâlâ, awě ombilo nla miě wagiligili, inlě nlungunl' *anto* měwâ, w'ayanji nla miě go ntyango-mbia, mpâ mo nli Klěměnti kě n'amâri, imbilo nla mie, wi re n'ani mao gw'ezango z'ěměnlâ.

4 Yenlanli mbia gore Rerě egombe zodu; mi fâ bulia 'nlě, yenlanli mbia.

5 Nkěngâ yanli yi ga mio n'anlaga waodu; Rerě are piěřě.

6 Anlakanl' ezâm' edu, ndo g'osao' edu i-bambi sanli si ga miezo Anyambiě n'ika-mbinla, n'ikwenl' inkâlâ, mpâ mo n'ip' akeřa;

7 Gamběnlě aměnjě m'Anyambiě, m'i re viaganlo n'ikotiza sodu, m'apenjavenj' irě-*mi* anli n'ipikili sanli gore Kraiis Jisu.

8 G'onuunla, awerera, osao' edu wi re giligili, osao' edu' edu wi r'olubo, osao' edu wi re gore, osao edu wi re pupu, osao edu

wi tândo, jâgâ r'ombia, nla jâgâ r'isuminlia, vikilianl' isaon yinlâ.

9 Isaon yi re nluě něnga pa, bângâ pa, jâgâ pa, nli jenla pa gore miě, lendanl' isaon yinlâ; gamběnlě Anyambiě y'aměnjě adoanla nla nluě.

10 Ndo mi ajenli mbia mpolo gore Rerě, kânde vĕnlâ oling' ola piaganla pa, anlu' afâ feyi' ipikilia g'oŋwanji wam; go ndaga mĕ y'avikili nluě rĕti, ndo anluě pegage n'inyanga.

11 Arang' inlĕ, mi kamba g'oŋwanja w'o-revo; kânde mi anlĕngi go doanla duĕrĕ g'osao' edu wi re nla miě.

12 Mi avoro go doanl' elĕngĕ, mi avoro kĕ go bunlio; mbori edu, nla gw'isaon yodu mi amĕnlio go jorizo nla go jâgâ njanla, go bunlio nla go doanl' orevo.

13 Miě kâ jâli' isaon yodu vĕ Krais o pa miě ngulu.

14 Vanga nlânlâ anlu' alendi mbiambiĭ, gw'anlungunli nluě miě gw'azyingo mam.

15 Ndo, Mangi-Filipai, miagaganl' inlĕ, g'ovakilio wi ntyango-mbia, gw'alubui miě avila go Masidonia, pegage ŋando y'aliĕi nla miě gw'igamba ny'ipagaga n'ibângaga, tom-bare pa nluě dadie,

16 Kânde vanganle go Thesalonika anlu' aroanlizi nyângâ mâri nli mbanli go javu-rĭ' okugi wam.

17 Arang' inlě, mi jongunl' eza zi mpagaga, ndo mi jongunl' ilonda yi be bunla g'ontango wanli.

18 Ndo mi are nli ya yodu, mi abunlio, mi ajonlio ralie, kânde mi abângi gore Epafrodaitus ya y'aroanlizo nluě, anlango monligi, ijir' inya si bângo n'Anyambiě, si tândiě kě.

29 Ndo Anyambiě yam e be pa nluě ya yi belo nluě yodu vâ Krajs Jisu, ga nt'ar' igumbi nyě gw'ivenda.

20 Ndo gor' Anyambiě nla Reri azyo ga loanl' isuminlia agěnda gw'egombe zodu. Aměn.

21 Wogizyanli miě oyâmbui edu wi Krajs Jisu; awarera wi re nla miě w'abogizya nluě.

22 Iyâmbui yodu y'abogizya nluě, ndo posyo wao wi nago yi Sizar.

23 Iměpinlo sa Reri azyo Jisu Krajs si ga loanle nla nlu' edu. Aměn.

¶ Z'arěndinlio Mângi-Filipai avila go Roma, aroanlizio n'Epafrodaitus.

EZANGO ZI PÂLU GORE

MÂNGI WI KOLOSI.

EWONJO I.

1 Pâlu eroñi zi Jisu Krajs vâ ntândinli y' Anyambië, nli Timothi y'oŋwarerë,

2 Gor' iyâmbui n' awarerë, wi bekelie Krajs, wi re go Kolösi; imëpinlo gore nluë, n' a-mënjë avila gor' Anyambië ya Reri azyo n'avila gor' Ovanginli Jisu Krajs.

3 Azuë p'Anyambië nla Rerë y'Ovanginli wazyo Jisu Krajs akeva, nkwenlag' inkâ-lâ g'oŋwanji wanli pëkëpëkë;

4 Avil' egombe z'ayâgio zuë g'oŋwanja w'ibekeli' sanli si bekelia nluë Krajs Jisu, n'i-tândi sanli gor' iyâmbui yodu;

5 Gw'iguñu nyi re kenjinlo pa nluë g'oro-wa; ny'ayâgio nluë nli mâri gw'igamba ny'ogiligili nyi ntyango-mbia;

6 Yi re bia pa gore nluë, ga nt'are go ntye yodu; kâ yo janl' ilonda kë, ga nte janla yo kë gore nluë, avila go ntyugu më y'ayâgio nluë, ami' imëpinlo s'Anyambië sagiligili;

7 Ga nt'anlengi nluë kë gor' Epafrajs ombilo nla zuë o tândo, o re kë minisë yi Krajs g'ozambi wanli yi re kâ bekelio,

8 O rakili zuě k'itândi sanli gw' Inlinla.

9 Go ntinla yinlâ kě azuě, avila go ntyugu y'ayagio zuě *yo*, azuě tige du go kwenl' inkâlâ g'oŋwanji wanli, mbambiag' *Anyambiě* go jonlie nluě n'imia si ntândinli yě gw'imia sodu n'ikotiza si pila gw'Inlinla;

10 Inlě, ganganlanli go tândie Rerě gw'isaon yodu, njanlag' ilonda gw'evilo edu eũa, avenda gw' imia s'Anyambiě;

11 Kâ jâlionli go ngulu yodu, ga nt'are njâlinli y'ipendi sě, g'oduěřě wodu, n'isindinla sodu n'igeva;

12 Kâ nluě pa Rerě akeũa, o re kekiza pa zuě go diũa n' iyâmbui gw'ijiga si ji-go wao g'ozange;

13 O re kě sunginla pa zuě avila gw'inyanga nyi mpiri, aroriza zuě gw'inlângâ ny'Oŋwanliě o tândo ndě;

14 Gore yě měmo azu' are n'olandunlo vâ ntyinli yě, vanganle inyeza s'ipava.

15 Ayě kě n'edidi z'Anyambiě, o re aye-nlizo, ewonjo z'eliũa zodu;

16 Kânde ya yodu y'avangio ndě, ya yi re g'orowa nli ya yi re go ntye, ya yi jenlo, nli ya yi re y'ayenlizo; atoe ka mbia, ge ipanginla, g'ampenda, g'anyanga; ya yodu y'avangio ndě nla gore yě kě;

17 Ayě kě alongi nla ya yodu, ya yodu kě yi doanlizo ndě;

18 Ayě kě ar' ewonjo z'okuwa, ŋando ; nle yě kě o r'ipakilia, ewonjo z'anlaga wi re juwa pa, go ntinla 'nlě e ga loanl' ovanginli go ya yodu.

19 Kânde ajenlio mbia *nle Rerě*, inlě njo-nlinli yodu yi ga loanle gore yě.

20 *Ajenli mbia kě*, gw'aluo yě apang' aĩě-njě vâ ntyinla yi krâsi yě, vâ yě go mē-pianle ya yodu nl'ayěmě, vâ yě, atoe ya yi re go ntye, ge ya yi re g'orowa.

21 Anluě kě, y'avegagi nli mâri awâga gw'irěmĩ anli, nl'ilovaloŋi nl'ijanja sibe, anlu' amēpianlo ndě,

22 G'okuwa w'ozyonli wě v'ijuwa, go doŋia nluě iyâmbui, nli mpělâ fâ nli ntye-mbâ fa g'ozyo wě ;

23 Ja nlu' adoanla g'oŋekelio, doŋio pa ayâlizo kě, kâ nlu' arombo avila gw'iguĩnu nyi ntanga-mbia, y'ayâgio nluě, yi re kě kambinlo p'om' edu wi re g'odolongo w'orowa ; y'atoenli miě Pâlu kě minisě.

24 Ndo věnlâ mi jenl' injuke sam g'oŋwanji wanli mbia, kâ miě mēnliza g'ozyonli wam mběi y'ariganli y'azyingo mi Krais g'oŋwanja w'oku' wě, wo nle ŋando ;

25 Y'atoenli miě minisě, ga nt'ar' ozombio w'Anyambiě, w'avenlio ndě miě g'oŋwanji wanli, inlě mi ga miez' agamba m'Anyambiě,

26 Osaon w'iyumbunlo w'ayumbunlio avila

go gombe longa n'l'avila gw'aĩpoma; ndo vñnlâ wi re miezo pa iyâmbui yě;

27 Y'ayivirio n'Anyambiě go mieza nt'ar' igumba ny'ipenda s'osaon w'iyumbnlo wi-nlâ gw'anlângâ, wo nle Krajs gw'irěĩmi anli, iguĩmu ny'eĩñnlâ z'egombe zodu;

28 O kambinlo zuě, tevunlag' om' edu, anlěnj' om' edu gw'imia sodu, go ntinla 'nlě azuě ga lovi' om' edu měpa pa gore Krajs Jisu.

29 Go ndaga yinlâ kě yo janja miě, kě-nlizaga ga nt'are ngulu yě yi janja g'orěĩmi wam nli ngulu.

EWONJO II.

KÂNDE mi abela nluě go mi' igâvi nde ivolo nyi re nla miě g'oŋwanji wanli, nli Mângi wi Leodisia, nli ntango yodu wi re wi pa jenl' ozyo wam g'ozyonli;

2 Inlě irěĩmi ao yi ga zindio, kâ wao jongo ta gw'itânda, nla gw'igumba nyodu ny'o-vekelio w'imia, gw'ikotiz' osaon w'iyumbunlo w'Anyambiě nla wa Rerě, nla wi Krajs.

3 O re n'agumba m'imia n'ikotiza modu jumbunlo pa gore yě.

4 Ndo mi kamba yenlâ, anlue vende temi-zo n'om' edu n' agamba m'oněmbâ.

5 Kânde vanganle mi azye nla nlue g'o-zyonli, mi are nla nluě gw'inlinla njenlaga

mbia, nli mponlage ndoanli yanli, nli njâlinli y'ibekelia si bekelia nluě Krai.

6 Sambo ga nt'awângi nluě Krai Jisu ya Rerě, yenlá kě ganganlanli nla yě,

7 Irambi yanli gore yě, anluě kě nogo pa gore yě, ayâlizo gw'ibekelia, ga nt'anlênjiago nluě, kâ nluě bunlio go so n'akevâ.

8 Gelimanli, anluě vende kwěro n'om' edu v'imia s'anlaga n'itemiza sanyawě, ga nt'ar' iněnja s'anlaga, ga nt'ar' intyale si ntye yinlá, aranga ga nt'are Krai.

9 Kânde gore yě doanle mpanginli yarâ y'Anyambiě nli mbondinli y'okuwa;

10 Anluě kě anlu' are n'ezâm' edu gore yě, o r'ewonjo z'ipanginla sodu n'iyanga nyodu;

11 Anlu' are kěro pa kě gore yě, n'ikěra mě si re s'avango n'agâ, gw'isyorunla s'okuwa w'ibe s'ozyonli, gw'ikěra si sombio nle Krai.

12 Anluě are bēnlo pa kě nla yě gw'ibaptaiza, go so kě anlu' are tongunlio pa v'ibekelelia s'ijanja s'Anyambiě, o rongunliě avila gw'ijuwa.

13 Nla nluě kě, y'vegagi juwa pa gw'ibe sanli n'ito' ozyâmbě w'izyonli yanli, anlu' afâ doanlizo ndě bâ mpâ mo nla yě, kě nyeza zuě ifwemi sazyo sodu;

11 Nl'azyazyiě itěnda s'ogâ s'isombio, s'aziri zuě, s'anloenli kě nla zuě, kě tomba

so avila go gare yazyo, agâminla so go krâsi ;

15 Nl'agwërië ipanginla nl'anyanga, kë bowunlia so g'obuï, azyogunlia so vâ yo.

16 Yenlâ om' edu ayëkëlia nluë g'onwanja w'inya, g'ijânga, ge g'onwanja wi ndaga yi ntyago, ge y'ogwëli onwânla, ge y'intyugu s'isyânâ ;

17 Si r'iviri ny'isaon yi re go bia, ndo okuwa wi nivo nle Krai.

18 Om' edu awânginla nlue ipi sanli v'o-nëmbâ, kânde e tând' okendekende nl'isavinl' ienjël, njinginlaga gw'isaon yi re yë pa jenna, syogwaga ntinla fâ nl'ipikilia s'ozyonli wë,

19 Ndo e kot' ewonjo ngwasyi, *inlë Krai*, o poñia okuwa wodu, nli ipoñia s'Anyambië, vâ re wo nungunlo pa nl'intyângakanelo nl'iganji ayongo ta mbiambiï.

20 Sambo jâgâ nlu' are juwa pa nli Krai, gw' intyale si ntye yinlâ, ezande zi re nluë, mpanli ga nluë p'are go ntye, anluë tug' ikui anli gw'isombia,

21 A^vate, alemba, agota ;

22 (Isaon meyâ yodu yi re go manla nl'ijanjanla nla yo ;) ga nt'ar isombia, nl'inënjo s'anlaga ?

23 Ntyale më si re rëti nl'igamba ny'imia gw'isavinla si ntândinli, nl'okendekende nl'i-

tug' okuwa ; aranga g'olubo edu, go joriz' ozyonli.

EWONJO III.

SAMBO kânle nlu' arongunlio nli KraiS, wutanli ya yi re gw'igonlo, mboro yi re KraiS tu g'ogâ 'nlomiě w'Anyambiě ;

2 Nlakanli ya yi re gw'igonlo, aranga yi yi re go ntye yinlâ.

3 Kânde anlu' ajuwi, n'ēmēnlâ zanli zi re jumbunlo pa nli KraiS gor' Anyambiě ;

4 Ja KraiS, eēmēnlâ zazyo, abowunlia, gambēniě anlu' abowunlia kě nla yě gw'ivenda.

5 Sambo yonlanli vi yanli yi re go ntye, ibandanla, ntyale sisěkě, itânginla sibe, ijongunla sibe, ogasyo w'anliva, wo n'isavinl' ikanla.

6 G'oŋwanja w'intyale sinlâ egunlu z'Anyambiě zi bia gor' anlaga wi silinlě.

7 Anlu' aganganlagi nla wao kě nli mări ; gw'aloanlagi nluě gw'ibe sinlâ.

8 Ndo vĕnlâ walanli k'isaon yinlâ yodu, inlě egunlu, ngambi, ŋandi, itâv' Anyambiě, agamba mi ntyânli avila gw'agwanli manli.

9 Anlokianlanli, kânde anlu' azyorunl' omâ longa n'injanjinli sě ta,

10 Anlu' awâri k'omâ ŋwânla, o re pango p'oŋwanla gw'imia, ga nt'ar' edidi z'omâ vangie ;

11 Mbora yi re zyel' Oŋwâ-grik ge Oŋwâ-ju, zyel' ikëra g'ozyâmbë, zyel' ombâga ge Oŋwâ-sithia, zyel' osyaka g'oŋwântye, ndo Kraï n'l'isaon yodu nla gw'imbora sodu.

12 Wâranli sambo, ga mângi wi re pinjo pa n'l'Anyambië, iyâmbui n'l'arândo kë, irë-ma y'ekëvâ, nkëngâ, okendekende, isyaya-vuria, isindinl' ida;

13 Vogianlanli, kâ nyezanlanli, jâg' om' edu are nli ndaga n'l'oma; egâlanli ga nt'anyezi Kraï anyeza nluë, lendanli nluë kë yenlâ.

14 Nla gw'igonlo ny'isaon yinlâ yodu wâ-ranl' itânda, so n'l'ogoro w'imëpa.

15 Aëmënjë m'Anyambië mi ga vëanginle gw'irëmi anli, aëmënjë m'aavelio nluë go doanl' oku' omâri; kâ doanlanli n'l'akevâ ralie.

16 Igamba nyi Kraï nyi ga loanle gw'irëmi anli inyengenyenge gw'imia sodu, në-njanlanli kâ tevuânlanli n'l'ijembo nli vanda n'l'aëmenga mi nënjo n'l'Inlinla, njembinlage Rerë n'l'itânda gw'irëmi anli.

17 Ezâm' edu zi dendo nluë gw'igamba ge gw'evilo, lendanli zo gw'ina nya Rerë Jisu, kâ panl' Anyambië ya Rerë akevâ vâ yë.

18 Anto, rugizanal' ikui anli gor' anloëmë sanlimë, ga nt'are swaswâ gore Rerë.

19 Anloëmë, rândanal' anto wanli, kâ aloanlanli nonli gore wao.

20 Awanla, yâginlonl' izâmbi *yanli* gw'isaon yodu; kânde *igamba* nyinlâ nyi tândie Rerë.

21 Irera, aĕvendianl' awanli anli, wi vende jâsa.

22 Anlaga, yâginlonli gw'isaon yodu ireri sanli ga nt'ar' ozyonli, aranga nli njanjinli yi ponlo mponlago ga mângi wi tândi' anlaga, ndo n'ogore w'orëma, ntiagag' Anyambie.

23 Nl'ezâm' edu zi dendo nluë, yanjanli zo n'orëma, egâlanli gore Rerë, aranga gor' anlaga;

24 Kânde anlu' avoro 'nlë, anluë be bânga gore Rerë ipa s'ijiga; kânde anluë janjinle Rerë Krai.

25 Ndo ayë o jang' ibe e be bânga nt'ar' ibe s'ayanjo ndë; zyele kë oma wantuntu.

EWONJO IV.

IRERA, vanl' anlagi *wanli* nt'are rëti nli swaswâ, anlu' avoro 'nlë, anlu' are nla Rerë g'orowa.

2 Gângwanli n'ikwenl' inkâlâ, kâ bëmbanli go so kë n'ip' akeĕa.

3 Egâlanli mëmo kë gwenlanl' inkâlâ g'oŋwanji wazyo, inlë Anyambië e ga nlungunla zuë igugi ny'igamba, go kamb' isaon y'iyumbunlo yi Krai, yi re mië go ntyogo;

4 Inlë mi ga wowunlia yo, ga nt'are mië n'inyanga nyi kamba.

5 Ganganganli n'okeli gore wao wi re gw'igala, ndandunlag' egombe.

6 Agambi manli mi ga loanle n'oyogo pë-këpëkë, sogo pa n'ezanga, kâ nluë mia nt'ar' om' edu kâ fwinlizo nle nluë.

7 Tikikus y'oŋwarerë o tândo, minisë yagiligili, n'ombilo nla mië gore Rerë, e be mieza nluë isaon yodu yi re nla mië;

8 O roñio mië gore nluë go ntinla më, kë mia kë nt'are nla nluë, azindi' irëñi anli;

9 *Ayë* n'Onësimus y'oŋwarerë o bekelio, kë tândo, o vili gore nluë kë. Wao wi be mieza nluë isaon yodu yagunlu.

10 Aristarkus, mbwedi nla mië, abogizya nluë, Markus kë, y'oŋwanla w'oŋwângwë oŋwanto wi Barnebas, (anlu' awâng' isombia g'oŋwanji wë, ja aboŋwa gore nluë, wânganli yë,)

11 Nli Jisus o fweliago 'nlë Justus, mângi wi rë këro pa, *w'abogizya nluë*. Mângi sinlâ dadie n'imbilo nla mië gw'inlangâ ny'Anyambië; wao kë wi sindia mië kë.

12 Eprafas, o vili gore nluë, oma wi Kraiss, abogizya nluë, nkwenlag' inkâlâ g'oŋwanji wanli polo egombe zodu, inlë gumanlanli mëpa pa, kekizo pa kë go ntândinli yodu y'Anyambië.

13 Kânde mië takilia g'oŋwanji wë 'nlë, are n'onongâ 'mpolo g'ozambi wanli, nla

g'ozamba wi Mângi mi Leodisia, nla wi Haiërapolis.

14 Luku y'oganga o tândo, nli Dimas w'a-bogizya nluë.

15 Wogizyanl' awarerë wi re go Leodisia, nli Numfas, nli ñando yi re go nag' wë.

16 Ndo go be duo ezango zinlâ z'atangu-nlo gore nluë, zi ga vâ tangunlo kë go ñando yi Mângi wi Leodisia, kâ nluë kë tangunla mëzâ zi pila go Leodisia ;

17 Wulinlianli Arkipus inlë, Vândaminl' evilo z'awângio ndâ gore Rerë, kâ mënli-za zo.

18 Mbogizyi nl'ogâ wam, *mië nle* Pâlu ; yonginlianli ntyogo yam ; imëpinlo gore nluë. Amën.

¶ Z'arëndinlio Mângi wi Kolösi avila go Roma, aroanlizo nl'ogâ wi Tikikus nl'Onësimus.

EZANGO ELONGA ZI PÁLU GORE

MÂNGI WI

THĚSALONIKA.

EWONJO I.

PÁLU Silvanus nli Timothi go ŋando yi Mângi wi ThĚsalonika, yi re gor' AnyambiĚ ya Reri nla gor' Ovinginli Jisu Krai; imĚpinlo gore nluĚ n'l'aġnjĚ avila gor' AnyambiĚ ya Reri azyo, n'avila gor' Ovinginli Jisu Krai.

2 AzuĚ p'AnyambiĚ akeġa egombe zodu g'oŋwanji wanli anlu' edu, ntetag' anluĚ gw'inkâlâ si kwenlo zuĚ,

3 Ayonginlia pĚkĚpĚkĚ evilo zanli z'ibekelia, n'ijanja s'itânda, n'isindinla s'iguġu gore Reri azyo Jisu Krai, g'ozyo w'Anyambie nla Reri azyo;

4 Kânde, awarera, tândo pa n'AnyambiĚ, azu' avoro ipinjo sanli.

5 Kânde ntyango yazyo mbia yi pegaga gore nluĚ gw'igamba dadie, ndo go ngulu nla gor' Inlin' iġia, n'ibekelia sipolo; ga nte mia nluĚ onlângâ w'anlaga w'avegagi zuĚ gore nluĚ g'oŋwanji wanli.

6 Yenlâ kĚ anlu' avĚri zuĚ nla RerĚ, kâ-

nde anlu' awâng' igamba gw'azyingo amenge ta nli mbia y'Inlinl' iũa ;

7 Yenlâ anlu' aroenl' irevî gore waodu wi bekelia go Masidonia nl'Akaia.

8 Kânde avila gore nluë igamba nya Rerë ny'arongio kwanga, aranga go Masidonia nl'Akaia dadie ; ndo go mbori edu ibekeli' sanli si bekelio nluë Anyambië s'ayagayagi ; yenlâ azu' azye nl'isyâlâ nyi kambe ndaga.

9 Kânde waomě wi takilia g'oŋwanji wazyo, nt'ayinginli zuë gore nluë, nt' agalui nluë kě gor' Anyambië avila gw'ikanla, go janjinl' Anyambië yabâ nla yagiligili ;

10 Nla go penginl' Oŋwanli ě avila g'orowa, o rongunlio ndě avila gw'ijuwa, *inlě* Jisu, o sunginla zuë avila gw'egunlu zi bia.

EWONJO II.

KÂNDE anluëmě, awarera, anlu' avoro ijinginli sazyo s'ayinginli zuë gore nluë, inlě si pegaga sanyawě,

2 Ndo gw'aluó zuë azu' agâmbizo ayenlizozazyingo gw'alonga, ga nt'amienli nluë, go Filipai, vanga nlânlâ azu' avegag' iganda gor' Anyambië yazyo go kambinla nluë ntyango-mbia y'Anyambië gw'edungu evolo.

3 Kânde iněnji sazyo si pîla gw'itemiza, ge gw'intyale sisěkě, ge doanla so kě nl'avonlo ambe ;

4 Ndo ga nt'are zuë bângo pa nl'Any-

mbiě go jěginlo ntyango-mbia, yenlâ kamba zuě; aranga nt'are go tândi' anlaga, ndo kao Anyambiě, o kěnliz' irěmi azyo.

5 Azuě bia n'agamba m'oněmbâ, ga nt'are nlu' avoro, genlâ n'ipândia go diřinl' ogasyo w'anliva; (Anyambiě avoro!)

6 Azuě buta k'olubo wi pila gor' anlaga, avila gore nluě ge aĩari; gw'arâ doanli zuě n'inyanga ga roĩi yi Krai.

7 Ndo azu' avegagi nli nkěngâ go gare yanli, ga nt'penjavenje ngwe avenjavenj' awanli ě;

8 Yenlâ zuě, kânde azu' arândi nluě polo, azu' arâ jenli mbia, aranga go pa nluě ntyango-mbia dadie, ndo ĩenlâ yazyomě kě, kânde azu' arândi nluě polo.

9 Kânde anluě jonginli', awarera, ijanji sa-zyo, nli njuke yazyo; njanjag' ogwěra n'o-ĩanda, go doanl' avitakanl' om' edu gore nluě, azu' agambinli nluě ntyango-mbia y'Anyambiě.

10 Anluě n'iyenli n'Anyambiě kě, nt'alo-anlagi zuě n'ogore, n'orěti, nli ntyěmbâ fâ gore nluě yi bekelia.

11 Anlu' avoro kě nt'arevunli zuě om' edu gore nluě, kâ zuě sindia nluě, agwenla nluě inkâlâ, (egâlanli ga rerě n'awanli emě,)

12 Inlě, ganganlanli n'inyanga gor' Anyambiě, o fwelia nluě gw'inlângâ nyěmě n'i-vendi nyěmě.

13 Go ntinla yinlâ kě azuě p'Anyambiě akeũa pěkěpěkě, kânde gw'awângi nluě igamba ny'igende ny'Anyambiě gore zuě, anlu' awângi nyo, aranga g'igamba ny'anlaga, ndo (ga nt'are nyo giligili,) g'igamba ny'Anyambě, nyi janja gw'irěmĩ anli anluě yi bekělia.

14 Kânde, awarera, anlu' avěr' iņando s'Anyambiě si re go Judia gore Krajs Jisu; kânde anluě kě anlu' azindinl' agamba gore mângi w'inlângâ nyanlimě, egâlanli ga nt'azindinli wao gor' Iju;

15 W'ayonli Rerě Jisu n'ivâgisi yaomě, agâmbiza zuě kě; wi tândi' Anyambiě, wao kě ilořaloři y'anlaga waodu;

16 W'alegi zuě kamba n'Anlângâ, inlě wi ga zunginlo, go ntinla 'nlě, wi ga yonli ibe sao ralie egombe zodu. Ndo egunlu z'abienli gore wao kwanga nla kwanga.

17 Ndo azuě, awarera, bangwanla pa nla nluě v'egombe z'igwěra n'okuwa, aranga n'orěmã, azu' agěnlizi polo go fâ jenl' azyo manli n'ijongunla sipolo.

18 Yenlâ azu' aveli bienli gore nluě, vanganli miě Pálu, nyângâ mări n'inyângâ mbanli; ndo Setan alegi zuě.

19 Kânde iguũu nyazyo, nli korowi y'isyogwi sazyo nle andě? ga nluě g'ozyo wa Reri azo Jisu Krajs gw'ibi sě?

20 Rěti anluě n'ivendi nyazyo n'igevi nyazyo ta.

EWONJO III.

YENLÁ azuě sindinla nyěnlě, ndo azu' ayenli mbia go tiganla azuě dadie go Athini,

2 Nl'aromi zuě Timothi, oŋwareri azyo, minisě y'Anyambiě, nl'ombilo nla zuě go ntyango-mbia yi Kraiss go jâlia nluě, anuginlia nluě g'oŋwanja w'ibekeli' sanli,

3 Go ntinla' nlě, azyugazyug' oma nl'azyingo minlá; kânde anlu' avoro anluěmě 'nlě, azu' are doŋio pa go ndaga mě.

4 Kânde gw'avegagi zuě nla nluě, azu' awulinli nluě 'nlě, azu' are go jenlizo njuke; ga nt'aroenli, anlu' avoro nlânlâ kě.

5 Go ntinla yinlá miě kě mi sindinla nyělě, ndo mi aroŋi go mi' ibekeli sanli, vende toa 'nlě, ozyârisi azyâri nluě, kâ evilo zazyo toa nyawě.

6 Ndo gw'aŋinyi Timothi gore zuě avila gore nluě, amieza zuě ntyango mbia y'ibekeli' sanli, nl'itândi s'anli, nli nte jonginlia nluě zuě egombe zodu nl'ijonginlia sibia, aŋela polo go jenla zuě; ga nte bela zuě go jenla nluě kě;

7 Sambo, awarera, azu' azindio g'oŋwanji wanli, go njuke yazyo yodu, nla gw'azyingo mazyo, ŋ'ibekeli 'sanli;

8 Kânde ŋěnlâ jâgâ nlu' akumanla jâ-lajâla gore Rerě, gamběnlě azu' atola.

9 Kânde akeŵa nde mi re zuě kâ jâlie p'Anyambiě g'oŋwanji wanli, gw'igeŵa nyodu nyi jenlo zuě g'ozambi wanli g'ozyo w'Anyambiě yazyo?

10 Nkwenlag' inkâlâ ogwěra n'l'oŋanda go jenl' azyo manli, nla go suliz' isaon y'atiganla y'ibekeli sanli.

11 Ndo Anyambiě ayěmě nla Reri azyo, n'l'Ovinginli wazyo Jisu Krai e ga nyânyunle mpânlâ yazyo gore nluě.

12 Rerě kě e ga vendia nluě awunliza nluě gw'itânda si tândanlo nluě, nla go so si tânda nluě waodu, vanganle nte tânda zuě nluě;

13 Go ntinla 'nlě, e ga loanliz' irěmi anli ntyěmbâ fâ g'ogore, g'ozyo w'Anyambiě vanganle Reri azyo, gw'ibia s'Ovinginli wazyo Jisu Krai n'iyâmbui yě yodu nla ye.

EWONJO IV.

GW'ISAON y'atiganla, awarera, azuě kwe. nla nluě nkâlâ azombia nluě go Rerě Jisu inlě, ga nt'are nluě bânġa pa gore zuě nt'are go kanganlo nle nluě nla go tândi' Anyambiě, yenlâ wunlanli vâvâ mbunlaga nli mbunlaga.

2 Kânde anlu' avoro isombia s'avenli zuě nluě vâ Rerě Jisu.

3 Kânde ntândinli y'Anyambiě yi yinlâ

'nlě iměpi sanli, go ntinla 'nlě ibandanla si ga vozye nle nluě ;

4 Inlě, om' edu gore nluě e ga mie go niv' omânt' wě g'oku' wě gw'iměpa n'idubo ;

5 Aranga go mbelinli y'itânginla, ga nte dend' Anlângâ, mi re m'amî' Anyambiě ;

6 Inlě, om' edu aviaganl' orěti, ge janj' oŋwareri ě mbe go ndaga mě ; kânde Rerě e be fwinlize ngâkâ g'oŋwanja w'isaon yinlâ yodu, ga nt'alongi bulinli zuě nluě, awukunla kě.

7 Kânde Anyambiě e fwelia zuě gw'intyale sisěkě ndo gw'iměpa.

8 Ayě sambo, o pědia, e pědi' oma, ndo kao du Anyambiě, o re kě zuě pa p'Inlinli nyě iŋia.

9 Ndo g'oŋwanja w'itânda s'awarerě anluě bela miě těndinla nluě ; kânde anluěmě anlu' anlěngo nl'Anyambiě go tândanla.

10 Rěti anluě denda yenlâ kě gor' awarerě waodu wi re go Masidonia yodu. Ndo azuě kwenla nluě nkâlâ, awarera, inlě, vendianl' itândi sanli mpendiaga,

11 Kâ nluě kěnliza go doanla duěřě, go dende vilo yanlimě, nla go janja nl'agâ manlimě, ga nt'azombi zuě nluě ;

12 Go ntinla 'nlě, ganganlanli mbiambiï gore wao wi re gw'igala, kâ awonlionli nl'e-zâm' edu.

13 Ndo, awarera, mi bela nluě go do' amia

g'onywanja wao wi re nanla pa, anluě vende doan' iwâga, vanganle ga wao wi re wi zyě n'igumũ.

14 Kânde ja zu' ajivira 'nlě, Jisu ayuwi kě fâ tongwa, gamběnlě azu' ajivira kě 'nlě, Anyambiě e be бага wao wi re nanla pa gore Jisu nla yě.

15 Kândě azuě bulinlia nluě osoan winlâ v'igamba nya Rerě 'nlě, azuě yi re bâ ariganla kwanga gw'ibia sa Rerě, azu' a'vie něganěga nla wao wi re nanla pa.

16 Kânde Rerě ayěmě e be syuminla avila g'orowa nli mboginla, n'inyoi nyi enjěl mpolomě, n'orâmbâ w'Anyambiě; kâ anlaga, wi re juwa pa gore Kraiss, donge tongwa.

17 Avili vâvâ azuě yi re bâ ariganla, azuě be suo mpâ mo nla wao go vindi, go datanla nla Rerě gw'igonlo; nla yenlâ be doanla zuě go kânlakâ nla Rerě.

18 Yenlâ zindianlanli n'agamba minlâ.

EWONJO V.

1 Ndo g'onywanja w'intyugu nli gombe, awarera, anluě bela 'nlě, mi ga rěndinla nluě;

2 Kânde anluěmě anlu' avoro mbiambiĩ 'nlě, ntyugu ya Rerě yi bia g'ofe ogwěra.

3 Kânde go be bulia wao' nlě, A'ñenjě n'ombiambiĩ, vâvâ mě be dumba wao n'ojili, wi re w'avonlo, ndumbaga, g'isyângâ

nl'oṃanto wi re nl'inyeṃe; kâ w'awangizo du.

4 Ndo anluě, awarera, anlu' azye go mpi-ri, go bienlo nle ntyugu mě g'ofe.

5 Anlu' edu anluě nl'awanla w'ozange, nl'awanla w'oṃanda; azuě ga w'ogwěra genlâ wi mpi-ri.

6 Sambo azu' anlanle ga nte nanl' aṃâri; ndo azuě ga vĕmbage, aloe sinkenlâ.

7 Kânde wao wi nanla wi nanl' ogwěra; nla wao wi bângo nl'alugu wi bângo ogwěra.

8 Ndo azuě y'oṃanda, azuě ga loe sinkenlâ, azuě ga wâri' ikui azyo oṅwanga w'ibekelia nl'itânda, awonl' ipaki ny'iguṃu ny'isunginlo.

9 Kânde Anyambiě e doṽia zuě gw'egunlu, ndo go niv' isungunlo vâ Reri azyo Jisu Krai,

10 O yuwi gw'anyangi mazyo, inlě azuě bala, ge gw'antyâvinlâ azuě ga loanle ta nla yě.

11 Yenlâ zindianlanli kâ nuginlianli, ga nte denda nluě kě.

12 Azuě kwenla nluě nkâla, awarera, go mia wao wi janja gore nluě, avanginla nluě gore Rerě anlenja nluě;

13 Kâ nluě kě duba wao polo gw'itanda g'oṅwanja w'evilo zao. Loanlanl' anluě nl'anluě nl'aṃĕnjě.

14 Ndo azuě kwenla nluě nkálâ, awarera, inlě revunlanli wao wi fwemařema, nuginlianli wao wi r'irěm' ilěli, nlakanli aleli, kâ doanlanli n'isindinl' ida gore waodu.

15 Vonlanli, inlě om' edu' avinliz' omâri mbe vâ mbe, ndo gâmbizanli mbia egombe zodu anluě nla nluě, nla gor' anlaga waodu.

16 Yenlanli mbia pěkěpěkě.

17 Gambinlanl' Anyambiě sijasa fâ.

18 Vanl' akěvâ go ndagi edu; kânde yinlâ nlě ntândinli y'Anyambiě gore nluě vâ Krajs Jisu.

19 Anlīmanl' Inlinla.

20 Avikanl' ipâga.

21 Gěnlizanl' isaon yodu, gotanl' ombia ngwasyi.

22 Vozyanli mpanginli edu y'ibe.

23 Anyambiě y'aměnjě ayěmě e ga mēpia nluě kwanga go ntyai nli ntinla; n'irěmi anli yodu, n'anlinli manli, n'ikui anli ta yi ga venjavenjo ntyěmbâ fâ kwanga gw'ibia sa Reri azyo Jisu Krajs.

24 Ogiligili nle yě o fwelia nluě, ayě kě e be denda ndaga yinlâ.

25 Awarera, gambinlanl' Anyambiě g'oŋwanji wazyo.

26 Wogizyanl' awarerě waodu n'isâmba sorundu.

27 Mi tangiza nluě orango nla Rerě, inlě

ezango zinlâ zi ga rangunlo gor' awarerë ayâmbui waodu.

28 Inëpinlo sa Reri azyo Jisu Krais si ga loanle nla nluë. Amën.

¶ Ezango elonga gore Mângi wi Thësalonika z'arëndio go Athini.

EZANGO ZIŤANLI ZI PĀLU GORE

MĀNGI WI

THĚSALONIKA.

EWONJO I.

PĀLU, Silvanus nli Timothi go ŋando yi Māngi wi ThĚsalonika, yi re gor' Anyambiĕ ya Reri azyo nla gor' Ovinginli Jisu Krais;

2 Imĕpinlo gore nlue n'l'āmĕnjĕ avila gor' Anyambiĕ ya Reri azyo n'avila gor' Ovinginli Jisu Krais.

3 Azuĕ ga wulinli' Anyambiĕ akeŵa egombe zodu g'oŋwanji wanli, awarera, ga nt'are kwĕkwĕ, kĀnde ibekeli sanli si penda du mpendaga, n'itĀndi sanli anlu' edu, si tĀndanla nluĕ si bunla mbunlaga.

4 YenlĀ azuĕmĕ azuĕ syogwa nla nluĕ gw'inqando s'Anyambiĕ, g'oŋwanja w'isindinli sanli, n'ibekeli' sanli gw'ikĀmbizo sanli sodu n'azyingo manli modu mi sindinlo nluĕ.

5 ZinlĀ elingilio z'ijĕkĕlia s'arĕti s'Anyambiĕ, go ntinla 'nlĕ, lĕngonli n'inyanga gw'inlĀngĀ ny'Anyambiĕ, nyi sindinla nluĕ *k'isaon yinlĀ.*

6 Kânde re ndaga y'orëti gor' Anyambië go fwinliza wao azyingo, wi jenliza nluë azyingo,

7 Nla go fwinliza nluë, yi jenlizo azyingo, ijâwa mpâ mo nla zuë, go be bowunlie Rerë Jisu avila g'orowa n'ienjël si ngulu yë,

8 G'ogonli wi bañinla, añinliza wao ngâkâ, wi re wi mî' Anyambië, kâ w'ayâginlo kë ntyango-mbia ya Reri azyo Jisu Krais.

9 Mângi sinlâ wi be tevunlo n'ijiliza s'egombe zodu, avila g'ozyo wa Rerë n'ivenda nyi ngulu yë,

10 Go be bië go pendio n'iyâmbui yë, nla go mammo nle waodu wi bekelië, (kânde atakwë mazyo m'ayiviro,) go ntyugu më.

11 Go ntinla më kë azuë kwenl' inkâlâ egombe zodu g'oñwanji wanli, inlë Anyambië yazyo e ga yenla nluë n'inyanga nyi mbela *yinlâ*, kë mënlize ntândinli mbia yodu y'ombi' *we*, n'evilo z'ibekelia nli ngulu;

12 Inlë ina nya Reri azyo Jisu Krais, nyi ga vendio vâ nluë, nla nluë vâ yë; ga nt'ar' imëpinlo s'Anyambië yazyo nla s'Ovinginli wazyo Jisu Krais.

EWONJO II.

NDO azuë kwenla nluë nkâlâ, awarera, g'oñwanja w'ibia sa Reri azyo Jisu Krais, n'ilatanlo sazyo gore yë,

2 Inlě azyugazyugonli nĕganĕga gw'irĕmĭ anli, ge tiezonli n'l'inlinla ge n'igamba, ge n'ezango, ga 'nlĕ, z'apili gore zuĕ, inlĕ ntyugu yi Kraiſ yi re piĕrĕ.

3 Aremizonli n'om' edu n'igambi edu, kânde ntyugu mĕ y'aŵie, kao du iposwa mĕ s'adonge bia, k'Oma mĕ w'Ibe, oŋwanla w'o-yilizo, abowunlio,

4 Oloŵaloŵi o pendi' oku' wĕ viaganlo n'ez' edu zi fwelio 'nlĕ, Anyambiĕ, ge zi savinlo, nli mpendinli mĕ yi doanlo ndĕ tu go nago y'Anyambiĕ ga Anyambiĕ, aruminli' oku' wĕ 'nlĕ, ayĕ Anyambiĕ.

5 Anluĕ joginli' inlĕ, mi awulinli nluĕ isaon yinlâ, gw'avegagi miĕ nla nluĕ?

6 Ndo anlu' avoro ndaga yi dega, inlĕ e ga wowunlie gw'egombe zĕmĕ.

7 Kânde oſaon w'iyumbunlo w'ipava w'atoe' go janja; kao du dadie ayĕ o dega, e be dega agenda go be tombo yĕ;

8 Vĭâvĭ be bowunlia Ombe mĕwâ;—o be jilizo nle Rerĕ n'oŋwĕi w'ogwanli wĕ, a-rombo n'onjĕlĕnjĕlĕ w'ibi' sĕ;—

9 O re n'ibi' sĕ ga nt'ar' ijanja si Setan go ngulu yodu, nli lembe n'isaon yimamo y'inoka,

10 Nl'itemiza sodu s'ipava gore wao wi jilizo; kânde wi bâng' itânda s'ogiligili, inlĕ wi ga zunginlo.

11 Go ntinla yinlâ kĕ Anyambiĕ e be toa-

nliza wao ngulu mpolo y'itemiza, kâ wao jivir' inoka;

12 Inlě waodu wi ga v'ogara, wi re wi jivir ogiligili, ndo wi jenl' ibe mbia.

13 Ndo re kwěkwě vâ zuě go p'Anyambiě akeva egombe zodu g'onwanji wanli, awarera wi tândo nle Rerě, kânde Anyambiě avinji nluě avila gw'ipakila gw'isunginlo v'iměpia s'Inlinla n'ijivira s'ogiligili;

14 Go so kě aveliě nluě vâ ntyango yazyo mbia, gw'iděnga s'ipenda sa Reri azyo Jisu Krai.

15 Sambo, awarera, gumanlanli jâlajâla, kâ kotanl' isombio ngwasyi, s'anlěnjio nluě n'igamba genlâ n'ezango zazyo.

16 Ndo Reri azyo Jisu Krai ayěmě n'Anyambiě ya Reri azyo, o rândi zuě, ava zuě k'ozindio wakânlakâ, n'iguñu ivia v'iměpinlo,

17 E ga zindi' irěmi anli, ayâliza nluě gw'igambi edu ivia, n'evilo edu evia.

EWONJO III.

GO nuunla, awarera, gwenlanl' *Anyambiě* nkâlâ g'onwanji wazyo, inlě igamba nya Rerě nyi ga vule mango n'avendio ga nt'are nyo gore nluě;

2 Kâ zuě sunginlo avila gore dâsyu n'annlag' ave; kânde ibekelia si zye nla waodu.

3 Ndo Rerě ar' ogiligili, o be jâliza nluě avenjavenja nluě avila gor' Ombe.

4 Ndo azuě deřinl' Anyambiě iguĩu g'o-
nwanji wanli, inlě anluě denda ge nluě
be denda k'isaon yi sombia zuě nluě.

5 Ndo Rerě e ga gěndi' irěmi anli gw'i-
tânda s'Anyambiě, nla gw'isindinla g'oŋwa-
nja wi Kraiss.

6 Ndo azuě sombia nluě, awarera, gw'i-
na nya Reri azyo Jisu Kraiss go bangwa-
nla n'l'oŋwarerě edu o kanganla rěgâ, n'l'a-
ranga ga nt'ar' igamba ny'awângio ndě go-
re zuě.

7 Kânde anluěmě anlu' avoro nt'are nlu'
ar' isyâlâ go pěra zuě, kânde azuě kanga-
nla rěgâ gore nluě;

8 Genlâ ny'inya s'om' edu ipa fâ; ndo a-
zu' ayanji polo ogwěra n'l'oĩanda, inlě a-
zu' avangati' om' edu gore nluě.

9 Arang' inlě azu' azye n'inyanga; ndo
'nlě azuě ga lořinla nluě ikui azyo eli-
ngilio zi pěro nluě.

10 Yenlâ kě gw'avegagi zuě nla nluě,
azu' azombi nluě 'nlě, J'om' edu ayivire
janja, e ga rig' anye.

11 Kânde azuě jâgâ 'nlě, r'awěwâ wi ka-
nganla gore nluě regâ, wi janja du evilo,
ndo wi janje njuke.

12 Ndo wao wi re yenlâ azuě sombia a-
gwenla wao nkâlâ kě go Rerě Jisu Kraiss,

inlě wi go yanje n'okendekende, any' inyi saomě.

13 Ndo anluě, awarera, ayasanli dende mbia.

14 Ndo jâg' om'edu asilinl' igambi nyazyo v'ezango zinlâ, lingilianl' oma mě, kâ ali-
v'anli nla yě, inlě e ga yenlizo ntyânli.

15 Ndo avonlanli ye g'olovalovi, ndo re-
vunlanli yě g'oŋwarerě.

16 Ndo Rerě y'aměnjě ayěmě e ga va
nluě aměnjě vâ mpenli edu; Rerě e ga
loanle nla nluě!

17 Mbogizyi yi Pâlu n'ogâ wamimě, yo eli-
ngilio gw'ezango edu; yenlâ těnda miě.

18 Iměpinlo sa Reri azyo Jisu Krais si ga
loanle nla nlu' edu. Aměň.

¶ Ezango ziv'anli gore Mângi wi Thě-
salonika z'arěndio avila go Athini.

10
EZANGO ELONGA ZI PÁLU GORE

TIMOTHI.

EWONJO I.

PÁLU, eroñi zi Jisu Krais, ga nt'ar' o-zombio w'Anyambiě y'Ozunge wazyo, nla Reri azyo Jisu Krais y'iguñu nazyo;

2 Gore Timothi oñwanli amimě g'oŵekelio; iměpinlo, ekěŵa n'l'aññjě avila gor' Anyambiě ya Reri azyo, n'l'avila gore Krais Jisu ya Reri azyo.

3 Ga nt'agwenli miě wě nkâlâ, gw'agěndi miě go Masidonia, go tiganla go Ěfesus go sombi' awěwâ 'nlě, w'anlěnj agamb' aññlě;

4 Genlâ bandañinl' inkanlo n'injanli si re s'azukizĩ, si pang' impaga viaganlo n'inuginlia g'oñwanja w'Anyambiě, si re gw'ibekelia, *lenda wě yenlâ.*

5 Ndo ntinla y'ozombio n'l'itânda avila g'orěña winkěřě, nli mpivinli mbia, n'l'ibekelia si re s'avândio.

6 Ndo awěwâ wi re dubua pa avila gw'isaon yinlâ, kâ wao kegwa gw'agamba manyawě;

7 Wi bele doanl' inlěnji y'ampanga, ndo

wi mi' isaon yi kambo wao, ge g'ojwanja w'isaon yi bukunlo wao.

8 Ndo azu' avoro 'nlě, ivanga nyi r'iŵia, jâg' om' ajanja nla nyo ga nt'ar' ivanga;

9 Ndo azu' avoro 'nlě, ivanga nyi panginlo oma w'ogore, ndo kao mângi wi pava azilaga, mângi wi re wi dub' Anyambiě nli mângi wi fwemaŵěma, wao wi re nkěřě fâ n'anlag' ave; iyonlisi y'irerě nliyonlisi y'ingwě, nliyonlisi y'anlaga,

10 Inlanlisi y'anto nliinlanlisi y'anloñe, ife y'anlaga, inloki, mângi wi tang' irango y'inoka, nla ja re ntyale nyěnlě yi re yi zye swaswâ nliiněnja sagiligili,

11 Ga nt'ar' ntyango-mbia y'onjěljěljě w'Anyambiě, yi re savinlo pa, ntyango-mbia mě y'ayěginlio miě.

12 Mi pe Krais Jisu ya Reri azyo akeŵa, o venli miě inyanga, kânde awângi miě g'omâ bekelio gw'aloŵiě miě minisě,

13 Miě y'avegagi nli mări omâ tâw' Anyambiě, agâmbiza nli'azazunlage ŋando. Ndo mi avoginliago kânde mi alendagi yenlâ imia fâ, nli'to' ayivira.

14 Ndo iměpinlo sa Reri azyo s'awunli viaganlo mpâ mo nli'ibekelia nli'tânda si re gore Krais Jisu.

15 Nyinlâ nli'igamba nyagiligili, nyo kě nyi re nli'inyanga nyi bângo nli'om' edu, inlě Krais Jisu aŵienli go ntye yinlâ go

sunginl' anlag' aŕe, wi re miě nl'ago-ngo.

16 Ndo mi avoginlio go ntinla yinlâ 'nlě, ŕâ miě, ewonjo z'anlag' aŕe, Jisu Kraiŕe ga ruminli' isindinl' ida sodu, g'elingilio gore wao wi be bekeliě, alěng' eměnlâ z'egombe zodu.

17 Ndo gor' Oga wakânlakâ, o re ayuwizi, ayenlizo kě, gor' Anyambiě omo y'imia, ga loanl' iduba nl'ivenda egombe zodu nl'egombe zodu! Aměn.

18 Ozombio winlâ wo doŕinla mi' awě, oŕwanli am Timothi, inlě, ga nt'ar' ipâga s'alonge pâgo g'oŕwanji wâ, nlo' igâv' iŕia nla so;

19 Loanla nl'oŕekelio, nl'orěm' ombia, wo měmo wi re falo pa nl'awěwâ, kâ wao jilinlo nl'owatanga g'oŕwanja w'ibekelia.

20 Go nkumba yi mângi mě nle Haiměnius nl'Alěksanděr, wi re miě pa pe Setan, inlě wi ga něngo go do' arâwa.

EWONJO II.

SAMBO mi sombia 'nlě, iněgira, ikambinl' Anyambiě, nl'ikwenl' inkâlâ si ga longe kwenlo gw'alonga, nl'akeŕa mi go vo Anyambie g'oŕwanja w'anlaga waodu,

2 G'oŕwanja w'aga nla waodu wi re nl'anyanga, inlě azuě ga loanle ndoanli ya-

duěřě, nli njuke fâ gw'isavinl' Anyambiě sodu nl'orěti wodu.

3 Kânde yinlâ nle ndaga mbia, yi tândo kě gw'antyâ m'Anyambiě y'Ozunge wazyo,

4 O bela 'nlě, anlaga waodu wi ga zunginlo, alěng' imia s'ogiligili.

5 Kânde r'Anyambiě mâri, nl'oŵâŵi k'o-mâri ntyâ Anyambiě nl'anlaga, oma Krajs Jisu;

6 O venl' oku' wěmě olandunlo w'anlaga waodu; atakwě mě *mi ga rakilio* go gombe ŵia.

7 Go mo kě mi aloŵio okambi nl'eroŵi; (mi kamb' ogiligili g'oma wi Krajs, mi nloka du!) onlěnji w'Anlângâ g'onwanja w'ibekelia nl'ogiligili.

8 Sambo mi bela 'nlě, anloŵe wi ga gambinlag' *Anyambiě* mbori edu, arobinlag' agâ minkěřě, egunlu fâ nl'impaga fâ kě.

9 Egâlanli měmo k'anto wi ga zyaměpie nl'ambâra mi re simanla pa, nl'ambiliě nl'oziŵa; aranga nl'asara nli syika yatenlate-nla, ge nl'ado ambia, ge nl'inkěmbâ sinjonl' impolo;

10 Ndo, nl'ijanĵ' ibia, mbârinli yi simanla nl'anto wi mēm' isavinla s'Anyambiě.

11 Oŵanto e ga nlěnge nl'odâ nl'ijâginlo sodu.

12 Ndo mi njivir' oŵanto go něnja, ge go panginl' onloŵe, ndo e ga loanle dâ.

13 Kânde Adam alonge pangio, avila vâvâ azongi Iv.

14 Adam kë e fwemizo, nd'omânto aŵemizio, n'l'aroenliě gw'ipava.

15 Ndo e be sunginlo n'l'ijanl' awanla, jâgâ w'adoanla gw'ibekelia, n'l'itânda nli nkërě, mpâ mo n'l'oziãa.

EWONJO III.

IGAMBA nyinlâ nyi r'ogiligili, inlě, Jâg' om' ajonjunl' ogonlo wi minisě, gamběnlě ajonjunl' evilo eŵia.

2 Sambo minisě e ga loanle ntyěmbâ fâ, onloñe w'omânt' omâri, bala, omâ panginl' oku' wěmě, nli mpanginli mbia, oyogo gor' agěnda, n'l'avonlo mi něnja ;

3 Arang' eyânga, g'omâ mbělěkě, g'ogasyo w'anliva mi ntyânli, ndo e ga loanle nkěngâ, arang' omâ kweze dungu, aranga ntândi y'anliva ;

4 E ga vanginle nag' wěmě mbiambiï, age-diag' awanli ě gw'ijâginlo n'l'oziãa wodu ;

5 (Kânde jâg' om' amie panginle nag' wěmě, ayě kâ bandañinle ŋando y'Anyambiě sě?)

6 Arang' omâ ŋwânla, e vende jonlio n'l'ekale, kë poswa g'ogara wi Setan ;

7 Viaganlo měvâ e ga loanle n'l'in' iŵia gore, mângi wi re wi zye go ŋando, e vende pědio, agoto nle mondo yi Setan.

8 Egâlanli mëmo k'inyongo si ga loanle ziũa, arange n'inlẽm' imbanli, arange yânga, arang' agasyo m'anliva mi ntyânli.

9 Wi ga gote ngwasyi osaon w'iyumbunlo w'ibekelia n'irẽma yinkẽrẽ.

10 Mângi sinlâ kẽ wi go longe kẽnlizõ, kâ wao vanga janj' ogonlo wi nyongo, ja w'adẽngo ntyẽmbâ fâ.

11 Egâlanli mëmo k'anto wi ga loanle ziũa, arange mângi wi bẽrinla, bala, n'abekelio gw'isaon yodu.

12 Inyongo si ga loanl' anloĩme w'oĩmant' omo {mo, kâ wao panginl' awanli ao, n'inago sao mbiambiĩ.

13 Kânde wao wi re janja p'ogonlo wi nyongo mbiambiĩ, wi dẽnginl' ikui aomẽ mbora mbia, n'igand' ivolo gw'ibekelia si re gore Krajs Jisu.

14 Mi tẽndinlâ isaon yinlâ, devinlag' igu-ĩmu 'nlẽ, m'be sunge bia gore wẽ;

15 Ndo ja mi adinga, inlẽ miare nt'are wẽ go janja go nago y'Anyambiẽ, yi re yo nle ƚando y'Anyambiẽ yabâ, inyẽngâ nli ntinla y'ogiligili.

16 Ndo re mëmo pa 'nle, isaon y'iyumbunlo yi ntyango-mbia yi r'impolo;—Anyambiẽ awowunli n'ozyonli, avendio n'Inlinla, ayenlio n'ienjẽl, agambinlio Anlângâ, aũekelio go ntye yinlâ, avandio g'orowa.

EWONJO IV.

INLINLA nyi kamba buku 'nlě, gw'intyugu sinuunla gamběnlě *anlag'* awěwâ w'afal' ibekelia, kâ wao poganlio anlinli mi fwemiza, n'l'iněnja s'abambo,

2 *Ť'*ombia-gwanla w'inoki, wi r'irěmi ao pezyo pa n'l'oŋwanga wimpio;

3 Wi deg' ijombanla, *azombia* go tige nye *ŵ*řě, y'avangio n'l'Anyambiě go bango n'l'akeŵa nle wao wi bekelia, n'l'ami' ogiligili.

4 Kânde ez' edu z'avangio n'l'Anyambiě zi r'eŵia, nla zy'ezâma go biko ja z'abângo n'l'akeŵa.

5 Kânde zi měpio *ŵ'*igamba ny'Anyambiě nli nkâlâ.

6 *Jâm* ajonginli' awarerě *isaon* yinlâ gamběnlě o adoanle minisě mbia yi Jisu Krai, poŋio pa n'l'agamba m'ibekelia n'l'iněnj' ibia si re wě měnla pa.

7 Ndo wal' inkanlo sanywawě nla s'odâsyâ; kâ měnl' ijanjinl' Anyambiě.

8 Kânde ijanja s'okuwa si nyenl' oba oŋwâzâma, ndo ijanjinl' Anyambiě si nyenl' oba g'osao' edu, si re kě n'l'ompanganlo w'eŋěnlâ zatě zinlâ, nla mězâ zi bia.

9 Nyinlâ n'l'igamba nyagiligili, nyo kě nyi re n'l'inyanga nyi bângo n'l'anlaga waodu.

10 Kânde go ntinla yinlâ yo janjo zuě, a-*v*edio kě, kânde azuě *deŵinl'* Anyambiě yabâ

iguñu, ayě yi r'Ozunge w'anlaga waodu, posyo wao wi bekelia.

11 Zambia kâ nlěnj' isaon yinlâ.

12 Om' edu avědi' iwanjâ nyâ, nda loanl' awě orevi wi mângi bekelia, gw'igamba, go ndoanli, gw'itânda, gw'inlinla, gw'ibekelia, go nkěřě.

13 Kao mi abia, loanla gw'itangunla, gw'itevunla, gw'iněnja.

14 Nlak' eza zi mpagaga zi re g'orěm' wâ, z'avenlio wě v'ipâga nl'italia s'agâ m'anlěrà.

15 Vikili' isaon yinlâ, loanla go yo, inlě i-měpi sâ si ga wowunle gore waodu.

16 Vandañinl' oku' wâ nl'iněnji sâ; gângwa nla so; kânde jâm adenda yenlâ gamběnlě o asunginl' oku' wâmě nla wao kě wi jâgâ agambi mâ.

EWONJO V.

AZĚMB' onlěrà ntyěmbâ, ndo gwenlě nkâlâ, ga nte kwenlo ndâ rerě; nl'awanjâ g'awarerě;

2 Anto anlěrà ga singwě; nl'asyesya g'awarerě anto, nli nkěřě yodu.

3 Lub' anto wi tigo, wi re junlo pa rěti.

4 Ndo jâg' oñant' o tigo edu are nl'awanla, ge awa w'awanla, wi ga longe něnga go dende nag' waomě mbia, nla go fwinliz' izambi yao ipa; kânde ndaga yinlâ yi re mbia, yi bango kě g'ozyo w'Anyambie.

5 Ayě o r'omant' o tigo giligili ayunlo, e bekele' Anyambiě, kě doanla gw'ikambinl' *Anyambiě*, nl'inkâlâ ogwěra nl'omanda.

6 Ndo ayě o doanla gw'ambia mi ntye yinlâ, are juwa pa, ge e p'are bâ.

7 Zombi' *anlaga* isaon yinlâ, kâ wao doanla ntyembâ fâ.

8 Ndo jâg' om' edu anlake *mângi* yěmě, posyo egânda zě, gamběnlě adand' ibekelia, ar' ombe kě viaganlo nla yě o re e jivira du.

9 Omant' o tigo arěndo gw'ezango, kao du atoel' agomi m'impuñ' orâgěnlô, o yombag' onlome omo dadie,

10 O re nl'elumi evia go vilo vĩa; ja avomiag' awanla, ja aloanlag' oyogo gor' agěnda, ja ayovunlag' agolo m'iyâmbui, ja anlungunlagi wao w'avegagi gw'azyingo, ja ayanjag' evilo edu evia mbiambiï.

11 Ndo awâng' asyesya mi tigo; kânde ja w'apikilia go pav' agamba mi Krai, gamběnlě w'abele jomba,

12 Kâ wao p'ogara, kânde w'afal' ibekeli idonga.

13 Egombe měmo kě wi něnga go doanl' omosya, ntělarělaga gw'inago; arang' omosya dadie, ndo sěřěngila kě nli pokwě, agamb' isaon yi re wao wi zyě go kamba.

14 Sambo mi bel' inlě, asyesya mi tigo, mi ga yombe, ayanl' awanla, wi ga vanginl' inago, kâ w'av' ilořaloři mbora yi pedia.

15 Kânde vĕnlâ awĕwâ wi re jĕrua pa go songe Setan.

16 Jâg' onloĕme edu g'oĕmanto, o bekelia, are n'anto wi tigo, e ga nlungunle wao, kâ ņando y'arolanlizo iroanlo, ndo yi ga nlungunle wao wi r'anto wi tigo giligili.

17 Anlĕrâ wi panginla miambiũ wi ga vonlo n'inyanga ny'idubo banli, posyo wao wi janja gw'igamba n'inĕnja.

18 Kânde irĕndâ yi bulia 'nlĕ, Agor' o-gwanla wi nyare yi syang' orĕsi; n'ombilo kĕ are n'inyanga ny'ipi sĕ.

19 Avoganli' ozyâzyâ wi kwenl' onlĕrâ, kao du atoenl' iyenl' imbanli ge iraro.

20 Revunla wao wi janj' ibe gw'azyo m'anlaga waodu, kâ aĕmâri tia.

21 Mi sombiâ g'ozyo w'Anyambiĕ, nla Rerĕ Jisu Krai, n'ienjĕl si re pinjo pa, inlĕ venjavenj' agamba minlâ, alonge tenliza o longe jâgâ, kâ alende mpang' we-du nkanlage ndego.

22 Arali' om' edu agâ nĕganĕga, ge diĕa n'ibe singanli. Venjavenj' oku' wâ nkĕrĕ.

23 Ayâng' anlingo *dadie* nyĕnlĕ, ndo wâng' oŋwâ-zâma w'ivĕ, g'oŋwanja w'orĕm' wâ, n'indĕlinli sâ sinyenge.

24 Ibe s'anlag' awewâ si re g'obuĩ, nkĕndi-aga go bosyo gw'ijĕkĕlia; ndo *ibe* s'awĕwâ si songa go nyuma.

25 Egâlanli mĕmo kĕ ijanj' ibia si re g'o-

buĩ ; mēsâ kě si zye nlânâ s'ayâlie jumbunlo.

EWONJO VI.

NTANGO y'anlaga wi re gw'impanga, wi ga vonl' irerě sao n'inyanga ny'olubo wodu, inlě ina ny'Anyambiě n'iněnji sě s'arâwo.

2 Nla wao wi re n'irerě si bekelia, w'avědi' ireri sao, kânde wao n'awarerě ; ndo wi ga râ janjinle wao, kânde wi bekelia arândo, wao kě wi nungunl' evilo eũa. Nlěnj' isaon yinlâ kâ sombia kě.

3 Jâg' om' edu anlěnj' agamb' a mẽnlě ; kâ awâng' agamb' ambia ma Reri azyo Jisu Krais, n'iněnja si re g'isombia s'Anyambiě,

4 Gamběnlě ar' ekale, e mie mpângâ, ndo e tanla g'oņwanja w'ikâtě, n'isungakanla s'agamba, si janle ŋandi, aņoņanlo, irâwo, ipikili' ibe,

5 Impaga sanyawě si doũa n'anlaga wi re fevizo p'igu, awonlio ogiligili, wi tang' inlě ijanjinl' Anyambiě, so oba wi nyenlo. Vangwanla n'onlângâ w'anlaga mēwâ.

6 Ndo ijanjinl' Anyambiě n'oduěřě ta si re n'ob' ompolo ;

7 Kânde azuě bag' ezâma go ntye yinlâ, re mio pa kě mbiambiũ 'nlě, azu' ayâliě toanl' ezâma go be kâgwa zuě ;

8 Ndo vâ re zuě n'inya n'ingâi azuě ga loanli duěřě nla so.

9 Ndo wao wi bele paga, wi poswa gw'isyârio nla go mondo, nla gw'itânginl' ijenge s'odusyâ, si jâgiz' anlaga nkazyâ, alâminlia wao gw'ijiliza nla gw'elongo z'ogonli;

10 Kânde itând' anliva so n'oramba w'ibe sodu; m'ajongunlo n'awewâ, kâ wao pomba avila gw'ibekelia, azyaruma pâkâsâ n'inkazyâ sinyenge.

11 Ndo awě, oma w'Anyambiě, wang' isaon yinlâ, kâ kâmbiz' ogore, isavinl' Anyambiě, ibekelia, itânda, isindinla, okendekende.

12 Nlo' igâv' iŕia ny'ibekelia, got' eměnlâ z'egombe zodu ngwasyi, z'avelio wě, kâ wě mēm' imēm' ibia gw'azyo m'iyenl' ini-enge.

13 Mi sombiâ g'ozyo w'Anyambiě, o doanlize ya yodu bâ, nla g'ozyo wi Krais Jisu, o mēm' imēm' ibia g'ozyo wi Pōntius Paillet,

14 Inlě, venjavenj' awě, ozombio winlâ mpělâ fâ, ntyěmbâ fâ kě kwang' ibowunlia sa Reri azyo Jisu Krais;

15 Si be tuminlio go gombe yěmē n'Ovanginli omo o re savinlo pa, Ayě Oga w'aga, nla Rerě y'irerě,

16 Ayě dadie o re n'ito' ayuwa, ndoanlaga g'ozange wi re w'awonwo n'oma, o re e pa jenlo n'oma nli mâri, ayě kě aye-nlizo n'om' edu; gore yě ga loanl' iduba n'inyanga nyakânlakâ. Aměn.

17 Zambia mângi wi re pagizo pa go ntye yinlâ inlě, w'aloanl' ekale, ge devinl' igumba nyi re ny'alinge iguñu; ndo wi ga levinl' Anyambiě yabâ iguñu, o re zuě pa pe ya yodu yenge go jenliza zuě mbia;

18 Inlě, wi ga yanj' ibia, wi ga vagizo nle vilo vĩa, wi ga loanl' agwande, n'lilunda,

19 Wi ga gekiz' ikui aomě azang' ambia gw'egombe zi bia, go ntinla 'nlě wi ga got' eměnlâ z'egombe zodu ngwasyi.

20 Timothy, venjavenj' igamba ny'ayěginlio wě, rěndi' agamb' ambe manyawě, n'lidega s'imia, si re běto pa yenlâ nokaga,

21 Si měmo n'awěwâ, kâ wao fwema g'o-
nwanja w'ibekelia. Iměpinlo si ga loanle nla wě. Aměn.

EZANGO ZIŤANLI ZI PÂLU GORE

TIMOTHI.

EWONJO I.

PÂLU eroñi zi Jisu Krajs řâ ntândinli Anyambiě, ga nt'ar' ompanganlo w'eñě-nlâ zi re gore Krajs Jisu,

2 Gore Timothi, y'oñwanli am o tândo; iměpinlo, ekěřa n'l'aměnjě avila gor' Anyambiě ya Rerě, n'avila gore Krajs Jisu y'Ovanginli wazyo.

3 Mi p'Anyambiě akeřa, o janjinlo miě, ga nt'alendagi warerě, n'orěma winkěřě, kânde mi jonjinliâ pěkěpěkě gw'inkâlâ sam si kwenlo miě ogwěra n'oñanda;

4 Go pikilia miě antyânli mâ, mi bela polo go jenlâ, inlě mi ga yonlio n'i-geva;

5 Go fâ pikilia miě g'oñwanja w'ibekelia si re s'avândio, si re gore wě, s'alonge doanli g'orěma wi ngwe yi ngi yâ, Lois, nla g'orěma wi ngi yâ kě, Yunis; mi avoro kě'nlě, si doanla g'orěm' wâ kě.

6 Go ntinla yinlâ kě mi jonginlâ go jěgeri' eza zi mpagaga z'Anyambiě zi re nla wě ř'italia s'agâ mam.

7 Kânde Anyambiě e pa zuě inlinla ny'i-

tia, ndo nyi ngulu, nla ny'itânda, nla ny'ogu w'okeli.

8 Sambo ayenl' atakwě ma Reri azyo ntyâ-nli, genlâ miě mbwedi yě; ndo zindinla nla *miě* azyingo g'oŋwanja wi ntyango-mbia ga nt'are ngulu y'Anyambiě,

9 O zunginli zuě, aŋelia zuě nli mbela y'orunda, aranga ga nt'ar' ijanji sazyo, ndo ga nt'ar' ikenja s'orěm' wěmě, n'iměpinlo sě, s'avenlio zuě ŋâ Krai Jisu, ntye yinlâ loŋiago râ;

10 Ndo ŋěnlâ s'amiezio ŋ'ibowunlia s'Ozunge wazyo Jisu Krai, o re jiliza p'ijuwa, awowunli' eñěnlâ, n'ito' awânla ŋâ ntyango-mbia;

11 Go yo kě mi aloŋio okanbi n'eroŋi, n'onlěnji w'Anlângâ.

12 Go ntinla měmo kě yo sindinla miě isaon yinlâ; ndo mi jenle ntyânli; kânde mi avoro yě o bekelio miě; mi amienli kě 'nlě, are nli ngulu yi penjavenj' eza z'avenli miě yě kwanga go ntyugu mě.

13 Mbondinli y'agamb' ambia, m'ayâgio ndâ gore miě, gota yo ngwasyi, gw'ibekelia n'itânda si re gore Krai Jisu;

14 Ez' eŋia mězâ z'avenlio wě mpagaga, venjavenja zo ŋ'Inlinl' iŋia, nyi doanla gw'irěm' azyo.

15 Ovoro 'nlě, waodu wi re go Esia w'a-

gegwi avila gore miě, gore wao nle Faijě-lus nli Hěrmōjěnes.

16 Rerě a ga voginle nago y'Oněsiforus; kânde ayâwizi miě nyângâ sinyenge kâ ayenle ntyogo yam ntyânli;

17 Ndo gw'avegagiě go Roma awuti' miě polo mbutaga, kě děnga miě kě;

18 Rerě e ga vě inlě, e ga lěng' ekěvâ gore Rerě go ntyugu mě; o voro kě mbiambiî isaon imienge y'ayanjinlio ndě miě go Ěfîsus.

EWONJO II.

SAMBO awě, om' wami, yâlare gw'iměpi-nlo si re gore Jisu Krais;

2 Nl'isaon yi rě wě jâgâ pa gore miě v'i-yenl' imienge, yo be po ndâ anlaga wi r'inyanga nyi bekelio, wi be jâlie něj' a-mâri kě.

3 Awě Sambo, zindinle njuke ga sâzyě mbia yi Jisu Krais.

4 Omâ kě' doanle sâzyě, e taganla nl'isaon y'eměnlâ *zinlâ*, inlě e ga rândiě o vî-njiě go doanle sâzyě.

5 Jâg' om' adembianla kě, awonlio koro-wa, kao du adembianla ga nt'ar' ampanga m'olembianlo.

6 Oma kě e ga longe janja, kě vanga bâng' ilonda yi ntyagi yě.

7 Vikili' isaon yi kambo mië, Rerë kě e ga vâ ikotiza gw'isaon yodu,

8 Yonginlia 'nlě, Jisu Krais y'oŋwa wi Devid arongunlio avila gw'ijuwa ga nt'are ntyango yam mbia;

9 Go ntyango-ınbia mē kě mi sindinle njuke kwanga go ntyogo, g'omâ mbe, ndo igamba ny'Anyambië nyi zyele go ntyogo.

10 Yenlâ mi sindinl' isaon yodu g'oŋwanja wi mângi wi re pinjo pa, inlě wi ga lěng' isunginla si re gore Krais Jisu, nli-penda s'egombe zodu.

11 Nyinlâ nl'igamba nyagiligili, inlě, Ja zu' ajuwa nla yě, gamběnlě azu' adoanla nla yě kě;

12 Ja zu' asindinla, gamběnlě azu' apanginla nla yě; ja zu' adandě, gamběnlě adanda zuě kě.

13 Vanganli azu' aŋekelië, e pě doanla nl'inyanga nyi bekelio, ayâlie syalanda.

14 Yonginli' anlaga isaon yinlâ; zombia wao g'ozyo wa Rerë 'nlě, w'anloa g'oŋwanja w'agamba mi r'isyâlâ fâ, gw'ijilize mângi wi jâgâ.

15 Gěnliza go doŋi' oku' wâ nl'itândo gor' Anyambië, ombilo wi re w'ayenle ntyanli, ntenlag' igamba ny'ogiligili gore.

16 Ndo ŋangwanla nl'agamb' ambe manyawě, kânde mi be penda gw'ibe viaganlo;

17 Nl'igambi nyao nyi be nya g'ondângâ,

gore mângi mẽ nle Haiměneus nli Failitus;

18 Wi re fwema pa g'onywanja w'ogiligili, kâ wao bulia 'nlě, Orongunlio w'apiagan-nli, ayiliz' ibekelia s'anlag' awěwâ.

19 Vanga nlânâ izanga ny'Anyambiě nyi kumanla jâlâ, nyi re kě nl'itěnda sinlâ 'nlě, Rerě avoro anlagi wě; nla sinlâ kě 'nlě, Om' edu o mēm' ini nyi Krais, e ga lubue avila gw'ijan' ibe.

20 Ndo go nago mpolo re vago, aranga yi sika yatenlatenla nla yapupu dadie, ndo vago yi rere, nla y'iwonlo kě; yěwâ g'olubo, yěwa kě gw'ipědio.

21 Sambo jâg' om' ajâmbunli' oku' wě avila gw'agamba minlâ, gamběnlě adoanl' evago z'olubo, mēpa pa, evia go janjo nl'omâ niva zo, kekizo pa kě gw'evilo edu evia.

22 Wanga k'itânginla s'awanjâ; kâ kâmbiz' ogore, ibekelia, itânda, nl'aměnjě gore wao wi savinle Rerě nl'irěma yinkěřě.

23 Ndo wal' ikâtě s'edâsyâ nl'itemu, kânde o voro 'nlě, si janl' amōmanlo;

24 Ndo oma wa Rerě e ga rig' ayomanle, ndo e ga loanle nli nkěngâ gor' anlagi waodu, nl'avonlo mi něnja, nl'isindinla,

25 Nějaga nl'okendekende mângi wi noa nl'ogiligili; toazange Anyambiě kâ pa wao ikalua s'orěma go mēm' ogiligili;

26 Kâ wao sunginl' ikui aomě avila go

mondo yi Setan, wao wi re koto pa nle yē mbwedi v̄â ntândinli yē.

EWONJO III.

NDO miagar' igamba nyinlâ 'nlě, gw'i-ntyugu sinuunla be bie gombe y'injuke;

2 Kânde anlaga wi be syarânda arânda k'anliva; wi be bol' ikapa, kâ wao doanl' ekale, arâwa ntâwaga; wi be silinl' izâmbi, aloanl' abâdiě, wi be pav' ampanga,

3 Wi be nlumb' awanli aomě, avav' injeka, wi be bērinla, aloanle mângi wi re w'azindinla, anlag' aṽendi, inlumbisi y'anlag' aṽia,

4 Igândisi, mângi wi r'enyengenyenge, mângi wi r'oposyo, mângi wi tând' ambia m'okuwa viaganlo nl'Anyambiě;

5 Mângi wi pândie savinl' Anyambiě, ndo wi dande ngulu ya so; gegwa awě, avila gor' onlângâ w'anlaga winlâ.

6 Go nkumba yi mângi sinlâ nle wao wi jinginla gw'inago, agot' anto w'iteṁu simbwedi, wi re toanlio p'aroanlo m'ibe, kěndio pa kě nl'anlângâ m'itânginl' amenge;

7 Wi něnga egombe zodu, ndo wi jâlie kinda gw'imia s'ogiligili.

8 Ndo go mpanli y'ayâlinli Jannes nli Jambres ayâlinle Moses, yenlâ kě mângi sinlâ wi jâlinl' ogiligili; anlaga wi re bânla p'igu, feva pa polo g'ozamba w'ibekelia.

9 Ndo w'aviaganle mĕvâ ; kânde edâsyâ zao zi bĕ doanla buĭ gor' anlaga waodu, ga nt'avegag' izao.

10 Ndo o re syuria p'inĕnji sam, ndoanli yam, ikenja, ibekelia , okendekende, itânda, isindinla,

11 Ikâmbizo sam, nl'azyingo mam ; onlângâ w'aĕienlo miĕ go Antiok, go Aikonium, go Listra ; onlângâ w'ikâmbizo w'azindinlo miĕ ; ndo Rerĕ azyunginli miĕ avila go so sodu.

12 Rĕti kĕ waodu wi jivire doanla gw'intyale s'Anyambiĕ g'ozamba wi Krais Jisu, wi be kâmbizo.

13 Ndo anlag' aĕe nl'iremisi wi be penda du mpendaga gw'ibe, aremiz' aĕmâri, avâ temizo kĕ.

14 Ndo awĕ, loanla gw'isaon y'anlĕngo ndâ, ayivira, kânde o mienli oma mĕ o nlĕnjiâ yo ;

15 O voro kĕ 'nlĕ, avila gw'erumbe zâ o mienl' irĕndâ y'orunda, yo re kâ pangâ imia gw'isunginlo v'ibekelia si *bekeliâ* Krais Jisu.

16 Irĕndâ yodu y'avenlio nl'ipunjinla s'Anyambiĕ, yo kĕ yi r'imbia go nĕnja, go tevunla, go mĕpia, go poĕmia g'ogore ;

17 Inlĕ oma w'Anyambiĕ e go loanle keka pa, agekizo kĕ gw'evilo edu eĕvia.

EWONJO IV.

SAMBO mi sombiâ g'ozyo w'Anyambië, n'l'Ovinginli Jisu Kraiss, o be jëkëli' anlaga wabâ nla wao wi re juwa pa, nla gw'ibi sê n'l'inlângâ nyě,

2 Inlě, Gambinl' anlaga igamba, loanla go so n'onongâ gw'egomb' e'via, n'egombe fâ; revunla, zëmba, gwenl' *anlaga* nkâlâ n'isindinl' ida sodu, n'inënja sodu.

3 Kânde egombe zi bia zi re w'ayâg' inënj' ibia; ndo kânde wi re n'aroi mi jowa, wi be kenjinl' ikui ao inlënji ga nt'ar' itânginli sao.

4 Wi be kegunli' aroi mao avila g'ogiligi, kâ wao kegwa gw'inkanlo.

5 Ndo loanl' awě n'okeli gw'isaon yodu, zindinl' injuke, yanj' evilo z'okambi, zuliz' ijanji sâ mbiambi.

6 Kânde mi are jiro pa, egombe z'ogëndâ wam z'asyi'vi.

7 Mi are noa p'igâv' i'via, mi amënliz' olembianlo wam, mi apenjavenj' ibekelia.

8 Avila vënlâ mi penginlo nle korowa y'ogore, yi be po miě nle Rerě, oyëkëli y'ogore, go ntyugu mě; aranga gore miě dadie, ndo gore waodu wi tând' ibi' sê.

9 Gënliza go sunge bia gore miě;

10 Kânde Dimas afali miě, n'arânda ntye yatě yinlâ, agëndaga go Thësalonika;

Krěšěns akěndagi go Galatia, Taitus kě go Dalmatia.

11 Luku dadie are nla miě. Wânge Marke, kâ biaganli; kânde e be nungunla miě gw'evilo zi minisě.

12 Mi atoŕni Tikikus go Ěfisuš.

13 Orogosamba w'arigio miě go Troas gorě Karpusi, go be biâ kâ toanla wo, ni yango kě, ndo 'posyo 'nlě, banda y'inyama.

14 Alěksanděr y'oguŕaguŕa wi nkonga, ayenlizi miě njuke nyenge; Rerě e ga ŕinlizě egâlanli z'ijanji sě;

15 Awě kě, gelima gore yě, kânde anloenli nl'agambi mazyo polo.

16 Gw'alonge kamb' ozyâzyâ wam, pegag' omâ ganli miě, ndo waodu w'awali miě; (y'aranginglo wao!)

17 Ndo Rerě aganli miě, ayâlizi miě, inlě ŕâ miě ikambinla si 'ga gambinlo buku, kâ Anlângâ modu jâgâ; mi azunginlio kě avila g'ogwanla wi njěgâ.

18 Rerě kě e be sunginla miě avila gw'evilo edu eŕe, avenjavenja miě gw'inlângâ nyě ny'orowa; gore yě ga loanl' isuminlia egombe zodu. Aměn.

19 Wogizya miě Priska nl'Akwila, ni nago y'Oněsiforus.

20 Erastus ariganli go Kōrinth; ndo Trofimius ayě rigio miě nl'ijâgâ go Mailitus.

21 Gěnliza go bia egombe z'ifĩ ŕiagaga

râ. Yubulus abogizyá, Pudens, nli Lainus,
nli Klâdia n'awarerě kě waodu *w'abogizyá*.

22 Rerě Jisu Krais e ga loanle n'inlinli
nyâ. Iměpinlo gore wě. Aměn.

¶ Ezango ziřvanli, gore Timothi, o lořio
minisě yi řando yi Mângi wi Efisus,
z'arěndio avila go Roma, gw'ařvagio Pâ-
lu g'ozyo wi Niro nyângâ yimbanli.

EZANGO ZI PĀLU GORE

TAITUS.

EWONJO I.

PĀLU nyongo y'Anyambiě, eroñi zi Jisu Krai, ga nt'ar' ibekelia, si mângi re pinjo pa nl'Anyambiě, nl'iměma s'ogiligili wi re ga nt'are go tândi' Anyambiě ;

2 Gw'iguñu ny'eññlâ z'egombe zodu z'avanganlio nl'Anyambiě yi re y'anlokizi, ntye yinlâ loviago râ ;

3 Ndo awowunl' igambi nyě gw'aluo gombe y'asyiñi v'ikambinla, si re po pa miě ga nt'ar' ozombio w'Anyambiě y'Ozunge wazyo ;

4 Gore Taitus y'oñwanli am wagiligili ga nt'ar' ibekelia si re waodu ta ; iměpinlo, ekěva, nl'añenjě avila gor' Anyambiě ya Rerě, nl'avila gor'Ovinginli Jisu Krai y'Ozunge wazyo.

5 Go ntinla yinlâ yo rigi mi' awě go Kri-ti, inlě vang' isaon y'ariganli gogo mbiambiñ, aloñi' anlěrâ go nkali edu, ga nt'azombi mi' awě ;

6 Om' edu re ntyembâ fâ, onloñe w'oñant' oñari, o re nl'awanla wi bekelia, o

re e pa syâzyo g'onwanja w'intyale simbe ge n'ipava.

7 Kânde minisě e ga loanle ntyěmbâ fâ, ga nyongo y'Anyambiě, ekale fâ, omâ re e sunge benda, o re e jâng' ivě, o r'awola, o re azy' ogasyo w'anliva mi ntyânli;

8 Ndo e ga loanle ndego y'agěnda, omâ tând' ombia, o panginl' oku wěmě, ogore, nkěřě, omâ syazimbia;

9 Nkotage ngwasyi igamba nyagiligili, ga nt'anlěnjo yě, inlě e ga loanle nli ngulu go nuginja nliněnj' ibia, nla go syuria wao wi doŵ' impaga.

10 Kânde r'awenge wi pava, kâ wao kamb' agamba manyawě kě, aremiz' anlaga, posyo nle wao wi re kěro pa;

11 Wi re agwanli mao mi ga nunjo; wi kegunli' inago sarâ, nenjag' isaon yi re y'avěle něnjo go děng' anliva mi ntyânli.

12 Omari gore wao, ovâgisi waomě, are bulia pa nlě, Mângi wi Kriti wao inloki egombe zodu, inyama simbe, ambuñu magera.

13 Atakwě minlâ mi re giligili; go ntinla yinlâ revunla wao mbiambiĩ; inlě wi ga loanle jâlajâla gw'ibekelia;

14 Kâ w'avãandañinl' inkanlo s'Iju, n'isombia s'anlaga wi kegwegegwa avila g'ogiligili.

15 Ya yodu yi re nkěřě gore wao wi re nkěřě, ndo zyel' ezâm' edu nkěřě gore wao

wi re feva pa, kâ w'ayivira; ndo vangaule igu yao n'irěm̃i ao yi re feva pa.

16 Wi bulia 'nlě, azu' avoro Anyambiě; ndo wi dandě n'ijanji sao, wi re biko pa nli sila, wi re k'isyâlâ fâ gw'evilo edu evia.

EWONJO II.

NDO gamb' awě, isaon yi kekanla n'ině-nj' ibia;

2 Inlě, anlěrâ wi ga loanle bala, ziũa, wi ga vanginl' ikui ao, aloanle jâlajâla gw'ibekelia, gw'itânda, gw'isindinla.

3 Egâlanli měmo k'anto wanlěrâ wi ga loanle kekanla pa n'isaon y'orunda go mpanginli, arang' ivěrinli, arang' asyaka w'ivě inyenge; nd'inlěnji y'agamb' ambia;

4 Kâ wao něnj' inyao yao go tând' anloĩme saomě, go tând' awanli aomě;

5 Go doanl' okeli, nkěřě, go bandaĩinl' inago sao, go doanl' aũa, go jâginlo anloĩme saomě, inlě igamba ny'Anyambiě ny'arâwo.

6 Zombi' awanjâ kě 'nlě, wi ga vanginl' ikui ao.

7 Gw'isaon yodu ruminli' oku' wâmě egěnlizo z'ijan' ibia; gw'iněnja wowunli' agamba minkěřě, oziũa, ogore,

8 Agamb' ambia mi re m'ayâlie sěmbo; inlě ayě o sira nsiraga e ga yenlizo ntyânli, kě doanla n'igamb' iũa du fâ nyi kambo ndě nluě.

9 Zombi' inlaga 'nlě, wi ga yâginlo ireri sao, nli tândia wao kě gw'isaon yodu, kâ w'aĩnliz' agamba;

10 W'ayufe, ndo wi ga ruminli' ikui ao go bekeliago mbori edu, kâ wao simanla nli'nenja s'Anyambiě y'Ozunge wazyo gw'isaon yodu.

11 Kânde iměpinlo s'Anyambiě si bag' isunginlo si re bowunlia pa gor' anlaga waodu,

12 Nenjaga zuě 'nlě, azuě ga wal' isilinl' Anyambiě, nli'tânginla si intye yinlâ, kâ zuě doanla n'okeli, nli'ogore, nli'ijâginlo Anyambiě go ntye yatě yinlâ;

13 Mponlag' iguĩmu mě nyi savinlo, nli'ibia s'onjělěnjělě w'Anyombie mpolo, nli'Ozunge wazyo Jisu Krai;

14 O venl' oku' wěmě g'onwanji wazyo go dandunla zuě avila gw'ipava sodu, aměpiz' anlaga w'orěĩna g'oku' wěmě, wi re nli'onongâ w'ijan' ibia.

15 Isaon yinlâ gamba kâ sombia arevunla nli'inyanga nyodu. Alende ndagi edu yi pědio wě nli'oma.

EWONJO III.

YONGINLIAG' anlaga go jâginlo wao wi panginla, nli wao wi re nli'anyanga; go jâginlo igâvěn, nli go doanla kekiza pa gw'evilo edu eĩa;

2 W'avërinl' om' edu, w'aloanl' imbëlëkë, ndo wi ga loanle nkëngâ, ntuminliag' okendekende wodu gor' anlaga waodu.

3 Kânde azu' avegag' iteĩmu nli mâri, mângi wi sila, fwemizo pa, njanjinlag' anlângâ m'itânginla n'l'ambia amenge, ndoanlaga gw'ibe nli ŋandi, biko pa, nli bikanla kě.

4 Ndo gw'awoŋwi nkëngâ n'l'itânda s'Anyambiě y'Ozunge wazyo s'arândiě anlaga,

5 Azunginli zuě, aranga g'oŋwanja w'ijanja s'ogore s'ayanjio zuě, ndo ga nt'ar' ekěvi zëmě, v'ijovunla s'ijanlo ijânla, n'l'ipang' ijânla si pango n'l'Inlinl' i'via,

6 Ny'ayirio ndě zuě inyengemě vâ Jisu Krai y'Ozunge wazyo;

7 Go ntinla 'nlě, azuě po pe mbëm v'iměpinlo sě, azuě ga loanl' irigo y'eměnlâ z'egombe zodu, ga nt'ar' iguĩmu.

8 Igamba nyi re giligili; g'oŋwanja w'isaon yinlâ kě mi belâ bukunla buku inlě, wao w'a'vekeli Anyambiě wi ga vikilie go janj' agamb' ambia. Isoan yinlâ yi r'imbiam, yi re n'l'oba kě gor anlaga.

9 Ndo v'angwanla n'l'ikâtě s'edâsyâ, n'l'agamba m'injanli, n'l'aĩmoĩmanlo, n'l'impaga g'oŋwanja w'ampanga; kânde mi zye n'l'oba, mo kě agamba manyawě.

10 Omâ re n'l'ibekelia iĩmâri, ndo ayě tevunlo pa nyângâ mâri ge mbanli, e ga walo.

11 Kânde o voro 'nlě, ayě o re yenlá, are feva pa, e fwemaŵema, kě p'oku' wěmě ogara.

12 Go be toŵa miě Artimas ge Tikikus gore wě, negize bia gore miě go Niköpolis ; kânde mi akenji go doanla gogo egombe z'ifi,

13 Nlungunle Zinas y'oma w'ampanga, nl'Apölös kě g'ogëndâ wao mbiambiü, inlě w'avěnl' ezâma.

14 Anlagi wazyo kě wi ga nlěnge go janje vilo ŵia, go ya yi re wao isyâlâ, kâ w'aloa-nl' ilonda fâ kě.

15 Waodu wi re nla miě w'abogizyâ. Wogizya miě wao wi re nl'ibekelia wi tânda zuě. Iměpinlo si ga loanle nla nlu' edu. Aměn.

¶ Z'arěndinlio Taitus, o loŵio minisě nonga yi űando yi Mângi wi Kriti, avila go Niköpolis yi Masidonia.

EZANGO ZI PĀLU GORE

F I L I M O N A .

EWONJO I.

PĀLU mbwedi g'oŋwanja wi Krais Jisu, nli Timothi y'oŋwarerě, gore Filimona o tândo, n'l'ombilo nla zuě,

2 Nla gor' Afia o tândo, nla gor' Arkipus yi sâzyě nla zuě, nla go ŋando yi re go nag' wâ ;

3 Iměpinlo si ga loanle nla nluě, n'l'añě-njě avila gor' Anyambiě, n'l'avila gor' O-vanginli Jisu Krais.

4 Mi p'Anyambiě akeũa, njonjinliagâ e-gombe zodu gw'inkâlâ sam,

5 Kânde mi ayâgio g'oŋwanja w'ibekelia si bekeliâ Rerě Jisu, n'l'itânda si tândâ iyâmbui yodu ;

6 *Mi kwenlâ nkâlâ* 'nlě, idiŋi sâ si diŋo ndâ n'l'ibekelia si ga yanje go bag' iměmâ s'ez' eũa edu zi re nla zuě g'ozamba wi Krais.

7 Kânde azu' are n'l'igev' ivolo n'l'ozi-ndio oŋwenge gw'itândi sâ ; kânde irěmâ y'iyâmbui yi re jâwizo pa nle wě, oŋwara.

8 Go ntinla yinlâ, vanga mi are n'l'igand'

ivolo gore Kraiss go sombiâ go dende nt'are kwëkwë,

9 Mi kwenlâ nkâlâ tâ gw'itânda, kânde mië n'l'oma ga Pâlu mbolo, vënlâ kë mbwedi 'g'onwanja wi Jisu Kraiss.

10 Mi kwenlâ nkâlâ g'onwanja w'onwanli am, Onësimus, o yanlio mië go ntyogo yam ;

11 O vegagi nli mâri isyâlâ fâ gore wë, ndo vënlâ ato' isyâlâ gore wë nla mië ta ;

12 O vâ fwinlizo mië ; ndo awë, wângë, inlë ayë n'l'orëmi wamimë.

13 Mi aveli simbië gunlu nla mië, inlë gw'inyangi nyâ e ga râ janjinla mië go ntyogo yinlâ yi ntyango-mbia.

14 Ndo mi jivire dende mpângâ, orëm' wâ w'arânda, inlë nkëngâ yâ y'aloanle mbanngatiago, ndo n'l'orëma.

15 Toezange go ntinla yinlâ kë alubui v'o-
nwa-lingo, inlë e ga wângo nle wë gw'egombe zodu ;

16 Aranga g'onlivi nyënlë, ndo viaganlo n'l'onlivi, g'onwarerë o tândo nle mië mbiambii, ndo posyo nle wë, aranga g'ozynli dadie ndo gore Rerë.

17 Sambo jâm aponla mië ndego, wângë ga miëmë.

18 Jâgâ alendiâ mbe, ge anoanâ ezâma, wela zo gw'ezango zam ;

19 Mië Pâlu, mi are yo tëndâ pa n'l'ogâ

wamimě, m'be pâ ; ndo mi arânde bulinliâ 'nlě, O re miě noana p'oku' wâmě.

20 In, oŋwarera, mi ga yenle mbia gore Rerě g'onwanji wâ. Zindi' orěmi wam gore Rerě.

21 Mi aŋekeli ijâginlo sâ, kâ miě těndinlâ, kânde mi avoro k'inlě, o be denda viaganlo nte kamba miě.

22 Ndo egombe měmo kě gekiza miě nântyě kě, kânde mi deŋinl' iguŋmu 'nlě, miěmě m'be po nluě v'inkâlâ sanli.

23 Eprafasi yimbwedi nla miě g'oŋwanja wi Krajs Jisu,

24 Marka, Aristarka, Dimasi, Luku, imbilo nla miě w'abogizyâ.

25 Iměpinlo sa Reri azyo Jisu Krajs si ga loanle nl'inlinli nyâ. Aměn.

¶ Z'arěndinlio Filimona avila go Roma, aroenzio nl'Oněsimus.

EZANGO ZI PÂLU GORE MÂNGI WI

H I B R U .

EWONJO I.

ANYAMBIË, y'agambagi egomb' elonga nyângâ sinyenge n'imbulinli sinyenge, agamba n'irerë v'ivâgisi,

2 Are nla zuë kamba pa gw'intyugu sinuunla sinlâ vâ Oŋwanli ë, o lovio ndë origo wi ya yodu, vâ yë mëmo kë avangi ntye yinlâ ;

3 Ayë mëmo, o r'onjëlënjëlë w'ivendi nyë n'edidi zi mpanginli yë, o simbia ya yodu kë n'igamba nyi ngulu yë, gw'aluó yë apang' oravinlo w'ibe sazyo n'oku' wëmë, aloanli tu gogâ 'nloñië w'Igonlogonloë gw'igonlo ,

4 Pendaga pa nli ivenda viaganlo n'ienjël, egâlanli z'ayigio ndë in' ivolo viaganlo nla wao.

5 Kânde are bulinlia pa enjël yë nli mâri inlë, Oŋwanli am onloñe nlë wë, nlënlâ winlâ ajanla mi' awë? Mbora nyënlë kë 'nlë, M'be doanla gore yë ga rërë, ayë kë be doanla gore më g'oŋwâ nloñe ?

6 Ndo egomb' ezënlë, gw'ayinginlië Njalië

noñe go ntye e bulia 'nlě; Ienjěl s'Anyambiě sodu si ga lovinlě akátâlâ.

7 G'ojwanja w'iěnjěl kě e bulia 'nlě, E pang' ienjěl sě impunga, n'inyongo sě ibamĩnla s'ogonli;

8 Ndo g'ojwanja w'Ojwâ nloñe, e bulia nlě, Eki zâ, Anyambiě, *zi re* go kânlakâ; nkâgu y'ogore nle nkâgu y'ipanginli sâ.

9 O arând' ogore, aŕik' ibe, go ntinla mě, Anyambiě, Anyambiě yâ are wě sagia pa agali m'igeva viaganlo n'aga nla wě;

10 *Abulio* kě 'nlě, Awě, Rerě, gw'ipakilia o loŕi ntye yinlâ, n'orowa kě n'ijanja s'agâ mâ;

11 Ya yinlâ yi be jila, ndo o be kângwa, yodu kě yi be toe lungu ga ngâi;

12 Ndo o be pura yo ga ngâi, kâ yo kalunlio; ndo awě nlě yě, n'impuñi yâ y'azukizĩ du.

13 Ndo are bulinlia pa enjěl yě nli mârĩ 'nlě, Loa' tu, wě, g'ogâ wam onloñiě, kao mi adoŕi' iloŕaloŕi yâ iyarĩnlo ny'agolo inâ?

14 Sodu ga anlinla mi janjinla, toñio pa gw'ijanja g'ozamba wi mângi wi re go jig' isunginlo?

EWONJO II.

GO ntinla yinlâ azuě ga vikili' isaon y'ayâgio zuě mbiambiĩ, azuě vende peria yo gw'egombe edu.

2 Kânde jâg' igamba ny'agambio n'l'ienjël ny'aroenli jâla, n'ipavi edu n'isila sodu s'awâng' ipa sarëti;

3 Gambënľě azu' afanga sě, jâgâ zu' abik' isunginla sipolo sinlâ; s'avakili kambo nle Rerě, kâ so doanlizo gore zuě nle wao w'ayâgio;

4 Anyambiě kě arakili mpâ mo nla wao nli lingilio n'isaon y'imamo, n'anlângâ mi lemba amenge, n'idaŵio s'Inlinl' iŵia, ga nt'vegagi ntândinli yě.

5 Kânde e fela go ngulu y'ienjël ntye yi kambo zuě ye re go bia.

6 Ndo oma go mbora atakil' inľě, Om' ezande, o re wě kâ jonginliě; ge oŵwa w'oma, o re wě kâ balě?

7 O re yě syonlia pa kwě n'l'ienjël; o re yě bonlia pe korowa y'ivenda n'olubo; o re yě doŵia pa go panginl' ijanja s'agâ mâ;

8 O re ya yodu fela pa g'odolongo w'intyozyo sě. Sambo gw'aweliě ya yodu go ngulu yě, e tig' ezâm' edu zi re zi zye go ngulu yě. Ndo ŵěnlâ azuě pa jenla ya yodu felo pa go ngulu yě;

9 Ndo azuě jenle Jisu, o zyonlio kwě n'l'ienjël, g'oŵwanja w'isindinl' ijuwa, bonlio pe korowa y'ivenda n'olubo; yenlâ ŵ'iměpinlo s'Anyambiě alemb' ijuwa g'ozamba w'om' edu.

10 Kânde aroenli kwëkwë vâ yě, o vanginginlio yâma yodu, o vangi kë yâma yodu, go pandi' ovenlisi w'isunginli sao gw'ivenda n'olubo v'azyingo, gw'aluó yě abag' awanl' awenge gw'eměnlâ n'isunginlo.

11 Kânde ayě o tavinl' ibe nla wao wi re n'ibe sao tavinlo pa, waodu wi pila gor' omâri; g'onwanja wi ndaga mẽ e jenle ntyânli go fwelia wao 'nlě, awarerě;

12 Go buliě 'nlě, M'be takil' awareri am ini nyâ, go gare yi nando be jumbinla mi' awě.

13 Go mbora nyěnlě, M'be bekeliě; nli mbora nyěnlě, Vonla miě, n'awanla w'avenlio miě n'Anyambiě.

14 Sambo kânde awanla w'avegagi n'ozyonli nli ntyinla, ayěmě kë avegagi nla yo egâlanli mẽmo, inlě vâ ijuwa e ga yiliz' omâ re nli ngulu y'ijuwa, ayě nle Setan;

15 Kě sunginla wao, w'arugio go mẽnlâ yao yodu v'itia s'ijuwa.

16 Kânde rěti e nungunla du ienjěl, ndo e nungunl' awanla wi Ebreham.

17 Yenlâ aroenli kwëkwë vâ yě go pango egâlanli g'awareri yě g'osao' edu, go ntinla 'nlě, e ga loanle minisě mpolo yinkěngâ nla yagiligili gw'isaon yi re g'ozamba w'Anyambiě go pang' oravinlo g'onwanja w'ipava s'anlaga.

18 Kânde azindinli, gw'azyârio yě, yenlâ are nli ngulu yi nungunla wao wi syârio.

EWONJO III.

GO ndaga yinlâ, awarera iyâmbui, iwâ-
ngisi yi mbela y'orowa, vikilianl' ero-
mî nli minisě mpolo y'iměmi sazyo, inlě
Krais Jisu ;

2 O vegag' ogiligili gore yě o loviě, ga nt'a-
vegagi Mosěs go nag' wě yodu.

3 Kânde ayě ayenlio nl'iyanga ny'idubo
viaganlo nli Mosěs, kânde aye o nlogi nago
are nl'olubo viaganlo nli nago ;

4 (Kânde nag' wedu yi nogo nl'oma ;
ndo ayě o nlogi yâma yodu nl'Anyam-
biě.)

5 Mosěs kě avegag' ogiligili go nag' wě
yodu ga nyongo, gw'atakwě m'oŋwanja w'i-
saon y'aroenli go kambo ;

6 Ndo Krais, g'oŋwâ nloñe, ewonjo zi nag'
wěmě ; nago mě yi re yo nle zuě, jâgâ zu'
akot' iganda nl'ikapa s'iguŋu ngwasi kwa-
nga go ntyai.

7 Yenlâ ga nte bul' Inlinl' iŋia, Nlěnlâ wi-
nlâ ja nlu' ajivira jâg' inyoi nyě,

8 Ayâlizanl' irěmî anli, ga gw'ibendia, go
ntyugu y'idemba g'oroŋe ;

9 Gw'alembio miě nl'ireri sanli ; nl'agě-
nliza wao miě, nl'ayenl' ijanji sam agoŋi
m'impuŋ' anlai ;

10 Go ndaga mě mi aŋendinli mângi
mēsâ, nl'awuli miě 'nlě, wi fwemaŋema e-

gombe zodu gw'irěmi ao; wao kě w'amie intyale sam.

11 Yenlâ mi arang' orango gw'egunlu zam; inlě w'ayinginle gw'ijâwi sam.

12 Vandañinlanli, awarera, vende doanl' oma gore nluě n'orěm' ombe, wi to' ayivira, kě dubua avila gor' Anyambiě yabâ.

13 Ndo revuanlanli ntyug' wedu, vâ p'ar' oñanda; vende jâlizo oma gore nluě n'i-temiza s'ipava.

14 Kânde jâgâ zu' akot' ipakilia s'ibekelia sazyo ngwasyi kwanga go ntyai, gambě azu' [ato' iwângisi yi Krai;

15 Go bulio 'nlě, Nlěnlâ winlâ jâgâ nlu' ajivira jâgâ inyoi nyě, ayâlizanl' irěmi a-nli ga gw'ibendia.

16 Kânde awewâ, gw'aluwo wao w'ajâgio w'añendizě, ndo aranga waodu w'añienli avila go Ijpt vâ Mosěs.

17 Ndo wamande w'añendinlio ndě agomi m'impuñ' anlai? ga wao w'avavi, kâ be-nde yao poswa g'orove?

18 Wamande kě w'aranginlio ndě orango 'nlě, w'ayinginle gw'ijâwi sě, kao wao w'a-roenli wi jivira?

19 Sambo azuě jenl' inlě, w'ayâlie jingi-n'la g'onwanja w'ito' ayiviri sao.

EWONJO IV.

SAMBO azuě ga rienl' inlě, ompanganlo tiginlo pa zuě go jinginla gw'ijâwi sě, vende doanl' oma gore nluě o jenlo 'nlě, apěnla.

2 Kânde azu' aduo azu' akambinlo ntyango-mbia buěbuě ga wao; ndo igamba ny'igende nyi denda wao mpângâ du mbia, kânde nyi duo ny'abindo n'ibekelia si mângi w'ayâgio nyo.

3 Kânde azuě, y'aŵekeli, azue jinginla gw'ijâwa; ga nt'awuliě 'nlě, Ga nt'arangi miě orango gw'egunlu zam; w'ayinginle gw'ijâwi sam; vanga nlânlâ vilo y'aluó y'amanla avila gw'idoŵio si ntye.

4 Kânde agambi g'onwanja wi ntyugu y'orâgěno go mbora 'nlě, Anyambiě ayâwi go ntyugu y'orâgěno go vilo yě yodu;

5 Nyângâ nyěnlě go *mbora* yinlâ kě inlě, W'ayinginle gw'ijâwi sam.

6 Sambo kânde atiganl' inlě, awěwâ wi ga yinginli go so ndo wao, w'alonge bienlo nli ntyango-mbia, wi jinginla ŵ'ito' ayivira,

7 Nyângâ nyěnlě go kambě ŵâ Devid oling' ola viaganlo, e dingilie ntyugu, nlěnlâ; ga nt'are bulio pa 'nlě, Nlěnlâ, ja nlu' ajivira jâgâ inyoi nyě, ayâlizanl' irěmi anli.

8 Kânde kânle Jâsyua avenli wao ijâwa,

gavánlâ e ta kamba g'oŋwanja wi *ntyugu* nyěnlě viaganlo měvâ.

9 Sambo mângi w'Anyambiě w'atiginlo si-jâwa.

10 Kânde ayě o re jinginla pa gw'ijâwi sě, ayě měmo kě ayâwi go vilo yě, ga nt'alendi Anyambiě go vilo yěmě.

11 Sambo azuě ga gěnlize go jinginla gw'ijâwa mēsâ; vende jiliz' oma go mpanli měmo v'ito' ayivira.

12 Kânde mbulinli y'Anyambiě yi re bâ, yi re kě nli ngulu, tuatua viaganlo nl'okwara w'intyai mbanli, ntumage kwanga gw'ikera s'ěměnlâ nl'inlinla, ni'intyângakainlo nl'ityâmbě, ayě kě e kotiz' ipikilia nl'ikenja s'orěma.

13 Zyel' ezâma kě jumbunlo pa g'ozyo wě, ndo yâma yodu yi re tele, nungunlo pa kě zange gw'antyâ m'oma mě o be bambia zuě ntango.

14 Sambo kânde azu' are nli minisě mpolomě, o re piaganla p'irowa, inlě Jisu y'Oŋwa w'Anyambiě, azuě ga got' iměmi sazyo ngwasyi.

15 Kânde azu' azye nli minisě, o re azye nli ngulu yi koto nl'aŋandi mazyo nl'iděli sazyo, ndo azyârio go ndagi edu buěbuě ga zuě, ndo e janje mbe.

16 Sambo azuě ga viage nl'iganda gw'eka z'iměpinlo, inlě azuě ga wâng' ekěva, alěng'

iněpinlo go rungunla gw'egombe zi belo nla so.

EWONJO V.

KÂNDE minisě mpolo edu, pinjo pa a-
vila gor' anlaga, e dovio g'ozamba w'a-
nłaga g'oņwanja w'isaon y'Anyambiě, inlě
e ga yir' inya nli ntyinla g'oņwanja w'ibe.

2 Ayě kâ jâlie poginl' anłaga wi to' amia,
nla wi fwemaṽema; kânde ayěmě are ko-
mbinlo pa n'iděla.

3 G'oņwanja w'igamba nyinlâ kě, are nli-
syâlâ nyi jire ntyinla g'oņwanja w'ibe, g'o-
zambi wěmě egâlanli ga g'ozamba w'a-
nłaga.

4 Zyel' oma kě o bâng' inyanga nyinlâ
g'oku' wěmě, ndo e fwelio nli'Anyambiě, ga
nt'aṽelio Aron kě.

5 Egâlanli měmo kě Krais e pendi' oku'
wemě go toe minisě mpolo, ndo ayě o wu-
linliě inlě, Oņwanli am onloṽe nle wě, nlē-
nlâ winlâ ajanla mi' awě, *avendiě*;

6 Ga nte buliě go mbora nyěnlě 'nlě,
Awě nle minisě yapěkěpěkě mpanginli ga
Mělkizeděk.

7 Ayě kě gw'intyugu s'ozyonli wě,—gw'a-
luo yě akambinli agwenlě inkâlâ o re nli
ngulu yi sunginlě avila gw'ijuwa, n'ogo-
zyi ompolo nli'antyânli, nli'ayâganlio yě g'o-
ņwanja wi ndaga y'arienlio ndě.

8 Vanganle avegag' Oŋwanla, anlěng' ijăginlo n'isaon y'azindinlo ndě.

9 Gw'aluo yě apendio, aroenl' ovanginli w'isunginlo s'akânlakâ gore waodu wi jăginlo yě,

10 Avelio kě n'Anyambiě minisě mpolo, mpanginli ga Mělkizeděk.

11 G'oŋwanja w'oma mě azu' are n'igamb' inyenge nyi bulia n'iyâli go běngunlo, kânde anlu' atoenli dira gw'ijăgâ.

12 Kânde gw'aduo nluě anlu' arâ doanl' inlěnji *g'olingo w'anlěngio nluě*, anluě bel' oma fâ něnja nluě nt'ar' isaon ilonga y'agamba m'Anyambiě; anlu' atoenli *ga* wao wi bel' ambělingo, arang' iny' ijâli,

13 Kânde om' edu o jăng' ambělingo ar' oteŋu gw' iněnja s'ogore; kânde ayě ekě-ikěi.

14 Ndo iny' ijâli si nivo n'anlaganlagiě, wao wi re n'impivinli sao měnla pa v'ijanja go kotize mbia nli mbe.

EWONJO VI.

YENLĀ azuě ga rig' ipakilia s'iněnja si Krajs, kâ zuě kěnda go bosyo gw'iměnliza; azuě ga rig' avâ dovi' izanga g'oŋwanja w'ikalua s'orěma avila gw'ijanja si bag' ijuwa, g'oŋwanja w'ibekelia s'Anyambiě,

2 G'oŋwanja w'iněnja s'ibaptaiza, italia

s'agâ, orongunlio wi bende, n'ijëkëlia s'a-kânlakâ.

3 Yinlâ kë yo be denda zuë, jâg' Anyambië ajivira.

4 Kânde aloanizĩ, 'nlë, wao, wi re jenzizo pa nli mâri, wi re demba p'eza zi mpagaga z'orowa, wi re banga p'Inlinl' iũa,

5 Wi re demba p'igamb' iũa ny'Anyambië, n'ingulu si ntye yi bia,

6 Kâ wao poswa kë avila gw'aganba minlâ, aloanlizĩ 'nlë wao kâ fâ pango awânla gw'ikalua s'orëma. Kânde g'ozambi wao w'avâ banli Oņwanla w'Anyambië go krâsi, ayenlizë ntyânli g'obuĩ.

7 Kânde ntye, yi jâng' iningo si biaũaga go yo, ayanl' owângâ ombia gore wao wi janja yo, yi bâng' ozavinlo gor' Anyambië ;

8 Ndo mëyâ yi janl' arënde n'ifalifa, yi r'isyâlâ fâ, yi re kë piërë n'ozavo ; nli ntyai ya yo nle go pezyo.

9 Ndo, mângi wi tândo, vanganle azu' akamba yenlâ, azuë ponl' isaon imbia viaganlo g'oņwanji wanli, isaon yi re jongo pa ta n'isunginlo ;

10 Kânde Anyambië azy' ombe go deũanl' evilo zanli n'ijanja si pila gw'itânda, s'aruminlio nluë g'oņwanja w'ini nyë, gw'ayanjinli nluë iyâmbui, nla pë janjinla nluë wao kë.

11 Azuë bela kë 'nlë, om' edu gore nluë e

ga ruminli' onongâ mĕmo, gw'ijonlia s'igu-
mũ kwanga go ntyai ;

12 Inlĕ aloanlanli agera, ndo vĕranli wao
w'ayig' impanganlo v'ibekelia nl'isindinl' i-
loanlo.

13 Kânde gw'avanganli Anyambiĕ avanga-
nla nla Ebreham, ayâlie tang' orango w'omâ
mpolo viaganlo *nl'ayĕmĕ*, yenlâ arangiĕ oku'
wemĕ orango,

14 Inlĕ, Rĕti m'be savinlâ savinlaga, m'be
bunlizâ mbunliaga.

15 Yenlâ gw'aluo yĕ asindinli, alĕng' o-
mpanganlo.

16 Kânde rĕti anlaga wi tang' eza zi re
posyo *nla wao* orango, nl'oranga wi doanliza,
wo nle ntyai yi mpagi edu yi re nla wao.

17 G'onwanja w'igamba nyinlâ, Anyambiĕ,
kânde aveli tuninli' irigo y'ompanganlo mbi-
ambĭ viaganlomĕ aruminlia wao mondâ yĕ
yi re y'agaluizĭ, aloaniz' orango ntyâ *yĕ
ntyâ wao* ;

18 Go ntinla 'nlĕ, v'isaon imbanli yi re y'a-
galuizĭ, go yo kĕ Anyambiĕ ayâlie noke, a-
zuĕ ga loanle nl'ozindi' oyâli, azuĕ y'awang
go syâmbunla, agote ngwasyi iguũ ny'alo-
vinlo zuĕ.

19 Iguũ mĕ nyi re nla zuĕ ga nyilu
y'inlinla yi re y'azyauizĭ, yi re kĕ jâla, yo
mĕmo kĕ yi jinjinla bâli go mbora yagare
y'onlamb' ozyambi.

20 Mbora y'ajinginli Jisu y'igende g'oŋwaji wazyo, o re toa pe minise mpolo y'apëkë-pëkë mpanganli ga Mëlkizedëk.

EWONJO VII.

KÂNDE Mëlkizedëk winlâ, y'oga wi Selëm, minisë y'Anyambië y'igonlomë, o latanli n'Ebreham, gw'aluo yë e fwinlia avila gw'ijiliza s'aga, azavinlë;

2 O venlio nle Ebreham kë eyare z'igomi zi ya yodu; *ini nyë* nyi donge bëngunlo 'nlë, oga w'ogore, avila vâvâ kë oga wi Selëm (mi pivia 'nlë, oga w'amënjë);

3 O re rerë fâ, ngwe fâ, njanli fâ, o re azye n'ipakilia s'intyugu, ge ntyai y'emë-nlâ; ndo are pango p'egâlanli z'Oŋwa w'Anyambië,—e doanle minisë go kânlakâ.

4 Ndo viviarenli mpendinli y'oma winlâ, o venlio nle rerë nonga Ebreham av' eyare z'igomi z'imanlo!

5 N'awanla wi Livai kë, wi bâng' ogonlo wi minisë, wi re n'ozombio go bânginl'anlaga yare y'agomi ga nt'ar' ivanga, inlë go bânginl' awareri aomë, vanganle w'akâ-gwa g'ona wi Ebreham;

6 Ndo ayë, o re njanli yë yi tango gore wao, awânginli Ebreham eyare z'igomi, kë savinlë kë, o vegagi n'impanganlo.

7 Ndo mpaga du fâ oŋwango e savinlo n'ompolo.

8 Věnlâ k'anlaga wi juwa, wi bânge yare y'agomi; ndo vâvâ ayě bânge yo, o takilio 'nlě, e doanla.

9 Viaganlo mēvâ kě, vanganle Livai, o bânge yare y'agomi, Livai ayēmě (mi ga wul' igamba,) awânginlio yare y'agomi vâ Ebreham.

10 Kânde Livai avegagi g'ona wa reri yě, gw'alatanliě nli Mělkiseděk.

11 Kânle oravinlo w'ibe w'aroenli v'ogonlo w'iminisě s'awa wi Livai, (kânde anlaga w'avenli' ampanga mpâ mo nli ntyale yinlâ,) gavânlâ isyâlâ ande nyěnlě 'nlě, ga nlângwe minisě nyěnlě mpanginli ga Mělkiseděk, kâ avelio go mpanginli yi Aron?

12 Sambo jâgâ ogonlo w'iminisě w'apengakanlo, ivanga kě nyi ga vengakanlo.

13 Kânde ayě o kambo isaon yinlâ, ayě oṅwa wi mbuṽe nyěnlě, yi re yi zye nl'omâ yanji go âltar.

14 Kânde re mio pa mbiambiĩ 'nlě, Reri azyo ayanlio go mbuṽe yi Juda; ndo mbuṽe mě Mosēs e kamba yo du g'oṅwanja w'ogonlo wi minisě.

15 Ndo re mio pa viaganlo; kânde anlângwi minisě nyěnlě go mpanginli yi Mělkiseděk,

16 O re e pango ga nt'ar ivanga ny'ozombio w'ozyonli, ndo ga nt'ar' inyanga ny'eṁěnlâ zakânlakâ.

17 Kânde *irëndâ* yi takilia 'nlě, Awě nle minisě yapěkěpěkě, mpanginli ga Mělkiseděk.

18 Kânde r'itombo s'ivang' ilonga, kânde ny'aroenli dēladēla n'isyâlâ fâ ;

19 (Kânde ivanga nyi mēnliz' imēpia s'e-zâma,) ndo iguĩmu iŕiawkwě nyi re jinginla pa, vâ nyo kě syusya zuě piērē n'Anyambiē.

20 Ndo kânde Jisu e toa du minisě orango fâ ;

21 (Kânde iminisě mēsâ s'aroenli yenlâ orango fâ, ndo yinlâ n'orango, vâ yě o wulinliě 'nlě, Jehovah are tanga p'orango, anlige du nkondĩ, Inlě, Awě minisě yapěkěpěkě mpanginli yi Mělkiseděk.)

22 Yenlâ n'orango onlângâ mēwâ aroenli Jisu punu yi njeka mbia viaganlo.

23 Mângi mēsâ kě w'aroenl' iminisě sinyenge, kânde w'alegio dinga n'ijuwa ;

24 Ndo oma winlâ, kânde e doe' pěkěpěkě, are n'ogonlo wi minisě wi re w'agaluizi.

25 Yenlâ kě are nli ngulu yi sunginla go kânlakâ wao wi bia gor' Anyambiē vâ yě, kânde e doanla egombe zodu go kanla wao.

26 Kânde minisě mpolo y'onlângâ winlâ, yi r'isyâlâ gore zuě, minisě yi re nkērě, ibě fâ, bangwanla pa n'anlag' aŕe, pandio pa gw'igonlo viaganlo n'orowa,

27 O re azye nl'isyâlâ (g'iminisě simpolo iĩmâri) go jire ntyinla ntyug' wedu, gw'a-longa g'oŋwanja w'ibe sěmě, nl'avila vâvâ g'oŋwanja w'ibe s'anlaga; kânde alendi ndaga yinlâ nyângâ mâri v'egombe zodu, gw'ayiriě oku' wěmě.

28 Kânde ivanga nyi dovi' anlaga wi re nli nfevinli, iminisě simpolo; ndo igamba ny'orango w'azong' ivanga, nyo dovi' Oŋwanla minisě mpolo, o re pandio pa gw'ive-nda nl'iduba gw'egombe zodu.

EWONJO VIII.

GW'ISAON y'akambo vĕnlâ ompolo nle winlâ 'nlě, Azu' are nli minisě mpolo y'onlângâ winlâ, o re doanla pa tu g'ogâ 'nloĩiě w'eka z'Igonligonloě g'orowa,

2 Minisě yi nago y'orunda, nli nago y'akuku yagiligili, y'alovio nl'Anyambiě, aranga nl'oma.

3 Kânde minisě mpolo edu e dovio go jire ntyinla nl'inya; yenlâ abelo kě 'nlě, oma winlâ kě e ga loanle nl'ezâma zi be jiro ndě.

4 Aroe 'nlě, arě go ntye, gavâ aloanlizi minisě, kânde r'iminsě si jire yâma egâlanli z'ivanga;

5 (Wao mĕmo wi janja go nago y'orunda yi r'edidi nl'iviri nyi nago y'orowa, ga nt'awulinlio Mosĕs nl'Anyambiě gw'alukiě

go noge nago y'akuku; kânde awul' inlě, Vandañinla kâ panga yâma yodu g'elingilio z'arevio wě go nomba;)

6 Ndo vñnlâ are dënga p'evilo eñiakwě, kânde ayě nl'oñâñi wi njeka mbiakwě, yi re jeko pa gw'impanganlo imbiakwě.

7 Kânde aroe 'nlě njeka nonga y'aloanli ntyěmbâ fâ, gavânlâ awuto mbora yi njeka yimbanli.

8 Ndo azěmbi yo ntyěmbâ, awulinlia wao 'nlě, Vonlanli intyugu si bia, bulia Rerě, si be jekanlo miě njeka nyânla nli nago yi Isreël nli nago yi Juda;

9 Aranga ga nt'avegagi njeka y'ayekanli miě nl'ireri sao, go ntyugu y'awângi miě wao nl'agâ go kâgunlia wao avila go ntye yi Ijipt; kânde wi kângwa du go njeki yam, kâ mi anlaka wao, bulie Jehovah,

10 Kânde yinlâ nle njeka yi be jekanlo miě nli nago yi Isreël; ntyugu mēsâ ñia, bulie Jihovah, Inlě m'be fel' ampangi mam gw'igu yao, arěnda mo gw'irěñi ao, m'be doanl' Anyambiě yao kě, kâ wao doanl' anlagi wam;

11 Wi be nñnj' om' edu oma w'inlângâ nla yě, nl'om' edu oñwângiě, inlě, Miagare Anyambiě; kânde waodu wi be mia miě, avil' oñwango gore wao agěnda gor' ompolo gore wao.

12 Kânde m'be poginl' ibe sao, nl'ifwemi

sao n'l'ipavi sao mi ayonginlie so nyěnlě du.

13 Go bulie 'nlě, Njeka nyânla, e pange njeka nonga nungu; ndo eza zi to' elungu alombinla zi re piěřě n'l'imana.

EWONJO IX.

RĚTI kě *njeka* nonga y'vegagi n'l'iso-
mbio g'oŋwanja wi njanjinli, nli nago
y'orunda kě yi ntye yinlâ.

2 Kânde nago y'ikuku nonga y'anlogio,
y'aveliago 'nlě, Irunda, go yo avegag' oŋwa-
nga w'ijo, nli tavuru, n'l'amonga mi mpě-
mba mi dořio;

3 Nla viaganlo olamb' ozyambi wimbanli
gamběnlě yo nago y'ikuku, y'aveliago nlě,
Irunda y'Irunda;

4 Y'vegagi n'evago zi syika yatenlatanla
z'aka mi nkango, n'egara zi njeka pugo pa
mbori edu nli syika yatenlatenla, go zo a-
vegag' ikopa nyi syika yatenlatenla ny'ave-
gagi nli Mana, nli nkâgu yi Aron kě y'a-
vei irondo, n'ado mi njeka;

5 Gw'igonlo nya zo avegag' Ikërubim s'o-
njělěnjělě s'aliřinl' iravinlo; ndo mi arâ-
nde kamba polo řěnlâ g'oŋwanja wi ya
yinlâ.

6 Ndo gw'aluo ya yinlâ y'akekizio, imi-
nisě s'ayinginli pěkěpěkě go nântye nonga
go dend' intyale s'isavinl' Anyambiě.

7 Ndo go nântye yimbanli minisě mpolo

dadie ayinginlagi nyângâ mâri g'ompuña, aranga ntyinla fâ y'ayirio ndě g'oŋwanja w'oku' wěmě, nla g'oŋwanja w'ipava s'anlaga;

8 Yenlâ Inlin' iŋia ny'amiez' igamba nyinlâ 'nlě, mpânlâ y'Orundorundiě yi duo y'atoenli zange, gw'aluo nago nonga y'ikuku yi p'are.

9 Nago mě yi re toa p'egâlanli kwanga gw'egombe zatě zinlâ, olingo mě ya yi ponli ytyinla y'ayiriago, yi re y'ayâlie mēpi'oma mě, o dend' intyale mēsânlâ, orēmā,

10 Si re doŋio pâ, (nkândâ mo nl'inya nl'ijânga nl'anlângâ m'ijovunla, intyale s'ozyonli,) kwanga gw'egombe z'ikumanlia dadie.

11 Ndo Krais are bia pa, minisě mpolo y'isaon imbia yi bia, nl'aviaganliě go nago y'ikuku mpolokwě nli mbiakwě, yi re yi pango nl'agâ, (inlě aranga yi ntye yinlâ,)

12 Aranga nli ntyinla y'imbonli nl'inyare, ndo nli ntyinli yěmě ayinginli go nago y'orunda nyângâ mâri ŵ'egombe zodu, kě dēng' olandunlo wakânlakâ.

13 Kânde vondo ntyinla y'inyar' inloñe nl'imbonli, nl'ombu w'izyali nyi nyare, mēzo pa gore wao wi re wi zye pupu, yi mēpia gw'ijâmbunlio s'ozyonli;

14 Kâ poro ntyinla yi Krais, o yir' oku' wěmě, ŵ'Inlinla nyakânlakâ, mpělâ fâ gor'Anyambiě, yi be jâmbunli' irēmī anli avi-

la go vilo yi bag' ijuwa, go janjinl' Anyambië yabâ!

15 Go ntinla yinlâ kë ayë n'ovâvi wi njeka nyânla, inlë, gw'aroenl' ijuwi së go tavinl' ipava s'avavio go njeka nonga, wao wi re fwelio pa, wi ga wâng' ompanganlo w'ijiga s'egombe zodu.

16 Kânde mbora yi r'ezango, zi tiginl' irigo, inyanga, ijuwa s'omâ vangi zo si ga longe jâganlo.

17 Kânde ezango zi tiginl' irigo zi r'inyanga go be duo anlaga w'ajuwi; azya nlâ-nlâ zi zy'inyanga du vâ p'ar' anlaga bâ.

18 Egâlanli mëmo kë njeka nonga yi jekanlo du ntyinla fâ.

19 Kânde gw'aluozombio edu w'atakilio anlaga nle Mosës ga nt'ar' ivanga, awângi ntyinla y'inyare nlimbonli, ta nlanlingo nlimia y'adâmbë yatenlatenla nli hisöp, kë meza yo ezango më nlanlaga waodu,

20 Awulia 'nlë, Yinlâ nle ntyinla yi njeka y'azombio nluë n'Anyambië.

21 Egâlanli mëmo kë amëzi nago y'iku, nli vago yodu yi nago.

22 Rëti kë ga nt'ar' ivanga, baraba nli ya yodu yi jâmbunlio nle ntyinla, nli ntyinla fâ yi jiro zyel' inyezo s'ibe.

23 Yenlâ kë, kânde r'isyâlâ 'nlë, yâma yi regâlanli ga ya y'orowa, yi ga yâmbunlio n'intyale sinlâ, ya y'orowa yomë yi ga yâ-

mbunlio nle ya yi jiro v̄ia viaganlo nla yinlâ.

24 Kânde Krai e jingila go nago y'O-runda y'avangio n'agâ m'anlaga, yi r'egâ-lanli ga nago y'Orunda yagiligili, ndo ayi-ninginli g'orowa womě, v̄ěnlâ go bowunlia g'ozyo w'Anyambiě gw'anyangi mazyo.

25 Arang' inlě e ga yirayir' oku' wě ga nte jingile minisě mpolo ayinginla go nago y'orunda ompuñi edu nli ntyinla yinganli ;

26 (Aroe' yenlâ, gavânlâ ajuwi nyângâ sinyenge ntye yinlâ ga pango ;) ndo v̄ěnlâ gw'isula si gombe awowunli nyângâ mâri v̄'egombe zodu go tomb' orevunlo w'ipava v̄'ijira s'oku' wěmě.

27 Ndo ga nt'are atevo anlaga 'nlě, wi ga yuwe nyângâ mâri, n'avila v̄âv̄â ato' ijě-kělia ;

28 Yenlâ kě Krai, gw'aluo ye ajir' oku' wěmě nyângâ mâri v̄'egombe zodu go ta-v̄inl' ibe s'anlag' awenge, e be fâ bowunlia nyângâ yimbanli, ezâma fâ zi jiro g'onwanja w'ibe, go sunginla wao wi penginlě.

EWONJO X.

NDO ivanga nyi rě n'iviri nyi yâma v̄ia yi re go bia, arang' egâlanli mě zi yâma ; yenlâ ny'ayâlie mēpia wao wi bia go savinla, v̄'ijira s'ompuñi edu si jiro wao pěkěpěkě ;

2 Azya nlânâ s'arigizî jiro. Kânde mângi wi savinla, jâmbunlio pa nyângâ mâri v'egombe zodu, w'azyâkâlio irěmi ao nyěnlě g'oŋwanja w'ibe.

3 Ndo gw'ijira sinlâ si jirago, r'ijonginlia s'oŋwanja w'ibe ompuŋi edu;

4 Kânde aloanliz' inlě, ntyinla y'inyar' inloŋe nl'imbonli yo kâ tomb' ibe.

5 G'oŋwanja w'igamba nyinla, gw'aŋvienliě go ntye yinlâ awul' inlě, Ijire ntyinla nl'ijir' inya o bela so, ndo o re miě kekiza p'okuwa.

6 Ijir' inya si pezo mpezyago, nl'ijire ntyinla g'oŋwanja w'ibe, o jenla so mbia,

7 Vâvâ wuli miě 'nlě, Vonla! Mi bia (g'ompurago w'ezango re těndo pa g'oŋwanji wam,) go dende ntândinli yâ, Anyambiě.

8 E donge bulia 'nlě, Ijire ntyinla, nl'inya, nl'ijir' inya si pezyo mpezyago, nl'ijire ntyinla g'oŋwanja w'ibe, o bela so, ge jenla so mbia; (si jiro ga nt'ar' ivanga;)

9 Vâvâ buliě 'nlě, Vonla! Mi bia go dende ntândinli yâ, Anyambiě. E tombe nonga kě doŋa yimbanli.

10 Azu' are jâmbunlio pa nle ntândinli mě kě, v'ijir' okuwa wi Jisu Krais nyângâ mâri v'egombe zodu.

11 Minisě edu kě e kumanla ntyug' wedu njanjaga, ayirayirag' ijire ntyinla měmo, si re s'ayâlie tomb' ibe.

12 Ndo oma winlâ, gw'aluo yě ajiri ntyinla g'oŋwanja w'ibe iyir' imo v'egombe zodu, aloanli tu g'ogâ 'nlomiě w'Anyambiě;

13 Avila vâvâ mpenginlaga kao ilovaloŋi yě y'adoŋio iyarinlo ny'agolo mě.

14 Kânde v'iyir' imo re yě mēpia pa gw'egombe zodu wao wi re jâmbua pa.

15 Ndo Inlin' iŋia nyi takilia zuě ndaga mě; kânde gw'aluo yě akamb' inlě,

16 Yinlâ nle njeka yi be jeka miě nla wao intyugu mēsânlâ viaganlo, Jehova e bulia 'nlě, M'be fel' ampangi mam gw'irěmī ao arēnda mo gw'igu yao;

17 Nl'ifwemi sao nl'ipavi sao mi ayongi-nlie so nyěnlě.

18 Ndo mbora yi r'inyezo sa sinlâ, gogo zyel' ijire ntyinla nyěnlě g'oŋwanja w'ibe.

19 Yěnlâ kânde azu' are nl'iganda go jingnla go nago y'Orunda vâ ntyinla yi Jisu,

20 Mpânlâ nyânla nla yabâ y'avanginliě zuě, v'onlamb' ozyambi, inlě, ozyonli wě,

21 Kânde azu' are nli minisě mpolo kě yi panginle nago y'Anyambiě;

22 Azuě ga zyusye piěřě nl'irěmā yagiligili nl'ibekelia sipolo, irěmī azyo yi ga yâmbunlio go mpivinli y'ibe nl'ikui azyo yi ga yovunlo nl'anlingo mapupu.

23 Azuě ga got' iguŋu nyi memo zuě ngwasyi; (kânde ayě yi re panganla pa ar'ogiligili;)

24 Azuě kě azuě ga vikilianlenli go nugi-
anla gw'itânda nla go vilo v̄ia;

25 Azuě ga rig' awal' idatanla ta, ga nt'are
ntyale y'awěwâ, ndo azuě ga revuanle-
nli; posyo kânde anlu' ajenli ntyugu yi
bia.

26 Kânde azuě tâ fwema nli nkanda, azuě
bânga p'imia s'ogiligili, gavânlâ zyel' ijire
ntyinla nyěnlě g'oŋwanja w'ifwema;

27 Ndo kao mponlag' orevunlo w'ereria,
nli ngambi mpanli g'ogonli, yi be jiliza wao
wi sira.

28 Ayě o vav' ivanga nyi Mosēs, ayuwi ipo-
ginla fâ, tâ doanl' iyenl' imbanli g'iraro.

29 Anluě tanga sě, ayě, o re jara p'Oŋwa
w'Anyambiě agolo; avonla kě ntyinla yi
njeka, y'ayâmbunlio yě, eza zanyawě, kě
tâwa k'Inlinla ny'iměpinlo, ayenlo nl'in-
yanga ny'orevunlo ombe viaganlo polo?

30 Kânde azu' avoro yě o re bulia pa 'nlě,
Ngâkâ yam, miěmě m'be fwintliza, bulia
Jehova; mbora nyěnlě kě 'nlě, Jehova e
be kanle mângi yě.

31 Re ndaga yi tio go poswa gw'agâ m'A-
nyambiě yabâ.

32 Ndo viviarenl' intyugu nonga, gw'alu-
nluě anlu' ajenjizo, intyugu s'agângwo nluě
nl'igâv' ivolo ny'azyingo;

33 V̄âv̄â kânde anlu' aruminlio anlaga
ntuminliago nl'irâwo nl'azyingo; v̄ěnlâ kâ-

nde anlu' avegag' iganganlo yi mângi w'a-
lendio *isaon* yinlâ.

34 Kânde anlu' avoginli miě go ntyogo
yam, azindinl ikwěro si yâmi yanli nle
mbia, kânde anlu' avoro 'nlě, g'ozambi wa-
nli anlu' are n'agumba g'orowa ambiakwě,
nla mi dinga kě.

35 Sambo awalani' igandi nyanli, nyi re
n'ipa sipolo.

36 Kânde anlu' are n'isyâlâ ny'isindinla,
inlě, go be duo nluě anlu' ajanji ntândinli
y'Anyambiě, anluě be děng' isaon yi re pa-
nganlo pa.

37 Kânde atiganl' olingo wakwě gambě-
nlě aye, o be bia, abia, kâ y'alînga.

38 Ogore e be doanla n'ibekelia; ndo
jâg' om' afwinlia nli nyuma, gamběnlě inli-
nli nyam ny'ayenle yě mbia du.

39 Ndo azu' arange nkumba yi mângi wi
fwinlia nli nyuma gw'ijilizo, ndo nkumba
yi bekelia gw'isunginlo s'anlinla.

EWONJO XI.

IBEKELIA n'iguũu iyâli g'oŋwanja w'i.
Isaon yi devinlo zuě, atakwě m'oŋwanja
w'isaon yi re yi pa jenlo.

2 Kânde vâ so azuminlio anlag' alo-
nga.

3 V'ibekelia kotiz' azuě 'nlě, eliũa z'ava-
ngio n'igamba ny'Anyambiě, yenlâ re yâ-

ma yi ponlo yi pango du nli ya yi jenlo jenlago.

4 V'ibekelia Eběl ayir' iny' ibia gor' Anyambiě viaganlo nli Ken, g'oŋwanja wa so kě azuminlio 'nlě, ar' ombia, Anyambiě ayěmě azuminliě g'oŋwanja wi yâma y'avenlio ndě; vâ so kě ayě juwa pa ge e pě kamba.

5 V'ibekelia arorzio Inők, inlě ayenl' ijuwa, (e děngo du nyěnlě, kânde Anyambiě aluo atorizě,) kânde ayě rorizago râ azuminlio kânde arândi' Anyambiě.

6 Ndo ibekelia fâ om' ayâlie tândie yě; kânde ayě o bia gor' Anyambiě e ga vėekelie 'nlě, Anyambiě are, nla yě ke e pa wao, wi butě, ipa.

7 V'ibekelia Noa, gw'aluo yě amiezio nl'Anyambiě g'oŋwanja w'isaon yi re yi jenlo, aŋimbi kě kekiz' owatanga go sunginle nag' wě; vâ so kě aloanlizi ntye yinlâ ogara, aroe' origo w'ogore mě wi r'egâlanli ga nt'ar' ibekelia.

8 V'ibekelia Ebreham ayâginlo, gw'aluo yě afwelio go tora agěnda go mbora y'avegago ndě go bānga gw'ijigi sě; nl'aroriě, ge amie mbora y'agěndě.

9 V'ibekelia aloanlagi go ntye y'ompanganlo, ga go ntye yinganli, ndoanlaga gw'inago s'akuku ta nl'Āisak nli Jekob, irigo nla yě y'ompanganlo měmo.

10 Kânde avonlagi nkala yi re n'azanga, yi re onlogisi n'ovangi wa yo n'Anyambiě.

11 V̄'ibekelia kě Serah ayěmě awângi ngulu go pundiga, n'anyanliě onwanla, egombe zě z'ijanla piaganla pa, kânde avonliě giligili, o vanganli.

12 Yenlâ re w'ayanlio n'om' omâri, nla yě kě juwa pa gw'isaon yinlâ, awanla g'igěgěni y'orowa v̄â ntango, nla ga ntyěngě yi re g'ozyěgě wi ntyua, ntango du fâ.

13 Anlaga winlâ waodu w'ayuwi n'ibeke-
lia, ge w'awâng' isaon y'avanganlio, ndo w'ayenli yo bo, alev̄inla yo iguñu, n'azyangunli wao yo amema 'nlě, wao agěnda n'awâga go ntye yinlâ.

14 Kânde wao wi kamb' agamba minlâ wi tuminlia 'nlě, wi but' inlângâ.

15 Ndo kânle w'aluó w'ajongunli rěti inlângâ měnyâ ny'avilio wao, gavânlâ w'alěng' egombe zi fwinlia nla wao;

16 Ndo v̄ěnlâ wi jongunl' inlâng' wi v̄iakwě, nyo n'orowa; yenlâ Anyambiě e jene ntyânli go fwelio 'nlě, Anyambiě yao; kânde are wao kekiza pe nkala.

17 V̄'ibekelia Ebreham, gw'agěnlizio yě, ayirinl' *Anyambiě* Aisak, nla yě, o luo abâng' impanganlo, ayirinl' *Anyambiě* ikiki nyě inlome.

18 O wulinlio 'nlě, V̄â Aisak be doanlâ n'awanla;

19 Kânde arangi 'nlě, Anyambiě kâ jâlie tongunliě avila gw'ijuwa, nl'avila go so kě alěngiě yě nl'egâlanli.

20 V'ibekelia azavinli Aisak Jakob nli Isâ g'oŋwanja w'isaon yi be toa.

21 V'ibekelia Jakob, gw'alukiě go juwa, azavinl' aw' aŋanli wi Josěfi; nl'alembiě mbě gw'ewonjo zi nkâgu yě.

22 V'ibekelia Josěfi, gw'ayuwě, agambi g'oŋwanja w'itora s'awa wi Isreěl, kě sombia kě g'oŋwanja wi pi yěmě.

23 V'ibekelia Mosēs, ayě janlo pa, ayumbunlio nl'izâmbi yě agwěli araro, kânde w'ayenl' inlě, ayě ekěikěi eŋia, kâ w'ari' ozombio w'oga.

24 V'ibekelia Mosēs, gw'aluŋ yě oma, e jivira fwelio 'nlě oŋwa w'oŋw' oŋwanto wi Fereo.

25 Ndo avingi go tâ jenlizo mbe go nku-mbo yi Mângi w'Anyambiě nla go děngembia y'ibe v'oŋwâ lingo;

26 Avonl' irâwo y'oŋwanja wi Krais g'anliv' ampolo viaganlo nl'agumba mi Ijipt; kânde avikili ya y'aroenli go po.

27 V'ibekelia awangiě avila go Ijipt, e tia du egunlu z'oga; kânde azindinli egâlanli ge jenlě yě o re ayenlizo.

28 V'ibekelia avenjavenji ntyago y'onlâganlo nl'iměze ntyinla; go ntinla 'nlě, ayě o yiliz' injaliě, aŋate wao.

29 V̄'ibekelia avakasi mbenle yatenlatenla ga go ntye yakaka; ndo Mângi wi Ijipt w'agěnlizi go denda yenlâ, n'alâmĩnli wao.

30 V̄'ibekelia avosw' ikomba s'ado si Jěriko, so pingwavingwo pa intyugu orâgěno.

31 V̄'ibekelia Rehab y'evoŵe, gw'aluŵo yě abâng' ilâdinli n'lãměnjě, e jilizo nkândâ mo nla wao w'aroenli wi jivira.

32 Nl'ande mâri zi be bulio miě? Kânde m'be děng' egombe zi takilia g'onwanja wi Gidion nli Barak, Samson nli Jěftha, Devid nli Solomon n'ivâgisi;

33 Wi re v̄'ibekeli' sao w'agev' anlângâ, w'ayanj' ogore, w'alěng' impanganlo, w'anlunj' agwanla m'ilaion,

34 W'anlimi ngulu y'ogonli, w'awang' ikwara, w'ayâlizio avila gw'iděla, w'aroenli vēm̄ba gw'igâvi, w'awangiz' imběli s'anlângâ aãmâri.

35 Anto w'avâ bângi bende yao bâ v̄'itongunlio; aãmâri w'agorio azyiwo, wi jivire dandunlo, inlě wi ga leng' itongunlio sibia-kwě.

36 Aãmâri w'agěnlizio n'izyělio n'izyiwo, n'intyogo kě, n'inago s'imianga;

37 W'avungio ado, w'arenlio nkwi go gare nli gwasa, w'azyârio, w'ayuwi n'ikwara; w'avombagi nli banda y'adâmbě nla y'imbonli; w'vegag' arevo, w'ayenzio azyingo, n'agamb' ambe;

38 (Ntye yinlâ yi pegaga nl'inyanga nyi mângi mě!) W'avombagi gw'itove nla gw'inomba, gw'ibulungu nl'impogonli yi ntye.

39 Anlaga winlâ waodu wi re suminlio pa g'onwanja w'ibekeli' sao, ndo wi banga du isaon y'avanganlio.

40 Ndo Anyambiě are kekiza pa zuě osa-on ombiakwě, inlě wao w'alěng' iněpa, azu' azya.

EWONJO XII.

SAMBO kânde azu' are kombinlo pa nle ntango mpolo yinlâ y'iyenli, azuě ga wal' iroanlo edu, nl'ibe kě si tagaraga zuě, kâ zuě pule mango nl'ikângwa olembianlo wi re zuě dovinlo pa,

2 Mponlage Jisu y'ovangi, nla yě o měnliz' ibekelia; o zindinli krâsi, avike ntyâ-nli vâ igeva ny'alovinlio yě, are kě tu g'ogâ 'nloñiě w'eka z'Anyambiě.

3 Viviarenli yě vñnlâ, o zindinl' isira onlângâ winlâ s'azirio yě nl'anlag' aŕe, anluě vende jasa, nl'agwa sike gw'irěmi anli.

4 Nla nlěnlâ anluě pa no' igâvi kwanga go ntyinla nsirag' ibe;

5 Anlu' alevanli k'ozombio wi kamba nla nluě g'awanla, inlě, On' wami, avědi' orevunlo wi Jehova, ge kw'oge go sěmbo wě nle yě;

6 Kânde o tando nle Jehova ayě tevunlo ndě, kě syiṽ' oṅwanli edu wi bângo ndě.

7 Jâgâ nlu' asindinl' orevunlo, gamběnlě Anyambiě adenda nluě g'awanla; kânde oṅwanla wĩ wi r'arevunlo nla reri yě?

8 Ndo jâgâ nlu' aduo orevunlo fâ, wi bângo n'awanla waodu, gamběnlě anlu' adoanl' awanla wa sinkânge, aranga awanla-wanliě.

9 Viaganlo n'igamba nyinlâ kě azu' aluo n'irerě s'izyonli yazyo, s'arevunlagi zuě, n'a-ṽimbi zuě wao; kâ poro azuě ga loanle gw'agâ ma Rerě y'anlinla, kâ zuě tola.

10 Kânde wao rěti w'arevunlagi zuě ntyugu sinyěwâ, ga nt'avegag' intândinli sao; ndo ayě go mbi' yazyo, inlě azuě ga wânge nkěrě yě.

11 Ndo zyel' orevunlo wi jenlo gw'egombe zâtě 'nlě, wu r'ombia, ndo 'nlě wu r'ombe, ndo avila ṽâṽâ wi janl' ilond' imbia y'ogore gore wao wi kenlizo nle wo.

12 Sambo yâlianl' agâ alěli, n'ampuṽ' alěli;

13 Kâ panginlanl' agolo manli impânlâ sagore, inlě boke y'ayěrua, ndo yi ga râ jingo.

14 Gâmbizanal' aměnjě n'anlaga waodu, nli nkěrě kě, yi re y'azya, zyěl' omâ be jenle Rerě.

15 Vonlanli, vende pěnl' oma avěnl iměpinlo s'Anyambiě; vende doanl' oramba wi-

nonli wi feia azyuga nluě, kâ anlag' awenge feva v̄a wo ;

16 Vende doanl' ebandanliě, ge omâ 'mbe ga Isâ, o gol' onlěrâ wě n'iny' imo.

17 Kânde anlu' avoro 'nlě, avila v̄âv̄â gw'aveliě go jig' ozavinlo, awalio; kânde e děnga du mbora y'ikalunli' orěm̄a, vanganle awuti yo n'antyânli mbutaga.

18 Kânde anlu' azye bia pa go nomba yi re kâ bwato, y'avienli n'ogonli wi ba-
m̄inla, ge go *vindi* yaviâviâ, go mpiri n'o-
gula,

19 Nla gw'itonga s'orěru n'inyoi ny'aga-
mba; nyi re m̄angi w'ayâgio nyo, wi jivir'
inlě, ga v̄a kundo igamba go mo ;

20 (Kânde wi jâlie sindinle ndaga y'azo-
mbio 'nlě, Jâgâ nyama y'abwate nomba, yi
ga vungo ado ;

21 Nl'osaon w'aroenl' ereri' evolo go jenlo,
yenlâ awuli kě Mosēs inlě, Mi tia ntienli
mbe, aratam̄inla polo ;)

22 Ndo anlu' are bia pa go nomba yi Zai-
ōn; nla go nkala y'Anyambiě yabâ, Jiruse-
lēm y'orowa; nla gw'agomi m'intausēn, va-
nganl' olatanlo w'iěnjěl s'igeva ;

23 Nla go ŋando y'injaliě, si re těndo pa
g'orowo, nla gor' oyěkělě Anyambiě ya wa-
odu, nla gw'anlinla m'anlaga wagore mēpa
pa ;

24 Nla gore Jisu y'oṽâvi wi njeka nyânla,

nla go ntyinla yi mēzo, yi kamb' isaon imbia viaganlo nli ntyinla yi Eběl.

25 Vāndaṃinlanli, kâ awalanli yě yi kamba; kânde vondo mângi w'awali yě y'agambi *gw'ina ny'Auyambiě* go ntye yinlâ, wi fang' orevunlo du, kâ poro zuě, azu' awange, ja zu' akegwa avila gore yě yi kamba avila g'orowa.

26 Inyoi nyě ny'azyugi ntye egombe mě; ndo vñnlâ are panganla pa 'nlě, Nyângâ nyěnlě mi azyuge ntye yinlâ dadie, ndo orowa kě.

27 Ndo igamba nyinlâ 'nlě, Nyângâ nyěnlě nyi pivia 'nlě, itombo si yâma yi re syugo pa, ga yâma y'avangio, inlě isaon yi ra y'azyugizo yo ga loanle.

28 G'oṅwanja wi ndaga yinlâ 'nlě, kânde azuě bâng' inlângâ nyi re ny'azyugizo, azuě ga gote ngwasyi iměpinlo mě si be jajinlo zuě Anyambiě ga nte tândě, n'ibimbia n'i-tânda.

29 Kânde Anyambiě yazyo n'ogonli wi jiliza njilizaga.

EWONJO XIII.

ITÂNDANLA si rere mo si ga gângwo.
2 Aleṃanlanl' itând' agěnda; kânde vâso awěwâ w'ayinginl' ienjěl, ndo wi mia nlanlâ.

3 Yonginlianli wao wi re gw'intyogo, ga

nt'ar' inlě, anluě are gw'intyogo nla wao ;
nla wao kě wi jenlizo mbe, ga 'nlě anluě
p'are nl'ikuwa.

4 Ijombanla si ga loanle nl'idubo gore
waodu, kâ ado m'aweva ; ndo bandanliě
nl'inlanlisi yi be jěkělio nl'Anyambiě.

5 Indoanli sanli si ga loanl' ogasyo w'a-
nliva fâ, kâ doanlanli duěřě nli ya yi re
nla nluě ; kânde ayě awul' inlě, Mi arigizi
wě du, ge falâ ;

6 Yenlâ azuě kâ bulia nl'iganda 'nlě, Je-
hova nl'Onlungunli wam, mi arie du ; oŋwâ-
nłaga kâ denda miě ande ?

7 Yonginlianli' inlěnji yanli, y'agambinli
nluě agamba m'Anyambiě ; viviarenli ntyai
y'indooanli sao, kâ pěranl' ibekeli' sao ;

8 Jisu Krai ar' egâlanli měmo jao, nlě-
nlâ nla gw'egombe zodu.

9 Aroanlonli nkoři edu nl'anlângâ m'ině-
nja amenge nl'inenj' inkěnda ; kânde re
mbia 'nlě, orěma wi go loanlizo nl'iměpinlo,
aranga nl'inya, si re si pa denda wao mpâ-
ngâ, w'ařandařinłagi so.

10 Azu' are nli âltar, yi re wao, wi ja-
nja go nago y'ikuku, wi zye nl'inyanga nyi
nya řâřâ.

11 Kânde ikuwa y'inyama měsâ, s'avega-
gi nli ntyinli yao toanlio pa go nago y'o-
runda nle minisě mpolo g'oŋwanja w'ibe,
y'agâgunlio g'olako, kâ yo pezyo.

12 Yenlá Jisu kě, go ntinla 'nlě, e ga yâmbunli' anlaga nli ntyinli yěmě, agâgunlio g'ompombanla wi nkala kě jonlo.

13 Sambo azuě ga gâgwe g'olako agěnda gore yě, kâ zuě sindinl' ipědio g'isě.

14 Kânde azu' azye gunlu nli nkala yi dinga, ndo azuě buta yo yi bia.

15 Vâ yě sambo azuě ga vâg' ijir' inya s'isuminlia gor' Anyambiě pěkěpěkě, so ilonda y'inlumbu yazyo, yi suminlia ini nyě.

16 Ndo alevānlanl' idende mbia nl'ogwande; kânde Anyambiě e tând' ijir' inya s'onlângâ měwâ.

17 Yâginlonl' inlěnji yanli, kâ dendanli nte bulia wao; kânde wi bandaṁinl' anlinli manli, ga mângi wi be bambio ntango; go ntinla 'nlě, wi ga lende yenlá nle mbia, aranga nl'ekěvâ, kânde ndaga yinlá y'alěngizi nluě oba.

18 Gambinlanl' Anyambiě gore zuě; kânde azuě tanga g'ozambi wazyo 'nlě, azu' are nl'irěṁ' imbia, mbelaga go doanla nl'ogore gw'isaon yodu.

19 Posyo mi kwenla nluě nkâlâ go denda yenlá inlě, mi ga zunge fwinlizo gore nluě něganěga.

20 Anyambiě y'aměnjě, y'arongunli avila gw'ijuwa Reri azyo Jisu, y'ověnjavenji w'adâmbě ompolo měwâ, vâ ntyinla yi njeka yakânlakâ,

21 E ga gekiza nluě gw'evilo edu evia, kâ nluě janje ntândinli yě, ayěmē njanja-ga gw'irēmī anli isaon yi tândo gw'antya mē vâ Jisu Krais; gore yě ga loanl' ive-nda gw'egombe zodu. Aměn.

22 Mi kwenla nluě nkâlâ, awarera, wânganl' igamba ny'orevunlo; kânde mi atēndinla nluě ezango n'agamb' aměwâ dadie.

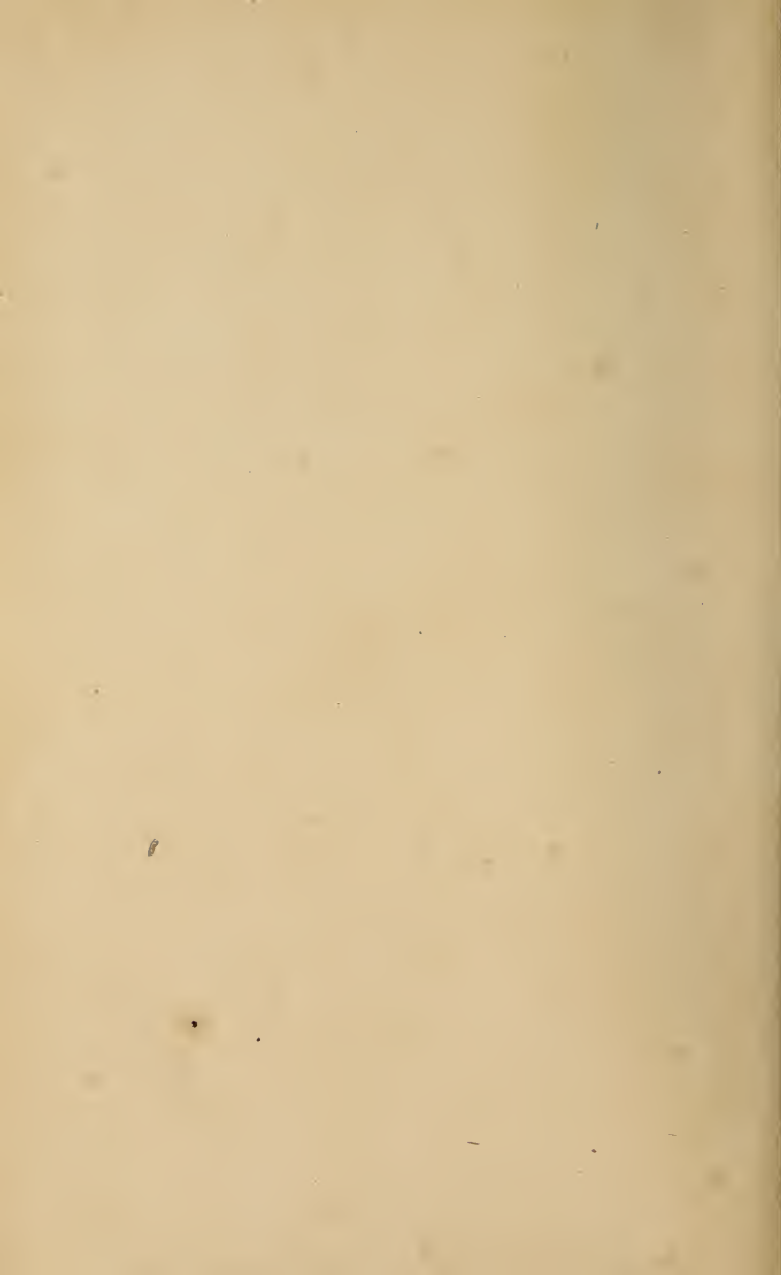
23 Miaganl' inlě, Timothi y'onwarerē are tomo pa go mbora, jâgâ asunge fwinlia, gambēnlě mi ajenla nluě nkândâ mo nla yě.

24 Wogizyanl' inlěnji yanli yodu, n'i-yâmbui yodu. Wao wi Italia w'abogizya nluě.

25 Imepinlo si ga loanle n'anlu' edu. Aměn.

¶ Z'arědinlio Mângi Hibru avila go Italia, aroanlizo nla Timothi.

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: May 2005

PreservationTechnologies

A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

LIBRARY OF CONGRESS

0 014 169 510 1

